

T.C
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME ANA BİLİM DALI
YAŞAM BOYU ÖĞRENME BİLİM DALI

**TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME ALGISI
(BARTIN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Cansu KALÇIK

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma ÜNAL

BARTIN-2017

T.C
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME ANABİLİM DALI
YAŞAM BOYU ÖĞRENME BİLİM DALI

**TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME ALGISI
(BARTIN İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Cansu KALÇIK

DANIŞMAN

Doç. Dr. Fatma ÜNAL

2008

BARTIN-2017

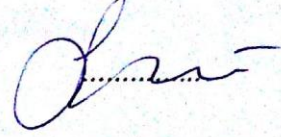
KABUL VE ONAY

Cansu KALÇIK tarafından hazırlanan “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı (Bartın İli Örneği)” başlıklı bu çalışma, 13/02/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Mukaddes ÖRS

Üye : Doç. Dr. Fatma ÜNAL (Danışman)

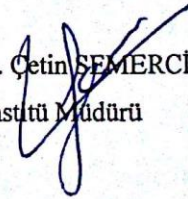

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KAYGIN

Bu tezin kabulü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Çetin SEMERCI
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Fatma ÜNAL danışmanlığında hazırlamış olduğum “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı (Bartın İli Örneği)” adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımı kabul edeceğimi beyan ederim.

13.02.2017

Cansu KALÇIK

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamda rehberliğini eksik etmeden gece gündüz demeden tüm sorularıma cevap veren ilgisini eksik etmeyen, çalışma süresi boyunca fikirleriyle, sözleriyle bana yol gösteren yüksek lisans tez çalışması süresince beni destekleyen, duygularıyla ve düşünce dünyamı paylaşan ve bilim insanı kimliği kazanmamda büyük emeği geçen kendisinden çok şey öğrendiğim saygı değer danışmanım Doç. Dr. Fatma ÜNAL'a teşekkür ederim. Umarım akademik hayatımı devam ettirebilir ve kendisinden edindiğim mesleki ve insani bilgileri yaşam boyu aktarabilirim.

Çalışmam süresince bana rehberlik eden, araştırmanın kapsamlı ve kalıcı olması için teşvik eden, beni en doğru şekilde yönlendiren ve bana çalışmam süresince vakit ayırıp yardımcı olan saygı değer hocalarım Prof. Dr. Çetin SEMERCİ, Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ ve Ydr. Doç. Dr. Sema SULAK ve Yrd. Doç. Dr. Sinem TARHAN ve Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KAYGIN'a içtenlikle teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim süresince kendisinden ders aldığım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Gülsün Şahan ve jürideki değerli hocalarıma katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Varlığından güç aldığım tüm lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca beni hep destekleyen bana sadece bir eş değil aynı zamanda bir dost, arkadaş olan ve yol gösteren her zorluk çektiğimde işlerimi kolaylaştırarak bana yardımcı olan sevgili eşim ve meslekdaşım Fatih Kalçık'a da sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Gönül desteğini aldığım ailem ve tüm dostlarıma, teşekkür ederim.

Bu tez, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2016-SOS-CY-005 proje numarası ile desteklenmiştir.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısı

(Bartın İli Örneği)

Cansu KALÇIK

Bartın Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma ÜNAL

Bartın-2017, Sayfa: XX+183

Bu araştırmanın amacı, ortaokul ve lise son sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerinin değerlendirilmesidir. Araştırmada karma yöntem (mix method) desenlerinden yakınsayan (paralel) desen kullanılmış, çalışmanın nicel ve nitel kısmı eş zamanlı uygulanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında tarama deseni kullanılmış ve araştırmacı tarafından araştırmaya uygun ölçek geliştirilerek uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Bartın İli ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 8. ve 12 sınıf öğrencileri; örneklemini ise 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Bartın İli ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında 8. ve 12 sınıfta öğrenim gören 1049 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacının geliştirdiği kişisel bilgi formu, televizyon izleme durumu formu ve “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği” ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi için SPSS-22.0 paket programı kullanılmıştır. Öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesine ilişkin puanlarını bulmak için betimsel istatistikler; bu puanların değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Karşılaştırmalar sonrasında anlamlı bir fark çıkması sonucunda Mann Whitney U testi ve Bonferroni düzeltmesi ile farkın kaynağı tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel kısmında ise (fenomonoloji) olgu bilim deseni kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem ile seçilen bir ortaokul ve bir ortaöğretim kurumundan amaca uygun tarihi dizileri izleyen 22 öğrenci, ölçüt örneklem ile seçilmiş ve araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğrencilerin görüşleri alınarak NVIVO 11Plus programı ile içerik analizi yapılmıştır.

Araştırmaya ilişkin şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmeleri orta düzeydedir ($x^2=2,88$). Tarihi dizileri izleyerek tarih bilgisi edinme yönüyle kendilerini geliştirmeye istekli oldukları, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin önemli bir boyutu olan tarihsel düşünmenin ve bunun belirleyicisi olan tarih bilincinin öğrencilerde olduğu söylenebilir.

- Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği'nin alt boyutlarına göre, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmeleri, tarih bilgisi ($x^2=3,20$), tarih bilinci ($x^2=2,93$), tarihsel düşünme ($x^2=2,88$) ve öğrenmeyi öğrenme ($x^2=2,60$) boyutlarında orta düzeydedir.

- Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmede cinsiyete göre erkekler lehine; okul türünde ortaokul öğrencilerinin lehine; anne eğitim düzeyinde önlisans mezunu olanlar lehine; günde 2-3 saat televizyon izleyenler lehine; tarihi dizileri izleyen öğrenciler lehine; iki-üç tarihi dizi izleyen öğrenciler lehine; "Diriliş Ertuğrul" dizisini izleyenler lehine anlamlı bir fark çıkmıştır. Sınıf, baba eğitim düzeyi, anne mesleği ve baba mesleği değişkenlerinde anlamlı bir fark yoktur.

- Nitel sonuçlara göre; öğrencilerde tarihi dizilerin merak uyandırdığı, onların dizide geçen tarihi yer ve mekânlar hakkında bilgi sahibi oldukları bulunmuştur. Öğrenciler, tarihi konuları araştırarak dizide geçen ve daha önce bilmedikleri tarihi karakterleri, olayları öğrenerek bir anlamda öğrenmeyi öğrenmektedirler. Tarihi dizilerde geçen olay akışı öğrencilerin zihninde tarihi olayların kronolojik bir sıra içerisinde yer etmesine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler tarih bilgisi edinerek öğrendiklerini anlamlandırabilmekte ve çevrelerine aktarabilmektedir. Bu bağlamda öğrenciler, tarihi dizilerle edindikleri yeni bilgi ve becerileri hem kendi yaşamlarına transfer edebilmekte hem de çevresiyle paylaşarak bu bilgi ve becerilerin yayılmasına katkıda bulunmakta ve böylece yaşam boyu öğrenmeleri zenginleşmektedir.

Araştırma sonucunda, televizyonun programlar yoluyla informal (algın) öğrenmede önemli bir rolü olduğu için, bu rol ve görevlerin farkında olunarak dizilerin yayınlanması ve izleyicilere verilmek istenen tarihi mesajların düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Yaşam boyu öğrenme, kitle iletişim, televizyon, tarihi diziler, tarih, algı.

ABSTRACT

Master's Thesis

Life long Learning Perception through Historical TV Series (The Case of Bartın Province)

Cansu KALÇIK

Bartın University

The Institute of Educational Science The Department of Lifelong Learning

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Fatma ÜNAL

Bartın-2017, Page:XX+183

The purpose of this research is to evaluate secondary and high school students' life long learning through historical TV series. Convergent parallel design which is one of the sub designs of mixed method is used as the research method and the quantitative and qualitative parts of the research are conducted concurrently. In the quantitative part, survey design is used and a scale developed for the research by the researcher is conducted. The population of the research includes 8th and 12th grade students of secondary and high schools in Bartın province and the sampling of the research consists of 1049 students who are enrolled in 8th and 12th grades in 2015-2016 academic years. The data is collected by personal information form, tv watching frequency form and "The scale of Lifelong Learning through Historical TV series" which are developed by the researcher. SPSS-22.0 package programme is used to analyze the collected data. Descriptive statistics are used to identify the scores of the students' lifelong learning through Historical TV series, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis H test are used to determine whether these scores have a significant difference,. With the result that there is a significant difference when the comparisons are done, the source of the difference is identified by using MannWhitney U test and Bonferroni correction. In the qualitative part of the research, phenomenology design is used. 22 students are chosen using criteria sampling who watch historical TV series that serve the purpose of the research from a secondary school and a high school which are selected through easily accessible sampling. Afterwards, Content analysis is done with the data collected through a semi-structured interview form that is develop by

the researcher. The students' opinions are taken with the structured interview form and the content analysis is done with NVIVO 11Plus program.

The outcomes of the research are:

- The lifelong learning status of the 8th and 12th grade students of the secondary education through historical TV series is moderate ($\chi^2=2,88$). It can be said that the students are eager to acquire historical knowledge through historical TV series so as to develop themselves Besides, the historical thinking which is an important dimension of lifelong learning through historical TV series and the historical awareness which is the indicator of it come into being in students minds.
- According to the sub-dimensions of The Scale of Lifelong Learning through Historical TV Series, the students' lifelong learnings through historical TV series are moderate in the dimensions of historical knowledge ($\chi^2=3,20$), historical awareness ($\chi^2=2,93$), historical thinking ($\chi^2=2,88$) and learning how to learn ($\chi^2=2,60$).
- In lifelong learning through historical TV series, there are significant differences in favour of the males between gender, in favour of the secondary schools between the school types, in favour of the two-year graduates between mothers' educational level, in favour of the ones who watch TV for 2-3 hours a day, in favour of the students watching historical TV series, in favour of the ones watching two or three historical TV series, in favour of the ones watching "Diriliş Ertuğrul". There is no significant difference between class, fathers' educational level, mothers' occupations and fathers' occupations.
- According to qualitative results, it is found that historical TV series arouse interest in students and students have knowledge about the historical places mentioned in them. Students learn how to learn in a sense by searching about the historical characters and events which are previously unknown to them. Flow of events help students understand the historical events in a chronological order. By acquiring historical knowledge, students can make sense of what they learn and share them with others. In this regard, students can both transfer the new knowledge and skills they acquire from the historical TV series into their

own lives and make a contribution to spread them to the others. Thus, their lifelong learning enriches.

As a conclusion, because of the fact that TV programmes have an important role in informal learning, it is suggested that TV series should be televised with this conscious and the messages they are supposed to give should be re-organized.

Key Words: Life long learning, mass media, television, historical TV series, history, perception

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
TABLolar LİSTESİ	XIV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIX
EKLER LİSTESİ	XX
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Problem Cümlesi	3
1.4. 1. Alt Problemler	3
1.5. Sayıtlılar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar	5
1.8. Kısaltmalar	5
İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. LİTERATÜR.....	6
2.1.1. Yaşam Boyu Öğrenme.....	6
2.1.2. Yaşam Boyu Öğrenme Becerileri.....	8
2.1.3. Yaşam Boyu Öğrenme ve Tarihsel Düşünme Becerileri.....	10
2.1.4. Yaşam Boyu Öğrenme Yolları ve Kitle İletişim Araçları	12
2.1.5. Yaşam Boyu Öğrenmede Televizyonun Yeri.....	17

2.1.6. Yaşam Boyu Öğrenme ve Tarihi Diziler.....	23
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar	27
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar.....	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.1.1. Nicel Desen	38
3.1.2. Nitel Desen	38
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.2.1. Araştırmanın Nicel Evren ve Örnekleme.....	40
3.2.2. Araştırmanın Nitel Çalışma Grubu.....	47
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	47
3.3.1. Nicel Veri Toplanması ve Veri Toplama Aracı	47
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	48
3.3.4. Televizyon İzleme Durumu Formu	48
3.3.5. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeğinin Geliştirilmesi Süreci	48
3.3.5.1. Madde Havuzu Aşaması.....	49
3.3.5.2. Uzman Görüşü Aşaması	49
3.3.5.3. Ön Deneme Aşaması	50
3.3.5.4. Faktör Analizi Aşaması ve Toplam Korelasyonun Bulunması	51
3.3.5.4.1. Alt Temaların Belirlenmesi ve Alt Temaların Kendi Aralarındaki Korelasyonlarının Hesaplanması.....	54
3.3.5.5. Geçerlilik ve Güvenirlik Hesaplama Aşaması.....	55
3.3.2. Nitel Veri Toplanması ve Veri Toplama Aracı	58
3.4. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi	59
3.4.1. Nicel Veri Analizi ve Çözümlemesi.....	59
3.4.2. Nitel Veri Analizi ve Çözümlemesi.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR.....	62
4.1. Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular	62
4.2. Demografik Değişkenlere Göre Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular	70
4.3. Televizyon İzleme Durumuna Göre Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular	73
4.4. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarihsel Düşünme Boyutuna İlişkin Bulgular	76
4.5. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarih Bilgisi Boyutuna İlişkin Bulgular	81
4.6. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Öğrenmeyi Öğrenme Boyutuna İlişkin Bulgular	87
4.7. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarih Bilinci Boyutuna İlişkin Bulgular	93
4.8. Tarihi Dizi İzleyen Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular	98
4.8.1. Öğrencilerin İzledikleri Diziler ve İzleme Nedenleri	98
4.8.2. Tarihi Dizilerin Tarihsel Düşünmeye Katkısı	106
4.8.3. Tarihi Dizilerin Tarih Bilgisine Katkısı	118
4.8.4. Tarihi Dizilerin Öğrenmeyi Öğrenmeye Katkısı	123
4.8.5. Tarihi Dizilerin Tarih Bilincine Katkısı	130
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	140
5.1. Tartışma ve Sonuç	140
5.1.1. Nicel Sonuçlar	140
5.1.1.1. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği Sonuçları	142
5.1.1.2. Değişkenlere Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği Sonuçları.....	143
5.1.2. Nitel Sonuçlar	145
5.2. Nicel ve Nitel Sonuçların Karşılaştırılması	152
5.3. Öneriler	157

KAYNAKÇA.....	159
EKLER	171
ÖZGEÇMİŞ	182

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
No	No
1. Karma yöntem araştırmasının güçlü ve zayıf yönleri	35
2. Karma Yöntem Desen Çeşitleri	36
3. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	40
4. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımı.....	40
5. Okula göre öğrencilerin dağılımı	41
6. Anne eğitim düzeyi dağılımı	41
7. Baba eğitim düzeyi dağılımı	41
8. Anne mesleği dağılımı	42
9. Baba mesleği dağılımı.....	42
10. Evdeki TV sayısı dağılımı	42
11. Kendine ait TV durumu	43
12. Günlük TV izleme süresi dağılımı.....	43
13. TV’de izlenen program türü dağılımı.....	43
14. TV’de izlenen dizi türü dağılımı.....	44
15. TV’de izlenen tarihi dizi türü dağılımı	45
16. En çok izlenen tarihi dizi sıklığının dağılımı	45
17. Tarihi dizileri izleme durumu dağılımı	46
18. Tarihi dizileri düzenli izleme durumu dağılımı	46
19. “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği”nin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları	51
20. Faktörlerin İsimlendirilmesi	54
21. TDYBÖ Ölçeği’nin Alt Boyutlarının Kendi Aralarındaki Korelasyon Sonuçları ...	54
22. TDYBÖ Ölçeği’nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilirlik düzeyleri	57
23. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği’ne ait normallik testi sonuçları	59
24. Beşli likert tipi ölçeğin derece, puan ve düzey dağılımı	60
25. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ve alt boyutlarına ilişkin betimsel değerler	62
26. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarih bilgisi boyutuna verilen cevapların dağılımı.....	63

27. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarih bilinci boyutuna verilen cevapların dağılımı	64
28. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarihsel düşünme boyutuna verilen cevapların dağılımı	65
29. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde öğrenmeyi öğrenme boyutuna verilen cevapların dağılımı.....	68
30. Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	70
31. Sınıf değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	70
32. Okul değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	70
33. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	71
34. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	72
35. Anne mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	72
36. Baba mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	73
37. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	73
38. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.....	74
39. İzlenen tarihi dizi sayısına göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	74
40. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	75
41. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	76
42. Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	76
43. Sınıf değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	77

44. Okul değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	77
45. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	78
46. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	78
47. Anne mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	79
48. Baba mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	79
49. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	80
50. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	80
51. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.....	81
52. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	81
53. Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	81
54. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	82
55. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	82
56. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	83
57. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	84
58. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	84
59. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	85
60. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	85

61. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutunun puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	86
62. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının tarihsel bilgi boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları	86
63. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	87
64. Cinsiyete göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	87
65. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	88
66. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	88
67. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	89
68. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	90
69. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	90
70. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	91
71. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	91
72. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutunun puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	92
73. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının öğrenmeye öğrenme boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları	92
74. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları....	93
75. Cinsiyete göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	93
76. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	94
77. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	94

78. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	95
79. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	95
80. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	96
81. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	96
82. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları	97
83. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	97
84. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının tarih bilinci boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları	97
85. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları	98
86. Öğrencilerin takip ettikleri tarihi dizilere ilişkin bulgular	99
87. Tarihi dizileri izleme nedenleri.....	101
88. Tarihsel düş gücü (imgelem).....	108
89. Geçmişle gelecek arasında bağ kurma	112
90. konuları sorgulama	114
91. Dil ve kavram gelişimi	117
92. Tarih bilgisi	119
93. Öğrenmeyi öğrenme	124
94. Tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisi	131
95. Tarihi dizilerden örnek alınan şahsiyetlerin dağılımı	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
1. Yaşam boyu öğrenme becerileri	9
2. Yaşam boyu öğrenme yolları	13
3. Yakınsayan paralel desen araştırması	37
4. Ölçek geliştirme süreci	49
5. TDYBÖ Ölçeği'nin AMOS Sonuçları	56
6. Tarihi dizileri izleme nedenleri	100
7. Tarihsel düşünme	106
8. Tarihsel düş gücü (imgelem).....	107
9. Geçmişle gelecek arasında bağ kurma	111
10. Tarihi konuları sorgulama	114
11. Dil ve kavram gelişimi	116
12. Tarih bilgisi	118
13. Öğrenmeyi Öğrenme	124
14. Birey ve toplum üzerindeki etkisi	131
15. Tarihi dizilerde örnek alınan şahsiyetler ve özellikleri	136

EKLER LİSTESİ

EK	Sayfa
No	No
1. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgeleri.....	171
2. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği	173
3. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Görüşme Formu	177

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Yaşam boyu öğrenme kavramı; öğrenmenin duvarlar ardına atılmadığı, her yerde her an gerçekleşen öğrenmelerinde bireyin hayatına yön verdiği ve davranışlarını yapılandırmasında etkili olduğunu gözler önüne sermektedir. “Yaşam boyu öğrenme, beşikten mezara devam eden bir öğrenme süreci olmasının yanı sıra; örgün, yaygın ve algin eğitim süreçlerini de kapsayan geniş bir kavram olarak tanımlanmaktadır” (Ünal, Kalçık, Satuk, 2016, 905) Artık örgün eğitim kurumlarının dışında çocuklara, gençlere ve yetişkinlere belli becerilerin kazandırılması düşüncesi, insanların günlük hayatlarında evde, işte, sokakta, otobüste dahi yaşam boyu hayatlarında nerelerden, nasıl öğrendikleri sorularının da önemini artırmaktadır. Kitle iletişim araçları bireylerin bilgiye hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmesini sağlarken kitle iletişim araçlarından özellikle televizyon hemen hemen her evde, iş yerinde, otobüslerde ve benzeri yerlerde bulunarak bireylerin yaşamında yer etmektedir.

İlerleyen teknolojik gelişmeler ile birlikte televizyonlardaki kanal sayıları ve yayınlarında arttığı söylenebilir. İzlenme oranlarına bakıldığında bugün bireylerin ilgisini çeken televizyon yayınlarından birisi de dizilerdir. Televizyon dizileri ilgi çekici, merak uyandırıcı olması sebebiyle büyük kitlelere ulaşabilmekte ve bireylerin hayatının içerisine adeta girmektedir. Bu dizilerde tarihi diziler sundukları konu, karakterleri, dili, yaşayışları ile insanların yaşam boyu öğrenmelerinde nasıl bir yer ettiği de bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Televizyon dizileri, bireylerin yaşam döngüsü içinde önemli bir yeri işgal etmekte, gündemini meşgul etmekte, tarihi, psikolojik, sosyolojik, politik,

kültürel ve hatta ekonomik anlamda bireylerin yaşamına yön verdiği söylenebilir. Bu bağlamda tarihin dizilerdeki sunumun önemli olduğu gibi, dizilerin bireyler üzerindeki yaşam boyu öğrenmedeki yerinin değerlendirilmesi de araştırılması gereken bir konudur. Çünkü tarih Dorsay (1998, 74)'a göre bir toplumda ortak bir bilinç oluşturmayı ve bu bilinci güçlendirip devam ettirmeyi sağlayan en önemli öğelerden biridir. Diziler yoluyla bilinçli ya da bilinçsiz bireylerin yaşamında yeni öğrenmeler gerçekleşmekte, davranışlar gelişmekte, değerler ve tutumlar değişebilmektedir. Bu nedenle film, sinema veya dizilerin yaşam boyu öğrenmenin merkezinde yer alan öğrenme araçları arasında olduğunu söylemek mümkündür. Bir film veya dizi izlerken filmin akışında yer alan nesnelere, varlıkların ve hareketlerin bütünselliğine biz de katılırız (Morin, 2005; Akt. Diken ve Laustsen, 2011, 32). Bu nedenle de bireylerin yaşamı içinde vakit ayırıp izledikleri dizilerin içerisine girmekte ve yer etmektedir. Ancak bu etkilenmede bireylerin dizilerden kaynaklanan öğrenimleri araştırılması gereken bir diğer konudur. Özellikle hızla sayıları artan ve reyting rekorları kıran tarihi dizilerde verilen hem tarihi bilgi hem de bireyin yaşamına ve toplumun kültürel yapısına etkisi sorgulanması gereken önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü tarihi diziler diğer tarihi kaynaklar ile karşılaştırıldığında tarihi daha ilginç bir hâle getirerek daha iyi anlatabilmektedir ki bu ilginçlik dizi ve filmlerin durağan olmayan yapısından kaynaklanmakta (Öztaş, Anıl, Kılıç, 2013, 107) ve bu dizileri her yaşta her kesimden bireyler takip etmektedir. Bu nedenle tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmedeki yeri araştırılmalıdır.

Bu çalışmada, Türkiye'de gün geçtikçe artan hatta uluslararası anlamda etkisi ve izleyicisi olan, tarihten esinlenilerek yapılan tarihi diziler ile bunların bireylerin yaşam boyu öğrenmelerindeki yerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarihi olgu ve olaylardan esinlenilerek senaristin inisiyatifi ile vücut bulan dizilerin; bireylerin yaşam boyu öğrenmelerinde, tarih bilincinde, dün, bugün ve yarın zaman üçlemesinde olay ve olguları değerlendirmelerindeki değişim ve gelişmelerde nasıl bir rol oynadığının ortaya konulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye katkısına ilişkin ortaokul ve lise öğrencilerinin görüşleri, öğrencilerin görüşlerinin demografik özelliklere (cinsiyet, sınıf, okul türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği,

baba mesleği), televizyon izleme durumuna (evdeki TV sayısı, kendine ait TV durumu, günlük TV izleme süresi, TV’de izlenen program türü, TV’de izlenen dizi türü, TV’de izlenen tarih programı türü, TV’de izlenen tarihi dizi, TV’de tarihi dizileri düzenli izleme durumu) göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve tarihi dizileri izleyen öğrencilerin yaşam boyu öğrenmelerine bu dizilerin katkılarının neler olduğu ortaya konulmak istenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yenilenen, gelişen günümüz dünyasında kitle iletişim araçları hızla gelişmekte ve insan hayatına nüfuz etmektedir. Televizyonda yayınlanan tarihe ilişkin diziler, aynı zamanda toplumu ve izleyenleri etkisi altına alabilmektedir. Televizyon nasıl gündelik yaşamın her noktasına dokunuyorsa ve onu değiştiriyorsa, aynı şekilde kurgusal ve kurgusal olmayan tarihi kişilerin ve olayların anlatımı milyonların tarihsel olaylar ve kişiler hakkındaki algılarını belirlemektedir (Şahin Kaya, 2011, 106). Geçmiş kanıtlardan yola çıkılarak inşa edilir. Ancak hem tarih bilincinin köreldiği hem de belleğe ilişkin saplantıların, yaşam alanımızı oldukça belirgin biçimlerde değiştirdiği günümüzde, son yıllarda giderek artan bir şekilde geçmişe sığınılmaktadır (Şahin Kaya, 2011, 107).

Televizyonda yayınlanan tarihi diziler ile ilgili tarih ve iletişim alanında yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların daha çok dizilerde ele alınan olgu ve olayların tarihi gerçekliğe uygunluğunu değerlendirme ya da iletişim anlamında göstergebilimsel açıdan incelemeler olduğu görülmektedir. Ancak, televizyonda yayınlanan tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile ortaokul ve lise öğrencilerinin televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin; yaşam boyu öğrenme kapsamı ve ilkeleri çerçevesinde, bireyleri günlük sosyal yaşamlarında, öğrenmeyi öğrenmelerinde, tarih bilinçlerinde, tarihsel bilgi edinme ve tarihsel düşünme açısından katkılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme ve algın öğrenmedeki yeri ortaya konularak alanyazına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme algıları nelerdir?

1.4. 1. Alt Problemler

Bu çalışmada aynı zamanda şu soruların cevapları aranacaktır:

1. Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye katkısına ilişkin ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

2. Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye katkısına ilişkin ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri demografik bilgilerine (cinsiyet, sınıf, okul, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği) göre anlamlı fark göstermekte midir?

3. Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye katkısına ilişkin ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri televizyon izleme durumuna (evdeki TV sayısı, kendine ait TV durumu, günlük TV izleme süresi, TV’de izlenen program türü, TV’de izlenen dizi türü, TV’de izlenen tarih programı türü, TV’de izlenen tarihi dizi, TV’de tarihi dizileri düzenli izleme durumu) göre anlamlı fark göstermekte midir?

4. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri demografik bilgilerine ve televizyon izleme durumuna göre anlamlı fark göstermekte midir?

5. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri demografik bilgilerine ve televizyon izleme durumuna göre anlamlı fark göstermekte midir?

6. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri demografik bilgilerine ve televizyon izleme durumuna göre anlamlı fark göstermekte midir?

7. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri demografik bilgilerine ve televizyon izleme durumuna göre anlamlı fark göstermekte midir?

8. Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye katkısına ilişkin tarihi dizi izleyen ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları yeterlidir.

2. Araştırmaya, öğrenciler gönüllü katılmışlardır.

3. Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, televizyon izleme durumu formu ve ‘‘Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği’’nin içinde yer alan maddelere ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara öğrenciler içtenlikle cevap vermişlerdir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Bartın İlindeki ortaokul ve ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında (8 ve 12. sınıf) öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Araştırmadaki bulgular, kullanılan kişisel bilgi formu, televizyon izleme durumu, ‘‘Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeğinde’’ yer alan maddeler ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ve bu maddelere öğrencilerin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Yaşam Boyu Öğrenme: Bilgiyi, beceriyi ve yeterlikleri ilerletme amacıyla kişisel, sivil, sosyal ve iş ile ilgili perspektiflerden yaşam boyunca yürütölen tüm öğrenme faaliyetleridir (Commission of the European Communities, 2006).

Dizi film: Bölümler hâlinde yayımlanan ve çocuklukla aralarında konu bütönlüğü olan film, dizi, televizyon dizisi (TDK, 2016).

1.8. Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

HBÖ: Hayat boyu öğrenme

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OECD: Ekonomik Kalkınma İşbirliği Örgütü

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

YBÖ: Yaşam boyu öğrenme.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yaşam boyu öğrenme, kitle iletişim araçları ve televizyon, televizyonun birey üzerindeki etkisi kuramlar çerçevesinde incelenmiş ve televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme ile ilişkisi kuramsal çerçevede ele alınmıştır.

2.1. LİTERATÜR

2.1.1. Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenme kavramı ilk olarak 1920'lerde John Dewey, Eduard Lindeman ve Basil Yeaxle tarafından kullanılmıştır. Bu bilim insanları eğitimin, günlük yaşamın sürekli bir boyutu olduğu anlayışını benimsemişlerdir. 1970'li yıllarda özellikle OECD gibi kalkınma aktörlerinin uluslararası belgelerine giren yaşam boyu öğrenme kavramı 1980'lerde çok gündeme gelmemiş, küreselleşme ile 1990'larda yeniden yükselmiş ve 2000'lerde doruk noktasına ulaşmıştır (Kaya, 2014, 84). Bir başka ifade ile hayat boyu öğrenme kavramı, geçen asrın son çeyreğinde dünyanın gündemine girmiş, 2000'li yıllarda Türkiye'de de sıkça söz edilmeye başlanmıştır. Türkiye, bu konuya önem verdiğini, Milli Eğitim Bakanlığı içinde Hayat Boyu Öğrenme adında bir genel müdürlük kurarak göstermiştir. Gün geçtikçe yaygınlaşan ve benimsenen bu kavram son olarak 2014-2018 hayat boyu stratejik eylem planında yer almıştır. Hayat boyu öğrenme/eğitim, örgün ve yaygın her türlü eğitim faaliyetini kapsayan geniş bir kavramdır (Güleç, Çelik, Demirhan, 2012, 35). Avrupa Yetişkin Eğitimi Raporu (2015)'nda, öğrenmede fırsatların genişletilmesi ve erişilmesini destekleme amacı vurgulanmıştır. Yaşam boyu öğrenme; bireyin yaşamı boyunca bilgisini, becerilerini, yeterliklerini bireysel, sosyal ya da mesleki olarak geliştirmeyi amaçlayan tüm etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2002).

Yaşam boyu kavramı ile ilgili birçok tanım vardır. Bu tanımların ortak noktaları şunlardır (Ersoy, 2009, 15-16):

- Öğrenmenin okul öncesi dönemden başlayarak emeklilik sonrasına kadar uzanması,
- Resmi ve gayri resmi eğitim sürecini kapsamaması,
- Geleceğin bilgi toplumu için bir zorunluluk olması,
- Toplumsal değişikliklere ayak uydurabilmek amacıyla gereksinim duyulması,
- Yaşı, cinsiyeti ve pozisyonu ne olursa olsun; herkesin evrensel öğrenme fırsatlarından yararlandırılması,
- Eğitim-öğretim kurumlarının dışındaki öğrenmenin öneminin yaygın biçimde kabul edilmesi,
- Bilgiyi bulma, bulunan bilgiyi geliştirme, bağımsız ve aktif olarak kullanabilme becerisinin kazanılması,
- Kişinin; bağımsız, kendi kendine öğrenmeye motive edilmesi,
- Sınırsız öğrenmenin sağlanması ya da ömür boyunca bilgi edinilmesidir.

Yaşam boyu öğrenme de bireylerin her yönden gelişmesi ve sosyal hayata dâhil olmaları istenmektedir. Bu nedenle evde, okulda, işte ya da bireyin olduğu her yerde yaşam boyu öğrenmenin var olduğu söylenebilir (Günüç, Odabaşı, Kuzu, 2012, 310).

Yaşam boyu öğrenmenin üç ana işlevinden bahsedilebilir. Birincisi ekonomik gelişme için yaşam boyu öğrenme, ikincisi kişisel gelişme ve kendini gerçekleştirme için yaşam boyu öğrenme, üçüncü olarak da sosyal içerme ve demokratik fikir ve hareket için yaşam boyu öğrenmedir (Commission of the European Communities, 2006). Hayatın her devresinde var olan yaşam boyu öğrenme bireylerin edindikleri tüm öğrenmeleri bir faydaya dönüştürme, kendini geliştirme ve kullanılabilirliğini gösterme çabası içindedir. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme insanın doğduğu günden ölümüne kadar ki tüm öğrenmeleri kapsar. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının dışında gerçekleşen iş, aile ve boş zamanlara ilişkin günlük yaşamda meydana gelen deneyim ya da etkinliklerin sonucunda gerçekleşen informal öğrenme (algın öğrenme), kurumsal olmayan istendik, bilinçli ya da rastgele öğrenmedir. Aile içerisinde, iş yerinde, toplulukta, günlük yaşamda karşılaşılan ve sosyal temelli öğrenme şeklinde gerçekleşir. Algın öğrenme, kitap okumak, televizyon izlemek gibi evde yapılabilen faaliyetleri de kapsayabilir (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı [UNESCO], 2013, 29). Yaşam boyu öğrenme, bireyin kendine yatırım yapması demektir ve temel ilkesi, bilinçli ve amaçlı olarak yaşam boyunca öğrenmeye devam etmektir. İnsanların bilgi ve becerilerini sürekli yenilemesi gerekmektedir. Yaşam boyu öğrenme kavramıyla, öğrenme dar kalıplardan sıyrılmış ve sosyal hayata yayılmıştır. Her yaştan her kişinin sosyal hayata katılması ve öğrenmelerinin

sağlanması yaşam boyu öğrenmenin hedefleri arasındadır. Bu kapsamda kişilerin bilgileri nasıl edindikleri ve hayatlarına geçirdikleri önemlidir. 21. yüzyıl toplumlarında var olabilmek için öğrenmenin yaşam boyu devam etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme toplumsal yaşamda var olan öğrenme etkinliklerinin toplamı olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda yaşam boyu öğrenme beşikten mezara kadar devam eden temel bir davranış biçimi olarak ele alınabilir (Miser, 2006; Duman, 2007; Akt, Oral, Yazar, 2015,1)

Yaşam boyu öğrenen bireyler ailesinden başlayarak, kültüründen, tarihinden, yaşadığı sosyal çevreden ve günümüzde kitleleri etkileyebilme gücü olan kitle iletişim araçlarından etkilenmektedir. Yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan araçlardan biride hızla gelişen kitle iletişim araçlarıdır, denilebilir. Bu araçlar sayesinde bireyler her an her yerde bilgi edinebilmekte ve insanların dikkatini daha çok çektiği ve ulaşılması kolay olduğu için öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

2.1.2 Yaşam Boyu Öğrenme Becerileri

Yaşam boyu öğrenmenin ortaya çıkmasındaki temel sebep bilgi ve teknolojinin hızla gelişmesi ve bu bilgi ve teknolojiyi hayatın içinde öğrenebilme ve kullanabilme becerilerine sahip bireylere duyulan ihtiyaçtır (Friessen, Anderson, 2004; Hinchliffe, 2006; Cornford, 2002). 20. yüzyılın özellikle son çeyreğinde ekonomi, siyasal, kültür, sosyal alanda yaşanan gelişmeler, eğitim alanında da yeniliklerin yapılmasında etkili olmuştur (Balay, 2004).

Avrupa Komisyonu 2011-2013 Yaşam Boyu Öğrenme Programı genel çağrısında; yaşam boyu öğrenme becerilerinin bireylere erken yaştan itibaren verilmesi gerektiği belirtmekte ve hiçbir ayırım olmadan bireylerin temel ihtiyaçları karşılanarak yaşamı boyunca öğrenmenin temel becerileri olan anadilde yeterlik, yabancı dilde yeterlik, matematik fen ve teknolojiye temel yeterlik, girişimcilik, kültürel farkındalık, öğrenmeyi öğrenme, dijital yeterlik, sosyal yeterlikler kazandırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Yaşam boyu öğrenme becerileri Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Yaşam boyu öğrenme becerileri

Avrupa Birliği Eğitim ve Kültür Komisyonu tarafından yaşam boyu öğrenme için gerekli olan sekiz temel yeterlik belirlemiştir (Figel, 2007, 3-12). Bunlar:

1. Anadilde iletişim yeterliliği: Bireyin kendi diliyle iş, ev ve boş zamanında dilbilimsel açıdan uygun kavram, duygu, düşünce fikir ve olayları sözlü ve yazılı (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) olarak ifade etme yorumlama ve kişilerle iletişim kurup etkileşim hâlinde olmasını sağlayan beceridir.
2. Yabancı dillerde iletişim yeterliliği: Anadilde iletişim becerisinin özellikleriyle aynıdır. Kavramları, duygu ve düşünceleri, fikirleri yazılı ve sözlü olarak anlama, yorumlama ve ifade etme becerisidir.
3. Matematiksel yeterlik ve fen ve teknolojide temel yeterlikler: Matematiksel yeterlik; gündelik yaşamdaki sorunları çözmek için matematiksel, mantıksal düşünceyi kullanma ve bu düşünceyi geliştirme becerisidir. Fen ve teknoloji kavramı ile ilgili bilgi ve yöntemleri doğal yaşamda gerçekleşen olay ve olguları açıklamada kullanabilme becerisidir.
4. Dijital yeterlik: Dijital yeterlik becerisi bilgi iletişim teknolojilerini kullanabilme toplum hayatında iletişimi sağlamaktır. Bilgiye ulaşma, değerlendirme, saklama ve yeni bilgi üreterek bu bilgiyi yayma ve bilgi alışverişini sağlama becerisidir.
5. Öğrenmeyi öğrenme: Kişilerin kendi kendilerine bilgiyi edinin öğrenebilme ve öğrendiklerini organize edip devam ettirebilme becerisidir.

Bu beceri, kişinin öğrenme sürecini ve ihtiyaçları öğrenmek, mevcut olanakları belirlemek ve öğrenmeyi düzenlemede engelleri aşma yeteneğini içermektedir. Öğrenmeyi öğrenme araştırma, bilgiyi kazanma, işleme ve yeni bilgi ve becerileri özümseme anlamına da gelmektedir. Bu yeterlik alanı öğrenenlerin ev, işyeri, eğitim öğretim ortamı gibi çeşitli ortamlardaki bilgi ve becerileri kullanmak, uygulama yaparak yaşam deneyimini sağlamak ve ön öğrenmeyi oluşturmaları ile ilgilidir.

6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlik: Bireyin kendi, diğer kişilerarası kültürel yeterliğini sosyal yaşama etkin bir şekilde katılımını sağlayan becerilerdir. Sürekli değişen toplum yapılarındaki çatışmayı önleyebilmek ve gerek sosyal, gerek iş hayatına, gerekse demokratik yaşama yararlı bir şekilde katılabilir.

7. Girişimcilik: Bireyin duygu ve düşüncelerini eyleme dönüştürebilme, doğru amaçlara ulaşabilmek için plan program yapabilme, yönetebilme, yaratıcı, yenilikçi, risk alan ve hedeflerine ulaşabilme becerilerini sağlar. Böylece fırsatların değerlendirme, girişimcilik duygusu ve etik değerlere karşı bireyin farkındalığını artırır.

8. Kültürel farkındalık ve ifade: Bireyin yaşamında ve duygularında müzik, sahne sanatları, görsel sanatlar ve edebiyat aracılığıyla, çeşitli deneyimlerini ve duygularını yaratıcı bir şekilde ortaya koyması ve çağdaş kültüre dair bilgi edinmesini sağlayan becerilerdir.

Yaşam boyu öğrenme de temel becerilerin yanında, kişinin metabilşsel becerilerinin düşünce düzenlemek için kullanılan becerilerine ek olarak tanımlanan yansıma, planlama, hedef belirleme, değerlendirme ve izleme gibi bilişsel becerilerinin de önemli olduğu düşünülmektedir (Murdoch-Eaton & Whittle 2012, 120-128). Bu konuda Burman, Boscardın, Schaik (2014, 7) yapmış oldukları çalışmada, sürekli değişime dikkat çekerek mesleğinde profesyonel olmak, hedeflerine ulaşmak ve bu tür becerilerin kazanılması için bilişsel ve üstbilişsel becerilerin hayat boyu öğrenmeye yönlendirmesinin önemine dikkat çekmiştir.

2.1.3 Yaşam Boyu Öğrenme ve Tarihsel Düşünme Becerileri

Yaşam boyu öğrenen birey öğrenmeyi öğrenen, bilgiye ulaşma yollarını bilen araştıran elde ettiği bilgileri sorgulayan, arkadaşları ve çevresiyle paylaşan, girişimci, kendini ve kültürel değerlerini bilen ve koruyan, uzlaşmacı çağın getirdiği yeniliklere açık, temel becerileri kazanma gibi özelliklere sahip olan kendini gerçekleştirebilen kişidir ki bireyin kendini gerçekleştirmesi için de önce kendisini bilmesi gereklidir. Tarih ise insanın kendisini bilmesi (self-knowledge) içindir. Genelde insanın kendisini bilmesi gerektiğinin önemli olduğu düşünülür. Kendini bilmek sadece kendini diğer insanlardan ayıran şeyleri yani kişisel özellikleri değil, aynı zamanda insan olarak kendi doğasını bilmek anlamına

gelir (Collingwood, 1996, 40-41). Bu bağlamda, yaşam boyu öğrenmenin ve tarih öğretiminin bireye katkıları/faydaları benzerlik göstermektedir. Nordstrom (2008), yaşam boyu öğrenmenin faydalarını şöyle sıralamaktadır:

- Yaşam boyu öğrenme bireyin kendini gerçekleştirme sürecine yardım eder.
- Yaşam boyu öğrenme bireye yeni arkadaşlık kurarak sağlam ilişkiler kurmasına yardımcı olur.
- Yaşam boyu öğrenme topluma aktif katılımı sağlar.
- Yaşamımızı anlamlandırmamız da yardımcı olur.
- Yaşam boyu öğrenme yaşamımızı değiştirmemize yardımcı olur.
- Dünyayı daha iyi bir yer hâline getirir.
- Bireyin bilgisini artırır.
- Yaşam boyu öğrenme merak etmeye, araştırmaya olan ihtiyacı artırır.
- Zihni açar.
- Bireyin doğal yeteneklerini ve becerilerini geliştirmesini sağlar.

Bilgiyi arayan, problemlerin çözümünde veya karşılaştıkları her durumda bilgiyi kullanabilen (Polat ve Odabaş, 2008, 1), yaşam boyu öğrenen, kendi öz kültürünü tanıyan ve tarihini bilen bireylere ihtiyaç vardır. Günümüzde yeni anlayışa göre tarih geçmişin bilgisinin olması yanı sıra bireylere problem çözme, düşünme, çağın ihtiyaç duyduğu yaşamsal becerileri kazandırmaya yönelirken küreselleşme ile çok kültürlülük ve bireysel farklar gibi unsurların tarih öğretimine yansıdığı görülmektedir (Demircioğlu, 2014, 67). Tarihi sadece geçmişin bilimi olarak değil, geleceğe de yön veren bir bilim olarak görmek ve geçmişteki olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerinden yola çıkarak geleceği daha iyi anlamlandırmamızı sağlayan bir alan olarak bakmakta fayda vardır (Akbaba, 2005, 186). Bu bağlamda tarih; kolektif bellektir, insanların kendi toplumsal kimlik kavramlarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamıdır (Tosh, 2005, 3).

Demircioğlu'na (2005, 20-23) göre, tarih öğretiminin genel amaçları ve faydaları şunlardır:

- Geçmiş ve bugünü anlamayı sağlamak,
- Tarihsel bilgi toplumsal değerler ve kültürün nasıl geliştiğini öğrenmeyi sağlamak,
- Mevcut ideolojik yapının benimsetilmesi ve kimlik gelişimi, iyi vatandaş yetiştirmeyi sağlamak,
- Öğrencilere deneyim, bilimsel ve mantıksal düşünme becerilerini kazandırmayı sağlamak,
- Tarihle ilgili temel kavramları öğrenmeyi sağlamak,
- Dili öğrenme ve kullanma becerisini sağlamak,
- Boş zamanların değerlendirilmesi ve hoşça vakit geçirilmesini sağlamaktır.

Tarih öğretimi sayesinde birey, yaşam boyu öğrenme sürecinde doğru tarihi bilgi ve tarih bilinci kazanır. Böylece bireyin tarihsel düşünme becerileri gelişir ve geçmiş ile bugün arasında bağ kurarak bilimsel, mantıksal, sorgulayıcı düşünebilir. Bu tarihsel düşünme becerileri; yaşam boyu öğrenme becerileri olan ana dilde iletişim, kültürel farkındalık, öğrenmeyi öğrenme ve sosyal yeterlikleri kapsamaktadır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme kapsamında tarihsel düşünme becerileri öğretiminin bireye sağladığı katkılar önemlidir. Tarihsel düşünme (historical thinking) geçmişin tarih olmadığını, tarihsel gerçek ile gerçeğin birbirinden farklı kavramlar olduğunu belirleyen ve düşüncelerin gerek zihinde gerekse anlatırken bireyin sözcükleri, kavramları mantıksal düşünebilmesidir (Dilek, 2007, 54). Böylece tarih insanların dün, bugün ve gelecek arasındaki ilişkiyi kurmasını hedef alırken doğru bir bilinç oluşturmasını sağlamaktadır (Yıldız, 2003, 181).

2.1.4 Yaşam Boyu Öğrenme Yolları ve Kitle İletişim Araçları

İnsan doğumundan ölümüne kadar sürekli bir öğrenme sürecindedir ki “Öğrenme yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişmesinin görülmesidir.” (Ertürk, 2013, 83). Öğrenme yaşantı ürünü olduğu için yaşam boyu öğrenmenin nasıl sağlandığı önemlidir. Kendi yaşamından, ailesinden, çevresinden, kitle iletişim araçlarından etkilenen bireyin davranışlarında değişiklikler meydana gelecek, önceki öğrenmeleri pekişirken yeni öğrenmeler meydana gelecektir. Yaşam boyu öğrenme, resmi veya gayri resmi yaşam boyunca gerçekleştirilen tüm öğrenme etkinliğidir (Sujatna ve Siregar, 2011, 2).

İnsan doğumundan ölümüne kadar sürekli bir öğrenme faaliyeti içindedir. Bunlar istemli (bilerek, belli amaç doğrultusunda edinilen bilgi) ya da istemsiz (farkında olmadan, belli bir amaç gütmeyen edinilen bilgi)’dir. İnsanlar farklı şekillerde bilgiye ulaşabilir ve farklı şekillerde öğrenebilirler. Bu örgün eğitim, yaygın eğitim ve informal eğitim yoluyla gerçekleşebilir. İnformal öğrenmede şu unsurlar vardır: Dolaylı öğrenme, açık gruplar içinde ve açık gruplar ile birlikte öğrenme, diploma veya sertifika yok, kendin için öğren, harici teşvik unsurları / çerçeve yok, pratik / somut bağlamda öğrenme, müfredat yok, geniş ölçekli bir zaman çizelgesi, amaçlar ve hedefler, ancak organize değil, günlük yaşam faaliyetlerine gömülü; örneğin bir müze/kütüphane ziyareti veya seyahat içinde gerçekleşebilir (E.A.S.Y, 2008, 18).

Şekil 2. Yaşam boyu öğrenme yolları

Şekil 2’de yaşam boyu öğrenme yolları üç bölümde incelenerek eğitim hayatın her kademesine ve yerine yayıldığı görülmektedir. 6-24 yaş arası bireylerde fiziksel, zihinsel, sosyal kapasite, duygusal ve zihinsel gelişimi içinde eğitim aile yaşamı, sosyal organizasyonlar, dini kurumlar ve kitle iletişim araçları ile gerçekleşir ve bu süre içinde yaygın ve informal öğrenme yolları rol oynayabilir (Sujatna ve Siregar, 2011, 2). Örgün, yaygın, informal eğitimin içinde, yaşam boyu öğrenme ise bütün eğitim disiplinleri ve düzeylerinin içinde yer alan ortak bir kavramdır (Polat ve Odabaş, 2008). Yaşam boyu öğrenme yolları şu şekilde açıklanabilir:

1. Örgün Eğitim: Okul öncesinden, yükseköğretime kadar uzayan bir süreci kapsayan her düzeyde hiyerarşik bir sıra içinde devam eden eğitim biçimidir (Güneş, 2013, 23). Örgün eğitim bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada tek başına yeterli olamamaktadır (Oral ve Yazar, 2015, 2).

2.Yaygın Eğitim: Örgün sistemin dışında var olan ancak örgün eğitim sistemi gibi hiyerarşik bir yapısı ve belli bir planı bulunan eğitime denir. Taymaz (1978, 6) ise yaygın eğitimi hiç örgün eğitim sistemine girmemiş veya bırakmış kişilerin bilgi ve beceri kazanmalarını sağlayan eğitim kurumları olarak tanımlamaktadır (Akt. Fidan, 2012, 4).

Burada informal diğer adıyla algin eğitimin üzerinde durmak konumuz açısından önem arz etmektedir. Çünkü televizyonda yayınlanan tarihi dizilerden öğrencilerin edindiği olumlu veya olumsuz bilgiler informal öğrenmeye girmektedir.

3.İnformal Öğrenme: Algin öğrenme (informal) insanın yaşadığı ve çevresiyle ilişkili olduğu müddetçe, çevresinden, kitle iletişim araçlarından istemli ya da istemsiz edindiği bilgilerdir. “Algin öğrenme doğal ortamda belli bir amaca ve plana bağlı kalmaksızın gelişı güzel yaşanan öğrenmedir.” (Fidan, 2012, 5). “Algin öğrenme, öğrenmenin gerçekleştiği ortama göre şekillenmektedir ve öğrenmenin gerçekleşeceği ortam ve zaman önceden belli değildir. Hedefleri belli olmayan algin öğrenme sonucunda olumlu davranışların yanından olumsuz davranışlarda oluşabilir. Bu süreçte öğrenilenler her zaman eğitsel bir içeriğe sahip olmayabilir. Algin öğrenmede toplumun kültürel özellikleri de yeni nesillere aktarılmaktadır.” (Özen, 2011, 2). Güneş’e (2013, 24) göre ise “Algin öğrenme, geleneksel eğitim kurumları ile değil bütün sosyal kurumlar aracılığıyla yürütölen, çeşitli bilgi ve beceriler kazandıran bir eğitim biçimidir. Birey, hem kendi gözlem ve deneyimleri ile hem de televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları ya da çevresindeki eş, aile, arkadaş grupları, çalışma ekipleri gibi çeşitli kişilerle kurduğu iletişim sonucu bu eğitimi kazanmaktadır.” Tanımlardan da anlaşıldığı gibi informal öğrenme her an her yerde gerçekleşebilmektedir. Fidan’a (2012, 5) göre, çok küçük toplumlarda eğitim sadece informal yolla verilir. İnformal öğrenmenin özelliklerini Görgen (2013, 6) şöyle sıralamıştır;

- Önceden belirli bir amaç gütmeyen gelişı güzel öğrenmelerdir.
- Eğitim uzman kişiler tarafından verilmez.
- İstendik davranışların yanından istenmeyen davranışlarda edinilebilir.
- Öğrenme genel olarak model alma ve gözlem yoluyla gerçekleşir.

İnformal öğrenmeler bireyin yaşamının içinde sürekli gerçekleşen öğrenmelerdir. Sosyal bilişsel teorinin öcüsü Albert Bandura’ya göre, insanlar başkalarını gözlemleyerek bilgi, kural, yetenek, strateji, inanç ve yaklaşımlar edinebilirler. Ayrıca davranışlarını sorgulayıp uygunluğunu ve sonuçlarını da anlayabilirler. Buna göre iki çeşit öğrenme vardır. Doğrudan öğrenme, bireyin kendi yaptığı davranışlardan öğrenmesidir. Doğru kabul edilen ve başarılı görönen davranışlar, bellekte tutulur ve tekrarlanır; kabul edilmeyen ve cezalandırılan davranışlar tekrarlanmaz. Davranış ile bilgi ve motivasyon sağlanır. Dolaylı öğrenmede ise öğrenilen davranışlar dolaylıdır. Öğrenme sırasında bir davranış gözlenmez, başkalarını gözlemleyerek gerçekleşir. Dolaylı öğrenme kaynakları canlı (bire bir), sembolik (film, video, çizgi film karakterleri) basın-yayın organlarından

gözleme, dinleme ya da okumadır. Dolaylı öğrenme kişilerin yanlış davranış yapmalarını önler (Tarhan, 2014, 109). Bandura'ya göre gözleyerek öğrenme sadece bir insanın diğer insanı görerek taklit etmesi değil, çevredeki olayları bilişsel olarak işlemeyle elde edilen bilgidir. Kişi öğrendiklerini taklit edebilir de etmeyebilir de (Senemoğlu, 2012, 216). Sosyal öğrenme kuramı, televizyonun birey üzerindeki sosyalleştirme etkisini açıklamayı sağlarken medyada sunulan bazı imajların özellikle ergenler için dikkat çekici olduğu ve benzeri imaj ve davranışların ergenlerde öğrenme olasılığını artırdığı söz konusu bu süreçinde gözlemleyerek öğrenme olduğunu açıklar (Perse, 2001, 190).

Bandura gözlem yoluyla öğrenme süreçlerini dört temele dayandırmaktadır. Bunlar; dikkat etme, hatırdaki tutma, davranışı meydana getirme ve güdülenme süreçleridir (Senemoğlu, 2012, 216). Bu kapsamda kitle iletişim araçlarından televizyon da dolaysız insan davranışları üzerinde (öğrenmenin) güçlü bir aracı olarak değerlendirilebilir (Perse, 2001, 190). Çağımızda teknolojinin hızlı gelişimi, eğitimde kullanılan araçların değişimine neden olmaktadır. Eğitimdeki teknolojik gelişme, eğitimin içeriğini, biçimini, yayın alanını ve öğrenmenin hızını etkilemektedir. İletişim çağı, teknolojik çağ ile birlikte başlamıştır. Bu iki kavram birbirinden ayrılmaz duruma gelmiştir.

Amerikalı eğitimci Edgar Dale'de, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, hedef-davranışlara eriştirecek öğrenme yaşantılarının seçiminde öğretmen ve eğitimcilerle yardımcı olmak amacıyla "yaşantı konisi" adını verdiği bir model geliştirmiştir (Öztaş, 2008, 544). Yaşantı konisinin bulgularına göre, insanlar öğrenilenlerin yüzde 83'ünü görme, yüzde 11'ini işitme, yüzde 3,5'ini koklama, yüzde 1,5'ini dokunma, yüzde 1'ini tatma yoluyla öğrenmektedir (Akbaba, 2014, 218). Bunların hatırlanması ise işitilenlerin yüzde 20'si, görülenlerin yüzde 30'u, iki duyu organı kullanılarak yapılan öğrenmelerin ise yüzde 50'si şeklindedir. Özellikle televizyon görsel ve işitsel duyulara aynı anda hitap etmesinden dolayı bireyin zihninde yer etmekte ve informal (algın) öğrenmeyi sağlamaktadır. Görsel materyallerin öğrenmedeki rolü üzerine yapılan araştırmada çoğunluğu soyut kavramlarla ilişkili olan ve öğrencilerin olaylara doğrudan tanıklığının olmadığı tarih derslerinde kullanılacak öğretim materyalleri içinde görsel kaynakların önemini ortaya koymaktadır (Akbaba, 2014, 217).

Görsel-işitsel (Gör-işit) araçlar adından da anlaşıldığı gibi hem görmeye hem de işitmeye dayalıdır. Gezi, gözlem, oyun (drama), sinema, televizyon vb. bunlardandır. Göze ve kulağa hitabeden araçların şu yararları vardır:

- Bilgiyi sunar,
- Eğitici uygulamalara yardımcı olur,
- Bir takım problemleri ortaya çıkarabilir,
- Öğrenenleri ortak düzeye getirir,
- Öğrenme güdüsünü kamçılar,
- Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesine yardım eder. (Tower, 2000, 578).

Televizyon gibi hem görsel hem de işitsel kitle iletişim araçları insanların yaşam boyu öğreniminde oldukça önemlidir. Yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan araçlardan biride hızla gelişen kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçlar sayesinde bireyler her an her yerde bilgi edinebilmekte ve insanların dikkatini daha çok çektiği ve ulaşılması kolay olduğu için öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

Kitle iletişim araçları 1950'lerden sonra hızla gelişmiş, günümüzde insanların yaşamında etkin hâle gelmiştir. Baran (1997)'a göre kitle iletişim, geniş bir kitleye her türlü enformasyonun iletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Erdem, 2014, 64).

Kitle iletişim araçlarında iletişim süreci iki yönlüdür. Bu süreç, en temel düzeyde üç ögeye dayanmaktadır. Bunlar; iletiyi gönderen (gönderici), iletiyi alıp açımlayan (alıcı) ve de bu ikisi arasında iletinin gönderilmesinde kullanılacak bir mesaj (ileti) olarak ifade edilebilir. Yani televizyon, radyo, internet, gazete gibi kitle iletişim araçları karşısındaki kişileri bu mesajlarla etkilemektedir. İletişim Bilimci George Gerbner (2005, 80)'a göre kitle iletişim araçları; “mesajların karakteristiklerine sahip olan veya mesajları ileten biçimleri benimseyebilen araç veya taşıtlardır” (Akt. Taylan 2011, 10). Burada kitle iletişiminin iki özelliği vurgulanmaktadır. Birincisi bir iletişim aracı olması ikincisi izleyen kitlenin etkilenme durumudur. Sean Mac Bride, “Bir Çok Ses Tek Bir Dünya” adlı raporunda kitle iletişiminin işlevlerini şöyle belirlemektedir: “Habercilik işlevi, toplumsallaştırma işlevi, motivasyon işlevi, tartışma ve diyalog işlevi, eğitim işlevi, kültürel gelişim işlevi, eğlence işlevi, bütünleştirme işlevi” (Baran, 1997; Akt. Erdem, 2014, 64). Bu özellikleri kitle iletişim araçlarının yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan birçok işlevi yerine getirilmesini sağladığını göstermektedir. Kitle iletişiminin en temel işlevlerinden biri ise toplumsallaştırmadır (Taylan, 2011, 12). Birey ilk olarak doğduğu aile ve çevresiyle toplumsal hayata katılım gösterir. Günümüzdeki en önemli toplumsallaşma aracı kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle kitle iletişim araçları içerisinde televizyon aile içinde tekrar doğmakta hem çocukları hem de onları yetiştirecek bireyleri yetiştirmekte ve toplumsallaştırmakta (Taylan, 2011, 12) yaşam boyu öğrenmeyi etkilemektedir.

2.1.5. Yaşam Boyu Öğrenmede Televizyonun Yeri

Televizyon ses ve görüntüyü kullanarak gerçekleri kurgulayan güçlü bir kitle iletişim aracıdır. John Logie Baird tarafından 1926'da icat edilen televizyon II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Avrupa'da 1980'lere kadar özel kanallar yaygın değil iken İngiltere'de 1955 yılında yayına başlayan yarı özel kanallar dışında, İtalya'da 1976 yılında özel televizyon kanalları görülmüştür (Demirkan, 2012, 449).

Türkiye'de televizyon ilk defa 1968 yılında yayın hayatına başlamıştır. İlk başladığı yıllarda hem iletişim hem de eğitim rolünü üstlenmiştir. Eğitici yayınların bir bölümü yetişkinlere hitap eden ve onların gündelik, sosyal hayatta kullanabilecekleri bilgileri içermiştir. Hatta farklı yıllarda değişik sürelerle bu tip programlar yayınlanmıştır. Toplumun üzerinde klasik eğitimi sağlayan kitle iletişim araçlarının görsel ve işitsel aletleri çok önemlidir. Radyo, televizyon, sinema ve yazılı materyaller, kitle iletişim araçları içerisinde klasik olanlardır (Varol, 1997, 108).

1981-82 yıllarında "TV Okulu" ismi ile yayınlanan programlar örgün eğitim sürecine girmemiş olan yetişkinlere okuma ve yazma öğretmek amacıyla yayınlanmıştır. Günlük hayatımızın içerisinde yer alan televizyonun önemli bir eğitim aracı olduğu da görülmektedir. Aziz'e (1975) göre:

- Televizyonda verilen eğitim de geleneksel eğitimin kalıpları bulunmamaktadır.
- Görüntü unsuru olmasında dolayı verilen malzeme sıkıcı olmayıp çoğaltılabilmektedir.
- Televizyon ile sağlanan eğitim çok geniş kitlelere seslenebilmektedir.
- Eğitilmesi amaçlanan kişinin öğrenme psikolojisinden uzak olması öğrenme açısından daha fazla yararlanmasına neden olmaktadır.
- Televizyon ile yapılan eğitimde karşılıklı ilişki yoktur, eğitilmesi amaçlanan kişinin anında tepki göstermesi beklenmemektedir. Bunun için yayınlarda, izleyenin katılmasını sağlayan olanakların sağlanması gerekmektedir.

Yetişkinlere yönelik köy yayınları, kadına yönelik ve genel eğitim yayınlarının dışında çocuklara yönelik eğitici yayınlarda söz konusudur. Televizyon ile yapılacak eğitime yönelik yayınların alışılagelmiş örgün ve yaygın eğitim kalıplarının dışında olması onun en önemli özelliğini oluşturabilir (Cereci, 1996, 63). Türkiye'de televizyon izleme oranları giderek yükselmektedir. Özellikle de son yıllarda TV kanallarında bir furya hâlini alan dizilerin katkısıyla Türkiye'nin, televizyon izleme oranları bakımından, dünyada birinci sıraya yerleştiği görülmektedir. Daha önce günde 3,5 saat ile dünya ikincisi olan

Türkiye, dizi filmlere izleyicilerin rağbet göstermesiyle birlikte 4 saat ortalamayla dünyada ilk sırada olan ABD'yi yakalamıştır (Yapıcı, 2006, 1).

Televizyon geçmişten bugüne gelirken eğitim amacının yanında farklı amaçları da üstlenmiştir. Bunlar; eğitim ve kültür düzeylerinin yükseltilmesi, haber ve bilgi edinme, denetleme, toplumsallaştırma, eleştirme, kamuoyu oluşturma, hoşça vakit geçirebilmek, eğlendirebilmek ve dinlendirebilmektir (Mete, 1999, 36; Işık, 2012, 80). Günümüz toplumlarında kitle iletişim araçlarının bireyin sosyal ihtiyaçlarını karşıladığı da söylenebilir. Bu noktada kamu ve özel TV kanallarında yer alan programları yedi gruba ayırmak mümkündür. Bunlar:

- Eğitim programları: Bu gruba örgün ve yaygın eğitim programları girmektedir.
- Kültür programları: Dil, edebiyat, sanat programları, tarih, din ve ahlak programları, müzik eğlence programları bu grubu oluşturmaktadır.
- Haber ve haber programları
- Spor programları
- Bilim ve teknoloji programları
- Reklamlar (Mete, 1999, 36)'dir.

Televizyon sunduğu yayımlar ile bireylerin bilişsel ve kültürel düzeylerini etkilemektedir. Televizyon programları, hedef kitle açısından bakıldığında yedi ayrı grup içerisinde toplanabilir. Bunlar:

- Çocuklara yönelik programlar
- Gençlere yönelik programlar
- Ailelere yönelik programlar
- Yaşlı ve emeklilere yönelik programlar
- Sosyal bakımdan korunması gerekenlere yönelik programlar
- İş ve meslek kesimlerine yönelik programlar
- Özel izleyici kitlesine yönelik programlardır (Mete, 1999, 37).

Televizyon her yaş gurubundan insanlara hitap edebilme özelliği vardır. Aynı zaman da birçok özel kanal kurulmuş ve bunlar farklı ilgi alanlarına hitap eden yayımlar yapmaktadır (Küçükcan, Albayrak, Küçükyılmaz, Güven, 2011, 50). Televizyon günümüzde kilisenin, tanrının, destanların ve destan anlatıcılarının, büyücülerin, palyaçonun, bin bir ürün satan gezgin tüccarın ve ekmek ve sirk politikalarındaki sirkin yerini almıştır veya onların amaçlarına yardım eden araç durumundadır (Erdoğan ve Alemdar, 2001, 173).

Yaşam boyu öğrenen bireylerin günlük yaşamlarında gittikçe daha çok yer almaya başlayan televizyonun; kişilerin hayata bakış, kavrayış ve verecekleri tepkilerin belirlenmesi üzerinde her geçen gün biraz daha etkisinin arttığı kabul görmektedir. Aziz

(1981, 86-100)'e göre kişinin radyo ve televizyondan etkilenmesi toplumsal yönden şu hususlarda görülür:

- Aile düzenine etkisi; aile bireyleri arasındaki ilişkiye, yemek, uyku, gezme durumlarına etki etmekte ve bireyler arasındaki eğitim ve kültür farklılıkları televizyon programlarına farklı tepkiler vermesine neden olurken aile bireylerinin daha uzun süre bir arada olmasını da sağlamaktadır.
- Serbest zamana etkisi; toplum ve bireyin yaşamında eğlenme, dinlenme, merak amacı ile yaptığı boş zamanı değerlendirme etkinliklerinde televizyon etkili olmaktadır.
- Öğrenme ve eğitime etkisi; televizyonun geniş kitlelere seslenebilmesi ve okuma yazma zorunluluğunun olmaması bu araçla yapılan eğitim-öğretimi de daha etkili hâle getirirken radyo ve televizyon her anlamda kişiye genel bilgi ve kültür vererek beceri ve uğraşları geliştirir.
- Tutum ve davranışlara etkisi; kişinin tutum ve davranışlarını etkilerken bunları izledikleri program türlerine göre değiştirebilir ve kalıcı tutum, davranış değişiklikleri oluşturarak toplum üzerinde etki kurabilir.
- Ekonomik etkisi; olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılabilir ve olumlu etkisi olarak bireyin gereksinimlerini fazla çaba sarf etmeden karşılayabilir. Bunların başında eğitim, haber alma ve eğlence gelmektedir. Olumsuz olarak ise kişinin bu kitle iletişim araçlarını satın almasına yönelik harcamalar sayılabilir.

De Fleur ve arkadaşları, bireylerin toplumsal şartlara bağlı olarak iletişim araçlarına olan bağımlılığının gün geçtikçe arttığını belirtirken bireylerin içinde yaşadığı toplum, gelişen olay ve olgular hakkında bilgi edinmek ve kendi duygu ve düşüncelerini yönlendirmek istemelerinin iletişim araçlarına bağıllığı arttırdığını belirtmektedir (Işık, 2012, 81). Hemen hemen her evde yer alan televizyon, her insanı farklı biçim ve düzeyde etkilemektedir.

Diğer kitle iletişim araçlarının özellikleri ile karşılaştırıldığında, televizyonun bireyin birden fazla duyu organına hitap ettiğini ve bunun algılama, hafızada tutma ve öğrenmede kolaylık sağladığı ve insanlarda öğrenme isteği uyandırdığı görülmektedir (Aziz, 1981, 93). Bu etkililiği nedeniyle televizyon programlarında işlenen temalar günlük hayatta karşılaşılan sorunlar olduğundan genel olarak bireylerin ruhsal yönünü ve kişiliğini belirlemektedir.

Kitle iletişim araçlarının ve özellikle de televizyonun ülkemizde de etkili olduğunun önemli göstergelerinden biri, gün geçtikçe artan televizyon dizileridir. İzleyiciler, televizyon dizilerinden öylesine etkilenmektedirler ki, yaşadıkları “gerçek dünya”dan daha çok, dizilerdeki “yapay dünya”da olup bitenlerle ilgilenmektedirler (Savaş, 2006, 4). Medya ve özellikle televizyon programlarında modelleme en önemlisi de televizyondaki dizi ve filmlerde oynayan oyuncuların, başrol oyuncusu gibi önemli

kişilikte karakterlerin izleyiciler tarafından örnek alınması ve o modele uygun davranış ve tutumların gelişmesi ile modele benzeme çabaları çocuk ve gençlerin sosyalleşmesi açısından önemlidir. (Erjem ve Çağlayandereli, 2006, 16). Televizyondaki tasvirleri gerçek hayatta çocuklar üzerinde gözlemlemek, bireyde televizyonu model olarak sosyal öğrenme eğilimi sağladığı söylenebilir (Perse, 2001, 195). Bu bağlamda televizyondan izleyiciye sunulan tarih de bir anlamda izleyicinin inandırıldığı bir tarihi olguyu işlediği söylenebilir.

Yerli dizilerde sunulan kimliklerin izleyici tarafından benimsenmesi ve seyircinin genel bakışı ve yaşam tarzında bu kimliklerin etkisiyle değişimler olması Ekme Kuramı ile de açıklanabilir. Gerbner'in 1960'ların ortalarında yaptığı araştırmada; medyanın, bireylerin zihinlerine kendi doğrularını yerleştirerek onları nasıl kontrol ettiğini ortaya koymuştur. Kültürel Göstergeler (Cultural Indicators) araştırma projesinde Gabner çok fazla televizyon izlemenin izleyicilerin davranışlarından çok tutumları üzerinde etkili olduğunu ve medyanın bir kültürde var olan egemen değer ve tutumları ektiğini öne sürer (Yaylagül, 2013). Özellikle yetiştirme çözümlerinde Gabner ve arkadaşları televizyonun farklı kültürleri ortak bir kültürde toplama özelliğine dikkat çeker. Bu da televizyonun öykü anlatıcı işlevini yerine getirirken aynı dersleri defalarca sunan mesajları anlatma eğiliminde olmasındandır ki bu nedenle televizyondan sadece çocuklar değil, yetişkinler de etkilenmektedir (Işık, 2012, 93).

Ekme Kuramı sürecinin işleyişini şu şekilde örneklendirmek mümkündür: Egemen güçler gerçekliği yeniden-üretir ve medya aracılığıyla kendi gerçeklik ve değerlerini kitlelere yayar. Medya eğlenceli yayınlar ve popüler kültür ürünleri aracılığıyla egemen değerleri izleyicinin zihnine eker. Ancak halkın popüler kültürüyle televizyonun popüler kültürü aynı şey olmamakla birlikte halkın popüler kültürü ortak yaşam tarzlarından ve pratiklerinden doğmuş olmasıdır. Televizyonun popüler kültürü ise toplumdaki yaygın kültürel göstergeler kullanılmasının yanı sıra televizyonun kitlesel üretim ortamında üretilen ticari kaygılar güden bir kültürdür (Güngör, 2011, 97). Birey her mecradan aynı enformasyonu aldığından, zihnine ekilenler zaman içinde yeşermeye başlar. Yeşermeye birlikte birey egemen değerlere inanmaya başlar ve bunlara rıza gösterir. Rıza üretiminin gerçekleşmesiyle birlikte egemen güçlerin kontrolü altındaki sistemin işleyişi meşrulaştırılmış olur (Ünür, 2013). Gerbner'in ekme teorisinin bulgularına bakıldığında ise;

- Televizyon insanları birbirine bağlayan ve ortak bilinci oluşturan popüler kültür kitle iletişim araçlarının işlediği üründür.

- Toplumun bütün sektörlerinde televizyon sunduğu tekrarlanan ve yaygın kalıplarıyla belirli bir dünya görüşünü ortaya koyar. Farklı grupların yaşam biçimleri ve dünya görüşleriyle televizyon izlemenin farklı fakat uygun bir şekilde ilgili olduğunu bulmuşlardır.
- Televizyon insanları etrafında toplayarak, içeriğiyle her izleyiciye evde ortak imaj ve iletiler getirir. Toplum televizyonun bu simgesel tutumu içinde doğar ve tekrarlanan dersleri ile yaşar. Televizyon gelecekteki tercihleri ve tutumları eker/yetiştirir. Televizyon günlük kültürün ortak kaynağı olmuştur.
- Seyirciler televizyondaki kültürel anlamları almaya eğilimlidirler (Akt. Erdoğan, Alemdar, 1990).

Ekme kuramcılarına göre, televizyonun etkisinin birey üzerinde bir anda gerçekleşmesi beklenmez uzun dönemli ve derece derece, dolaylı ancak zamanla olur (Yaylagül, 2013). İzleyiciler izlediklerini hemen yaşam pratiklerine dönüştürmeyebilir ve izleyiciler televizyondan izlediklerini kişisel ilişki, etkileşimleri ve çevreleriyle tartışabilirler ancak televizyondan aldıkları iletiler zamanla bireylerin inanç, düşünce değerleri, tutum, tavırları, alışkanlıkları ve davranışlarına etki eder (Güngör, 2011, 97). Bu nedenle de televizyon insanın yaşamındaki en önemli etki araçlarından biri konumundayken aynı zamanda öğretici rolüyle yaşam boyu öğrenmeyi sağlayan önemli kaynaklar arasındadır. Postman'a göre (2010) televizyon alfabe ya da matbaa gibi gençlerin zamanı, dikkati ve bilme alışkanlıklarını denetler ve bu sayede gençlerin eğitimini de denetlemiş olur. Böylece özel olarak kurulmuş bu enformasyon sistemi gençlerin zihinlerini, karakterlerini eğitmeyi yetiştirmeyi ve bir şeyler aşılama amaçlar (Postman, 2010, 163). Seyirci televizyondaki görüntünün içine birinin yaşamına girer gibi girebilir ve televizyondaki sanal görüntüye kendi yaşamını giydirirken hiçbir sorunla karşılaşmaz ve arasında kopmaz bir bağ ilişkisi kurabilir (Baudrillard, 2004, 130). Aziz (1981, 65)'e göre ise radyo ve televizyon izleyicide diğer popüler sanatlar gibi fantezinin ve hayalin yaratılmasını sağlarken izleyicinin rahatlamak amacından doğan semboller ile onunda içinde izlerken yer alacağı hazır bir düş dünyası sunar. Öte yandan, televizyonun izleyenlere davranış kalıpları oluşturucu etkisi, toplumda bazı davranışların yaygınlaşmasına yol açabilmektedir. Bugün yüklenen anlamlarla televizyon olduğu yerlerden daha farklı yerlere çıkarılmıştır. TV, haber merkezi olarak görülmekte, okul rolü verilmekte, politikanın merkezi olarak kabul edilmektedir. Küreselleşen dünyada nitelik ve nicelik yönünden gerçekleşen değişime ayak uydurmak büyük bir sorun olarak görünmektedir. Televizyonun kullandığı yapımların unsurları bireylerin bilinç ve kültür endüstrisine hizmet etmektedir. İzleyici birçok kanal arasında kendi isteği ve ilgi alanına göre programları seçer. Demirkan'a (2012, 452) göre televizyon, öyle bir ortamdır ki

bireyin tüm davranışları su dalgalarının su ortamına yayılması veya ses dalgalarının hava ortamına yayılması gibidir. Yani kitle kültürü bireyi taşıyan ortam hâline gelmiştir. Kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesi insanların kendi öz kültürlerinden ayrılıp ortak bir popüler kültür meydana getirmiş, insanlar arasındaki farklılaşma kalkmış ve kültürsüzleşmeye yüz tutmuş topluluklar oluşturmuştur (İçinsel, 2010, 6) ki Mc. Luhan kitle iletişim araçlarının dünyayı “evrensel bir köye” dönüştürdüğünü söyleyen ifadesi bunu belirtmektedir (Işık, 2012, 10).

Televizyonun kültürel ve sosyal değişme üzerinde etkili olduğuna dair iki görüş vardır. Birincisi televizyonun insanları ve kültürleri birbirine yaklaştırmakta ve böylece kültürler dünyaya ulaşabilmektedir. İkincisine göre ise; televizyonun gerçek kültürü tehdit ettiği ve yeni olanı kabul ettiği (Günaydın, 2013, 61). Böylelikle tek tek yerel kültürler yok olacak ve güçlü olan kültürün merkezde olduğu bir dünya düzeni oluşacaktır. Günümüzün bir değerlendirilmesi yapıldığında bu tespitin geçerli olduğu görünmektedir. Söz konusu kültürel egemenliğin dışında, güçlü ülkelerin gerek siyasi gerek ekonomik alanda da egemenlik aracı olarak kitle iletişim araçlarından, özellikle de televizyondan yararlandığı açıkça görülmektedir (MEB, 2008). Televizyonun görsel dili popüler kültürün değerleriyle şekillenmiş ve modernitenin ortaya çıkardığı tarih yazıcılığı anlayışının gelişmesine ve tarih kuramlarının bütüncül anlayışına bağlı kalmayan anlatıların olmasına neden olmuştur (Bilis, 2013, 20). Bu da televizyonda tarihi diziler izlenirken, topluma bilinçli ya da popüler kültür yansımalarının etkisiyle bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde doğru veya yanlış tarihi algı ve görüş oluşturmaktadır. Televizyon popüler kültürün sunumunun en güçlü şekilde verilebildiği kaynaklardandır (Güllüoğlu, 2012, 72). Bugünün insanları genelde eğitilmiş kişilerdir ve tarih artık geçmişte kalan sadece geçmişe ait bilgi değildir. Günümüzde, “Tarih, insanların din adamları, öğretmenler, tarih kitaplarının yazarları, dergi makalelerinin editörleri ve televizyon programlarının hazırlayıcılarından öğrendikleri şeydir.” (Hobsbawm, 2009, 9). Aktay’a (2010, 12) göre ise “İnsanlar bugünü geçmişin ışığında değil, genellikle geçmişi bugünün ışığında okumakta ancak hep tam tersini yaptıklarını zannetmektedirler.” Bu nedenle bir toplumun kültürünün oluşumu ve o kültür ve tarihin insanlara nasıl sunulduğu veya öğretildiği önemli bir konudur.

2.1.6. Yaşam Boyu Öğrenme ve Tarihi Diziler

“Bizim diğer insanları ya da kendimizi betimlememiz, biz çocukken öğretilen tarih bilgimizi yansıtır. Her birimiz için dünyanın ve geçmiş toplulukların keşfi olan tarih anlatımı değişen veya sabit düşüncelerimizi kucaklar, bu nedenle geçmiş hakkında bizim ilk sorgulamamızın izleri ve ilk heyecanlarımız silinmez bir şekilde aklımızda kalır” (Ferro, 2003). Bu bağlam da televizyondaki tarihi dizilerden edinilen tarihi bilginde bireyin hafızasında yer ederken, kendini ve içinde bulunduğu toplumu keşfedip sorgulamasını sağlayabilir ki Ata (2002, 80)’ya göre filmler önemli bir kaynaktır ve gösterilen olayın geçtiği zamana ait kaynakları içeren birincil kaynaklar kategorisine girmektedir. Bireylerin edindikleri geçmiş hakkındaki bilgi yaşam boyu öğrenme sürecini etkileyecek bir tarih bilgisinin, tarihsel düşünme becerilerinin ve tarihi bilincinin de olumlu ya da olumsuz oluşumunu sağlayabilir.

Televizyondaki tarihi diziler insanların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor niteliklerin kazandırılmasını geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurarak belli bir tarih bilincinin de oluşmasına etki etmektedir. Tarihi seriyal şeklinde olan televizyon dizilerinin özelliklerine bakıldığında izleyiciyi ekrana bağlamayı ve bunun yanı sıra günlük yaşamı içinde de yer etmeye başlamasını dizisellik yönüyle, tarihi karakterlerin canlılığı ve hafızada yer etmesi, birbiri içine geçmiş hikâyesi ve böylece çok karakterli yapısı, merak uyandırması televizyonun izleyiciye düşsel bir dünya sunabilmesi özelliklerine bağlıdır (Oktay, 2011, 3). Eğitim ve öğretiminde filmlerin kullanımı ilk sinema gösterimlerinin büyük ilgi görmesi üzerine başlamıştır ki tarihi filmlerin kullanımı öğrenen bireylere tarihi daha verimli ve zevkli hâle getirerek öğrenilmesini sağlar (Öztaş, 2014, 352).

Televizyonda yayınlanan tarihe ilişkin diziler, aynı zamanda toplumu ve yayınlandığı kitleleri etkisi altına alabilmektedir. Özellikle sinema ve televizyonda kullanılan özel efektler bir yanılsama veya illüzyon ile oluşturulsa da bireyde gerçeklik duygusu uyandırmakta ve hayal edilenin yansıması özel efektler ile sağlanmaktadır ki izleyici bundan etkilenmektedir (Yurdigül ve Zinderen, 2013, 95). Televizyon nasıl gündelik yaşamın her noktasına dokunuyorsa ve onu değiştiriyorsa, aynı şekilde kurgusal ve kurgusal olmayan tarihi kişilerin ve olayların anlatımı milyonların tarihsel olaylar ve kişiler hakkındaki algılarını belirlemektedir (Şahin Kaya, 2011, 106). Geçmiş kanıtlardan yola çıkılarak inşa edilir. Ancak hem tarih bilincinin köreldiği hem de belleğe ilişkin saplantıların, yaşam alanımızı oldukça belirgin biçimlerde değiştirdiği günümüzde, son

yıllarda giderek artan bir şekilde geçmişe sığınılmaktadır (Şahin Kaya, 2011, 107). Televizyon ve tarihi diziler çocukları, gençleri birçok açıdan (tutum ve değerler edinme, davranış örüntüleri kazanma, rol modellerini gözlemleme, taklit etme gibi) etkilediği ileri sürülebilir (Erjem ve Çağlayandereli, 2006, 17). Bu bağlamda televizyon ve televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin, yaşam boyu öğrenme becerileri üzerindeki etkisi ve izleyicilerin edindikleri tarih bilinci, kültürel etkilerinin yansımaları önemlidir. Çünkü tarih bilinci bir toplum olmayı gerektirir. Bir kişinin tarihi olmaz. Bir toplumun tarihi olur. Tarih bilincinin yaşamları boyunca insanların vaziyetlerini ve hareketlerini olumlu yönde etkileyen bir formasyon olduğu düşünülmektedir (Tekeli, 2010, 94). Tarihi dizi ve filmler sadece bireyleri değil, ortak bir geçmişe ve kültüre sahip olan toplumu da etkilemektedir. Bu açıdan Matheson ve Matheson'e (2006, 222) göre, yaşam boyu öğrenme toplumun hayatında yaşamak ve sürece dahil olmak için sürekli öğrenmeyi gerektirir.

Televizyon, güncele, şimdiye önem veren bir kitle iletişim aracı olarak bir yandan akıp giden anı veya çok yakın geçmişi tarihselleştirirken bir yandan da dizi, film ya da belgeseller aracılığıyla çok eski bir tarihi olayı, olguyu, kişiliği güncelleştirebilmektedir (Bilis, 2013, 26). Oskay'a (2010, 142-143) göre, televizyonda yayınlanan belgesel ve tarih dizileri tarihe ait olan konuları bugünün insanına, onların isteklerine ve gereksinimlerine göre yeniden yazmakta, bununla da kalmayıp yakın dönem olaylarını bile tarih dizileri hâline getirebilmektedir. Tarihi diziler bu yeniden yazım sürecinde günün insanının zamanı ve mekânı algılama biçimlerine göre yapıntı bir tarih oluşturmaktadırlar. Duruel (2002)'e göre tarih konulu filmlerin yapımında başlıca üç eğilimden söz etmek mümkündür:

- Tarihe yaklaşımda tamamıyla fantastik öğelerin öne çıktığı filmler: Bunlar tarihin belli bir bölümünü konu edinirken kesin bir zamandan, mekândan, olaydan veya kişiden yola çıkmazlar (Cüneyt Arkın filmleri gibi).
- Tarihi gerçeklerden yola çıkarak çekilen filmler: Zaman ve mekân bellidir ve olay-durum, çatışma, gerçekler ve kurmaca birlikte izleyiciye verilir. (Güz Sancısı filmi gibi).
- Tarihe belli bir savla yaklaşan filmler: Bu filmler tarihin belli bir kesitindeki gerçek olayları, durumları ve çatışmaları yorumlar ve tarih üzerine görüşler, savlar getiren; seyirciye bu şekilde aktarılan filmlerdir (Abdülhamit Düşerken filmi gibi) (Akt. Çoban, 2011, 30).

Özellikle televizyonun giderek yaşamımıza girdiği günümüzde diziler de çok önem kazanmış ve ilgi çekici hâle gelmiştir. Bu bağlamda filmler kapsamında TV dizileri de bu kategoriye dâhil edilebilir. Burada tarihi problemlerin içinde en önemlilerinden biri de tarihin geçmişle ve geçmiş malzemenin bugünkü sanatla ilişkisidir (Ortaylı, 2008, 203). İzlenen sinema, film ve diziler gerçek olayları konu edindiği gibi kurgusal olaylara da yer

verirler. Ancak ikisinde de izleyen seyirciye gerçeklik algısı verilmeye çalışılır. İzleyenlere konuya inandırmak ve karakterlerin duygularını yansıtmak oldukça önemlidir. Aslında gerçekçilik bireyden ayrı düşünülemez. Kendimiz ve diğer insanlar arasında gerçek dediğimiz kültürün geri kalanıyla yaptığımız uzlaşmadır (Kolker, 2009, 11). Seyirci rol yapan kişileri oyuncu olarak değil, kendi hayatlarını oynayan gerçek kişiler gibi görür ve oyuncu oynadığı rolden ayrılamaz, bir bütün olur (Armes, 2011, 88) ki Gabner'e göre televizyon ile olan etkileşim seyircinin televizyonu izleme süresine de bağlıdır ve çok izleyen kişinin günlük yaşamın gerçeklerini tanımlamada televizyonun sunduğu tanımlar egemen ve etkilidir (Erdoğan, 1998, 3). Yani televizyonun sunduğu gerçeklik izleyicinin de kabul gördüğü gerçeklik olur ve televizyon programlarında sunulan olay ve olguları o şekilde kabul edebilir. Böylece tarihi dizileri izleyen kişi tarihin o dönemine gidip kendisini tarihi olayların içinde görmek ister ve hatta görür, o günü, olayı, olguyu kendince değerlendirir, yargıda bulunur. Özön'e (1984, 158) göre, tarihi filmlerin amacı dönün gerçeğine ayna tutarak yansıtmaktır. Bu bağlamda tarihi dizileri izleyenler tarihi bir düşünme süreci içerisine de girebilirler. Tarihsel düşünme (historical thinking), tarihi anlayarak geçmiş hakkında yorumlar yapabilmek ve geçmişle güncel tarih arasında köprü kurmayı sağlar (Dilek, 2000, 55). Televizyonda yayınlanan tarihi diziler de yaşam boyu öğrenen bireylerin tarihsel düşünme becerilerini etkileyebilir. Çünkü yayınlanan tarihi diziler televizyonculuğun doğasında bulunan efekt ve düşsel kurgularla bireyi televizyona bağlarken belli bir tarihi olay veya olguyu işlemekte ve tarihi şahsiyetleri kullanmaktadır.

Tarihsel düşünme bireylerin tarihi olayları, tarihleri, isimleri pasif bir şekilde öğrenmesi değil öğrendiklerini bilgi, imgelem, mantıksal düşünme süreçlerini içerisine alan bir dizi zihinsel etkinlikleri deneyimlemesi yolu ile gerçekleşir (Dilek ve Alabaş, 2014, 147). Bu da bireyin tarihi anlamlandırmasını sağlar. 4-14 yaş arası eğitim açısından tarihi düşünmeyi öğrenme, tarihi hafızada tutmayı öğrenmeyle başlar ve tarihsel bilgi, anlayışı, tarihsel yorumları, tarihsel araştırmayı, organizasyonu ve iletişimi düşünmeyle devam ederken bu kategoriler 2000 tarihinde yapılan İngiliz Ulusal Eğitim Programında sunulan (DİEE, 1999) “tarihsel bilgi, beceri ve anlayış” yansıttığını gösterir (Bage, 2000, 12).

Tarihsel bir belgenin, eserin veya kalıntının ne amaçla, nasıl yapıldığını incelemek yorumlamak ve bunların geçmişte insanlar için ne anlama geldiğini, insanlar üzerinde nasıl etki bıraktığını anlamak açısından önemlidir (Cooper, 2014, 4). Bu süreç içinde yer alan

seyirci izlediği tarihi dizi ve filmdeki olay ve olguları sorgulayarak zihinsel bir aktivite içine girebilir ki Makal (2010) tarihi filmler hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Çocuklar insana çok ciddi sorular sorabiliyor ve baştan savma yanıtlarla yetinmiyorlar. Filmlerim, çocuklarımın sorularına birer cevap niteliğinde. Tarihi film yapmak, zaman makinesine binip, geçmişte yaşamış insanların neler hissettiğini anlamaya çalışmak gibi bir şey. Hani Roma’ya turist olarak gidip Sistine Kilisesi’ne girersin de ‘Gerçekten burada mıyım? Burası gerçekten o Sistine Kilisesi mi?’ dersin ya, tarihi film yapmak da buna benziyor işte. Bende çekimler boyunca hep kendime ‘filmlerdeki gibi değil gerçekte olduğu gibi yap’ diye hatırlattım bu yüzden (Akt. Muratalan, 2011, 79).

W.Schramm, çocukların kurgu ya da gerçek izledikleri belli karakterlere benzemeye daha yatkın olduklarını ve bu modelleri zihinlerinde saklayıp ileri yaşlarda bile tekrarlayabildiklerini ortaya koymuştur (Akt. Çelik, 2013, 65). Tarihe bağlı kalarak tarihi film yapmak, yaşam boyu öğrenmede doğru bir tarih bilinci uyandırmak adına önemli bir noktadır. Çünkü tarihi, geçmişin bilimsel manada yeniden inşası olarak gören tarihçi, geçmişin gelenekselleşmiş dilsel özelliklerini kullandığından yola çıkarak, yalnızca kurgusal bir ürün ortaya çıkabileceğini söylemek tarihi her şeyden önce anlamsızlaştırmaktır (Şimşek ve Safran, 2011, 218).

Toplumun kendi hakkındaki imajını, başka toplumlara ilişkin düşüncelerini ve algılamalarını diğer bilimsel disiplinlerden daha çok tarih biçimlendirir. Bu biçimlendirme, ilkokuldan başlayarak örgün eğitim dizgesi içinde gerçekleşir (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005, 349). Şimşek’e (2012, 1) göre; tarih kavramı, geçmişe ait olanı ifade etmesinin yanında, geçmişin “biz” için değerli olduğuna karar verdiğimiz ya da inandığımız kısmının bugünkü (şimdiki) zamanda yeniden anlamlı bir hâle getirilmesi süreci ve işi olarak kabul edilir. Geçmişin ruhu olarak tarih, geleceği aydınlatmak adına çağrılır ve bu aynı ruh çağırmadaki gibi, çağırılan kişi ne kadar ruhsa o kadar başarılı olur. Yani bahsedilen tarih ne kadar geçmişteki tarihi yansıtıyorsa, bugün de yaşayan insana o kadar faydalı olur (Aktay, 2010, 31). Bu tarihi biçimlendirmede, özellikle günümüzde televizyonda yayınlanan tarihi dizilerdeki tarihi gerçekliğe uygunluğu bireyin kendini, yaşadığı toplumu, kültürünü, geçmişteki devlet yapısını, yabancı devletleri, tarihi yapı ve mekânları doğru öğrenmesi açısından önemlidir. İnsanlar üzerinde yaşadığı mekânlar dışında hiç görmediği ve uzakta olan mekânlar hakkında bilgi sahibi olabilir ki buna imge mekân denilir ve bu mekanlara dair algıları görülen resimler, fotoğraflar, kitaplar ve filmler aracılığıyla oluşur (Öztürk, 2014, 113).

Tarihi dizileri kurgusal veya gerçekçi yönlerinin yanı sıra insanlarda merak duygusu oluşabilmekte ve hatta bu insanları tarihi araştırmaya yönlendirebilmektedir. Yapılan tarihi dizilerdeki kişilerin yansıması önemlidir. Çünkü televizyonda görsellik ön plandadır ve kişi önce görseli algılar. Bir insanın vücut şeklinin, yazıyla ya da radyoda, hatta duman işaretleriyle başkalarına hitap ettiği fikirlerin biçimine etkisi olmaz. Oysa televizyon bu noktada önemlidir. Yaklaşık 150 kiloluk, üstelik konuşan kocaman bir görüntü, sözcüklerin ilettiği mantıksal ya da tinselince ayrıntıları geride bırakacaktır. Zira televizyonda söylem imajla yansıtılır (Postman, 2010, 16). Bu nedenle televizyonun tarihi bilincimize ve yaşam boyu öğrenen insanlara nasıl bir tarihi görüntü ve imaj verdiği önemli bir konudur. Hem toplumu ayakta tutan dinamiklerden tarih ve tarih bilinci hem de bunun televizyon tarihi dizi filmlerine aktarımı yaşam boyu öğrenmede önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda yaşam boyu öğrenme için medyaya düşen görevler vardır.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Televizyon programları ve tarihi diziler sadece bir bireyi değil bir toplumu etkilemektedir. Aynı zamanda farklı başlıklar altında tarihi diziler incelenebilmektedir. Tarih eğitimi açısından, sosyolojik açıdan, radyo ve sinema tarafından bu konu irdelenmektedir. Aşağıda televizyonun etkileri ve tarihi film ve diziler ile ilgili yapılan bazı araştırmalar verilmiştir.

Aziz (1975), “Televizyonun yetişkin eğitimindeki yeri ve önemi” adlı doktora çalışmasında televizyon yayınlarının yeni başladığı ve hızla yayıldığı bir dönemde televizyondaki yayınların yetişkin eğitimindeki yerini ve bu yayınların kitlede nasıl etki yaptığını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmayı Ankara ilinde yetişkin bireyler üzerinde uygulamış ve anket uygulayarak verilerini toplamıştır. Araştırmada, televizyonun görsel ve işitsel özellikleri bir arada bulundurmasının da etkisiyle yetişkin eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu hemen hemen her insanın televizyon izlediği ve genel olarak televizyonun eğlendirdiği ve dinlendirdiği görülürken böylece geleneksel eğitim kalıplarının dışında bireylerin eğitimine de etki ettiği eğitsel yayınların izlendiği sonuçlarına ulaşmıştır. Bu anlamda O’Connor’un da (1988) ifade ettiği gibi, modern tarihin araştırılması ve

yazılmasıyla ilgilenen herkesin, görsel kanıtların geçmişi anlayışlarına yapabilecekleri katkıları düşünmesine yardımcı olabileceğini belirtmiştir.

Demircioğlu (2007), “Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi” başlığı altında tarihi filmlerin tarih ders ve anlatımında kullanılmasına ilişkin araştırma yapmış ve araştırmasında tarihi filmlerin tarih derslerinde kullanımıyla geçmişi bugüne taşıyan araçlar olduğunu ancak bazı öğretmenlerin bunları etkin bir şekilde kullanamadıklarını belirterek araştırma sonucunda tarihi filmlerin bir öğretim aracı olarak kullanımına ilişkin öğretmenlere öneriler sunmuştur.

Öztaş (2008), “Tarih öğretimi ve filmler” başlıklı çalışmasında filmlerle öğrenme etkinliklerinin, lise üçüncü sınıf “T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” dersi “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinin öğretiminde öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini deneysel bir yöntemle belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarih dersinde, tarihi filmlerin etkin bir şekilde kullanımının diğer anlatım tekniklerine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öztaş (2015) “Tarih öğretiminde tarihî film ve tarihî dizilerin kullanılmasına ilişkin tarih bölümü öğrencilerinin görüşleri” başlıklı diğer bir çalışmada; Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nde öğrenime devam eden 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplam 208 öğrenciye tarihi film ve dizilerin kullanılmasına ilişkin görüşlerini incelenmiş ve araştırmada tarihi film ve dizilerin kullanımının tarih derslerini daha zevkli, etkili ve kalıcı olmasını sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Gazi (2010), “Gösterilen Tarih Dönem Dizileri, Senaryoya Aktarılan Tarih Aktarımı Tarihin Hikâyeleştirilme İçerisindeki Yorumu ve İnanırcılığı Bu Kalp Seni Unutur Mu Örneği” adlı tezinde “Çemberimde Gül Oya” ve “Hatırla Sevgili” dizilerine de yer vererek dergi, gazete ve izleyici yorumlarına dayanarak bir çalışma yapmıştır. Sonuç olarak televizyondaki tarihi filmlerin gerçek tarihi tamamen yansıtmasa da tarihin sorgulanabilir olmasını sağladığı, ev hanımlarının evinin içine ve sohbetlerine tarihi soktuğudur.

Taylan (2011) “Televizyon programlarındaki şiddetin yetiştirme etkisi; Konya lise öğrencileri üzerinde bir araştırma” başlıklı çalışmasında kitle iletişim kuramlarından Kültürel Göstergeler Projesi kapsamında ortaya çıkan Yetiştirme Kuramı açısından ele alarak ortaöğretim okullarını temsilen seçilen sekiz lisede öğrenim gören 640 öğrenci üzerine soru formu yardımıyla öğrencilerin televizyon aracılığıyla sunulan şiddetten nasıl

etkilendiklerini ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda televizyonu az izleyenlerden çok izleyenlerin şiddet algısına daha meyilli ve dünyayı acımasız, tehlikeli bir yer olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda televizyonda izlenen diziler ve içeriği lise öğrencilerinin düşüncelerini ve davranışlarını etkilediği görülmektedir.

Yıldıran (2011), “Milenyum Sonrası Türk Dizilerinde Oluşan Dizi Kültürü ve Toplumsal Temsil Sorunu” adlı tez çalışmasında yerli televizyon dizilerinde toplumsal temsili inceleme üzerine karakterleri ele alarak görsel tarih yazma tutkusu başlığı altında 1860’lardan günümüze dört ayrı diziyi (Elveda Rumeli, Kırık Kanatlar, Hatırla Sevgili, Çemberimde Gül Oya) incelemiş ve karakterlerin tarihi perspektife uyduğu tespit edilmiştir.

Aktekin ve Çoban (2012) “Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri; Trabzon İli örneği” başlıklı çalışmasında sinemada/televizyonda yayınlanan tarihi dizi ve filmlerin tarih derslerinde kullanımını araştırmıştır. 439 lise öğrencisi ve 13 tarih öğretmeni ile yaptığı araştırmasında; tarihi dizi ve filmlerin tarih öğrenimindeki başarıyı arttırdığını, ancak öğretmenlerin bir öğrenim aracı olarak film ve dizileri yeterli şekilde kullanamadığını belirtmiştir.

Bilis (2013), “Popüler televizyon dizilerinden Muhteşem Yüzyıl Dizisi örneğinde tarihin yapı sökümü” adlı makalesinde yurt içi ve yurt dışında izlenen Muhteşem Yüzyıl dizisinin tarihsel algıyı yapı sökümü kuramı çerçevesinde, medya etkisiyle ele almıştır.

Öztaş, Anıl ve Kılıç (2013) “Tarihi film veya tarihi dizilerin tarihe ilgiyi artırmada etkisine ilişkin MYO öğrencilerinin görüşleri” başlıklı çalışmasında tarihi film veya tarihi dizilerin tarihe ilgiyi artırıp artırmadığına yönelik 402 öğrencinin görüşlerini anket yoluyla toplamıştır. Araştırmada tarihi film ve tarihi dizilerin, tarihe ilginin artmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cereci (2014) “Türk televizyon dizilerinin küresel başarısı: evrensel insan yaklaşımı” başlıklı çalışmasında Avrupa, Asya ve Afrika’daki ülkeler olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde yayına giren Türk televizyon dizilerinin başarısının temelindeki nedenleri araştırmıştır. Türk dizilerinin yapım ve içeriğinde yer alan çekici ve etkileyici unsurlar belirlenerek Türk dizilerinin, Türk kültürünü de anlattığını, Türk dizilerinin küresel düzeyde anlaşıldığını ortaya koymuştur.

Özmen, Er ve Ünal (2014) tarafından yapılan “Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerine Etkisi: Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği” adlı çalışma da, tarihi bir dönemi konu alan dizinin 8. sınıf öğrencilerinin tarih bilinci üzerine etkisi araştırılmıştır.

Yazıcı (2014), “Televizyon Dizilerinde Oryantalizm Etkisi, Muhteşem Yüzyıl Dizisinde Harem Temsili” adlı tezinde Osmanlı’daki harem kavramının, dizideki Kanuni Sultan Süleyman’ın yaşamı ve oryantalist düşünce ile nasıl bir ilişkisinin olduğunu ele almıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi tarihi diziler yayınlanmaya başladıkları dönemden itibaren sadece televizyonun değil bilimin ve araştırmalarında konusu olmuştur. Bireylerin yaşam boyu öğrenmesine uzun süreli tesir eden bu dizi ve filmlerin kişilerdeki yansımaları tarih algısı oluşturmada olumlu ya da olumsuz bir katkı sağladığı önemli bir gerçektir.

Kaya ve Günel (2015) yaptığı “Tarih öğretmenlerinin muhteşem yüzyıl dizisi özelinde tarih konulu film ve dizilerin öğretimde kullanımına yönelik görüşleri” başlıklı çalışmada Erzurum İli’nde görev yapan yedi tarih öğretmenin görüşleri alınmış ve araştırma sonucunda öğretmenler “Muhteşem Yüzyıl” dizisinin hem toplumun hem de öğrencilerin tarihe ilgisini artırdığını ve bazı kavramların öğretilmesine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında dizinin sadece hareme odaklanarak eksik bir Osmanlı imajı çizdiğini ve reyting kaygısının ön plana çıkarıldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin derslerinde “Muhteşem Yüzyıl” dizisinin sadece belli parçalarını kullanmaya olumlu baktıkları görülmüştür.

Ünal ve Kalçık (2016) “Ortaokul öğrencilerinin tarihi dizilere ilişkin algılarının metafor yoluyla belirlenmesi” adlı nitel çalışmalarında, orta okul yedinci sınıf öğrencilerinden 101 kişiye “Tarihi diziler ... gibidir. Çünkü ...” sorusuna cevap vermeleri istenmiş, böylece öğrencilerin tarihi diziler hakkındaki metaforik algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin ifadelerinden 46 metafor oluşmuş ve bu metaforlar yedi kategoride incelenmiştir. Bunlar; yaşam boyu öğrenme kaynağı olarak, yaşam ve yaşam kaynağı olarak, yol gösterici olarak, geçmişi yaşatması algısı, gerçekçi olarak, macera ve eğlence kaynağı algısı ve tarihi dizilerin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin metaforik bulgulardır. Bunların içinde öğrencilerin tarihi dizilere ilişkin algılarında özellikle kitap, gerçek gibi metaforlar öne çıkarak öğrencilerin tarihi dizileri gerçekçi görebilen bir kaynak gibi olduğu ortaya konulmuştur.

Ünal ve Kalçık (2016) “Tarihi dizilerde yansıtılan imgeler ve ortaokul öğrencilerinin tarihsel imgelem becerilerini kullanım durumunun analizi” adlı nitel çalışmalarında; televizyonda yayınlanan ve Osmanlı Kuruluş dönemini yansıtan Diriliş Ertuğrul dizisinin 56 ortaokul yedinci sınıf öğrencisinin tarihsel düşünme sürecinde imgelem becerilerini nasıl etkilediğini ve tarihi dizilerde sunulan imgelerin öğrencilerin zihinlerinde neye benzettiklerini, öğrencilere diziden kesitler izleterek daha sonra dizide en çok etkilendikleri bir nesneyi çizmelerini ve neden çizdiklerini belirtmelerini istemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin imgeleme becerileri kullandıkları en çok Kayı bayrağı, ok, halı, kılıç, Selçuklu bayrağı, Selçuklu başlığı, savaşı kadın imgelerini, tarihi olayları ve nesnelere zihinlerinde canlandırarak resmedebildiklerini, böylece öğrencilerin tarihi dizileri, tarihsel kaynaklar gibi kullanıp tarihsel düşünme becerilerine katkı sağladığı belirtilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kitle iletişim araçlarından televizyonun ve televizyon programlarının toplum ve bireyler üzerinde etkili olduğu diğer kitle iletişim araçlarına kıyasla bireyi hem görsel hem işitsel yönüyle etkilediği anlaşılmakta ve tarih eğitiminde tarihi film ve dizilerin öğrencilerin tarihi öğrenmelerinde faydalı olduğu ders içinde derse olan ilginin artmasını sağladığı görülmektedir. Yine tarihi diziler öğrencilerin tarihsel düşünme, imgeleme becerilerini ortaya çıkardığı gibi metaforik algıları incelendiğinde ise tarihi dizilerden tarihi konuları öğrenmede tarihi yansıtan kaynaklar gibi gördükleri anlaşılmaktadır. Tarihi diziler öğrencilerin tarihi bilgi ve bilincini de etkilemektedir. Bu ve benzer araştırmalar doğrultusunda farklı bir bakış açısıyla bu araştırmada televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmedeki yeri incelenecek öğrencilerin yaşam boyu öğrenme kavramı, becerileri ve tarihsel düşünme becerileri kavramıyla birleştirilerek tarihi dizilerin önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

O'Connor (1987) “Teaching History with Film and Television” adlı çalışmada, tarih öğretmenleri öğrencilerin geçmişi yeniden deneyim etmeye çalışmasıyla daha az ilgilenmesi gerektiğini belirtirken onlara tarihi nasıl öğrenmeyi öğretmeyle ilgili olmaları gerektiğini açıklamıştır. Öğretmenler tarih derslerini daha ciddi, film ve televizyon analizleriyle tamamlamaktadırlar, derken çalışmada tarihsel belge olarak hareketli

görüntülerin analizini yapmıştır. Çalışmasında tarihin bir temsili olarak sosyal ve kültürel tarihin, tarihsel gerçeklerin bir film veya televizyon tarihinin hareketli görüntü dokümanları çalışmaların bir kanıtı olarak görülmüştür. Ayrıca bu çalışmada, sınıf içi eğitimde stratejiler üzerinde durulmuş ve görsel dilin tarih derslerinde tarih öğretmenleri için genel ve seçici yol gösterici olduğundan bahsedilmiştir. Öğrenciler üzerine yapılan analiz örneği olarak The Return of Martin Guerre (1983) adlı tarihi filmde, 16.yüzyıl Fransa'sının köy yaşamına bir bakış açısı sunan ve köyünü, eşi ve çocuğunu terk edip kimliğini arayan ve yıllar sonra geri dönen bir adam konu edilmekte ve filmin yapısında ve sahneye konulmasında çok emek sarf edildiğinden bahsedilmektedir. Kostümler, düzenlemeler, dil ve müzik özenle dizayn edilmiştir. Bu film o zaman ki öğrenci izleyicilerin tarihi farklı yönlerden ve bakış açılarından görmelerine ayrıcalık tanıyan bir araç olmuştur. O'Connor (1987) tarihi görüntülerin analizini iki kısımda incelemiştir. Birinci kısımda filmin konusu, içerdiği görüntüler, müzikler ve bunların birleşimi sonucunda oluşan uyum, yüklenen anlamlar, verdiği mesaj, filmin oluşumundaki kültürel, sosyal, ekonomik, politik şartlar ve kuramsal temeli, filmin veya televizyon programının yayınlanmasıyla izleyiciyi nasıl etkilediği ve algılandığı araştırılmış; ikinci kısımda ise her hareketli görüntü dokümanı kendi içinde değerlendirilmiştir.

Friesen ve Anderson (2004) tarafından yapılan “Interaction for lifelong learning” adlı çalışmada ise yaşam boyu öğrenmenin çeyrek asırdır eğitim ve öğretimde uygulandığına dikkat çekilmiştir. Eğitim ekonomisi ve sosyolojisindeki çalışmalarda yaşam boyu öğrenmenin önemli roller oynadığı belirtilmiştir. Hızla değişen dünyada bu terimin ilişkili olduğu bilgi, eğitim teknolojileri ve çeşitli düşünce etkileşimlerinin merkezinde yer aldığı vurgulanmıştır. Bu araştırma; yaşam boyu öğrenme ile ilişkilendirilen interaktif teknolojiler arasındaki bağlantıyı aydınlatmaya çalışmıştır. Semantik web'in sunabileceği hizmetler ve kaynaklar açısından, hayat boyu öğrenmeyi tasvir etmek için kurgusal bir anlatım kullanılmıştır. Bu senaryoda ve bu konuyla ilgili son yapılan çalışmalarda belirtildiği gibi hayat boyu öğrenmenin bir dizi genel özellikleri soyutlanarak devam etmektedir. Bu çalışmada, semantik web'in etkileşimli teknolojilerinin hayat boyu öğrenmenin çoğu özelliklerine nasıl sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Marcus (2004) “Hollywood History in High School: Using Feature Films to Support Students' Historical Understanding” (Lisede Hollywood Tarihi: Öğrencilerin Tarihsel

Anlayışını Desteklemek İçin Özel Filmleri Kullanmak) adlı çalışmasında şu hususları dile getirmiştir: Hem okul dışında hem de sınıfta öğrencinin izlediği filmler nedeniyle, öğrencilerin filmi inceleyerek, yorumlayarak ve analiz ederek geçmişi nasıl hissettiklerini anlamak çok önemlidir. Tarihsel içerik ve tarihsel temalar bu filmlerin çoğunda yer almaktadır. Sınıfta filmler, öğrencileri motive etme, çeşitli perspektifleri ve bakış açılarını tasvir etme, geçmişle ilgili ve filmin oluşturulduğu dönem hakkındaki fikirleri ortaya koyma ve duygusal ve entelektüel olarak öğrencileri meşgul etme potansiyeline sahiptir. Filmleri tarih müfredatına dâhil etme mantığı, öğrencilerde tarihi anlayışın geliştirilmesini gerektiren ulusal ve devlet tarih standartları tarafından daha da güçlendirilmiştir. Film kullanımı ile desteklenebilen bir tarih öğretimi amacına ek olarak, öğrenciler resmi tarih eğitiminin çok ötesinde filmlerde tarihle de karşılaşacaklardır. Tarihsel film öyküsü denilen, tarihsel temalı filmleri verimli bir şekilde analiz etmek, yorumlamak ve değerlendirmek için onlara bilgi ve beceri kazandırma, tarih öğretmenlerinin hayati bir amacı olmalıdır. Bununla birlikte, öğrencilerin tarihsel anlayışlarını geliştirmek ve müfredat standartlarını karşılamak için filmlerin derslerde en iyi şekilde nasıl kullanıldığını ve hangi filmlerin bu hedefleri en iyi şekilde karşılayabileceğini dikkatle düşünmeliyiz.

“Yeni Çağ (Era) Öğretmenleri Projesi” tarafından verilen hibe ile kısmen Marcus (2004) tarafından yürütülen bu çalışmada, filmle belirli öğretmen uygulamalarının etkisini ve önemini, gösterilen filmlerin niteliğini ve filmin doğasını analiz ederek öğrencilerin film yoluyla geçmişi nasıl hissettiği incelenmiştir. Tarihsel anlayışın üç boyutu olan öğrencilerinin geçmişi ve deneyimleri, öğrencilerin filmi tarihsel kanıt olarak nasıl kullandığı, öğrencilerin geçmiş anlayışını nasıl geliştirdikleri - perspektif konuları ve öğrencilerin geçmişle bugün arasındaki bağlantıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmanın uygulama süreci, verilerin toplanması ve ölçme araçları, ölçme aracının geliştirilme süreci, verilerin analizi ve çözümlenmesine ilişkin açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada hem nicel hem de nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır. Nitel ve nicel araştırmalar farklı yöntemler ile konuyu derinlemesine incelemeye yardımcı olurlar. Her iki veri formları bir araştırma probleminin daha iyi anlaşılmasını sağlar (Creswell, 2012, 22). Karma yöntem nicel ve nitel verilerin birlikte elde edilip analizinin yapılması ve yorumlanmasını sağlayan bir araştırma yöntemidir (Tashakkori ve Teddile, 2003a, 711). Karma yöntem araştırmalarının tek desenli araştırmalara göre yararlılıkları vardır ki Tashakkori ve Teddile (2015, 41) bunu şu şekilde sıralamıştır:

- Karma yöntem araştırmaları nicel ve nitel yöntemleri bir arada kullanarak bir dizi keşfedici ve doğrulayıcı soruyu aynı anda ele alabilmektedir. Böylece aynı çalışma içerisinde hem kuram doğrulama hem de oluşturmanın gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır.
- Karma yöntem araştırmaları daha güçlü sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır.
- Karma yöntem araştırması, daha geniş bir görüş çeşitliliği sağlamaktadır. Karma yöntem araştırmalarının güçlü yönleri olduğu gibi zayıf yönleri de bulunmaktadır. (bkz. Tablo1) Bu nedenle karma yöntem çalışmaları yapılırken araştırmacı bunları da göz önünde bulundurmalıdır.

Tablo 1. Karma yöntem araştırmasının güçlü ve zayıf yönleri (Tashakkori ve Teddlie (2015, 41-46) ve Johnson ve Onwuegbuzie, (2004, 21)

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
Aynı araştırma içerisinde uygulanan bir yöntemin zayıf yönlerini tamamlamak için başka bir yöntemin güçlü yönleri kullanılabilir.	Tek kişilik yapılan karma yöntem araştırmalarında nicel ve nitel yöntemlerin bir arada uygulanması zor olabilir.
Araştırma tek bir yöntemle sınırlı olmadığı için geniş kapsamlı bir çalışma sürdürülebilir ve bu yönüyle pratiktir.	Araştırmacı kullandığı yöntem ve yaklaşımlar ile ilgili bilgi edinmeli ve bunları uygun olarak vereceğini bilmelidir.
Araştırma içinde kelimeler, resimler, olaylar nicel verileri desteklemek için kullanılabilir.	Ekonomik değildir ve hem nicel hem nitel verilerin analizi uzun süren bir süreçtir.
Nicel veriler kelimeleri, resim ve olayları desteklemek için kullanılabilir.	Yöntembilimciler (methodological purists) tek bir kişinin ya nitel ya nicel araştırma yapması gerektiğini savunurlar.
Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttırmayı sağlar.	Karma yöntem araştırmaları ile ilgili bazı yönler sadece yöntembilimciler tarafından çalışmak için bırakılmıştır ki bunlar karma yöntemin analizinde nitel ve nicel verilerin yorumlanması ve çelişen sonuçların nasıl verileceğidir.
Tek araştırma yöntemiyle zayıf veya eksik kalan yönleri, görüş ve anlayışların giderilmesini sağlar.	
Tek başına nitel veya nicel araştırma yöntemi ile cevaplanamayacak soruları cevaplamaya yardımcıdır.	
Bulgulara bakarak çıkarımlar için güçlü deliller ortaya koyar.	
Nicel ve nitel araştırmaların bir arada kullanılmasıyla teori ve uygulama ile ilgili doğru bilgiler üretilir.	

Karma yöntemde kullanılan desen yapılan çalışmanın ilerleyişi ve verilerin sunumu, yorumlanması bakımından önemlidir. Karma yöntem çalışmalarında tek yaklaşımlı desenler ve çok yaklaşımlı desenler olmak üzere iki farklı desen yaklaşımı bulunmaktadır. Tek yaklaşımlı desenlerde tek bir tip veri analiz edilmektedir nitel ya da nicel tek bir çıkarım yapılmaktadır (Tashakkori ve Teddlie, 2015, 180). Karma yöntem çok yaklaşımlı desenler ise kendi içinde farklı desenleri içermektedir. Çok yaklaşımlı diğer adıyla çeşitlenmeli (zenginleştirilmiş) (triangulation) desen Creswell, Plano Clark' a (2014, 81) göre, dört temel karma yöntem deseni bulunmaktadır ki bunlar; yakınsayan paralel desen, açılımlı sıralı desen, keşfedici sıralı desen ve iç içe karma desendir. (bkz. Tablo.2) Bunun dışında ana karma desenleri bir araya getiren dönüştürücü ve çok aşamalı desende vardır. Johnson ve Onwuegbuzie (2004) "Mixed Methods Research: A Research

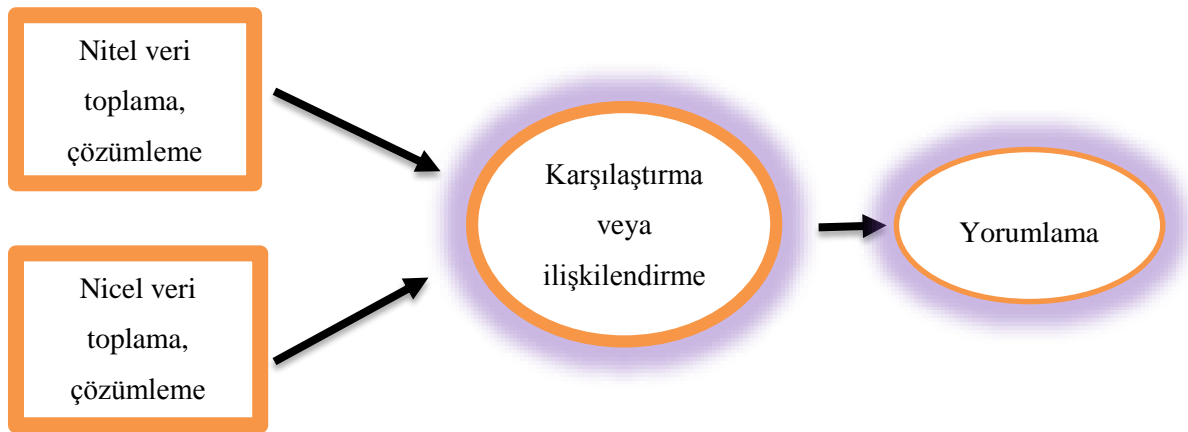
Paradigm Whose Time Has Come” adlı yaptığı karma yöntem araştırmasında karma yöntem ile yapılan araştırmalarda yeni desenlerin kurulması gerektiğini belirtirken kendi karma yöntem matrislerini tanıtmişlardır.

Tablo 2. Karma Yöntem Desen Çeşitleri (Creswell, Plano- Clark, 2012, 82-83)

Prototip Karakteristikler	Yakınsayan Desen	Açımlayıcı Desen	Keşfedici Desen	İç içe Desen
Tanım	Eş zamanlı nicel ve nitel veri toplama, ayrı nicel ve nitel analizler ve iki veri grubunu birleştirme.	Yöntemler sıralı uygulanmış, nicel veriyi toplama ve analiz ile başlar, nitel veri toplama ve analizi ile devam eder.	Yöntemler nitel veri toplama ve analizi ile başlar, nicel veri toplama ve analizi ile devam ederek sıralı uygulanır.	Ya eş zamanlı ya da sıralı olarak ayrı veri analizi ile sıralı destekleyici verinin toplanması ve asıl veriyi toplama işlemleri öncesi, süreci ve sonrasında destekleyici verinin kullanılması.
Desen amacı	Bir konunun daha eksiksiz anlaşılmasına ihtiyaç duyar, nitel öncelikleri doğrulama veya kuvvetlendirmeye ihtiyaç duyar.	Nitel veriyi açıklamaya ihtiyaç duyar.	Nitel keşfedici bulguları sınamaya veya ölçmeye ihtiyaç duyar.	Deneysel girişimden önce hazırlık aşamasına ihtiyaç duyar (sıralı/öncesinde), süreç ve çıktılar gibi deneysel girişimlerin daha eksiksiz anlaşılmasına ihtiyaç duyar (eş zamanlı/sırasında), Deneysel girişimden sonra süreç izleme odaklı açıklamalara ihtiyaç duyar (sıralı/sonrasında).
Belirli paradigma temeli	Felsefi şemsiye olarak pragmatizm.	Nicel aşama post-pozitivist nitel aşamada yapılandırmacı.	Nicel aşama yapılandırmacı nitel aşamada post-pozitivist.	Dünya görüşü ilk yaklaşımı (örneğin, post-pozitivist veya yapılandırmacı) yansıtabilir veya eş zamanlı ise pragmatisttir.
Etkileşim düzeyi	Bağımsız	Etkileşimli	Etkileşimli	Etkileşimli
Aşamaların önceliği	Eşit vurgu	Nicel vurgu	Nitel vurgu	Ya nicel ya da nitel vurgu
Aşamaların zamanlaması	Eş zamanlı	Sıralı: önce nicel	Sıralı: önce nitel	Ya eş zamanlı ya da sıralı

Karma işleminde kullanılan başlıca ara yüz noktası	Bağımsız ise yorum, etkileşimli ise analiz	Veri toplama	Veri toplama	Desen düzeyi
Başlıca karma stratejiler	İki aşamayı birleştirme: Ayrı veri analizlerinden sonra ayrı sonuçların ileri analizi (örneğin karşılaştırmalar veya dönüşümler).	İki aşama arasında bağlantı kurma: Nicel veri analizinden nitel veri analizine nitel araştırma soruları, örnekleme ve veri toplama hakkında karar vermek için nicel sonuçları kullanır.	İki aşama arasında bağlantı kurma: Nitel veri analizinden nicel veri analizine, nicel araştırma soruları, örnekleme veri toplama hakkında karar vermek için nitel sonuçları kullanır.	Bir aşamayı desen tabanlı başka bir tipe gömmek: Ana bileşen öncesi sürecinde veya sonrası, ikincil sonuçları ilk aşamanın planlanması veya açıklanmasını iyileştirmek için kullanılır.
Ortak biçim	Paralel veri tabanları, veri dönüşümü, veri geçerliği.	Süreç izleme odaklı açıklamalar, katılımcı seçimi.	Kuram geliştirme, ölçme aracı geliştirme.	İç içe deney, iç içe korelasyonel desen, karma yöntem durum çalışması, karma yöntem anlatı araştırması, karma yöntem etnografisi.

Bu çalışmada yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Bu desen en çok kullanılan karma yöntem deseni olsa da kullanımı en zor olanıdır (Creswell, Plano Clark, 2014, 82) ve bu desende nicel ve nitel veriler eş zamanlı toplanır, her yönteme eşit öncelik verilir ve analizi ayrı yapılırken genel yorumlarda elde edilen veriler birleştirilir, sonuçları karşılaştırılır veya ilişkilendirilir (Creswell, Plano Clark, 2014, 79).

Şekil 3. Yakınsayan paralel desen araştırması

Bu desen üçgenleme deseni, paralel çalışma, yakınsayan model gibi birçok adla anılmıştır (Tashakkori ve Teddile, 2015; Creswell, Plano- Clark, 2012). Bu desenin

amacını Morse (1991, 122) “Aynı konu üzerinde farklı fakat birbirini tamamlayıcı veri toplamaktır.” ifadesiyle belirtmiştir (Creswell, Plano- Clark, 2012, 84). Karma yöntem araştırmalarında nitel ve nicel yaklaşımlar araştırma problemlerine ilişkin yönlerini cevaplamak için kullanılır (Tashakkori ve Teddile, 2015, 183). Bu yönüyle karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desenin kullanılması televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmedeki yeri hem nitel hem nicel araştırma yöntemlerini kullanarak araştırma yapmak; araştırılan konunun veri toplanması, analizi ve yorumlamasında konuya açıklık getirecek ve bulguların anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı yakınsayan paralel desenin nicel kısmında tarama (survey) deseni kullanılmıştır. Tarama modelleri, var olan ve hâla devam eden bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan ve herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası içerisine girmeyen araştırma yöntemidir (Karasar, 2014, 77). Araştırmanın nitel kısmında ise olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır.

3.1.1. Nicel Desen

Araştırmanın nicel kısmında tarama (survey) deseni kullanılmıştır. Tarama çalışmaları geçmişte ya da halen var olan bir durumu, (Karasar 2014, 77) büyük kitlelerin görüşlerini (inanç, bilgi, tutum, kaygı, ilgi) özelliklerini betimlemeyi amaçlayan (Büyüköztürk vd., 2014, 177) araştırmalardır. Tarama araştırmalarında anket ve ölçekler gibi ölçme araçları kullanılarak geniş kitlelerden aynı anda veri elde edilebilir. Tarama araştırmaları birçok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır ki bu çalışmada tarama türlerinden kesitsel tarama kullanılmıştır. Kesitsel tarama genelde örneklemin büyük olduğu ve farklı özelliklerdeki toplulukları kapsayan çalışmalardır (Büyüköztürk vd., 2014, 78). Bu nedenle araştırmanın amacına uygun olarak tarama deseni seçilmiş ve ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerine uygulanacak ölçek geliştirilmiştir.

3.1.2. Nitel Desen

Araştırmanın nitel kısmında ise nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Fenomenolojinin felsefesi deneyimin kendisine ve bir şeyi deneyimin nasıl bilinçliliğe dönüştürdüğüne vurgu yapar ve deneyimin altında yatan

temel yapıyı ya da gerçekleri araştırmak için görüşmeler yapılır (Merriam, 2013, 24-25). Olgu bilim kullanılmasının nedeni ise var olan olguların derinlemesine araştırılmasını sağlamaktır. Olgu bilim farkında olunan ancak derinlemesine ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olguları inceler (Yıldırım ve şimşek, 2013). Var olan olguları ve deneyimleri ortaya çıkarmak için kullanılan veri toplama aracı genellikle görüşmedir. Bu amaçla da araştırmanın nitel kısmında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğrencilerin izledikleri tarihi dizilerden yaşam boyu öğrenme sürecinde nasıl etkilendikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Herhangi bir araştırma alanına giren tüm birey veya objelere evren denir (Kaptan, 1995, 116). Sosyal bilimlerdeki araştırmalarda tüm evrene ulaşmanın zorluğu nedeniyle araştırmacılar bu evrende yer alan belli bir örnekleme seçer. Amaç bu örneklemden elde edilen istatistikler ve sonuçlar ile evren hakkında tahminler yapmak evreni bilmektir (Büyüköztürk, 2016, 5). Araştırmada tüm evrende var olan ortaokul ve ortaöğretim öğrencilerine ulaşmanın mümkün olmaması nedeniyle örnekleme yoluna gidilmiş ve araştırmanın ulaşılabilir evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Bartın İlin'deki ortaokul ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 8 ve 12. Sınıf öğrencilerinden 2109 kişi oluştırmaktadır. Bunlardan ölçek geliştirme sürecine 1060 öğrenci katılırken 1049 öğrenci ölçeğin asıl uygulamasında yer almıştır.

Araştırma evreninin ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinden oluşmasının nedeni kimlik gelişimi safhasında Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında 12-18 yaş arası ergenlik döneminde kimlik ve kimlik karmaşasından bahsetmesidir. Ona göre bu dönemde bireyler aileden genetik bilgileri taşıdığı gibi çevresinden de etkilenerik deneyimlere dönüştürür (Senemoğlu, 2013, 84). Bu dönemde kimliğin büyük kısmı biçimlenir ve yaşam boyu devam eder. Bu nedenle 12-18 yaşında olan ortaokul ve ortaöğretim öğrencileri ile çalışmanın yürütülmesine karar verilmiş ve ergenlik dönemindeki öğrencilerin kimlik oluşumu sürecinde tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerinin değerlendirilmesi araştırmanın temel amacı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme, paralel karma yöntem örnekleimidir. Paralel karma yöntem örneklem çalışmaları nicel ve nitel örneklemeleri karşılaştırır veya birleştirerek yorumlanmasına olanak sağlar (Creswell, Plano- Clark, 2012).

3.2.1. Araştırmanın Nicel Evren ve Örnekleme

Araştırmanın nicel kısmında olasılıklı örnekleme çeşitlerinden tabakalı örnekleme ile seçilen, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden 598 kişi ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinden 451 kişi örnekleme oluşturmuştur. Tabakalı örnekleme (stratified sampling) evrendeki alt grupların belirlenip bunları evren içindeki büyüklüğü oranı ile temsil edilmesidir (Büyüköztürk vd. 2014, 86). Evrenin her biriminden belli bir tabaka alınır ki araştırmanın evrenini temsil eden Bartın İlin'deki 8. sınıf ortaokul ve 12. sınıf ortaöğretim öğrencileri her biri ayrı bir tabakayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı.

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	570	54,3
Erkek	479	45,7
Toplam	1049	100,0

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 1049 öğrencinin; 570 (%54,3)'i kız, 479 (%45,7)'u erkektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımı.

Sınıf Düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
8	588	56,1
12	461	43,9
Toplam	1049	100,0

Tablo 4'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 1049 öğrencinin; 588 (%56,1)'i 8.sınıf, 461 (%43,9)'i 12. sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okula göre dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Okula göre öğrencilerin dağılımı

Okul	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ortaokul	465	44,3
Anadolu Lisesi	201	19,2
Güzel Sanatlar Lisesi	155	14,8
İmam Hatip Ortaokulu	133	12,7
İmam Hatip Lisesi	65	6,2
Fen Lisesi	30	2,9
Toplam	1049	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 1049 öğrencinin; 465 (%44,3)’i Ortaokul, 201 (%19,2)’i Anadolu Lisesi, 155 (%14,8)’i Güzel Sanatlar Lisesi, 133 (%12,7)’ü İmam Hatip Ortaokulu, 30 (%2,9)’u Fen Lisesi öğrencisidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Anne eğitim düzeyi dağılımı.

Anne eğitim düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlkokul	490	46,7
Ortaokul	282	26,9
Lise	169	16,1
Ön lisans	39	3,7
Lisans	69	6,6
Toplam	1049	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 1049 öğrencinin annesinden; 490 (%46,7)’i İlkokul, 282 (%26,9)’si Ortaokul, 169 (%16,1)’u Lise, 39 (%3,7)’u Ön lisans, 69 (%6,6)’u Lisans mezunudur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Baba eğitim düzeyi dağılımı.

Baba eğitim düzeyi	Frekans (f)	Yüzde (%)
İlkokul	286	27,3
Ortaokul	243	23,2
Lise	268	25,5
Ön lisans	84	8,0
Lisans	168	16,0
Toplam	1049	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin babasından; 286 (%27,3)’sı ilkököl, 243 (%23,2)’ü Ortaokul, 268 (%25,5)’i Lise, 84 (%8,0)’ü Ön lisans, 168 (%16,0)’i Lisans mezunudur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne mesleği dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Anne mesleği dağılımı.

Anne mesleği	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ev hanımı	803	76,5
Memur	90	8,6
İşçi	132	12,6
Emekli	8	,8
Esnaf	14	1,3
Vefat	2	,2
Toplam	1049	100,0

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin annelerinin meslekleri; 803 (%75,5)’ü ev hanımı, 90 (%8,6)’ı memur, 132 (%12,6)’si işçi, 8 (%0,8)’i emekli, 14 (%1,3)’ü esnaf iken 2 (%0,2) öğrencinin annesi vefat etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba mesleği dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Baba mesleği dağılımı.

Baba mesleği	Frekans (f)	Yüzde (%)
Esnaf	156	14,9
Memur	299	28,5
İşçi	466	44,4
Emekli	122	11,6
Serbest meslek	4	,4
Vefat	2	,2
Toplam	1049	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin babalarının meslekleri; 156 (%14,9)’sı esnaf, 299 (%28,5)’u memur, 466 (%44,4)’sı işçi, 122 (%11,6)’si emekli, 4 (%0,4)’ü serbest meslek iken 2 (%0,2) öğrencinin babası vefat etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin evdeki televizyon sayısı dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Evdeki TV sayısı dağılımı.

Evdeki TV sayısı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yok	21	2,0

1 adet	603	57,5
2 adet	425	40,5
Toplam	1049	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrenciden 21(%2)’inin evinde televizyon bulunmazken, 603 (%57,5)’ünün evinde bir adet, 425 (%40,5)’inin evinde iki adet televizyon bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendine ait TV durumu Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Kendine ait TV durumu

Kendine ait TV	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	226	21,5
Hayır	823	78,5
Toplam	1049	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin kendine ait TV durumu; 226’sı evet, 823’ü hayır şeklinde belirtilmiştir. Öğrencilerin %21,5’inin kendisine ait ayrı bir televizyonu varken %78,5’inin ise kendine ait ayrı bir televizyonu bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük TV izleme süresi dağılımı Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Günlük TV izleme süresi dağılımı.

Günlük TV izleme durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hiç	97	9,2
1 saat	386	36,8
2-3 saat	430	41,0
3 saatten fazla	136	13,0
Toplam	1049	100,0

Tablo 12’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin günlük televizyon izleme süresi; 97 (%9,2)’si hiç, 386 (%36,8)’sı bir saat, 430 (%41,0)’u iki-üç saat, 136 (%13,0)’sı üç saatten fazladır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin TV’de izlediği program türü dağılımı Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. TV’de izlenen program türü dağılımı.

TV de izlenen program türü	İzleyen		İzlemeyen	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yerli dizi	621	59,2	428	40,8

Yerli sinema	257	24,5	792	75,5
Yabancı dizi	240	22,9	809	77,1
Yabancı sinema	325	31,0	724	69,9
Haberler	319	30,4	730	69,6
Magazin	175	16,7	874	83,3
Belgeseller	263	25,1	786	74,9
Yarışma programları	419	39,9	630	60,1
Aile, yaşam, kadın programları	61	5,8	988	94,2
Müzik/ eğlence/ klip	346	33,0	703	67,0
Diğer	0	0	1049	100,0
Toplam	1049	100,0	1049	100,0

Tablo 13'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin izlediği program türü; 621 (%59,2)'i yerli dizi, 257 (%24,5)'si yerli sinema, 240 (%22,9)'ı yabancı dizi, 325 (%31,0)'i yabancı sinema, 319 (%30,4)'u haberler, 175 (%16,7)'i magazin, 263 (%25,1)'ü belgeseller, 419 (%39,9)'u yarışma programları, 61 (%5,8)'i aile, yaşam, kadın programları, 346 (33,0)'sı müzik/ eğlence/ kliptir. Öğrencilerin en fazla yerli dizi ve en az aile, yaşam, kadın programlarını izledikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin TV'de izlediği dizi türü dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. TV'de izlenen dizi türü dağılımı.

TV de izlenen dizi türü	İzleyen		İzlemeyen	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Dizi izlemem	93	8,9	956	91,1
Bilim kurgu	287	27,4	762	72,6
Macera/ polisiye	497	47,4	552	52,6
Komedi	591	56,3	458	43,7
Romantik	280	26,7	769	73,3
Tarih	188	17,9	861	82,1
Diğer	10	1,0	1093	99,0
Toplam	1049	100,0	1049	100,0

Tablo 14'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan 1049 öğrencinin izlediği dizi türü; 93 (%8,9)'ü dizi izlemem, 287 (%27,4)'si bilim kurgu, 497 (%47,4)'si macera/polisiye, 591 (%56,3)'i komedi, 280 (%26,7)'ini romantik, 188 (%17,9)'i tarih, 10 (%1,0)'u diğerdir. Öğrencilerin, en çok komedi türündeki dizileri izlemeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin TV’de izlediği tarihi dizi dağılımı Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15. TV’de izlenen tarihi dizi dağılımı.

TV de izlenen tarihi dizi	İzleyen		İzlemeyen	
	Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Muhteşem yüzyıl (Hürrem-Kösem)	217	20,7	832	79,3
Diriliş Ertuğrul	373	35,6	676	64,4
Filinta	160	15,3	889	84,7
Büyük Sürgün	48	4,6	1001	95,4
Diğer	16	1,5	1033	98,5
Toplam	1049	100,0	1049	100,0

Tablo 15’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 373 (%35,6)’ü Diriliş Ertuğrul, 217 (%20,7)’si Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem), 160 (%15,3)’ü Filinta, 48 (%4,6)’i Büyük Sürgün, 16 (%1,5)’sı diğer tarihi dizileri izlemektedir. Öğrenciler en çok Diriliş Ertuğrul dizisini izlediklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciler tarihi dizi türlerinde birden fazla seçeneği işaretleyebilmesi öğrencilerin çoğunun birden fazla tarihi diziyi de takip ettiğini göstermektedir ki bu dağılım Tablo 16’da ayrıntılı olarak gösterilmiş ve öğrenciler tarafından en çok izlenen dört tarihi dizi ele alınmıştır.

Tablo 16. En çok izlenen tarihi dizi sıklığının dağılımı.

TV de izlenen dizi türleri	İzleyen	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Diriliş Ertuğrul	258	24,6
Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	17,5
Diriliş Ertuğrul-Filinta	72	6,9
Filinta	63	6,0
Büyük Sürgün	23	2,2
Muhteşem Yüzyıl-Diriliş Ertuğrul	17	1,6
Diriliş Ertuğrul-Filinta-Büyük Sürgün	11	1,0
Diriliş Ertuğrul-Büyük Sürgün	7	,7
Muhteşem Yüzyıl-Filinta	6	,6
Muhteşem Yüzyıl-Diriliş-Filinta	4	,4
Muhteşem Yüzyıl-Diriliş-Sürgün	3	,3
Muhteşem Yüzyıl-Büyük Sürgün	2	,2
Filinta-Büyük Sürgün	1	,1
Muhteşem Yüzyıl-Diriliş-Büyük Sürgün	1	,1

Hiç biri	397	37,8
Toplam	1049	100,0

Tablo 16’da izlenen tarihi dizilerin sıklığına bakıldığında, öğrencilerin 258 (% 24,6)’si Diriliş Ertuğrul, 184 (%17,5)’ü Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem), 72 (%6,9)’si Diriliş Ertuğrul ve Filinta, 63 (%6)’ü Filinta, 23 (%2,2)’ü Büyük Sürgün, 17 (1,6)’si Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) ve Diriliş Ertuğrul, 11 (%1)’i Diriliş Ertuğrul, Filinta ve Büyük Sürgün, 7 (%0,7)’si Diriliş Ertuğrul ve Büyük Sürgün, 6 (%0,6)’sı Muhteşem Yüzyıl-Filinta, 4 (%0,4)’ü Muhteşem Yüzyıl ve Diriliş-Filinta, 3 (%0,3)’ü Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul ve Büyük Sürgün, 2 (%0,2)’si Muhteşem Yüzyıl ve Büyük Sürgün, 1 (%0,1)’i Filinta-Büyük Sürgün, 1 (%0,1)’i Muhteşem Yüzyıl, Diriliş Ertuğrul ve Büyük Sürgün tarihi dizilerini takip ettiği görülmektedir. Öğrencilerin 397 (%37,8)’si hiçbir tarihi diziyi takip etmediğini belirtmiştir. Öğrencilerin tarihi dizileri izleme oranlarına bakıldığında en çok Diriliş Ertuğrul ve Muhteşem Yüzyıl dizilerini takip ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 600 (%57.2)’ü bir tarihi dizi izlerken öğrencilerin 52 (%5)’si birden fazla tarihi diziyi takip ettikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin TV’de tarihi dizileri izleme durumu dağılımı Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Tarihi dizileri izleme durumu dağılımı.

Tarihi dizileri izleme durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
İzleyen	652	62,2
İzlemeyen	397	37,8
Toplam	1049	100,0

Tablo 17’de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 625 (%62,2)’i tarihi dizi izlediğini 397 (%37,8)’si tarihi dizileri izlemediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tarihi dizileri düzenli izleme durumu dağılımı Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Tarihi dizileri düzenli izleme durumu dağılımı

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)
Düzenli izleyen	222	21,2
Düzenli izlemeyen	827	78,8
Toplam	1049	100,0

Tablo 18’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 222 (%21,2)’si tarihi dizileri düzenli izlediğini, 827 (%78,8)’si tarihi dizileri düzenli izlemediğini belirtmiştir.

3.2.2. Araştırmanın Nitel Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel kısmında ise örneklem seçiminde iki aşamalı örnekleme yaklaşımından yararlanılmıştır. İki aşamalı örnekleme yönteminde amaçlı örnekleme çeşitlerinden ilk olarak Bartın İli merkezindeki ortaokul ve ortaöğretim kurumlarından kolay ulaşılabilir örnekleme ile belirlenen iki ortaokul ve iki ortaöğretim kurumu seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örnekleme araştırmanın hızlı ve kolay bir şekilde yürütülmesini sağlar (Yıldırım, Şimşek, 2014, 141). İkinci aşamada, ölçüt örnekleme ile seçilen ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden 9 kişi ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinden 13 kişi olmak üzere toplam 22 öğrenciden oluşan örneklem belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmada belli bir dizi ölçütü ya da araştırmacı tarafından belirlenen belli bir ölçütün kullanılması ile olan araştırma yöntemidir (Yıldırım, Şimşek, 2014, 140). Araştırmada örneklem için, tarihi dizileri düzenli izleyen 8. sınıf ortaokul ve 12. sınıf ortaöğretim öğrencileri olması ölçütü kullanılmıştır. Okullardaki öğretmenlerden de destek alınarak tarihi dizileri düzenli olarak izleyen 5’i kız 4’ü erkek olmak üzere toplam 9 ortaokul 8. sınıf öğrencisi ve 9’u kız 4’ü erkek olmak üzere toplam 13 ortaöğretim 12. sınıf öğrencisi araştırmanın nitel verilerinin toplandığı örnekleme oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alındıktan sonra (EK-1), 2015-2016 eğitim-öğretim yılında araştırmacı tarafından Bartın İli ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Nicel ve nitel araştırmalar eş zamanlı uygulanmıştır.

3.3.1. Nicel Veri Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Nicel veri, hem sayım hem ölçekleme veya ikisinin de birlikte kullanımına olanak sağlayan sayılar biçimindeki veridir (Punch, 2005, 58). Tarihi dizilerle yaşam boyu

öğrenmenin değerlendirilebilmesi amacıyla kullanılacak sayısal veriler için formlar ve ölçme aracı geliştirilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümünde Bartın İli ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Televizyon İzleme Durumu Formu” ve “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği” (EK-2) uygulanmıştır. Uygulamalar sırasında araştırmacı tarafından öğrencilere yönerge açıklanmış ve gönüllü katılım talep edilmiştir.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu uzman görüşü de alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir (EK-2). Geliştirilen formda öğrencilerin cinsiyet, sınıf, okul, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği ile ilgili sorular bulunmaktadır.

3.3.4. Televizyon İzleme Durumu Formu

Televizyon izleme durumu uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen formda; evdeki TV sayısı, kendine ait TV durumu, günlük TV izleme süresi, TV’de izlenen program türü, TV’de izlenen dizi türü, TV’de izlenen tarih programı türü, TV’de izlenen tarihi dizi ve TV’de tarihi dizileri düzenli izleme durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır.

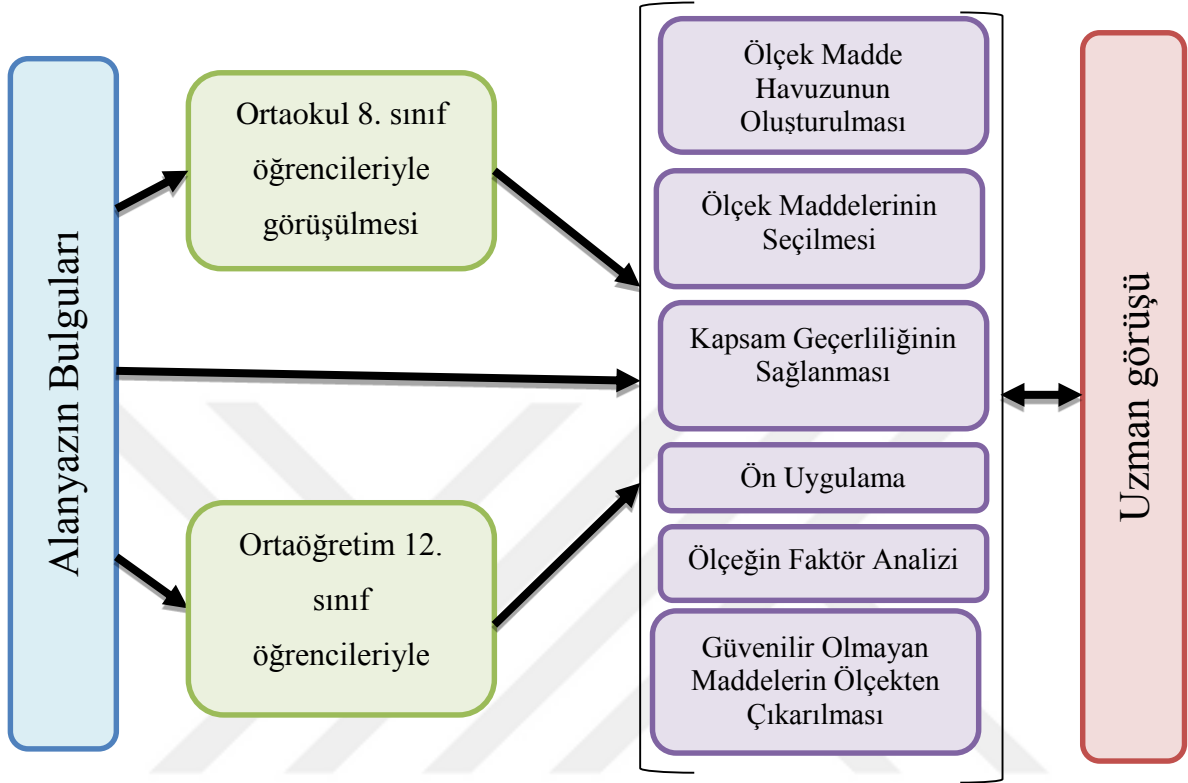
3.3.5. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeğinin Geliştirilmesi Süreci

Araştırmalarda anketlerin ve ölçeklerin kullanılması daha geniş kitlelere ulaşım hızlıca çalışmanın yürütülmesini ve sınırlılığını sağlar. Yapılan araştırmaya alan yazında uygun uygulanabilecek herhangi bir ölçeğin bulunmaması nedeniyle ve alana yeni bir ölçek kazandırılmak amacıyla “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde genel olarak aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

1. Madde Havuzu Aşaması
2. Uzman Görüşü Aşaması
3. Ön Deneme Aşaması

4. Faktör Analizi Aşaması ve Toplam Korelasyonun Bulunması

5. Geçerlilik, Güvenirlik Hesaplama Aşaması (Karasar, 2014, 147-152; Balcı, 2005; Büyüköztürk vd. 2014, 124-131).

Şekil 4. Ölçek geliştirme süreci

3.3.5.1. Madde Havuzu Aşaması

Madde havuzu aşamasında; öncelikle ölçek için alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazında çalışmanın içerisinde yer alan yaşam boyu öğrenme, kitle iletişim araçları, televizyon araştırmaları, tarih, tarihi diziler ile ilgili ve tarih bilinci ile ilgili araştırmalar temelde incelenerek araştırmacı tarafından beş başlık altında 150 maddelik ölçeğin madde havuzu oluşturulmuştur. 150 maddenin tamamı çalışma kapsamında geliştirilen maddelerdir. Madde sayısı arttıkça testin ölçülmek istenileni kapsama olasılığı artacak ve bu ölçme aracının geçerliliğini arttıracaktır (Büyüköztürk vd. 2014, 120).

3.3.5.2. Uzman Görüşü Aşaması

Uzman görüşü aşamasında ilk olarak "Ölçekte yer alan maddeler, ölçmede gereksinim duyulan olgusal ve/veya yargısal verileri kapsamada ve toplamada ne derece

yeterlidir?” sorusunun cevabı aranır (Büyüköztürk vd., 2014, 131). Araştırmalarda ölçme aracında geçerlilik ölçülmesi istenilen şeyin ölçülebilme oranıdır (Karasar, 2014, 151). Bu araştırmada da ölçülmek istenen özellik başka şeylerle karıştırılmadan ölçülmeye çalışılmıştır.

Ölçekte kapsam geçerliliğinin sağlanması için, iki yaşam boyu öğrenme alanında uzman öğretim üyesinin, dört sosyal bilgiler alanında uzman öğretim üyesinin, iki ölçme-değerlendirme alanında uzman öğretim üyesinin, bir eğitim yönetimi alanında uzman öğretim üyesinin, bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında uzman öğretim üyesinin, bir program geliştirme alanında uzman öğretim üyesinin, bir Türkçe eğitimi alanında uzman öğretim üyesinin, bir tarih alanında uzman öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu uzmanlardan ikisi profesör, üçü doçent, yedisi yardımcı doçent olmak üzere toplam 13 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Madde havuzu öncelikle 13 konu alanı uzmanı görüşüne sunulmuş aynı anlama gelen ve amaca hizmet etmeyen maddeler çıkartılmıştır. İlgili düzenlemeler sonucu madde havuzu 85 maddeye düşürülerek tekrar uzman görüşüne sunulmuştur.

Uzman görüşüne sunulan ön uygulamadaki ölçme aracında madde havuzu aşaması sonucu elde edilen 85 maddenin 5’li likert tipi ifadeleri oluşmuştur. Beşli likert tipi ölçek için maddelerin her birinde “Hiç katılmıyorum=1”, “Katılmıyorum=2”, “Kısmen katılıyorum=3”, “Katılıyorum=4” ve “Tamamen katılıyorum=5” şeklinde bir dereceleme yapılmıştır.

3.3.5.3. Ön Deneme Aşaması

Alan yazından elde edilen bulgular ve öğrencilerden toplanan bilgiler dikkate alınarak oluşturulan maddeler ilk aşamada tek boyut altında toplanmıştır. Hazırlanan taslak ölçek formu toplam 13 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Elde edilen 69 olumlu, 16 olumsuz maddeden oluşan toplam 85 maddelik ölçeğin ön uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama, Bartın İli merkez ve merkeze bağlı ilçelerinde öğrenim gören toplam 1059 ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencisine yapılmıştır. Araştırmada gönüllük esas alınıp araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonrasında tekrar üç ölçme-değerlendirme alanında uzman öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuş ve AMOS 16.0 programında doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

3.3.5.4. Faktör Analizi Aşaması ve Toplam Korelasyonun Bulunması

Faktör analizinin amacı araştırılan konunun derindeki yapısını ortaya çıkarmaktır (Punch, 2005, 126). Araştırmanın faktör analizi kısmında aralarında yüksek korelasyon olan değişkenlerin bir araya getirilmesi ile faktör adı verilen genel değişkenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu analizdeki en önemli amaçlar değişken sayısını azaltmak ve değişkenler arası ilişkilerdeki yapıyı ortaya çıkarmaktır (Kalaycı, 2008, 321). Çözümlemeye daha önce ölçülen özgün değişkenler ile başlanır ve daha sonra aralarındaki korelasyon hesaplanarak faktör analizine tabi tutulur (Punch, 2005, 125). Ölçeğin geliştirilme aşamasında yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için yapılan faktör analizi 85 madde üzerinden yürütülmüştür. Elde edilen veriler üzerinde AMOS 16.0 programında faktör analizi uygulanmış ve analiz sonucuna göre yapı geçerliğini sağlayan maddeler saptanarak, ölçeğe son şekli verilmiştir. Analizler SPSS 22.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı kontrol edilmiştir. Faktör analizinde örneklem büyüklüğünün uygunluğuna bakılan testlerden biri Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testidir. Araştırma verilerinden elde edilen KMO değeri 0.972 olarak hesaplanmıştır ve analizlere göre, KMO değerini 0.60'dan büyük olması ve Barlett testinin anlamlı olması ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2016). Bunun dışında araştırmanın faktör analizine uygun olduğunu ortaya koyan bir diğer sonuç ise korelasyon matrisinin kontrolünde tüm maddelerin yük değerlerinin 0.3'ün üzerinde değere sahip olduğu görülmektedir ki faktör yük değerleri, bir korelasyon değeri olarak istatistiksel anlamlılık bakımından da incelenebilir (Büyüköztürk, 2002, 474). “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği”nin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 19. “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği”nin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları

Alt Boyut	Taslak Ölçek Madde No	Nihai Ölçek Madde No	Maddeler	Faktör Yüğü	Madde Toplam r
EL	27	18	Tarihi diziler tarihle ilgili konuları yorumlamama ve değerlendirmeme katkıda bulunuyor.	0,52	0,69*
	28	19	Tarihi diziler geçmiş, bugün ve geleceği anlamamı kolaylaştırıyor.	0,56	0,71*

	30	20	Tarihi dizilerdeki karakterlerin yerine kendimi koyarak tarihi olaylar ile ilgili yorumlar yapıyorum.	0,53	0,61*	
	31	21	Tarihi dizilerde yer verilen tarihi belgeler yoluyla dönemin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının yansıtıldığını düşünüyorum.	0,56	0,66*	
	32	22	Tarihi dizilerdeki kişi ve olayların çevremdeki herkes tarafından konuşulduğuna şahit oluyorum.	0,52	0,58*	
	35	23	Tarihi diziler tarihi mekânlara olan ilgimi arttırdığı için bu mekânları ziyaret etmek istiyorum.	0,49	0,56*	
	36	24	Tarih bilincinin kazandırılmasında tarihi dizilerin etkili olduğunu düşünüyorum.	0,63	0,67*	
	37	25	Tarihi dizilerdeki sorunlarla ilgili kendimce çözüm yolları üretmeye çalışırım.	0,55	0,62*	
	38	26	Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili dergi ve kitapları okumaya başladım.	0,56	0,63*	
	39	27	Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili internet sayfalarını incelemeye başladım.	0,52	0,57*	
	41	28	Tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşünüyorum.	0,6	0,66*	
	42	29	Tarihe merakım olmasa da tarihi dizileri ilgiyle izliyorum.	0,54	0,59*	
	43	30	Televizyondaki diziler içinde en çok tarihi dizilerden etkileniyorum.	0,62	0,61*	
	45	31	Tarihi dizilerin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.	0,6	0,64*	
	48	32	Tarihi dizilerinin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediğini düşünüyorum.	0,6	0,65*	
	49	33	Tarihi dizilerin günümüz kültürünün bir parçası olduğunu düşünüyorum.	0,61	0,65*	
	51	34	Tarihi diziler milli kimliğimizin oluşumuna katkı sağlıyor.	0,61	0,63*	
	52	35	Tarihi dizilerde, geçmişte yaşanmış olayları günümüzün anlayışı ve kültürel bakış açısıyla anlatıldığını düşünüyorum.	0,63	0,52*	
	53	36	Tarihi dizilerin tarihi gerçekleri de yansıttığını düşünüyorum.	0,62	0,63*	
	55	37	Tarihi dizileri tarih konularının öğretiminde bir eğitim aracı olarak görüyorum.	0,61	0,65*	
TARİH BİLGİSİ	2	1	Tarihi dizilerden tarihle ilgili yeni bilgiler öğreniyorum.	0,67	0,58*	
	3	2	Tarihi diziler sayesinde öğrendiğim tarihi olay ve olgular daha çok aklımda kalıyor.	0,67	0,59*	
	4	3	Tarihi diziler sayesinde daha önce iyi bilmediğim tarihi şahsiyetler ve olaylar hakkında bilgi ediniyorum.	0,74	0,57*	
	5	4	Tarihi diziler güncel olayları, ulusal ve uluslararası gelişmeleri daha iyi anlamamı sağlıyor.	0,61	0,56*	
	6	5	Tarihi diziler sayesinde tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini görüyorum.	0,7	0,57*	
	7	6	Tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini daha iyi kurabiliyorum.	0,64	0,52*	
	13	7	Tarihi dizilerin, tıpkı kitaplar gibi tarihi bilgi veren bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	0,56	0,58*	
	17	8	Tarihi dizilerin, her yaşta herkesin tarih bilgisini arttırdığını düşünüyorum.	0,55	0,6*	
	ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME	8	9	Tarihi dizileri izledikten sonra arkadaşlarımla konuyla ilgili tartışmalar yapıyorum.	0,6	0,51*
		10	10	Tarihi dizileri izledikten sonra dizideki konu ve kişilerle ilgili araştırma yapıyorum.	0,67	0,57*
11		11	Tarihi dizilerdeki kişi ve olayları çevremdekilerle paylaşıyorum.	0,56	0,6*	
12		12	Tarihi diziler beni tarihi konuları sorgulamaya yönlendiriyor.	0,54	0,59*	
14		13	Tarihi dizilerde yanlış olduğunu düşündüğüm konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösteririm.	0,55	0,49*	
16		14	Tarihi dizilerdeki kişi ve olaylarla ilgili merak ettiklerimi konunun uzmanlarına soruyorum.	0,61	0,52*	

TARİH BİLİNCİ	22	15	Tarihi dizilerde kullanılan sembol, giyim ve kuşam (takılar vb.) gibi öğeleri günlük hayatımda kullanmak isterim.	0,51	0,5*
	23	16	Tarihi dizilerde yer alan söylemleri günlük yaşamımda da kullanıyorum.	0,53	0,55*
	24	17	Tarihi diziler hakkında ailemle birlikte yorumlar yapıyoruz.	0,6	0,57*
	57	38	Tarihi diziler tarihi belgesel ve tartışma programlarından daha çok ilgimi çekiyor.	0,5	0,65*
	60	39	Tarihi dizilerin tarihe karşı duyarlılığı arttırdığını düşünüyorum.	0,53	0,59*
	66	40	Tarihi diziler sayesinde, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anlıyorum.	0,55	0,58*
	73	41	Tarihi dizilerde kullanılan eşyalar, giysiler, takılar vb. modayı etkiliyor.	0,6	0,45*
	76	42	Tarihi dizilerin, tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendirdiğini düşünüyorum.	0,67	0,51*
	78	43	Tarihi dizilerde erkek karakterlerin ön planda olduğunu düşünüyorum.	0,57	0,4*
	83	44	Tarihi dizilerde verilen mesajlar ile günümüzdeki insanların yönlendirildiğini düşünüyorum.	0,6	0,46*

***p<.01, Ölçekten 1., 9., 15., 18., 19., 20., 21., 22., 25., 26., 29., 33., 34., 40., 44., 46., 47., 50., 54., 58., 59., 61., 62., 63., 64., 65., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 74., 75., 77., 79., 80., 81., 82., 84. ve 85 Maddeler atılmıştır.**

Faktör yükleri 0.49'un altında olan maddeler ölçeğe alınmamıştır. Ölçek çok boyutlu olarak kullanılabilir. Faktör yükleri 0.49-0.74 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucunda varyansın %48.064'ünü karşıladığı görülmektedir. Ölçeğin KMO değeri 0.972, Bartlett testi değeri 25435.460'dir (Sd=1176, p=0.000). Bartlett Sphericity testinin anlamlı çıkması veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2008, 322). Araştırmanın faktör analizine uygun olduğunu gösteren bu test sonucunda ki-kare değeri 25435,460 ve anlamlılık değeri 0.000 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonu, ölçek maddelerinden alınan puanlar ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişkiyi vermektedir. Maddelerin toplam korelasyonlarının 0.30 ve üzerinde olması uygundur (Büyüköztürk, 2002, 32). Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği (TDYBÖ) için yapılan analiz sonuçlarında, madde toplam korelasyonlarının 0.49-0.74 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bu anlamda, 1060 öğrencinin vermiş olduğu cevaplar üzerinde Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmış olup sonuç 0.961 bulunmuştur. Sonuçta ölçek, hepsi olumlu olmak üzere dört boyutlu ve toplam 44 maddeden oluşmuştur.

Faktörlerin isimlendirilebilmesi için bir faktör altında büyük yüklere sahip değişkenleri gruplamak gerekir. Çalışmada 44 madde dört faktör altında gruplanmıştır. Bu dört faktör Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Faktörlerin İsimlendirilmesi

1. Faktör	→	Tarihsel düşünme
2. Faktör	→	Tarih bilgisi
3. Faktör	→	Öğrenmeyi öğrenme
4. Faktör	→	Tarih bilinci

Yapılan gruplandırma sonucunda;

- Birinci faktör altındaki maddelere bakıldığında bu 20 maddenin tarihsel düşünme becerilerine yönelik maddeler olduğu görülmüştür.
- İkinci faktör altındaki maddelere bakıldığında bu sekiz maddenin tarih bilgisine yönelik maddeler olduğu görülmüştür.
- Üçüncü faktör altındaki maddelere bakıldığında bu dokuz maddenin yaşam boyu öğrenme becerilerinden biri olan öğrenmeyi öğrenmeye yönelik maddeler olduğu görülmüştür.
- Dördüncü faktör altındaki maddelere bakıldığında bu yedi maddenin tarih bilincine yönelik maddeler olduğu görülmüştür.

3.3.5.4.1. Alt Temaların Belirlenmesi ve Alt Temaların Kendi Aralarındaki Korelasyonlarının Hesaplanması

TDYBÖ Ölçeği'nin alt boyutlarının kendi aralarındaki korelasyon sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. TDYBÖ Ölçeği'nin Alt Boyutlarının Kendi Aralarındaki Korelasyon Sonuçları

	Tarihsel düşünme	Tarih bilgisi	Öğrenmeyi öğrenme	Tarih bilinci
Tarihsel düşünme	1	.682**	.714**	.711**
Tarih bilgisi		1	.637**	.573**
Öğrenmeyi öğrenme			1	.597**
Tarih bilinci				1

**p<0.01, N=1058

TDYBÖ Ölçeği'nin alt boyutlarının kendi aralarındaki korelasyonuna bakıldığında en yüksek ilişki tarihsel düşünme-öğrenmeyi öğrenme, en düşük ilişki tarih bilgisi-tarih bilinci arasında bulunmuştur. Bu yüksek ilişki sonucu değerlendirildiğinde; tarih öğretimin temel becerisi olan tarihsel düşünme ile yaşam boyu öğrenmenin önemli bir becerisi olan öğrenmeyi öğrenme becerisinin ilişkisi oldukça dikkate değerdir.

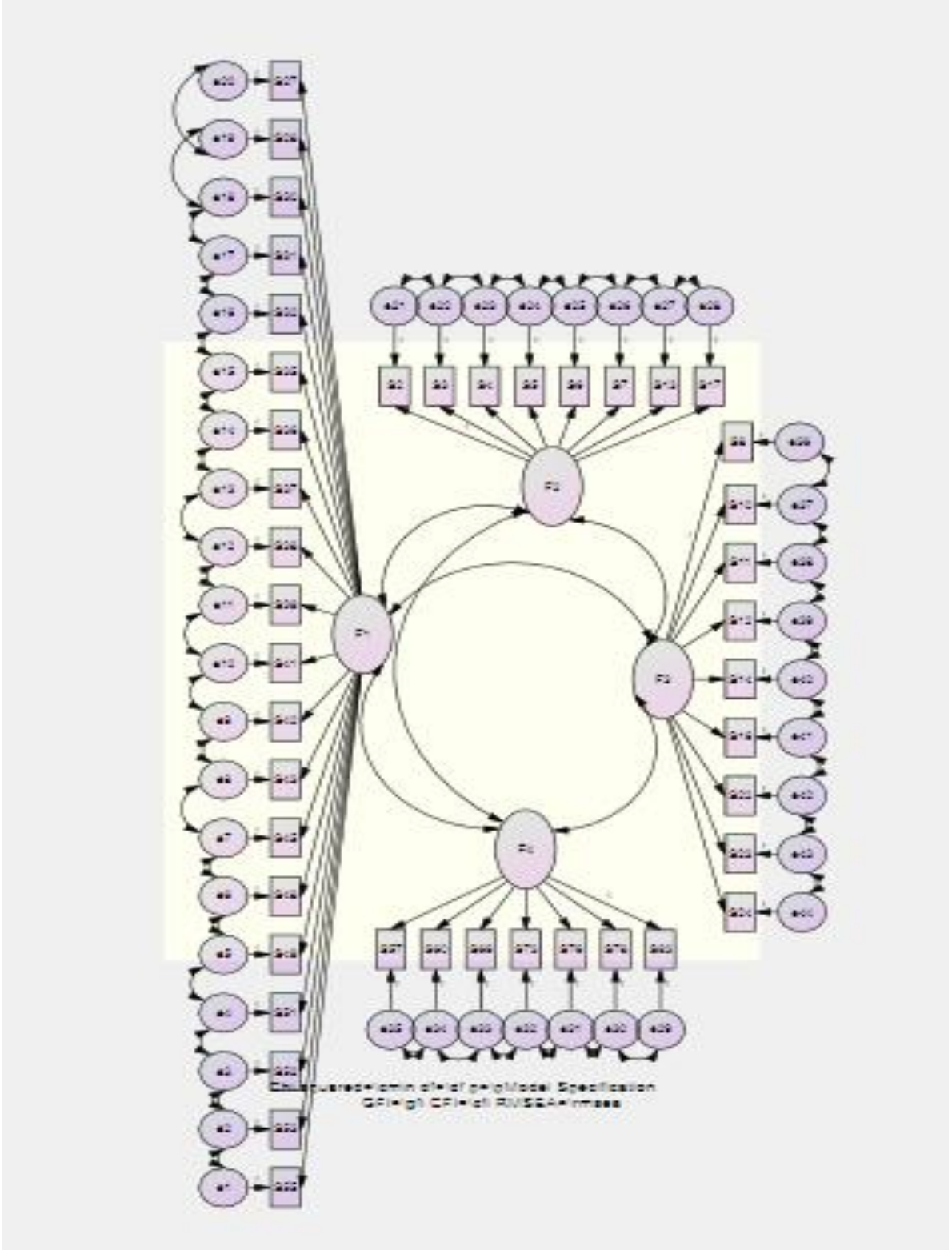
TDYBÖ Ölçeği için eşdeğer iki yarı puan korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçek, 1060 kişilik öğrenci grubuna bir defa uygulanmış, “tek ve çift numaralı” soru tekniğiyle iki

yarıya bölünmüştür. İki yarıdan alınan puanlar arasındaki korelasyon 0.93 olarak hesaplanmıştır.

3.3.5.5. Geçerlilik ve Güvenirlik Hesaplama Aşaması

Ölçme aracında güvenirlilik, içerdiği maddelerin var olan araştırma problemini ne derece yansıttığı ve birbirleriyle olan tutarlılığı ile ilgilidir (Büyüköztürk vd., 2014, 108). Yapılan faktör analizi sonrasında konu ve birbirleriyle tutarlılığı olmayan herhangi bir boyuta girmeyen maddeler uzman görüşü de alınarak ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin güvenirliliği sağlanmıştır. Geliştirilen TDYBÖ Ölçeği'nin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla, açımlayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyon katsayısı ve maddelerin ayırt edicilik özelliği teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlilik çalışmasında ise Cronbach alfa güvenirlilik katsayısına bakılmış ve 0.961 bulunmuştur. KMO değeri 0.972 ve Barlett Testi değeri 25435.460 olarak bulunmuştur. Bu değerlere göre ölçek oldukça geçerli ve güvenilir bir özellik göstermektedir.

Geçerliliği ve güvenirliliği sağlanmış TDYBÖ Ölçeği'nin AMOS 16.0 programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz, ölçek geliştirmede geçerlik sağlayan analizlerde kullanılmaktadır (Sümer, 2000, 49-52). AMOS ile araştırma verilerinin faktörlerinin analitik yapısının hipotez edilen modele uygunluğu test edilir (Bayram, 2010, 42). Bu tür çalışmalarda, model değerlendirme esaslarının uygun çıkabilmesi örnekleminin büyüklüğüne de bağlıdır (Tezcan, 2008, 30). Bu çerçevede çalışmada 1081 kişiden veri toplanmıştır. AMOS 16.0 ile elde edilen TDYBÖ Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. TDYBÖ Ölçeği'nin AMOS Sonuçları

TDYBÖ Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilirlik düzeyleri Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. TDYBÖ Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilirlik düzeyleri

Model uyum indeksleri	TDYBÖ Ölçeği	Kabul Edilebilir Uyum İyiliği Standart Ölçüleri*
χ^2/sd	2,345	$0 \leq \chi^2 /sd \leq 3$
RMSEA	0.036	$0 \leq RMSEA \leq 0.08$
SRMR	0.0334	$0 \leq SRMR \leq 0.10$
GFI	0.916	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$
AGFI	0.903	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$
CFI	0.948	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$
NFI	0.913	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$

Tablo 22 incelendiğinde; doğrulayıcı faktör analizi yapılan modelde, χ^2/sd (CMIN/DF) değeri 2,345 bulunmuştur. Bu sonuç iyi uyum standart ölçülerine ($0 \leq \chi^2 /sd \leq 3$) göre kabul edilebilir düzeydedir. Ki-kare (χ^2) testi, kitle kovaryans matrisinin modele ilişkin tahmini kovaryans matrisine eşit olup olmadığını değerlendirir (Şen, 2013, 22). Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA: Root mean square error of approximation), 0.036 bulunmuştur. RMSEA'nın 0.08 veya daha az değerleri kabul edilebilir iyi uyumu göstermektedir. Bu araştırmada, RMSEA'nın 0.036 çıkması, mükemmel bir uyuma ve evren ile örneklem kovaryansları arasında farkın olmadığına bir işaretir.

Kalıntıların matrisine bağlı (SRMR, GFI ve AGFI) uyum indekslerine göre şu şekilde değerlendirme yapılabilir. Standardize edilmiş kalıntıların ortalama karekökü (SRMR: Standardized root mean square residual) değerinin sıfıra yakın olması kabul edilebilir bir uyumu gösterir (Bayram, 2010, 72). Araştırmada, bu iyi uyum olarak belirtilen durum görülmektedir (SRMR=0.0334). Uyum iyiliği indeksi (GFI: Goodness of fit index) ile gözlenen değişkenler arasında kovaryans hesaplanmaktadır. Araştırmanın GFI sonucu 0.916 hesaplanmış olup kabul edilebilir uyum standart ölçüleri arasında yer almıştır. Düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI: Adjusted goodness of fit index), serbestlik derecesi dikkate alınarak hesaplanmıştır. AGFI 0.903 bulunmuş olup sonuç uygundur.

Normlandırılmış uyum indeksi (NFI: Normed fit index) doymuş model ile bağımsız model arasındaki mevcut modelin görelî konumu şeklinde verilir (Schermelleh-Engel vd., 2003; akt. Bayram, 2010, 75). Çalışma sonucunda NFI 0.913 bulunmuştur. Standart kabul edilebilir ölçülere göre ($0.90 \leq NFI \leq 0.95$) uyum uygunluğu görülmektedir. Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI: Comparative fit index) hesaplanmış ve 0.948 bulunmuştur. CFI, 0 ile 1

arasında değerler alır. Daha yüksek CFI değerleri, daha iyi uyumun göstergesidir. Eğer bu indeksin değeri 0,97'den büyükse iyi uyum, 0,95'den büyükse kabul edilebilir uyum söz konusudur (Şen, 2013, 30).

Faktör analizi sonuçlarına göre, TDYBÖ Ölçeği'nin KMO değeri 0.972, Bartlett testi değeri 25435.460'dır (Sd= 1176, p=0.000). Ölçek, varyansın % 48.064'ünü karşılamaktadır. TDYBÖ Ölçeği için yapılan analiz sonuçlarında, faktör yüklerinin 0.49-0.74 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçek çok boyutlu olup alt temaları "Tarihsel Düşünme, Tarih Bilgisi, Öğrenmeyi Öğrenme, Tarih Bilinci"dir. Ölçek, 85 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin derecelendirilmesi, "Hiç katılmıyorum=1", "Katılmıyorum=2", "Kısmen katılıyorum=3", "Katılıyorum=4" ve "Tamamen katılıyorum=5" şeklinde yapılmıştır.

TDYBÖ Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısı 0.961'dir. Geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış TDYBÖ Ölçeği'nin AMOS programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır ($X^2/Sd=2.345$, GFI=0.916, CFI=0.948, RMSEA=0.036). Bu sonuçlara göre ölçeğin öğrencilere uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir.

Ön uygulamada 85 maddelik olan ölçek yapısal eşitliğinin sağlanmasının ardından uzman görüşü alınarak asıl uygulamada 44 maddeye düşürülerek uygulanmıştır. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği'nin alt boyutları "Tarihsel Düşünme" yirmi maddeli (18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36 ve 37. maddeler), Tarih Bilgisi sekiz maddeli (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. maddeler), Öğrenmeyi Öğrenme dokuz maddeli (9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17. maddeler) ve Tarih Bilinci yedi maddeli (38, 39, 40, 41, 42, 43 ve 44. maddeler)dir. Ölçeğin derecelendirmesi "Tamamen Katılıyorum=5", "Katılıyorum=4", "Kısmen Katılıyorum=3", "Katılmıyorum=2", "Hiç Katılmıyorum=1" olarak uygulanmış ve ölçeğin ön uygulamasındaki olumsuz 16 madde de ölçekten çıkarılmıştır.

3.3.2. Nitel Veri Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Nitel veri sayılar biçiminde olmayan ve görgül dünya bilgisidir ve çoğu kez sözcükler olarak tanımlanır (Punch, 2005, 58). Bu nedenle birçok araç ve yöntemle araştırılabilir. Görüşme yöntemi de bunlardan biridir. Araştırmada nitel verileri toplamak

için, 13 uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit cevaplamayı, hem de ilgili konuda derinlemesine araştırmayı bir araya getirir. Bu görüşme modelinin, analizlerin kolayca yapılabilmesi, görüşülen kişiye kendini açık bir şekilde anlatabilme olanağı tanınması, ihtiyaç duyulduğunda derinlemesine bilgi elde etme gibi üstünlükleri bulunmaktadır (Büyüköztürk v.d., 2014, 152).

Araştırmanın nitel kısmında, Bartın İlinde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle belirlenen iki ortaokul ve iki ortaöğretim kurumu seçilmiş; bu dört okuldan ölçüt örnekleme ile tarihi dizi izleyen 13 ortaöğretim ve 9 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 22 öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan 6 açık uçlu ve ilgili sondaj sorularından oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, gönüllü öğrenciler ile okulların sesiz bir ortama sahip olan rehberlik odalarında birebir ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

3.4.1. Nicel Veri Analizi ve Çözümlemesi

Araştırmanın nicel kısmında araştırmacı tarafından geliştirilen TDYBÖ Ölçeği, 588 ortaokul 8. sınıf ve 461 ortaöğretim 12. sınıf öğrencisi olmak üzere, toplam 1049 öğrenciye uygulanmış ve verilerin analizi için SPSS-22.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin, analiz edilmeden önce normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov- Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Normal dağılım, gerçekte her bir ortalama ve standart sapma değeri ile tanımlanan dağılımların bir kümesidir (Köklü ve Büyüköztürk 2000, 83).

TDYBÖ Ölçeği'ne ait normallik testi sonuçları Tablo 23'de gösterilmiştir.

Tablo 23. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği'ne ait normallik testi sonuçları

Ölçek	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Sd	p	İstatistik	sd	p
TDYBÖ Ölçeği	,036	1049	,002*	,988	1049	,000*

* p<.05

Tablo 23’de görüldüğü gibi, yapılan analizler sonucunda TDYBÖ Ölçeği’nin toplam puanlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p < .05$). Gruplar normal dağılım göstermediğinden dolayı analizlerde, non-parametrik testlerden olan Kruskal Wallis H-Testi ve Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyet, sınıf, TV’de tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için bağımsız iki kategori bulunduğu ve gruplar normal dağılım göstermediğinden, non-parametrik testlerden Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının okul, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, evdeki TV sayısı, kendine ait TV durumu, günlük TV izleme süresi, TV’de izlenen program türü, TV’de izlenen dizi türü, TV’de izlenen tarih programı türü, TV’de izlenen tarihi diziye göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için bağımsız üç ve daha fazla kategori bulunduğu ve gruplar normal dağılım göstermediğinden, non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Karşılaştırmalar sonrasında anlamlı bir fark çıkması sonucunda Mann Whitney U-Testi ve Bonferroni düzeltmesi kullanılarak farkın kaynağı tespit edilmiştir. Ayrıca 5’li likert tipi ölçekten elde edilen sonuçlar Tablo 23’de verilen değerler dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 24. Beşli likert tipi ölçeğin derece, puan ve düzey dağılımı

Derece	Puan	Düzye Kabulü*
Hiç katılmıyorum	1,00 - 1,8	Çok düşük
Katılmıyorum	1,81 – 2,6	Düşük
Kısmen katılıyorum	2,62 – 3,4	Orta
Katılıyorum	3,43 - 4,2	Yüksek
Tamamen katılıyorum	4,24 – 5.00	Çok yüksek

*Düzye kabulü sadece araştırma bulguları yorumlanırken kullanılmıştır.

3.4.2. Nitel Veri Analizi ve Çözümlemesi

Araştırmanın nitel kısmında Nvivo11 Plus paket programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Nvivo nitel verilerin analizini gerçekleştirmede yardımcı olan bir dizi aracı içerdiği gibi verilerin yönetimi, fikir yönetimi, veri üzerinde sorgulama yapma, veriyi

görselleştirme, veriyi rapor etme süreçlerini kolaylaştırarak analiz sürecinin güçlü olmasını ve garanti altına alınmasını sağlar (Bazeley ve Jackson, 2013,2-3). Nvivo ile nitel veri analizi yapılarak ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine dair görüşleri derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın gizliliği açısından araştırmanın nitel kısmında, araştırmaya katılan ortaokulda öğrenim gören kız öğrenciler OK1, OK2... şeklinde, erkek öğrenciler OE1, OE2... gibi kodlanmıştır. Benzer şekilde, ortaöğretimde (lise) öğrenim gören kız öğrenciler için LK1, LK2... gibi kodlar, erkek öğrenciler için ise LE1, LE2... kodları kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ve alt boyutlarına ilişkin betimsel değerler Tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ve alt boyutlarına ilişkin betimsel değerler.

Alt Boyutlar	N	\bar{X}	ss
Tarih bilgisi	1049	3,20	1,062
Tarih bilinci	1049	2,93	1,034
Tarihsel düşünme	1049	2,88	1,013
Öğrenmeyi öğrenme	1049	2,60	1,014
Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği	1049	2,88	0,941

Tablo 25’de, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ortalamalarının 2,88 olduğu görülmektedir. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme alt boyutları incelendiğinde ise öğrencilerin alt boyutlara ilişkin puan ortalamalarının sırasıyla tarih bilgisi ($\bar{X}=3,20$), tarih bilinci ($\bar{X}=2,93$), tarihsel düşünme ($\bar{X}=2,88$) ve öğrenmeyi öğrenme ($\bar{X}=2,60$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesine ilişkin görüşlerinin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu söylenebilir. Bulgulara göre, ölçeğin en yüksek ortalama değeri “tarih bilgisi” boyutundadır. Bu bağlamda, öğrencilerin tarihi dizilerden tarihi bilgi edindikleri sonucuna ulaşılabilir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde, öğrencilerin tarih bilgisi alt boyutu maddelerine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarih bilgisi boyutuna verilen cevapların dağılımı.

Maddeler	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		\bar{X}	S
	F	%	F	%	F	%	F	%	f	%		
1 Tarihi dizilerden tarihle ilgili yeni bilgiler öğreniyorum	147	14,0	113	10,8	362	34,5	261	24,9	166	15,8	3,18	1,23
2. Tarihi diziler sayesinde öğrendiğim tarihi olay ve olgular daha çok aklımda kalıyor.	122	11,6	164	15,6	319	30,4	283	27,0	161	15,3	3,19	1,21
3. Tarihi diziler sayesinde daha önce iyi bilmediğim tarihi şahsiyetler ve olaylar hakkında bilgi ediniyorum.	131	12,5	119	11,3	295	28,1	328	31,3	176	16,8	3,29	1,23
4. Tarihi diziler güncel olayları, ulusal ve uluslararası gelişmeleri daha iyi anlamamı sağlıyor.	153	14,6	192	18,3	339	32,3	242	23,1	123	11,7	2,99	1,21
5. Tarihi diziler sayesinde tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini görüyorum.	119	11,3	134	12,8	319	30,4	306	29,2	171	16,3	3,26	1,21
6. Tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini daha iyi kurabiliyorum	126	12,0	163	15,5	324	30,9	264	25,2	172	16,4	3,18	1,30
7. Tarihi dizilerin, tıpkı kitaplar gibi tarihi bilgi veren bir kaynak olduğunu düşünüyorum.	190	18,1	191	18,2	292	27,8	224	21,4	152	14,5	2,96	1,30
8. Tarihi dizilerin, her yaşta herkesin tarih bilgisini arttırdığını düşünüyorum	160	15,3	214	20,4	299	28,5	227	21,6	149	14,2	2,99	1,26

Tablo 26’da, tarih bilgisi alt boyutunda genel olarak yaşam boyu öğrenmenin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Tarih bilgisi boyutunda en yüksek ortalama “Tarihi diziler sayesinde daha önce iyi bilmediğim tarihi şahsiyetler ve olaylar hakkında bilgi ediniyorum.” maddesinde ($\bar{x}=3,29$) görülürken, en düşük ortalamanın “Tarihi dizilerin, tıpkı kitaplar gibi tarihi bilgi veren bir kaynak olduğunu düşünüyorum.” maddesinde ($\bar{x}=2,96$) olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesine ilişkin görüşlerinin “kısmen katılıyorum” düzeyinde ve pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre; öğrencilerin tarihi dizilerden tarih bilgisi edindiği, bilmedikleri tarihi karakter ve olayları öğrenirken tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini gördükleri, tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini kurabildikleri söylenebilir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde öğrencilerin tarih bilinci alt boyutu maddelerine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarih bilinci boyutuna verilen cevapların dağılımı.

Maddeler	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		\bar{X}	S
	F	%	F	%	F	%	f	%	f	%		
38. Tarihi diziler tarihi belgesel ve tartışma programlarından daha çok ilgimi çekiyor.	255	24,3	222	21,2	254	24,2	168	16,0	150	14,3	2,75	1,36
39. Tarihi dizilerin tarihi karşı duyarlılığı arttırdığını düşünüyorum.	192	18,3	190	18,1	301	28,7	213	20,3	153	14,6	2,95	1,30
40. Tarihi diziler sayesinde, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anlıyorum.	182	17,3	179	17,1	310	29,6	228	21,7	150	14,3	2,99	1,29
41. Tarihi dizilerde kullanılan eşyalar, giysiler, takılar vb. modayı	239	22,8	183	17,4	266	25,4	220	21,0	141	13,4	2,85	1,35

etkiliyor.												
42. Tarihi dizilerin, tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendirdiğini düşünüyorum.	185	17,6	175	16,7	296	28,2	233	22,2	160	15,3	3,01	1,31
43. Tarihi dizilerde erkek karakterlerin ön planda olduğunu düşünüyorum.	204	19,4	198	18,9	255	24,3	235	22,4	157	15,0	2,95	1,34
44. Tarihi dizilerde verilen mesajlar ile günümüzdeki insanların yönlendirildiğini düşünüyorum.	188	17,9	194	18,5	293	27,9	215	20,5	159	15,2	2,96	1,31

Tablo 27’de, tarih bilinci alt boyutunda yaşam boyu öğrenmenin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Tarih bilinci boyutunda en yüksek ortalama “Tarihi dizilerin, tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendirdiğini düşünüyorum.” maddesinde ($\bar{x}=3,01$) görülürken, en düşük ortalamanın “Tarihi diziler, tarihi belgesel ve tartışma programlarından daha çok ilgimi çekiyor.” maddesinde ($\bar{x}=2,75$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin tarihi dizilerden edindiği tarih bilincinin “kısmen katılıyorum” düzeyinde ve pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin; tarihi dizilerle tarihteki farklı devletler hakkında bilgi edindikleri, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anladıkları, dizilerde verilen mesajlar ile günümüz insanının yönlendirildiğini düşündükleri, dizilerde görülen takı, giyim gibi unsurlardan etkilendikleri ve diziler sayesinde tarihe karşı duyarlılıklarının arttığı söylenebilir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde öğrencilerin tarihsel düşünme alt boyutu maddelerine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde tarihsel düşünme boyutuna verilen cevapların dağılımı.

Maddeler	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		\bar{X}	S
	f	%	F	%	F	%	f	%	f	%		
18. Tarihi diziler tarihle ilgili konuları yorumlamama ve değerlendirmeme katkıda bulunuyor.	191	18,2	190	18,1	331	31,6	205	19,5	132	12,6	2,90	1,26

19. Tarihi diziler geçmiş, bugünü ve geleceği anlamamı kolaylaştırıyor.	158	15,1	175	16,7	321	30,6	235	22,4	160	15,3	3,06	1,26
20. Tarihi dizilerdeki karakterlerin yerine kendimi koyarak tarihi olaylar ile ilgili yorumlar yapıyorum.	244	23,3	225	21,4	253	24,1	196	18,7	131	12,5	2,76	1,33
21. Tarihi dizilerde yer verilen tarihi belgeler yoluyla dönemin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının yansıtıldığını düşünüyorum.	204	19,4	176	16,8	331	31,6	205	19,5	133	12,7	2,89	1,28
22. Tarihi dizilerdeki kişi ve olayların çevremdeki herkes tarafından konuşulduğuna şahit oluyorum.	246	23,5	230	21,9	300	28,6	165	15,7	108	10,3	2,67	1,27
23. Tarihi diziler tarihi mekânlara olan ilgimi arttırdığı için bu mekânları ziyaret etmek istiyorum.	171	16,3	144	13,7	266	25,4	265	25,3	203	19,4	3,18	1,34
24. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarihi dizilerin etkili olduğunu düşünüyorum.	157	15,0	193	18,4	308	29,4	253	24,1	138	13,2	3,02	1,24
25. Tarihi dizilerdeki sorunlarla ilgili kendimce çözüm yolları üretmeye çalışırım.	221	21,1	238	22,7	306	29,2	181	17,3	103	9,8	2,72	1,25
26. Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili dergi ve kitapları okumaya başladım.	260	24,8	307	29,3	226	21,5	151	14,4	105	10,0	2,56	1,28
27. Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili internet sayfalarını	269	25,6	262	25,0	238	22,7	172	16,4	108	10,3	2,61	1,30

incelemeye başladım.													
28. Tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşünüyorum.	298	18,9	180	17,2	304	29,0	224	21,4	143	13,6	2,94	1,30	
29. Tarihe merakım olmasa da tarihi dizileri ilgiyle izliyorum.	290	27,6	200	19,1	264	25,2	180	17,2	115	11,0	2,80	1,30	
30. Televizyondaki diziler içinde en çok tarihi dizilerden etkileniyorum.	337	32,1	235	22,4	219	20,9	140	13,3	118	11,2	2,90	1,28	
31. Tarihi dizilerin kişisel gelişime katkı sağladığını düşünüyorum.	221	21,1	214	20,4	294	28,0	196	18,7	124	11,8	2,97	1,28	
32. Tarih dizilerinin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediğini düşünüyorum.	192	18,3	216	20,6	284	27,1	224	21,4	133	12,7	2,99	1,31	
33. Tarihi dizilerin günümüz kültürün bir parçası olduğunu düşünüyorum.	183	17,4	182	17,3	306	29,2	240	22,9	138	13,2	2,97	1,28	
34. Tarihi diziler milli kimliğimizin oluşumuna katkı sağlıyor.	190	18,1	181	17,3	290	27,6	227	21,6	161	15,3	2,99	1,31	
35. Tarihi dizilerde, geçmişte yaşanmış olayları günümüzün anlayışı ve kültürel bakış açısıyla anlatıldığını düşünüyorum.	190	18,1	180	17,2	321	30,6	204	19,4	154	14,7	2,95	1,30	
36. Tarihi dizilerin tarihi gerçekleri de yansıttığını düşünüyorum.	182	17,3	169	16,1	330	31,5	217	20,7	151	14,4	2,99	1,28	
37. Tarihi dizileri tarih konularının öğretiminde bir eğitim aracı olarak	189	18,0	202	19,3	281	26,8	234	22,3	143	13,6	2,94	1,30	

Tablo 28’de, tarihsel düşünme alt boyutunda genel olarak yaşam boyu öğrenmenin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Tarihsel düşünme boyutunda en yüksek ortalama “Tarihi diziler tarihi mekânlara olan ilgimi arttırdığı için bu mekânları ziyaret etmek istiyorum.” maddesinde ($\bar{x}=3,18$) görülürken, en düşük ortalamanın “Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili dergi ve kitapları okumaya başladım.” maddesinde ($\bar{x}=2,56$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin tarihi dizilerden edindiği tarihsel düşünmenin “kısmen katılıyorum” düzeyinde ve pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin, tarihi dizileri izlerken tarihi mekânlara olan ilgilerinin arttığı ve bu mekânları görmek istedikleri, tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşündükleri söylenebilir. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarih dizilerin etkili olduğu, dizilerin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediği ve milli kimliğin oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin, tarihi dizileri günümüz kültürün bir parçası olarak düşündükleri sonucuna ulaşılabilir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde öğrencilerin, öğrenmeyi öğrenme alt boyutu maddelerine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29. Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinde öğrenmeyi öğrenme boyutuna verilen cevapların dağılımı.

Maddeler	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		\bar{X}	S
	f	%	F	%	F	%	f	%	f	%		
9. Tarihi dizileri izledikten sonra arkadaşlarımla konuyla ilgili tartışmalar yapıyorum.	313	29,8	249	23,7	244	23,3	147	14,0	96	9,2	2,49	1,30
10. Tarihi dizileri izledikten sonra dizideki konu ve kişilerle ilgili araştırma yapıyorum.	328	31,3	255	24,3	225	21,4	148	14,1	93	8,9	2,45	1,30
11. Tarihi dizilerdeki kişi ve olayları çevremdekilerle paylaşıyorum.	254	24,2	244	23,3	276	26,3	171	16,3	104	9,9	2,64	1,28
12. Tarihi diziler beni tarihi konuları sorgulamaya yönlendiriyor.	192	18,3	196	18,7	316	30,1	206	19,6	139	13,3	2,91	1,28

13. Tarihi dizilerde yanlış olduğunu düşündüğüm konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösteririm.	227	21,6	186	17,7	298	28,4	200	19,1	138	13,2	2,84	1,32
14. Tarihi dizilerdeki kişi ve olaylarla ilgili merak ettiklerimi uzmanlarına soruyorum.	300	28,6	262	25,0	249	23,7	146	13,9	92	8,8	2,49	1,28
15. Tarihi dizilerde kullanılan sembol, giyim ve kuşam (takılar vb.) gibi öğeleri günlük hayatımda kullanmak isterim.	296	28,2	233	22,2	167	25,5	149	14,2	104	9,9	2,55	1,30
16. Tarihi dizilerde yer alan söylemleri günlük yaşamımda da kullanıyorum.	255	24,3	275	26,2	289	27,6	141	13,4	89	8,5	2,56	1,23
17. Tarihi diziler hakkında ailemle birlikte yorumlar yapıyoruz.	259	24,7	223	21,3	277	26,4	164	15,6	126	12,0	2,69	1,32

Tablo 29’da, öğrenmeyi öğrenme alt boyutunda genel olarak yaşam boyu öğrenmenin “kısmen katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğrenmeyi öğrenme boyutunda en yüksek ortalama “Tarihi diziler beni tarihi konuları sorgulamaya yönlendiriyor.” maddesinde ($\bar{X}=2,91$) görülürken, en düşük ortalamanın “Tarihi dizileri izledikten sonra dizideki konu ve kişilerle ilgili araştırma yapıyorum.” maddesinde ($\bar{X}=2,45$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin tarihi diziler yoluyla öğrenmeyi öğrenmesinin “kısmen katılıyorum” düzeyinde ve pozitif yönde olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin, tarihi dizileri izlemelerinin onları tarihi sorgulamaya yönlendirdiği, tarihi dizilerde yanlış olduğunu düşündükleri konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösterdikleri, dizilerde geçen konuları arkadaş çevresi ve ailesiyle paylaşıp değerlendirme yapabildikleri söylenebilir.

4.2. Demografik Değişkenlere Göre Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	570	503,90	287222,50	124487,5	,009
Erkek	479	550,11	263502,50		

P<.05

Tablo 30'da görüldüğü gibi, kız ve erkek öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde cinsiyete göre anlamlı bir fark vardır (U=124487,5 p<.05). Bu fark erkek öğrenciler lehine olup erkek öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ortalamalarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sınıf değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Sınıf değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
8	588	536,68	315570,00	128664,000	,135
12	461	510,10	235155,00		

P>.05

Tablo 31'de görüldüğü gibi, 8 ve 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur (U=128664,p>.05).

Okul değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32. Okul değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Okul türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
1.Ortaokul	465	521,23	5	62,897	,000	*1-4,
2.İmam Hatip Ortaokul	133	606,44				*2-1, 2-3, 2-4, 2-6
3.Anadolu Lisesi	201	456,62				
4.Fen Lisesi	30	321,40				*5-1, 5-3, 5-4, 5-6

5.Güzel Sanatlar Lisesi	155	628,05
6.İmam Hatip Lisesi	65	445,05

p<.05

Tablo 32’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde öğrenim gördükleri okula göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(5)}=62,897$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,003 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Ortaokul öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile Fen Lisesi öğrencileri (U=4294, p=0.000) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile Ortaokul (U=25857,5 p=0.002), Anadolu Lisesi (U=9648,5 p=0,000), Fen Lisesi (U=933, p=0,000), İmam Hatip Lisesi (U=2967,p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile Ortaokul (U=28630,500 p=0.000), Anadolu Lisesi (U=10571, p=0,000), Fen Lisesi (U=972, p=0,000), İmam Hatip Lisesi (U=3200,5 p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Ortaokulu ve Ortaokul öğrencilerinin diğer okul türlerine göre puanları daha yüksek iken; özellikle Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin, tüm diğer okul türlerine göre puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 33’te gösterilmiştir.

Tablo 33. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Mezuniyet durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamlı Fark*
1. İlkokul	490	530,51	4	12,321	,015	*4-1,4-2, 4-5
2. Ortaokul	282	508,28				
3. Lise	169	526,18				
4. Ön Lisans	39	661,95				
5. Lisans	69	473,89				

P<.05

Tablo 33'de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(4)}=12,321$; $p<.05$). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak $p=0,005$ bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Annesi ön lisans mezunu öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile annesi ilkököl mezunu ($U=7103$, $p=0,005$), annesi ortaokul mezunu ($U=3893$, $p=0,002$), annesi lisans mezunu ($U=905,5$ $p=0,002$) olanlar arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; annesi ön lisans mezunu öğrencilerin diğer anne eğitim düzeylerine göre puanları daha yüksek iken; özellikle anneleri ilkököl, ortaokul, lise, lisans eğitim düzeyine sahip öğrencilerin puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 34'de gösterilmiştir.

Tablo 34. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Mezuniyet Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.İlkokul	286	533,62	4	6,817	,146
2.Ortaokul	243	493,28			
3.Lise	268	517,60			
4.Ön Lisans	84	577,02			
5.Lisans	167	542,01			

$p>.05$

Tablo 34'de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(4)}=6,817$; $p>.05$).

Anne mesleği değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35. Anne mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.Ev Hanımı	803	534,10	5	8,903	,113
2.Memur	90	518,71			
3.İşçi	132	485,48			
4.Emekli	8	321,38			

5.Esnaf	14	563,75
6.Vefat	2	304,00

p>.05

Tablo 35'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde anne mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=8,903$; p>.05).

Baba mesleği değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 36. Baba mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1.Esnaf	465	521,23	5	3,160	,675
2.Memur	133	606,44			
3.İşçi	201	456,62			
4.Emekli	30	321,40			
5.Serbest Meslek	155	628,05			
6.Vefat	65	445,05			

p>.05

Tablo 36'da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde baba mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=3,160$; p>.05).

4.3. Televizyon İzleme Durumuna Göre Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular

Günlük televizyon izleme süresine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 37. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Günlük TV İzleme Süresi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
1. Hiç (izlemeyen)	97	441,62	3	9,517	,023	*3-1
2. 1 saat	386	527,32				
3. 2-3 Saat	430	539,95				
4. 3 Saatten fazla	136	530,59				

P<.05

Tablo 37’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(3)}=9,517$; $p<.05$). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak $p=0,008$ bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Günlük 2-3 saat televizyon izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile hiç televizyon izlemeyen öğrenciler ($U=16916,5$ $p=0,002$) arasında anlamlı bir fark vardır. Günlük 2-3 saat televizyon izleyen öğrencilerin, hiç izlemeyenlere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; günlük 2-3 saat televizyon izleyen öğrencilerin diğer televizyon izleme sürelerine göre puanları daha yüksek iken; özellikle hiç, 1 saat, 3 saatten fazla cevabını veren öğrencilerin puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 38. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İzleyen	622	582,23	379614,50	92107,500	,000
İzlemeyen	397	431,01	171110,50		

$P<.05$

Tablo 38’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde tarihi dizileri izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($U=92107,500$ $p<.05$). Bu fark, tarihi dizileri izleyen öğrenciler lehine olup tarihi dizileri izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ortalamalarının izlemeyen öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

İzlenen tarihi dizi sayısına göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 39’da gösterilmiştir.

Tablo 39. İzlenen tarihi dizi sayısına göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

İzlenen tarihi dizi sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamlı Fark*
0.Hiç izlemeyen	397	427,87	4	106,202	,000	*0-1,0-2, 0-3,

1.Bir tarihi dizi izleyen	528	547,74	*1-2, 1-3
2.İki tarihi dizi izleyen	97	708,73	
3.Üç tarihi dizi izleyen	16	807,28	
4.Dört tarihi dizi izleyen	3	542,17	

p>.05

Tablo 39’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde tarihi dizi izleme sayısına göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(4)}=106,202$; p>.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,01 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Hiç tarihi dizi izlemeyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile bir tarihi dizi izleyen (U= 80183,500 p=0.000), iki tarihi dizi izleyen (U= 9184,500 p=0.000) ve üç tarihi dizi izleyen öğrenciler (U= 986,000 p=0.000) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark dizi izleyenler lehinedir. Bir, iki ve üç tarihi dizi izleyen öğrencilerin hiç izlemeyenlere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları daha yüksektir.

Bir tarihi dizi izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile iki tarihi dizi izleyen (U= 17325,500 p=0.000) ve üç tarihi dizi izleyen öğrenciler (U= 2008,000p=0.000) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark iki ve üç tarihi diziyi birlikte takip eden öğrenciler lehinedir. İki ve üç tarihi dizi izleyen öğrencilerin bir tarihi dizi izleyen öğrencilere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları daha yüksektir.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; bir, iki ve üç tarihi dizi izleyen öğrencilerin hiç izlemeyen öğrencilere göre, iki ve üç tarihi dizi izleyen öğrencilerin bir tarihi dizi izleyenlere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

En çok izlenen tarihi diziyeye göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 40’da gösterilmiştir.

Tablo 40. En çok izlenen tarihi diziyeye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizi türleri	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Diriliş Ertuğrul	258	236,17	60931,50	19951,500	,002
Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	200,93	36971,50		

p<.05

Tablo 40’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde en çok izlenen tarihi diziyeye göre anlamlı bir fark vardır ($U=19951,500$ $p<.05$). Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin bulgular Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	222	721,49	160170,00	48177,000	,000
Hayır	827	472,26	390555,00		

$p<.05$

Tablo 41’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesinde tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($U=48177,000$ $p<.05$). Tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri düzenli izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

4.4. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarihsel Düşünme Boyutuna İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 42’de gösterilmiştir.

Tablo 42. Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	570	507,28	289147,00	126412,000	,030
Erkek	479	546,09	261578,00		

$P<.05$

Tablo 42’de görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark vardır ($U=126412$, $p<.05$). Bu fark erkek öğrenciler lehine olup erkek öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu

öğrenmenin tarihsel düşünme boyutu ortalamalarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sınıf değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 43’de gösterilmiştir.

Tablo 43. Sınıf değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
8	588	532,49	313105,00	131129,000	,343
12	461	515,44	237620,00		

$P > .05$

Tablo 43’de görüldüğü gibi, 8 ve 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($U=131129,0$ $p > .05$).

Okul değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 44’te gösterilmiştir.

Tablo 44. Okul değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Okul	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamlı Fark*
1.Ortaokul	465	511,01	5	63,714	,000	*1-2
2.İmam Hatip Ortaokul	133	614,62				*2-3, 2-4, 2-6,
3.Anadolu Lisesi	201	454,36				
4.Fen Lisesi	30	364,08				*5-1, 5-3, 5-4, *5-6,
5.Güzel Sanatlar Lisesi	155	641,15				
6.İmam Hatip Lisesi	65	457,48				

$p < .05$

Tablo 44’te görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin öğrenim gördüğü okula göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(5)}=63,714$; $p < .05$). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak $p=0,003$ bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Ortaokul öğrencilerinin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutu puanları ile İmam Hatip Ortaokulu öğrencileri ($U=24803,5$, $p=0.000$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutu puanları ile Anadolu Lisesi (U=9457,5 p=0,000), Fen Lisesi (U=1100, p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U=3022,p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutu puanları ile Ortaokul (U=26948,5 p=0.000), Anadolu Lisesi (U=10076,5 p=0,000), Fen Lisesi (U=1097,5 p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U=3155,5 p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Ortaokulu ve Ortaokul öğrencilerinin diğer okul türlerine göre sıra ortalamaları daha yüksek iken; özellikle Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin, tüm diğer okul türlerine göre sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 45'te gösterilmiştir.

Tablo 45. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P	Anlamlı Fark*
1. İlkokul	490	534,79	4	9,552	,049	Yok
2. Ortaokul	282	508,85				
3. Lise	169	520,89				
4. Ön Lisans	39	634,19				
5. Lisans	69	469,81				

P<.05

Tablo 45'te görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre bir fark görünse de ($X_{(4)}^2=9,552$; p<.05) bu farkın anlamlı olmadığı yapılan analiz sonucunda tespit edilmiştir.

Baba eğitim düzeyi değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 46'da gösterilmiştir.

Tablo 46. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1.İlkokul	286	535,70	4	6,650	,156
2.Ortaokul	243	490,94			
3.Lise	268	522,35			

4.Ön Lisans	84	576,70
5.Lisans	167	534,43

p>.05

Tablo 46’te görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(4)}=6,650$; p>.05).

Anne mesleği değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47. Anne mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.Ev Hanımı	803	535,64	5	7,743	,171
2.Memur	90	505,19			
3.İşçi	132	488,02			
4.Emekli	8	349,63			
5.Esnaf	14	521,89			
6.Vefat	2	307,75			

p>.05

Tablo 47’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin anne mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=7,743$; p>.05).

Baba mesleği değişkenine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 48. Baba mesleği değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Mesleği	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
1.Esnaf	465	551,05	5	2,952	,707
2.Memur	133	532,93			
3.İşçi	201	517,78			
4.Emekli	30	503,37			
5.Serbest Meslek	155	481,25			
6.Vefat	65	396,50			

p>.05

Tablo 48’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin baba mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=3,160$; $p>.05$).

Günlük televizyon izleme süresine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 49’da gösterilmiştir.

Tablo 49. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Günlük TV İzleme Süresi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1. Hiç(izlemeyen)	97	470,73	3	4,281	,223
2. En fazla 1 saat	386	526,76			
3. 2-3 Saat	430	537,45			
4. 3 Saatten fazla	136	519,35			

$P>.05$

Tablo 49’da görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(3)}=4,281$; $p>.05$).

Tarihi dizileri izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 50’da gösterilmiştir.

Tablo 50. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İzleyen	652	584,38	381018,50	90703,500	,000
İzlemeyen	397	427,47	169706,50		

$p<.05$

Tablo 50’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin tarihi dizileri izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($U=90703,500$; $p<.05$). Tarihi dizileri izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın, tarihi dizileri izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

En çok izlenen tarihi diziye göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 51’de gösterilmiştir.

Tablo 51. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Diriliş Ertuğrul	258	235,06	60646,00	20237,000	,005
Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	202,48	37257,00		

p<.05

Tablo 51’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin en çok izlediği tarihi diziye göre anlamlı bir fark vardır (U=20237,000p<.05). Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın, Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 52’de gösterilmiştir.

Tablo 52. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarihsel düşünme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	222	716,82	159134,00	49213,000	,000
Hayır	827	473,51	391591,00		

p<.05

Tablo 52’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarihsel düşünme boyutunda öğrencilerin tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U=49213, p<.05). Tarihi dizileri düzenli izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri düzenli izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın, tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

4.5. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarih Bilgisi Boyutuna İlişkin Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 53’de gösterilmiştir.

Tablo 53.Cinsiyet değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	570	518,92	295782,00	133047,000	,458

Erkek	479	532,24	254943,00
--------------	-----	--------	-----------

P>.05

Tablo 53'de görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark yoktur (U=133047, p>.05).

Sınıfa göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 54'te gösterilmiştir.

Tablo 54. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
8	588	547,86	322143,50	122090,500	,004
12	461	495,84	228581,50		

P<.05

Tablo 54'te görüldüğü gibi, 8 ve 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark vardır. (U=122090, p<.05). Ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalaması, ortaöğretim 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın, ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

Okula göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 54'te gösterilmiştir.

Tablo 55. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Okul türü	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
1.Ortaokul	465	530,28	5	67,011	,000	*1-3, 1-4
2.İmam Hatip Ortaokul	133	626,24				*2-1, 2-3, 2-4, 2-6,
3.Anadolu Lisesi	201	427,24				
4.Fen Lisesi	30	316,95				
5.Güzel Sanatlar Lisesi	155	603,54				*5-3, 5-4,
6.İmam Hatip Lisesi	65	491,09				*6-4,

p<.05

Tablo 55'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda okula göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(5)}=67,011$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,003 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Ortaokul öğrencilerinin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile Anadolu Lisesi (U=37467, p=0.000) ve Fen Lisesi (U=4126, p=0.000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile Ortaokul (U=25184,p=0,001), Anadolu Lisesi (U= 8457,5 p=0,000), Fen Lisesi (U= 922,5 p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U= 3140,5 p=0,001), öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile Anadolu Lisesi (U=10319,5 p=0,000) ve Fen Lisesi (U=1097, p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile Fen Lisesi (U=594, p=0,001) öğrencileri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; İmam Hatip Ortaokulu, Güzel Sanatlar Lisesi, Ortaokul ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerine göre sıra ortalamaları daha yüksek iken; özellikle Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin, tüm diğer okul türlerine göre sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 56'da gösterilmiştir.

Tablo 56. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
1. İlkokul	490	534,28	4	13,319	,010	
2. Ortaokul	282	486,83				
3. Lise	169	539,31				
4. Ön Lisans	39	650,42				*4-2
5. Lisans	69	509,17				

P<.05

Tablo 56'da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(4)}=13,319$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,005 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Annesi ön lisans mezunu öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile annesi ortaokul mezunu ($U=3805,5$ $p=0,001$) öğrenciler arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; annesi ön lisans mezunu öğrencilerin, diğer anne eğitim düzeylerine göre sıra ortalamaları daha yüksek iken; özellikle anneleri ilkök, ortaokul, lise, lisans eğitim düzeyine sahip öğrencilerin sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir

Baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 57’de gösterilmiştir.

Tablo 57. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.İlkokul	286	534,99	4	11,728	,019
2.Ortaokul	243	473,85			
3.Lise	268	530,34			
4.Ön Lisans	84	577,16			
5.Lisans	167	547,38			

$P<.05$

Tablo 57’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark olsa da ($X^2_{(4)}=11,728$; $p<.05$) bu farkın anlamlı olmadığı yapılan analiz sonucunda tespit edilmiştir.

Anne mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 58’de gösterilmiştir.

Tablo 58. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.Ev Hanımı	803	531,58	5	6,537	,257
2.Memur	90	532,78			
3.İşçi	132	486,01			
4.Emekli	8	407,94			
5.Esnaf	14	573,36			
6.Vefat	2	237,25			

$p>.05$

Tablo 58’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda anne mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=6,537$; $p>.05$).

Baba mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 59’da gösterilmiştir.

Tablo 59. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.Esnaf	465	514,61	5	1,660	,894
2.Memur	133	537,11			
3.İşçi	201	518,01			
4.Emekli	30	534,09			
5.Serbest Meslek	155	609,25			
6.Vefat	65	431,50			

$p>.05$

Tablo 59’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda baba mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=1,660$; $p>.05$).

Günlük televizyon izleme süresine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 60’da gösterilmiştir.

Tablo 60. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Günlük TV İzleme Süresi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Anlamlı Fark*
1. Hiç (izlemeyen)	97	407,00	3	20,199	,000	
2. 1 saat	386	520,66				*2-1,
3. 2-3 Saat	430	543,83				*3-1,
4. 3 Saatten fazla	136	561,96				*4-1,

$P<.05$

Tablo 60’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(3)}=20,199$; $p<.05$). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak $p=0,008$ bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre;

Günlük bir saat televizyon izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile hiç televizyon izlemeyen öğrenciler (U= 14652, p=0,001) arasında anlamlı bir fark vardır.

Günlük 2-3 saat televizyon izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile hiç izlemeyen öğrenciler (U= 15332,5 p=0,000) arasında anlamlı bir fark vardır.

Günlük 3 saatten fazla televizyon izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutu puanları ile hiç izlemeyen öğrenciler (U= 4741,5 p=0,000) arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; günlük bir saat televizyon izleyenler, 2-3 saat televizyon izleyen ve 3 saatten fazla televizyon izleyen öğrencilerin, hiç televizyon izlemeyenlere göre sıra ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 61’de gösterilmiştir.

Tablo 61. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutunun puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İzleyen	652	581,81	379340,00	92382,000	,000
İzlemeyen	397	431,70	171385,00		

p<.05

Tablo 61’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda tarihi dizileri izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U= 92382,000p<.05). Tarihi dizileri izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

En çok izlenen tarihi diziye göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 62’de gösterilmiştir.

Tablo 62. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının tarihsel bilgi boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizi türleri	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Diriliş Ertuğrul	258	229,12	59113,00	21770,000	,118
Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	210,82	38790,00		

p>.05

Tablo 62’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda en çok izlenen tarihi diziye göre anlamlı bir fark yoktur (U=21770,000 p>.05).

Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutuna ilişkin bulgular Tablo 63’de gösterilmiştir.

Tablo 63. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	222	708,85	157365,50	50981,500	,000
Hayır	827	475,65	393359,50		

p<.05

Tablo 63’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilgisi boyutunda tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U=50981,5 p<.05). Tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri düzenli izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

4.6. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Öğrenmeyi Öğrenme Boyutuna İlişkin Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 64’te gösterilmiştir.

Tablo 64.Cinsiyete göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	570	506,90	288933,00	126198,000	,027
Erkek	479	546,54	261792,00		

P<.05

Tablo 64’te görüldüğü gibi, kız ve erkek öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark vardır (U=126198, p<.05). Bu farkın erkek öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Erkek

öğrencilerin, kız öğrencilere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sınıfa göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 65’te gösterilmiştir.

Tablo 65. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
8	588	520,91	306297,50	133131,500	,606
12	461	530,21	244427,50		

P>.05

Tablo 65’te görüldüğü gibi, 8 ve 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur (U=133131,5 p>.05).

Okula göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 66’da gösterilmiştir.

Tablo 66. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Okul	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P	Anlamlı Fark*
1.Ortaokul	465	507,33	5	28,684	,000	
2.İmam Hatip Ortaokul	133	583,91				*2 -4,
3.Anadolu Lisesi	201	508,68				
4.Fen Lisesi	30	392,47				
5.Güzel Sanatlar Lisesi	155	602,50				*5-1, 5-3, 5-4, 5-6
6.İmam Hatip Lisesi	65	457,69				

p<.05

Tablo 66’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda öğrenim gördükleri okula göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(5)}=67,011$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,003 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanları ile Fen Lisesi (U= 1308, p=0,002) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanları ile Ortaokul (U=29467,5 p=0,000), Anadolu Lisesi (U= 12768, p=0,002), Fen Lisesi (U= 1377, p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U= 3590, p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanları ile Fen Lisesi (U=594, p=0,001) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Ortaokulu, ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerine göre sıra ortalamaları daha yüksek iken; özellikle Ortaokul, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin, tüm diğer okul türlerine göre sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 67’de gösterilmiştir.

Tablo 67. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P	Anlamlı Fark*
1. İlkokul	490	523,21	4	17,515	,002	
2. Ortaokul	282	512,34				
3. Lise	169	516,90				
4. Ön Lisan	39	713,22				*4-1, 4-2, 4-3, 4-5
5. Lisans	69	502,90				

P<.05

Tablo 67’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark vardır. ($X^2_{(4)}=17,515$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,005 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Annesi ön lisans mezunu öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanları ile annesi ilkökul (U=6074, p=0,000), ortaokul

($U=3348$, $p=0,000$), lise ($U=2121,5$ $p=0,000$) ve lisans mezunu ($U=811$, $p=0,000$) olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; anneleri ön lisans mezunu öğrencilerin diğerlerine göre sıra ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir

Baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 68’de gösterilmiştir.

Tablo 68. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	P
1.İlkokul	286	528,56	4	4,088	,394
2.Ortaokul	243	504,79			
3.Lise	268	513,23			
4.Ön Lisans	84	545,65			
5.Lisans	167	556,62			

$P>.05$

Tablo 68’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(4)}=4,088$; $p>.05$).

Anne mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 69’da gösterilmiştir.

Tablo 69. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	P
1.Ev Hanımı	803	530,88	5	6,213	,286
2.Memur	90	542,82			
3.İşçi	132	478,88			
4.Emekli	8	421,94			
5.Esnaf	14	588,21			
6.Vefat	2	375,75			

$p>.05$

Tablo 69’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=6,213$; $p>.05$).

Baba mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 70’de gösterilmiştir.

Tablo 70. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	P
1.Esnaf	465	548,49	5	3,067	,690
2.Memur	133	534,64			
3.İşçi	201	510,78			
4.Emekli	30	529,04			
5.Serbest Meslek	155	496,00			
6.Vefat	65	375,75			

p>.05

Tablo 70’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)}=3,067$; p>.05).

Günlük televizyon izleme süresine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 71’de gösterilmiştir.

Tablo 71. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Günlük TV İzleme Süresi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1. Hiç(izlemeyen)	97	458,48	3	5,761	,124
2. En fazla 1 saat	386	528,92			
3. 2-3 Saat	430	531,85			
4. 3 Saatten fazla	136	539,68			

P>.05

Tablo 71’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda günlük televizyon izleme süresine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(3)}=5,761$; p>.05).

Tarihi dizileri izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 72’de gösterilmiştir.

Tablo 72. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutunun puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İzleyen	652	584,31	380968,00	90754,000	,000
İzlemeyen	397	427,60	169757,00		

p<.05

Tablo 72’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda tarihi dizileri izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U= 90754,000 p<.05). Tarihi dizileri izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

En çok izlenen tarihi diziye göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 73’de gösterilmiştir.

Tablo 73. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının öğrenmeye öğrenme boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Diriliş Ertuğrul	258	234,67	60544,50	20338,500	,007
Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	203,04	37358,50		

p<.05

Tablo 73’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda en çok izlenen tarihi diziye göre anlamlı bir fark vardır (U= 20338,500 p<.05). Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) tarihi dizisini izleyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın Diriliş Ertuğrul tarihi dizisini izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutuna ilişkin bulgular Tablo 74’te gösterilmiştir.

Tablo 74. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin öğrenmeyi öğrenme boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	222	717,50	159285,00	49062,000	,000
Hayır	827	473,33	391440,00		

p<.05

Tablo 74'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme boyutunda tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U=49062, p<.05). Tarihi dizileri düzenli izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri düzenli izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri düzenli olarak izleyen öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

4.7. Demografik Değişkenlere ve Televizyon İzleme Durumuna Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmenin Tarih Bilinci Boyutuna İlişkin Bulgular

Cinsiyete göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 75'te gösterilmiştir.

Tablo 75. Cinsiyete göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	570	504,66	287658,00	124923,000	,013
Erkek	479	549,20	263067,00		

P<.05

Tablo 75'te görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir fark vardır (U=124923, p<.05). Bu farkın erkek öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sınıfa göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 76'da gösterilmiştir.

Tablo 76. Sınıfa göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
8	588	527,20	309992,50	134241,500	,781
12	461	522,20	240732,50		

P>.05

Tablo 76’da görüldüğü gibi, 8 ve 12.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda sınıfa göre anlamlı bir fark yoktur (U=134241,5 p>.05).

Okula göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 77’de gösterilmiştir.

Tablo 77. Okula göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Okul	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
1.Ortaokul	465	516,66	5	61,657	,000	*1-4,
2.İmam Hatip Ortaokul	133	574,89				*2-3, 2-4, 2-6,
3.Anadolu Lisesi	201	471,17				
4.Fen Lisesi	30	325,40				
5.Güzel Sanatlar Lisesi	155	652,38				*5-1, 5-3, 5-4, 5-6
6.İmam Hatip Lisesi	65	437,44				

p<.05

Tablo 77’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda öğrenim gördükleri okula göre anlamlı bir fark vardır ($X^2_{(5)}=61,657$; p<.05). Anlamlı farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Bonferroni düzeltmesi uygulanarak p=0,003 bulunmuş ve yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre:

Ortaokul öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutu puanları ile Fen Lisesi (U= 4309, p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutu puanları ile Anadolu Lisesi (U= 10820,5 p=0,002), Fen Lisesi (U=1116,

p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U=3216,5 p=0,002) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutu puanları ile Ortaokul (U=26406,5 p=0,000), Anadolu Lisesi (U= 10388,5 p=0,000), Fen Lisesi(U= 946,5 p=0,000) ve İmam Hatip Lisesi (U= 2912, p=0,000) öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde; Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Ortaokulu, ve Ortaokul öğrencilerinin diğer okul türlerine göre sıra ortalamaları daha yüksek iken; özellikle İmam Hatip Ortaokulu, Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin, tüm diğer okul türlerine göre sıra ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 78’de gösterilmiştir.

Tablo 78. Anne eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
6. İlkokul	490	534,57	4	4,374	,358
7. Ortaokul	282	506,34			
8. Lise	169	531,30			
9. Ön Lisan	39	579,60			
10. Lisans	69	487,01			

P>.05

Tablo 78’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(4)}= 4,374$; p>.05).

Baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 79’da gösterilmiştir.

Tablo 79. Baba eğitim düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1.İlkokul	286	538,80	4	9,007	,061
2.Ortaokul	243	485,59			
3.Lise	268	533,25			
4.Ön Lisans	84	583,68			

5.Lisans	167	516,02
-----------------	-----	--------

P>.05

Tablo 79’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(4)} = 9,007$; $p > .05$).

Anne mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 80’de gösterilmiştir.

Tablo 80. Anne mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Anne Mesleği	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
1.Ev Hanımı	803	531,24	5	9,435	,093
2.Memur	90	530,10			
3.İşçi	132	501,48			
4.Emekli	8	257,13			
5.Esnaf	14	541,46			
6.Vefat	2	296,75			

p>.05

Tablo 80’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda anne mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)} = 9,435$; $p > .05$).

Baba mesleğine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 81’de gösterilmiştir.

Tablo 81. Baba mesleğine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Baba Mesleği	N	Sıra Ortalaması	Sd	X^2	p
1.Esnaf	465	539,29	5	5,221	,390
2.Memur	133	536,87			
3.İşçi	201	523,59			
4.Emekli	30	487,52			
5.Serbest Meslek	155	541,25			
6.Vefat	65	375,75			

p>.05

Tablo 81’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda baba mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(5)} = 5,221$; $p > .05$).

Günlük televizyon izleme süresine göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 82’de gösterilmiştir.

Tablo 82. Günlük televizyon izleme süresine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Kruskal Wallis H Testi sonuçları.

Günlük TV İzleme Süresi	N	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p
5. Hiç(izlemeyen)	97	468,98	3	4,125	,248
6. 1 saat	386	527,74			
7. 2-3 Saat	430	531,29			
8. 3 Saatten fazla	136	537,29			

$P>.05$

Tablo 82’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda baba mesleğine göre anlamlı bir fark yoktur ($X^2_{(3)} = 4,125$; $p>.05$).

Tarihi dizileri izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 83’de gösterilmiştir.

Tablo 83. Tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İzleyen	652	584,13	380851,50	90870,500	,000
İzlemeyen	397	427,89	169873,50		

$p<.05$

Tablo 83’de görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda tarihi dizileri izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($U = 90870,5$ $p<.05$). Tarihi dizileri izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

En çok izlenen tarihi diziye göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 84’te gösterilmiştir.

Tablo 84. En çok izlenen tarihi diziye göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanlarının tarih bilinci boyutu Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Diriliş Ertuğrul	258	235,35	60719,50	20163,500	,004

Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)	184	202,08	37183,50
---	-----	--------	----------

p<.05

Tablo 84'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda en çok izlenen tarihi diziye göre anlamlı bir fark vardır (U= 20163,5 p<.05). Tarihi dizileri izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre öğrencilerin, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutuna ilişkin bulgular Tablo 85'te gösterilmiştir.

Tablo 85. Tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu puanlarının Mann Whitney U Testi sonuçları.

Tarihi dizileri düzenli izleme durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Evet	222	692,36	153704,50	54642,500	,000
Hayır	827	480,07	397020,50		

p<.05

Tablo 85'te görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin tarih bilinci boyutunda tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre anlamlı bir fark vardır (U= 54642,5 p<.05). Tarihi dizileri düzenli izleyen öğrencilerin sıra ortalaması, tarihi dizileri düzenli izlemeyen öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksektir. Bu farkın tarihi dizileri düzenli izleyen öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

4.8. Tarihi Dizi İzleyen Öğrencilerin Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenmelerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmada görüşme yoluyla elde edilen nitel verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.8.1. Öğrencilerin İzledikleri Diziler ve İzleme Nedenleri

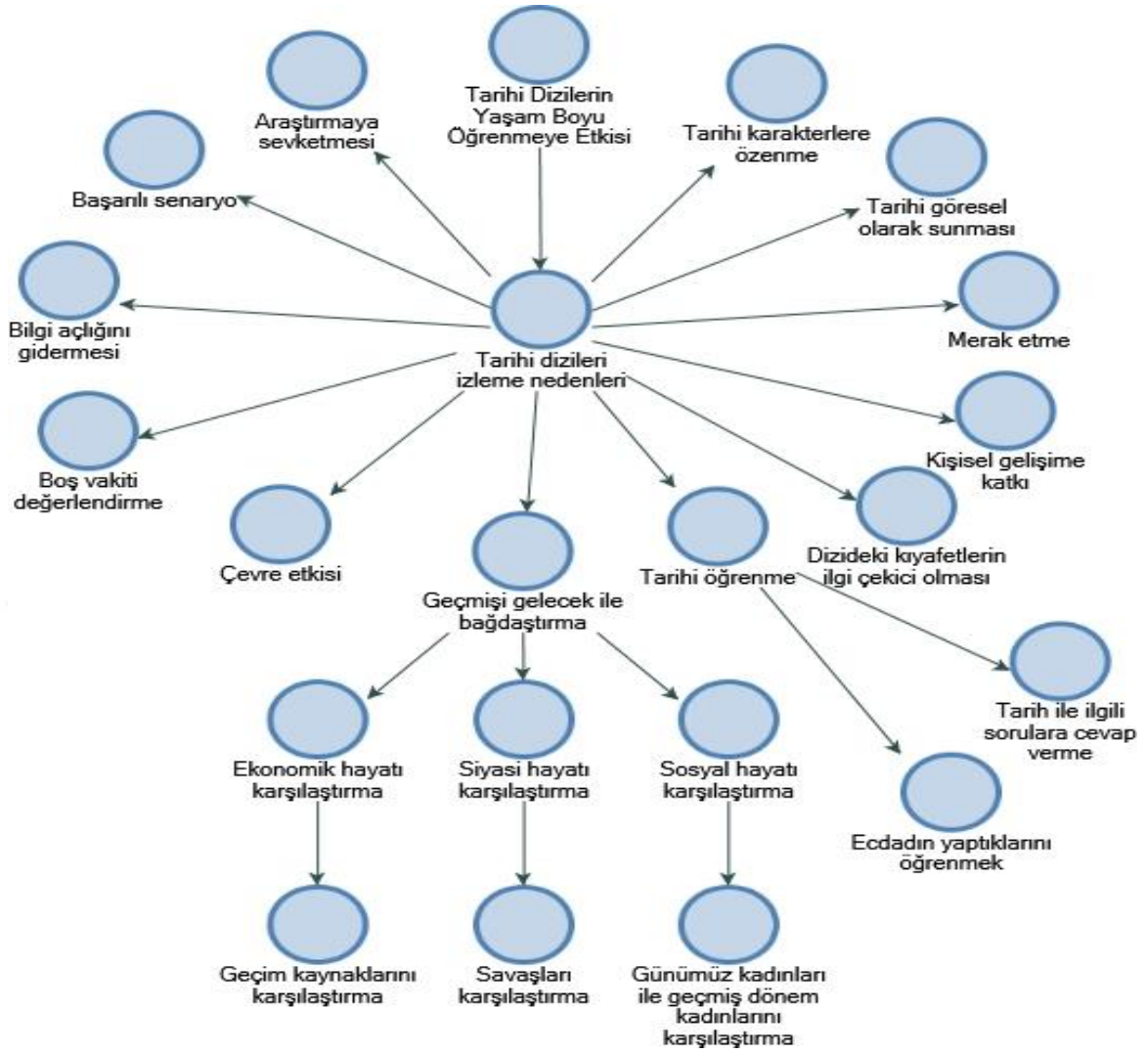
Öğrencilerin takip ettikleri tarihi dizilere ilişkin bulgular Tablo 86'da gösterilmiştir.

Tablo 86. Öğrencilerin takip ettikleri tarihi dizilere ilişkin bulgular

Takip edilen tarihi diziler	f	Katılımcılar
Diriliş Ertuğrul	17	LE1,LE3,LE4,LK5,LK6,LK7,LK8,LK9,LK10,LK11,LK12,OE1,OE2,OE4,OK5,OK6,OK10
Filinta	11	LE3,LK7, LK6,LK12,OE1,OE2,OE3,OK5,OK6,OK7,OK10
Muhteşem Yüzyıl Kösem	7	LE2,LK5,OE3,OK5,OK7,OK8,OK9,
Muhteşem Yüzyıl Hürrem	5	LE2,LK5,OE3,OK5,OK7
Yunus Emre	5	LE1, LE3,LK9,OE3,OE4,
Seddülbahir 32saat	3	LK9,OE2,OK10
Seksenler	3	LK10, LK11,OE2
Sevda Kuşun Kanadında	2	LK12,OK10
Yedi Güzel Adam	1	OK10

Tablo 86’da görüldüğü gibi, ortaokul ve lise öğrencileri tarihi dizilerden en çok Diriliş Ertuğrul (17) dizisini izlemektedir. Bundan sonra en çok izlenen Filinta (11) dizisidir. Bu dizileri sırasıyla; Muhteşem Yüzyıl Kösem (7), Muhteşem Yüzyıl Hürrem (5), Yunus Emre (5), Seddülbahir 32saat (3), Seksenler (3), Sevda Kuşun Kanadında (2), Yedi Güzel Adam (1) izlemektedir. Öğrencilerin tarihi dizilerden en çok Diriliş Ertuğrul dizisini izlendiği görülürken en az Yedi Güzel Adam dizisinin izlendiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin tarihi dizileri izleme nedenlerine ilişkin, öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular temalara ayrılarak Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Tarihi dizileri izleme nedenleri

Şekil 6’da görüldüğü gibi, öğrencilerin tarihi dizileri izleme nedenleri 12 farklı temaya ayrılmıştır. Bu temalardan “tarihi dizileri öğrenme” teması altında “tarih ile ilgili sorulara cevap verme” ve “ecdadın yaptıklarını öğrenmek” gibi iki alt tema yer almakta “geçmiş gelecekle bağdaştırma” teması altında “sosyal hayatı karşılaştırma”, “ekonomik hayatı karşılaştırma”, “siyasi hayatı karşılaştırma” gibi üç alt tema gelmekte ve diğer tarihi dizileri izleme nedenlerini ise “tarihin görsel olarak sunulması”, “boş vakit değerlendirme”, “çevre etkisi”, “kişisel gelişime katkı sağlaması”, “bilgi açlığını gidermesi”, “tarihi karakterlere özenme”, “araştırmaya sevk etmesi”, “dizideki kıyafetlerin ilgi çekici olması” olarak ortaya çıkmaktadır. Bu izleme nedenlerine ilişkin temaların frekans dağılımı Tablo 87’de verilmiştir.

Tablo 87. Tarihi dizileri izleme nedenleri

Tema Adı	f	Katılımcılar
1.Tarihi görsel olarak sunması	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
2. Tarihi öğrenme	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
2.1. Ecdadın yaptıklarını öğrenme	4	OE2, LK6, LE3, LK12
2.2. Tarih ile ilgili sorulara cevap verme	3	LK6, LE3, OK10
3. Geçmiş gelecekle bağdaştırma	2	LE1, LK8
3.1. Sosyal hayatı karşılaştırma	2	LE1, LK8
3.2. Siyasi hayatı karşılaştırma	1	LE1
3.3. Ekonomik hayatı karşılaştırma	1	LE1
4. Merak etme	7	LE2, LE3, OK9, LK12, LK6, OK7, LK8
5. Araştırmaya sevk etmesi	5	LE1, LE2, LK5 LK8, OK9
6. Kişisel gelişime katkı	5	LE4, LE2 ,OE3, LK5 ,OK6
8. Boş vakitleri değerlendirme	5	LE4, LE2,OE3, LK5 ,OK6
7.Bilgi açlığını gidermesi	2	LK11, OK5
9. Çevre etkisi	14	OK6, OE3, OK8, OE1, LE1 ,LK10, LK8, LE3 ,LE4,LK7,LK9,OE2,OE4,OK7
10. Dizideki kıyafetlerin ilgi çekici olması	3	LK7,OK5, LK8
11. Tarihi karakterlere özenme	2	LE3, OK10
12.Başarılı senaryo	2	LK7,LK8

Tablo 87’de görüldüğü gibi, öğrenciler tarihi dizileri izleme nedenlerini birden çok faktöre bağlamaktadır. Öğrencileri tarihi dizileri izlemeye yönlendiren nedenlerin başında “tarihi görsel olarak sunması” (22) gelmektedir. Bunun yanında tüm öğrencilerin “tarihi öğrenme” (22) nedeniyle tarihi dizileri izledikleri görülmektedir ki öğrencilerin tarihi öğrenme temasının altında yer alan cevaplarda dikkate alındığında “tarihi sorulara cevap verme”(3) ve “ecdadın yaptıklarını öğrenme”(4) tarihi öğrenme anlamında toplam 29 görüşün belirtildiği görülmektedir. Öğrenciler “geçmiş ile geleceği bağdaştırma” (2) nedeniyle tarihi dizileri izlediklerini belirtirken bu temanın altında “sosyal hayatı karşılaştırma” (2), “siyasi hayatı karşılaştırma” (1), “ekonomik hayatı karşılaştırma” (1) temalarını belirterek geçmiş ile geleceği bağdaştırma anlamında toplam 6 görüşün ifade edildiği görülmektedir. Bu ifadeleri sırayla; tarihi “merak etme” (6), “tarihi konuları” “araştırmaya sevk etmesi” (5), “kişisel gelişime katkı sağlaması” (5), “tarihi bilgi açlığını gidermesi” (2), “boş vakitleri değerlendirme”(5), aile bireylerinin ve arkadaşlarının yönlendirmesi “çevre etkisi” (14), “dizideki kıyafetlerin ilgi çekici olması” (3), “tarihi karakterlere özenme” (2), tarihi dizilerin “başarılı senaryo”(1) izlemektedir. Televizyonda yayınlanan tarihi dizileri izleme nedenleri genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin

tarihi dizileri tarihi görsel olarak görmek istediği için izledikleri görülmekte ve tarihi konuları öğrenmek için izlediklerini belirtmektedir. Buradan da anlaşılıyor ki tarihin diziler aracılığıyla sunulması öğrencilerin dikkatini çekmekte ve tarihi öğrenmelerine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda tarihi dizilerin, geçmiş ile gelecek tarihini muhakeme yapmalarını sağlaması öğrencileri tarihi dizileri izlemeye yönlendirmektedir. Öğrencilerin tarihi olayları merak etmesi dizilerin tarihi araştırmaya yönlendirmesinden dolayı izlemeleri de dikkat çekicidir. Öğrenciler tarihi dizileri bilgi açlığını gidermek için izlediğini belirtmesi de ilgi çeken diğer bir noktadır. Genel olarak öğrencilerin dizileri bilgi edinme amaçlı izlediği söylenebilir. O'Connor (1988, 1201)'da eğitilmiş Amerikalıların bile önemli bir kısmının tarihlerinin çoğunu film ve televizyondan öğrendiğini belirttiği araştırma sonucu, öğrencilerin tarihi film ve dizileri tarihleriyle ilgili bilgi edinmek için izlemeleri sonucunu desteklemektedir.

Öğrencilerin ifadelerinden elde edilen bulgulara göre tarihi görsel olarak sunduğu için izledikleri görülmektedir. Öğrencilerden LE1 *“Ben kitap okumayı pek sevmiyorum Kitap okumak yerine tarihi dizi ve derslerden daha iyi öğreniyorum”* derken LE2 *“Tarihi dizileri izleme sebepim kitap okumaktan yoksun olduğumuz için televizyon cazip geliyor o yüzden görsel olarak bir şeyler anlamak da hoşumuza gidiyor o yüzden tarihi dizileri izliyorum”* diyerek özellikle tarihi kitaplardan okumak yerine tarihi dizilerden izlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin tümü tarihi öğrenmek için izlediklerini belirtmişler, öğrencilerden; OK8, OE4, LK10, LE1, LK9 *“Tarihi dizleri, tarihi öğrenmek için izliyorum”* derken OE2 *“...insanın kendi geçmişini bilmesi atalarının ne yaptığını bilmesi gerekiyor”* demiş ve başka bir öğrenci bunu şu sözlerle desteklemiştir; LK6 *“Hani tarihini bilmeyen geleceğini bilemez, sözüne dayanarak ben de bana yardımcı olacağını düşündüğüm için, yani tarihi öğrenmek için izliyorum.”* derken OK6, LE3 *“ ... En azından eskiyi ecdadımı izlemek bana daha mantıklı geliyor bunları izlemek daha bir hoş oluyor.”* demiş ve LK12 *“... tarihimiz açısından bilinçlenmek için ecdadımız neler atlatıp bu duruma gelmişiz bunları öğrenmek için”* sözleriyle geçmişi ve atalarımızı izlemek bilinçlenmek amacıyla tarihi dizileri izlediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden OK8, OK6 *“Tarihi dizilerden geçmişi daha iyi öğreniyorum* derken LK6 *“...ileride tarih ile ilgili sorularla karşılaştığımda rahat cevap verebilmek için”* izlediğini belirtmiştir. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında tarihi dizileri geçmişi öğreten ve görsel olarak sunan bir araç olarak gördükleri ve kitap gibi tarihi bilgi veren kaynaklar yerine tarihi görsel olarak sunduğu için tarih dizilerini izledikleri

söylenbilir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise öğrenciler bu dizileri izlerken aynı zamanda tarihi bir bilinç edinmekte ve tarihi konular hakkında kendilerine yönlendirilebilecek olan sorular hakkında bilgilenmeyi, sorulan sorulara cevap vermeyi hedeflemektedir. O'Connor (1987, 6) çalışmasında, D. W. Griffith'in, on yıl içinde tüm öğrencilerin kitaplarını okumaktan çok sinema izleyerek tarihlerini öğrenebileceğini öne sürdüğünü belirtmiştir. Bu noktada tarihi dizileri güvenilir tarihi kaynaklardan gördükleri de söylenbilir.

Öğrenciler tarihi dizileri izleme nedenlerinin bir diğerinin çevre etkisi olduğunu belirtirken OK6, OE3, OK8, OE1 ve LE1 “...ilk baş ailem izliyordu pek beğenmemiştim sonradan güzel film olduğuna kanaat getirdim sonra ailem olmasa bile kendi başıma izliyorum çarşamba günü Dirilişi sürekli izlerim” demiş LK10, LK8 ve LE3 “...babamın çok etkisi oldu hep babamla izliyoruz babam izleyince benim de çok izleyesim geliyordu” LK9 “...ablam sayesinde başladım izlemeye” OE2 “...Dedem eski zamanları canlandırdığı için onu çok istiyordu Ben de onun sayesinde izlemeye başladım” diyerek dizi izlemelerinde aile bireylerinin etkili olduğunu ifade etmişleridir. Öğrencilerden biri ise LK7 “...oturup ailecek izlediğimiz diziler oluyor genelde arkadaşlarımdan da izleyenler oldukça daha çok heyecanlı oluyor izlememde etkili oluyor” diyerek arkadaşlarının da dizi izlemesinin kendisini dizi izlemeye yönlendirdiğini belirtmekte ve bundan heyecan duyduğu görülmektedir. Öğrencilerden LE4 “...bazı hocalarım tavsiyede bulundu izlemem yönünde” diyerek okuldaki tarih öğretmenlerinin de dizileri izlemeye yönlendirdiği görülmektedir. Öğrencilerden OE4 “Eskiden neler olmuş onları öğren dedi ailem” ve OK7 “dizilere baktığımda arkadaşlarımda bak okulda yardımcı olur tarih sınavında çıkar falan diyorlardı öyle bakıyordum” sözleriyle çevre etkisiyle dizileri izledikleri ancak dizileri izleme nedenlerinin içinde yatan bir diğer nedenin tarihi öğrenmek ve sınavda çıkabilecek tarih sorularına cevap verebilmek için olduğu görülmektedir.

Öğrenciler dizi izlemelerinde etkili olan bir diğer etkenin merak etme olduğunu belirtmiş öğrencilerden OK9, LE2 “...ben Muhteşem Yüzyıl'da izlemiştim sonrasında merak ettiğim için kendim izledim” derken LK12, LK6 “...merak ediyorum o yüzden dizileri izliyorum” demiş ve başka bir öğrenci OK7 “...Geçmişte ne olmuş önceki dönemlerde ne olmuş merak ediyorum Tarih kitaplarında yazdığı gibi canlandırıyorlar mı diye merak ediyorum” sözlerini LK8 “... 1. bölümü izledikten sonra çok merak ediyorsun ikinci bölümde ne olacak diye” OK9 “...bilgilendiriyor izledikten sonra bir konuyu merak ediyorum hemen arkasından araştırma yapıyorum bu yüzden izlemeyi tercih ediyorum”

ifadesiyle desteklerken tarihi dizilere olan merakın ve dizilerde sunulan tarihin gerçek tarihle olan ilgisini merak ettikleri için izlediği görülmektedir.

Öğrenciler dizileri tarihi konuları araştırmaya sevk ettiği için izlediklerini belirtmiş öğrencilerden LE2 “ *tarihi diziler olumlu ve olumsuz yönleri de olsa ben izleme taraftarıyım. Çünkü oradan araştırıp öğreniyorum, okulda işlediğim birçok şeyden daha çok kalıcı oluyor*” ve LK8, LK5 “*Mesela böyle bir olay olmuş mu diye kendim araştırıyorum birebir örtüşmesi de benzer oluyor o dizileri daha çok seviyorum*” demiştir. Öğrencilerin tarihi dizilerin olumlu veya olumsuz yönlerinin farkında oldukları ancak dizi izlemenin onları tarihi sorgulamaya ve araştırmaya yönlendirdiği hatta okuldaki öğretilen tarih derslerinden daha kalıcı olduğu söylenebilir. Bu noktada O’Connor (1987, 7) çalışmasında, duyarlı öğretmenlerin dersin içine bu tarihi dizileri dahil ettiğinde ve düzgün bir şekilde işlediğinde, film ve televizyon analizine dayalı derslerin tarih öğretiminin etkinliğini arttırabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerden LE4, LE2 “*...tarihi diziler bana bir şeyler katacağına inanıyorum boş vakit geçirmektense onları çok izleyip kendimi geliştiriyorum*” derken OE3, LK5 “*...bana katkı sağlayabilecek dizileri takip etmeye çalışıyorum Mesela Diriliş Ertuğrul var Ona bakmaya çalışıyorum*” demiş ve bunu destekler nitelikte OK6 “*... bana katkısı oluyor...*” demiştir. Buradan da anlaşılmaktadır ki öğrenciler tarihi dizileri izlemeyi zaman kaybı gibi görmemekte ve aksine kendi kişisel gelişimlerine katkı sağlayacağına inanmaktadırlar.

Öğrenciler tarihi dizilerin bilgi açlığını giderdikleri için izlediklerini şöyle ifade etmektedir LK11 “*...inkılap tarihi konularını pek fazla bilmiyorum Osmanlı Devleti ile ilgili bir konu var o nedenle izliyorum*”, OK5 “*...Bilgi açlığımı karşılıyor daha çok tarihi merakımı artırıyor*” diyerek tarihi bilgiye ulaşma ve bilme gereksinimlerini tarihi diziler aracılığıyla karşıladıkları söylenebilir.

Öğrencilerden LE1 ve OK7 tarihi dizileri izleme nedenlerinden birinin de geçmiş ile geleceği bağdaştırmak istemelerinin olduğunu belirtmişler öğrencilerden LE1 “*...gelecekte nasıl bir tarih olmasını nasıl bir şey olması gerektiğini belirliyorum ve geçmişi gelecekle karşılaştırıyorum*” derken OK7 “*...Tarih alakalı karşılaştırıyorum*” diyerek tarihi diziler aracılığıyla geçmiş olgu ve olaylarla günümüzü karşılaştırabilme olanağı bulduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden LE1 “*...mesela geçmişteki kadınlarla günümüzdeki kadınları... mesela geçmişte kadına daha namuslu erkeklerine bağlı şu an*

öyle değil sürekli evlenip boşananlar oluyor onu bir oyuncak sananlar oluyor çok güzel bir şey bence eskilerin bağlılıkları...” ifadesiyle geçmişte yaşayan kadınları günümüzdeki kadınlarla karşılaştırdığını ve onları daha iffetli ve ailesine bağlı olduklarını fark ettiğini ve günümüz kadınlarının ise evliliği oyuncak sanıp hemen boşandıklarını dile getirmiştir. Bunun dışında LE1 “...sadece tarımla ilgili ülkenin şu an sanayi ile ilgileniyor bu da benim için önemli mesele...” diyerek Osmanlı dönemindeki ekonomik hayatla günümüzü kıyasladığını geçmişte bir tarım ülkesiyken şimdi sanayinin geliştiğini anladığını belirtmiştir. LE1 “Sosyal hayatı karşılaştırdığımız da bence yaşantı farkları var” derken LK8 “...oradaki sosyal hayatı öğreniyorum” diyerek dizileri geçmişteki sosyal, ekonomik, hayatı öğrenmek ve mukayese yapmak nedeni ile izledikleri söylenebilir.

Öğrenciler dizideki kıyafetlerin ilgi çekici olmasından dolayı da tarihi dizileri izlediklerini belirtirken öğrencilerden LK7 “Ben kıyafetleri falan çok beğeniyorum ama o kıyafetleri giymek günümüzde mümkün değil ama yüzükleri takıları çok hoşuma gidiyor bulabilirsem almayı düşünüyorum yani bence özen oluşturuyor bizde...” demiş, OK5 ve LK8 “...bir de giyindikleri o kıyafetler olsun, aşkları olsun ilgi çekici, güzel olduğu için izliyorum” sözleriyle tarihi dizilerin görsel yapısının ve efektlerinin öğrencileri dizi izlemeye yönlendirdiği görülmektedir.

Öğrenciler dizilerde örnek karakterler olmasından dolayı da takip ettiklerini belirtmiş, bunlardan LE3 “tarihi diziler çok ilgimi çekiyor tarih de örnek olan kişiler çok başarılı onları takip etmek çok hoşuma gidiyor...” derken OK10 “...tarihe ilgim var tarihteki toplumsal sosyal ilişkiye özeniyorum ondan izliyorum” diyerek bunu belirtmiştir.

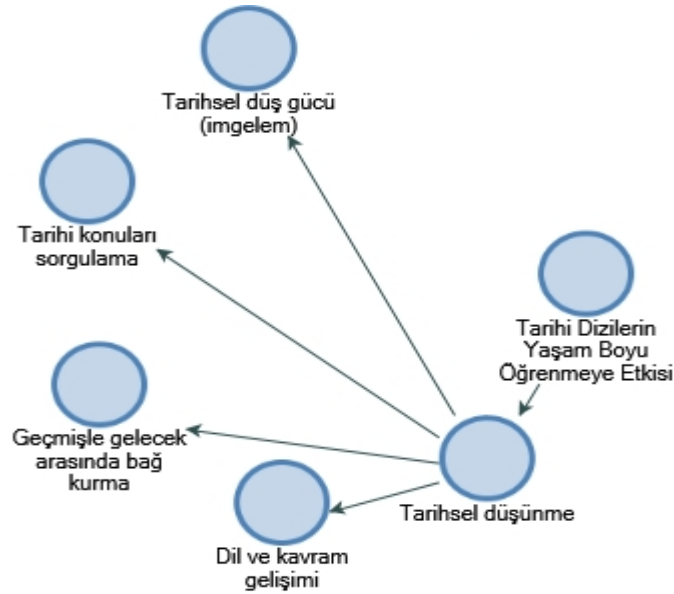
İki öğrenci ise tarihi dizilerin senaryosunu beğendikleri için izlediklerini şöyle ifade etmişlerdir; LK7 “...iyi oyuncularını ilk önce başarılı olduğu için izliyordum ve konusu tabii ki tarihi için daha sonra senaryosu vesaire çok başarılı buldum ve devam ettim izlemeye” derken LK8 “...konu açısından da oyuncular açısından da...” diyerek belirtmiştir.

Öğrencilerin görüşlerinden tarihi dizi izleme nedenlerine ilişkin bulgulara göre; öğrenciler tarihi dizileri en çok tarihi görsel olarak sunması ve tarihi öğrenme aracı olarak yararlanmak istemeleri olduğu anlaşılmıştır. Öğrenciler bunun dışında çevrelerinin etkisiyle özellikle aile büyüklerinin etkisiyle bu dizileri izlemeye başladıklarını belirtirken tarihi dizilerin sadece ortaokul ve lise öğrencilerinin değil aile içinde abla, anne, baba, dede gibi farklı yaş gruplarından yetişkin bireylerinde izledikleri ve onların tarihi dizilerden etkilenerek tarihi öğrenme amaçlı izlemeyi önerdikleri görülmektedir. Bu bağlamda tarihi

dizilerin, her yaştan herkesin izlediği dizi türleri arasında yer aldığı söylenebilir. Öğrenciler dizi içindeki obje, olay ve olguların işlenişine yönelik merakları, öğrenmeye yönelik merakları ve bu meraklarından doğan araştırma eylemi içerisinde olmaları da tarihi dizilere yönlendiren diğer bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin dizileri araştırma yapmaya yönlendirmesinden dolayı izlemesinin ilgi çekici bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir ilgi çekici nokta ise öğrencilerin, dizileri geçmişle geleceği bağdaştırmak ve geçmişle bugünü karşılaştırmak için izlemesidir ki bu öğrencilerin günümüz olaylarını yorumlarken dizide yansıtılan tarihi olaylardan ve şahıslardan etkilendiklerini göstermektedir. Dizilerde sunulan Osmanlı dönemi kılık ve kıyafetinde öğrencilerin ilgisini çektiği görülmekte ve öğrenciler sadece sergilenen karakterlerin giyimine değil onların davranışlarını da inceleyip kendilerine örnek olabilecekleri karakterlere özendikleri için dizileri izlemektedir. Öğrencilerin tarihe yönelik bilgi açlığını giderdiği bir zaman dilimi olan tarihi dizilerin izlenmesi, aynı zamanda öğrencilerin vakitlerini boşa harcamadıkları, eğlenerek okul dışında tarihi öğrendikleri bir yer olarak görüldüğü söylenebilir.

4.8.2. Tarihi Dizilerin Tarihsel Düşünmeye Katkısı

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre tarihi dizilerin tarihsel düşünme becerilerine katkısına ilişkin bulgular temalara ayrılarak Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7. Tarihsel düşünme

Şekil 7 incelendiğinde, tarihi dizilerin, tarihsel düşünme becerilerine katkısı beş dört tema altında toplanmıştır. Bu temalar; “tarihsel düş gücü (imgelem)”, “tarihi konuları sorgulama”, “geçmişle gelecek arasında bağ kurma” ve “dil ve kavram gelişimi” temalarıdır. Temalar kendi arasında alt temalara ayrılmaktadır. Bu alt temalar ile birlikte beş ana tema aşağıda alt temaları ve frekans tablolarıyla verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre; tarihi dizilerin tarihsel düşünme becerilerine katkısına ait bulgularda tarihsel düş gücü (imgelem) kullanımına yönelik tarihi dizilerde görülen gerçeklik ve kurgusallığa ilişkin bulgular temalara ayrılarak Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8. Tarihsel düş gücü (imgelem)

Şekil 8’de görüldüğü gibi, tarihsel düş gücü (imgelem) olarak öğrenciler tarihi dizilerde izledikleri olay ve olguların zihinlerinde canlanan tarihi “gerçeklik” (22) ve “kurgusalılık” (14) yönüyle ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden oluşan tarihi dizilerdeki tarihsel düş gücüne (imgelem) ilişkin frekans dağılımları Tablo 88’de gösterilmiştir.

Tablo 88. Tarihsel düş gücü (imgelem)

Tema adı	f	Katılımcılar
1. Tarihi dizilerde görülen gerçeklik	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
1.1. Savaşlar	5	LE3,LK10,LK11,OK8, LK8
1.2. Yansıtılan tarihi karakterler	5	LK10, OK9, LK9, LK5, OE1
1.3. Sosyal hayatları	8	OK8, LE1, LK8, LK11, LE4, LK7,OE4, LE3
1.3.1.Yaşam kültürleri	3	LK11, LE4, LK7
1.3.2.Uğraş alanları	2	OE4, LE3
1.4. Tarihi yapılar	2	OK8, LK11
1.5. Dönemin konuşması (ağız)	1	LK10
1.6. Dokumacılık	1	LE1
2. Tarihi dizilerde görülen kurgusalılık	14	OK8, OK10, LE3, LE2, LE4, LE1, LK5, LK7, LK9, LK12, OK5, OE2, OK9
2.1. Kanuni Sultan Süleyman ve harem yansıtılması	5	OK8, OK10, LE3, LE2, LE4
2.2.Kadınların açık giyinmesi	5	LE1, LK5, LK7, LK9, LK12
2.3.Dizideki aşk konusunun işlenişi	3	OK5, OE2, OK9
2.4.Saray içi entrikalar	1	OK9

Tablo 88’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerde öğrencilerin zihninde oluşan dizilerdeki gerçeklik ve kurgusalılığa yönelik bulgularda tüm öğrenciler tarihi dizilerin gerçek tarihle örtüşen yanlarının olduğunu belirtirken öğrencilerden 14’ü dizilerde kurgusal yani gerçek tarihte var olmadıklarını düşündükleri soyut ve somut olayları ifade etmişlerdir. Oluşan temalardan “tarihi dizilerde görülen gerçeklik” (22) temasının altında “sosyal hayatları” (8) bu temanın içinde “yaşam kültürleri” (3), “uğraş alanları” (2) yer almakta daha sonra “savaşlar” (5), “yansıtılan tarihi karakterler” (5) öğrencilerin zihninde tarihi gerçekçilikle uyduğu görülmektedir ki bu sırayı “tarihi yapılar” (2), “dönemin konuşması (ağız) (1) ve “dokumacılık” (1) izlemiştir. Öğrenciler imgelemlerinde daha çok tarihi sosyal yaşamı, gerçeğe benzettiği görülmektedir.

Öğrencilerin hepsi tarihi dizileri tarihsel düş gücüne (imgelem) etki ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir; LK12 “*Tarihi yerlere gittiğimde çok tuhaf bir duygu oluşuyor sanki hâlâ oralar canlı yaşıyorlarmış gibi canlanıyor gözümde diziler bana buraları tanıtmış oldu*” derken LK7 “*...tarihi dizileri izledikten sonra oradaki tarihi yerleri gezdiğim zaman oradaki olay gözümde canlanıyor güzel oluyor bence*” demiş ve başka bir öğrenci onu şu şekilde OK6 “*...görsel olarak izlediğim şey daha çok aklımda kalıyor daha çok aklımda canlanıyor onu birebir izlediğim için sinema filmi gibi...*” diyerek desteklemiştir. Öğrenciler izledikleri tarihi dizileri tarihsel düş gücünü kullanarak geçmiş zamanı gözlerinde canlandırmakta imgeler oluşturmaktadır. Dizilerde gördükleri gerçeklik ve kurgusallık yönü ise yine her öğrenciye göre değişmekle birlikte ortak buldukları durumlarda olmaktadır.

Öğrencilerin tümü dizilerin gerçek tarihle benzer bir yönünün olduğunu belirtmişler, öğrencilerden LK12, LE4 “*...gerçek geliyor...*” OK6 “*...tarihi dizilerin gerçekçiliğine inanıyorum*” derken tarihi dizilerin gerçek tarihle uyuşuğu inancını dile getirmiştir. OK8 “*...savaş sahneleri harem olayı mesela odalar sarayın bölümleri onlar gerçek tarihi yansıtıyor*”, diyerek dizinin içeriğindeki savaş sahnelerinin, harem ve saray içindeki odaların doğru bir şekilde yansıtıldığını dile getirmiş, başka bir öğrenci ise LE1 “*...Tarih ile uyuşan şeyler dokumacılık yapımları işte evlerinin saf deriden olması gerçekleri yansıtıyor*” diyerek yansıtılan Osmanlı sosyal yaşamını gerçekçi gördüğünü ifade etmiştir. OE4, LE3 “*...Benim izlediklerimde gerçek tarihi yansıtıyor. Çünkü okullarda görüyoruz okulda öğrendiklerim eminim doğrudur onlarla uyuyor. Tabii kendince bir şeyler katmak zorunda ve izleyiciyi çekmek için ama çok net belirgin şeyleri değiştirmiyorlar mesela olay akışı çok gerçekçi geliyor*” ifadesiyle tarihi dizilerin içinde yer alan akışın gerçek olduğunu okulda anlatılanlarla karşılaştırdığını belirtmiştir.

Öğrencilerden LE4 “*...Hani oradaki padişahın saraydaki hayatı gerçekçi bir görüntü sergiliyor benim için savaşlar gerçek gibi bir görüntü sergiliyor*” derken LK5 “*...Diriliş Ertuğrul bana göre oradaki olayları daha gerçeğe yakın ya da oradaki insanlar daha gerçeğe yakın karakterler olduğunu düşünüyorum mesela oranın yaşam kültürleri olsun, yaşadıkları evler gerçeği yansıtıyor*” derken başka bir öğrenci OE1 “*...Ertuğrul var Ertuğrul Bey'in oğlu var Selçuklu padişahları bunlar gerçek kişiler*” sözleriyle bunu desteklemiştir.

Öğrenciler dizilerdeki yaşam kültürünün, savaşların gerçekçi olduğunu şöyle dile getirmişler; LK7 “...gerçekçi hepsi bilmiyorum yani aynısı olduğunu düşünüyorum yani aile yapısına, savaşları, yaşam tarzını falan kesinlikle yansıttığını düşünüyorum” derken LK10 ve LK8 “...savaşları olsun ondan sonra fikirleri ondan sonra sözcükleri kullanmaları olsun, giyim tarzları gerçekçi geliyor” demiş ve OK9, LK9 “...Şahsiyetler kişiler gerçek olaylar gerçek...” LK11 “...kıyafetler savaştaki fethedilen yerler bunlar gerçek. Yani hayal ürünü gibi olan şeyler fazla yok gibi” sözleriyle tarihi dizilerdeki savaşların, yaşam tarzlarının, şahsiyetlerin fikirlerinin ve kıyafetlerinin gerçeğe benzediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin tarihi dizilerde yansıtılan gerçekçiliğe ilişkin görüşlerine bakıldığında genel olarak yansıtılan sosyal yaşamın, tarihi şahsiyetlerin, savaşların, tarihi yapıların ve dizilerde geçen konuşmaların tarihle uyduğu görülmektedir.

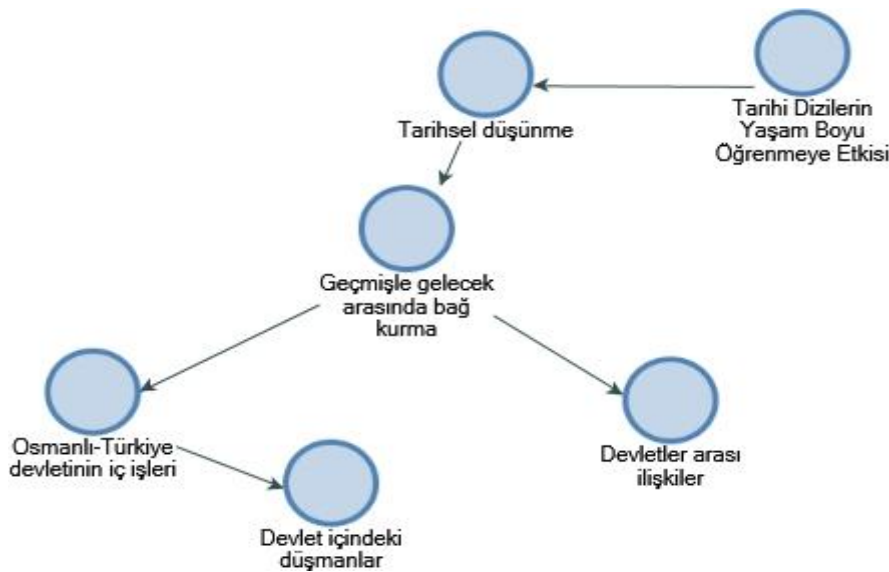
Öğrenciler tarihi dizilerde yansıtılan gerçek dışı olan olayları ve kurgusallığı şöyle ifade etmişlerdir; OK8, OK10, LE3, LE2 “...Sultan Süleyman'ın sürekli sarayda olduğunu falan söylüyordu anlatıyordu Halbuki sürekli savaşlarda ve at üstünde olduğunu tarihe baktığımızda görüyoruz” derken LE4 “...mesela harem hayatları biraz abartıya kaçmış şekilde gösteriliyor böyle yaşadıklarını düşünmüyorum” demiş ve saray ve harem hayatını kurgusal bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin dizilerde dikkatlerini çeken bir diğer durum ise kadınların açık giyinmesi; LE1 “...tamamen kadınlar kapalı değil aslında tamamen kapalılarıymış” LK5 “...bana gerçekçi gelmiyor. Mesela Muhteşem Yüzyıl var. Bu zamandaki insanlardan çok uzaklaştırılmış gibi giyim ya da yaşadıkları olayı olsun o zamandan uzak geliyor. Bugünkü dizilerle geçmiş olayların karışımı gibi geliyor bana” derken LK7 “...Osmanlı kadınlarının gerdanı açık dekolte bir elbise giydiğini düşünmüyorum çünkü hepsi zaten ilim ehli olan insanlar. Öyle ki Hürrem çok bilgili bir kadın olduğu söyleniyor” demiş ve LK9 “Kadınların eskiden daha tevazu kendine özgü daha iyi bir yaşam tarzı olduğunu düşünüyorum” sözlerini destekler nitelikte bir öğrenci LK12 “...o zamanın kadınları tesettürlü daha fazla tesettürde ilgi çekmek için kadınları göz önünde tutuyorlar” sözleriyle dizilerde yansıtılan kadın karakterlerin gerçek tarihle uyuşmadığı ve izleyicilerin dikkatini çekmek amacıyla yapıldığını düşündükleri görülmektedir.

Öğrencilerin gerçek bulmadığı bir diğer durum ise dizilerde geçen aşk konularıdır. Öğrencilerden OK5, OE2 “...Bazıları çok aşk şeyleri koydukları için bazıları tam gerçeği yansıtmadığını düşünüyorum” derken OK9 “ ...entrikaların gerçekten olup olmadığını bilemiyorum çünkü tarih bunu yazmıyor” diyerek aşk konularının kurgusal olduğunu belirtmişler ancak yine de bundan emin olmadıklarını da sözlerinde ima etmişlerdir. Bu konuda öğrencilerin kuşkuya düştüğü söylenebilir.

Öğrencilerin tarihi dizilerde yansıtılan kurgusallığa ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, tüm öğrenciler izlemeseler dahi özellikle Muhteşem Yüzyıl Hürrem ve Kösem dizilerinin içeriğini kurgusal olarak görmektedir. Tarihi dizilerde geçen harem hayatı içinde geçen aşk konusu, kadınların giyim tarzı öğrencilerin dikkatini çekmekte olduğu söylenebilir. Bizi çevreleyen sanatsal eserler ve resim, film, belgeseller vardır ve bu alanda gerçek ile kurgu arasındaki sınırın bilinçli kullanılması öğrencilerin başkalarının eserlerinin yorumlayarak kendi yaratıcılıklarıyla ortaya koymasıyla kültürel miras öğrenimi gerçekleştirilebilir (Zipsane, 2008,176).

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre tarihi dizilerin tarihsel düşünme becerilerine katkısına ilişkin bulgularda öğrencilerin geçmişle gelecek arasında bağ kurmasına yönelik bulgular temalara ayrılarak Şekil 9’da gösterilmiştir.

Şekil 9. Geçmişle gelecek arasında bağ kurma

Şekil 9’da görüldüğü gibi tarihsel düşünmeyi sağlayan geçmişle gelecek arasında bağ kurma iki temaya ayrılmıştır. Bunlar; “devletlerarası ilişkiler” ve “Osmanlı-Türkiye devletlerinin iç işleri” temalarıdır. Temalara ait frekans dağılımları Tablo 89’da gösterilmiştir.

Tablo 89. Geçmişle gelecek arasında bağ kurma

Temalar	f	Katılımcılar
Geçmişle gelecek arasında bağ kurma	8	LE1, LK7, LK10, LK11, LK12, OE2, OK7, OK10
1. Devletler arası ilişkiler	4	LK11, LK12, OE2, OK7, OK10
2. Osmanlı-Türkiye devletlerinin iç işleri	3	LE1, LK7, LK10
2.1. Devlet içindeki düşmanlar	3	LE1, LK7, LK10

Tablo 89’da görüldüğü gibi öğrenciler geçmişle gelecek arasında bağ kurmaya ilişkin bulgularda tarihi diziler aracılığıyla “geçmişle gelecek arasında bağ kurma” (8), “devletlerarası ilişkiler” (4) “Osmanlı-Türkiye devletlerinin iç işleri” teması altında (3), “devlet içindeki düşmanlar” (3) teması yer almaktadır. Öğrenciler genel olarak geçmiş ile gelecek arasında siyasi olayları düşünüp bağ kurmaktadır.

Öğrencilerden LE1 “*Osmanlı ile Türkiye’yi karşılaştırıyorum bazen*” derken LE1 “*Türklerin başına dert olan sürekli hainler varmış hala da var. Bunun gelecekte de olacağını düşünüyorum*” demiş ve tarihi diziler ile geçmiş ve geleceği bağdaştırdıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden LK5 “*... ora da yaşanan savaşlar olsun ya da onların yaşam tarzı olsun ya da hayata tutunmak için yaptıkları mücadele olsun bugünle karşılaştığımızda farkları görebiliyoruz ya da bugünlere nasıl geldiklerini görebiliyoruz ...*” ifadesiyle tarihi diziler ile özellikle geçmişteki yaşantıyı günümüzle karşılaştırarak o günü anlamaya çalıştığı görülmektedir ki başka bir öğrenci LK7 “*geçmişteki olaylar biraz günümüz ile alakalı onlar da tarihte gerçekten zorlukların olduğu Türklerin yılmadığı kararlı olduklarını sürekli mücadele ettiklerini İslam’ın bu konuda çok iyi yer aldığını diğer devletler tarafından Haçlılar olsun işte Moğollar olsun bunları gösteriyor*” LK10 “*...geçmiş tarihimiz gelecek tarihimize ve katkısı olabilir öyle düşünüyorum*” diyerek bunu belirtmiştir.

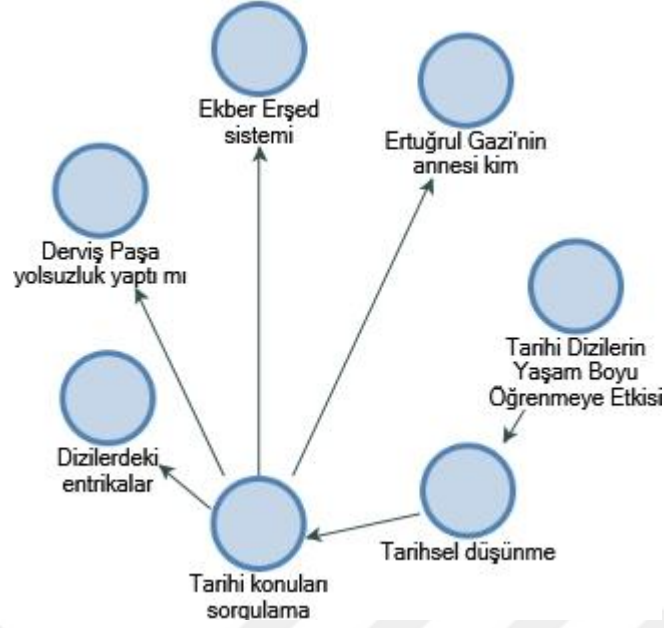
Öğrenciler dizilerde geçen devletleri ve devletlerarası ilişkileri de incelemektedir. Öğrencilerden LK11 “*Osmanlıyı ve Suriye sınırında durum falan ülkeleri nasıl bir geçmişleri olduğunu anlamaya çalışıyorum*” derken LK12 “*Bizim ecdadımız o kadar çok cesaretliler ki bizim şu anda cesaret edemeyeceğiniz şeylere kalkışmışlar ve bu insana*

gurur verir cesaret verir ben ne yapabilirim diye düşünüyorum” diyerek tarih de verilen mücadeleleri anlamaya çalıştığını ve empati kurarak ben ne yapabilirim diye kendini sorguladığı görülmektedir ki bir başka öğrencide bunu şu sözlerle desteklemektedir; OK10 *“Osmanlı'nın nerede nasıl savaştığı hangi savaşlarda bulunduğu gibi şeyleri öğrendiğimde daha böyle cesaretim artıyor. Atalarımıza güvenim artıyor biz ne yaptysak tekrar yapabiliriz gibi düşüncelere sevk ediyor beni”* öğrenciler geçmiş dönemi ve bugüne ulaşmada çekilen sıkıntıları diziler aracılığıyla gördüklerini dile getirmişlerdir.

Tarihi dizilerin öğrencilerin yakın tarihle ilgili bilgisini arttırdığı da görülmektedir ki öğrencilerden OE2 *“... yakın tarihle ilgili gelen sorular da oluyor bazen ben arkadaş çevremizde gittiğimiz gruplar da bilmeme yardımcı oldu bunlar”* derken OK7 *“...zamanında böyle böyle savaşlar olmuş bir şekilde aşılın zorluklar sayesinde buraya kadar gelmiş şeklinde düşünceler oluşuyor hem benim hem çevremde düşünceler oluşuyor tabi. Bunun bilincinde olduğumuzdan şimdi de mesela savaşlarında bile terör gibi olaylar var... yani günümüzde geçmiş karşılaştırma yapabiliyorum”* ifadesiyle geçmiş olayları zihninde anlamlandırıp bu günün olaylarını yorumlamaya çalıştıkları görülmektedir. Yaratıcı tarih öğretimi anlayışıyla tarih olguları ezberlemek değil beceriler kazandıran tarihi kaynaklara ulaşarak bireylerin tarihi olguları kendi kendilerine keşfedip, inşa etmeleridir (Vella, 2001,2).

Öğrencilerin tarihsel düşünme becerileri içerisinde yer alan geçmişle geleceği bağdaştırabilmelerine ve yorumlayabilmelerine bakıldığında, bunu yapabildikleri özellikle tarihteki olaylarla günümüz olaylarını karşılaştırabildikleri görülmüştür. Aynı zamanda bu bağdaştırmayı yaparken empati kurmakta ve geleceğe yönelik kendisinin neler yapabileceğini sorgulamakta böylece vatan millet sevgisi bireylerde oluşmakla birlikte milli şuur edinmelerini de sağladığı söylenebilir. Tarihi filmler birincil ve ikincil kaynaklarla birlikte kullanılırsa öğrencilere farklı görüşler kazandırma, kendi yaşamlarıyla ilişkilendirme, hikâyeler oluşturma, tarihsel düşünmeyi ve empati kurmasını sağlar (Marcus, 2007, 4).

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, tarihi dizilerin tarihsel düşünme becerilerine ilişkin tarihi konuları sorgulamasına yönelik bulgular temalara ayrılarak Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10. Tarihi konuları sorgulama

Şekil 10’da görüldüğü gibi öğrenciler dizilerdeki bazı olay ve karakterleri sorgulamaktadır. Bakıldığında tarihi konuları sorgulama dört temaya ayrılmıştır. Bu temalar “dizilerdeki entrikalar”, “Ertuğrul Gazi’nin annesi kim”, “Ekber Erşed sistemi”, “Derviş Paşa yolsuzluk yaptı mı”dır. Bu temaların frekans dağılımları Tablo 90’da gösterilmiştir.

Tablo 90. Tarihi konuları sorgulama

Temalar	F	Katılımcılar
1. Tarihi konuları sorgulama	11	LE1, LK6, KI7, LE3, LE4, LK5, OE1, OE2, OK5, OK9, OK10
1.1. Dizilerdeki entrikaları sorgulama	6	LE1, LK6, KI7, LE3, LE4, LK5
1.2. Ekber erşed sistemi	2	OE2, OK9
1.3. Ertuğrul Gazi’nin annesi kim	2	OK5, OK10
1.4. Derviş Paşa yolsuzluk yaptı mı	1	LK7

Tablo 90’da görüldüğü gibi, öğrenciler tarihi dizileri sorguladığı konulardan bir kısmı verilmiştir. Bunlar; “tarihi dizileri sorgulama” (11), temasının altında “dizilerdeki entrikalar”(6), “Ertuğrul Gazi’nin annesi kim”(2), “Ekber erşed sistemi”(2), “Derviş Paşa yolsuzluk yaptı mı”(1) ve benzeri konuların öğrenciler tarafından sorgulandığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerden LK7 “...dizideki entrikalar gerçek tarihte bunu yansıtıyor mu gibi konuşmalarımız oluyor evde de aynı şekilde Derviş Paşa yolsuzluk yaptı mı onu araştırmıştım ...” derken LE1 “Hocalarıma sormuştum mesela Diriliş Ertuğrul’daki annesinin ismini değiştirmiş herhalde onu sormuştum” LK6 “...gerçekte var mı yok mu bazı hayali karakterler... çünkü içinde onlar gerçekten var mı araştırıyorum. Mesela Sungur Tekin'in aslında tarihte olmadığı, kayıp olarak biliniyor ama dizide şu anda var Osman Bey'in normalde yaşlarının yakın olduğunu bir araştırmaya göre ama dizide aralarında baya bir yaş farkı var” diyerek tarihi olayları ve kişileri sorguladıkları görülmektedir.

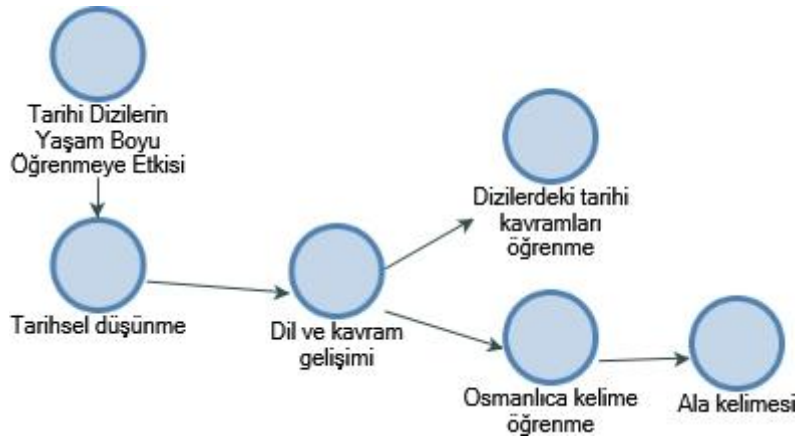
Öğrenciler aynı zamanda dizide sorguladıkları olay ve kişileri aile ve arkadaşları arasında da konuşmaktadır ki öğrencilerden LE3 “Aynı şeyi takip ettiğimiz zaman arkadaşlarımızla tartışma söz konusu oluyor Bu diyalog aramızda geçiyor zevkli oluyor” derken LK5 “... Benim bir arkadaşım var mesela ikimizde izlediğimiz bir dizide o öyleymiş bu böyleymiş diye konuşuruz ya da derste bir konu açılınca hoca ile dizidekileri bağdaştırmaya çalışıyoruz olayları falan tartışıyoruz arkadaşlarla...” demiş ve başka bir öğrenci LE4 ve OK5 “...oradan görünce merak ediyor insan biraz daha detaylı öğrenmek istiyoruz diyor. Sonra izleyince acaba doğru mu diye araştırmaya gidiyoruz” ifadesiyle dizide merak ettiklerini sorguladıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden OE1 “Sadettin Köpek onun tarihini okumuştum dizide bu kötü bir karakter ama gerçekte o kadar kötü değil onu hain olarak gösteriyorlar ama hain değil yani... mesela Ertuğrul Bey'in ilk oğlunun adı gündüz koydu öyle mi diye baktım ” ifadesiyle tarihi dizilerde sorguladıkları konuların öğrencileri tarihi kitapları okumaya teşvik ettiğini belirtirken OE2 “...Osmanlı durakladı niye bu kadar durdu diğer devletleri nasıl gördü o zaman bitmesine rağmen. Osmanlı çökmüş ama diğer devlet hala onları gelişmiş bir devlet olarak görmesi...” diyerek farklı konuları dizilerden öğrenebildiğini ve yeni öğrendiği bilgiyi merak ettiğini söylemiş ve yine öğrencilerden OE2 “Sultan Süleyman'la ilgili filmin 12 bölümünü izledikten sonra kitapları açmaya başladım zaten bunun yanlış olduğunu gördüm...” dizileri izlemeye başlamasının onu kitapları okumaya yönlendirdiğini ve daha bilinçli öğrendiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerden OK9 “...Birinci Ahmet'in Ekber ve Erşed sistemi yaptığını biliyorum ama bunu dizide bana Kösem yaptı diye gösteriyor. Ben mesela bunu bilmiyordum bu bana ekstra bir şey katmış oldu ama gerçekte böyle bir şey var mı onu bilmiyorum” demiş ve varlığını daha önce bilmediği bir sistemi öğrendiğini ifade etmiş ve Osmanlı devlet işleyişi

ile yeni birşeyler öğrendiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinden OK10 “...Ertuğrul Gazi'nin hayatını anlatan çocuklarının hayatını Osman Gazi'nin bütün padişahların hemen hemen baktım hayatına yaşam sürelerine ne kadar tahtta kaldıklarında nasıl tahttan indirildiklerine nasıl öldürüldüklerini baktım araştırdım” diyerek tarihi dizileri izlemesiyle birlikte tarihteki birçok bilgiyi bir bütün şeklinde sorgulamaya başladığını dile getirmiştir. Öğrencilerden LK6 “...acaba diyorum ben burada böyle olsam bunu yapabilir miydim ya da şöyle yaklaşısam nasıl olurdu falan diye ama bir süre sonra içinden çıkamıyorum” demiş ve tarihi dizilerin araştırmaya yönlendirmesinin yanında kendisinin o dönemde yaşamış olması durumunda neler yapabileceğini düşünmesini, kendini onların yerine koymasını, adeta tarihi yaşamaya başlamasını sağladığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ifadelerinden elde edilen bulgulara göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin, tarihsel düşünme ve dolayısıyla da tarihi sorgulamaya yönlendirdiği söylenebilir. Tarihi sorgulamaya başlayan öğrencilerin, tarihsel düşünmeye yani eleştirel bir bakış açısıyla olayları ayrıntılarıyla öğrenmeye, böylece yaşam boyu öğrenmeye başladıklarını iddia etmek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine göre, tarihi dizilerin tarihsel düşünme becerilerinde tarihi dil ve kavram gelişimine katkısına yönelik bulgular temalara ayrılarak Şekil 11’de gösterilmiştir

Şekil 11. Dil ve kavram gelişimi

Şekil 11’de görüldüğü gibi öğrencilerin tarihi dizilerden edindikleri dil ve kavram gelişimi iki temaya ayrılmıştır. Bunlardan biri “Osmanlıca kelime öğrenme” ve diğeri

“dizideki tarihi kavramları öğrenme”dir. Bu temaların frekans dağılımları Tablo 91’de gösterilmiştir.

Tablo 91. Dil ve kavram gelişimi

Temalar	F	Katılımcılar
1. Dil ve kavram gelişimi	9	LE1, LE2, LE3, LK8, LK12, OE1, OE3, OK8, OK10
1.1. Dizideki tarihi kavramları öğrenme	5	LE1, LE2, LK8, OK8, OK10
1.2. Osmanlıca kelime öğrenme	4	LE3, LK12, OE1, OE3

Tablo 91’de görüldüğü gibi, tarihi dizilerin dil ve kavram gelişimine katkıları tek tema altında toplanmıştır. Bunlar; “Dil ve kavram gelişimi” (9) temasının altında “Dizideki tarihi kavramları öğrenme”(5) ve “Osmanlıca kelime öğrenme”(2)dir.

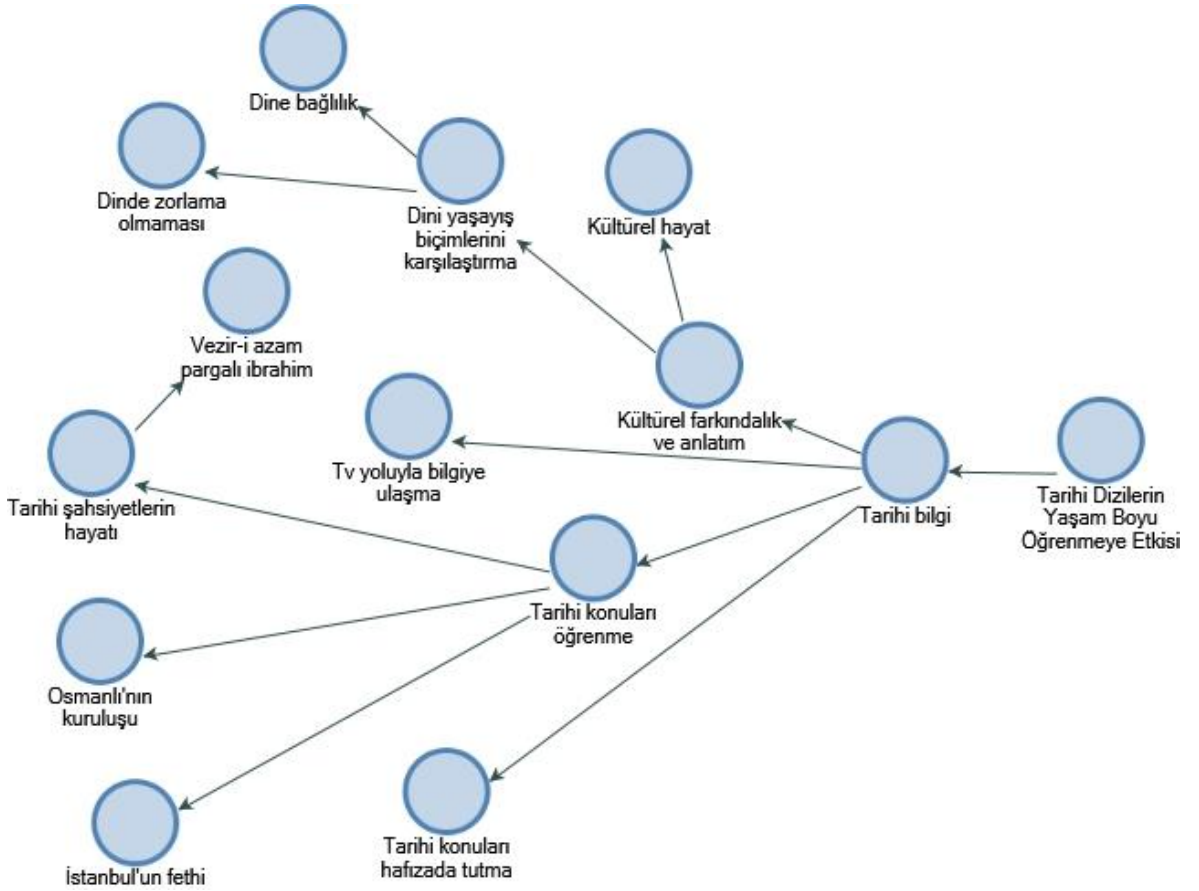
Araştırmaya katılan öğrencilerden LE1 “... dizi izlerken geçen kelimeleri ve kavramları sorarım babamda söyler bana” diyerek tarihi dizileri izleyince özellikle dizilerde kullanılan kavram ve kelimeleri sorguladığını belirtmiş başka bir öğrenci LE2 “...konuşmaları Osmanlıca olsun daha böyle birkaç hoşumuza giden kelimeleri cümleleri kullanıyoruz devamlılığını sürdürüyor ve etkileniyoruz... Muhteşem Yüzyıl izlediğimde ala sözcüğünü çok merak etmişim araştırdım ala güzel demekmiş onu kullanmayı seviyorum mesela” derken bir diğer öğrenci de onu şu sözlerle desteklemiştir; LE3 “...ala kelimesi çok hoşuma gider bazı yerlerde kullanırım” demiş ve öğrencilerden LK8 “...o dönemin ağzı ile konuşuyorlar... Özlü çok söz oluyor mesela ama çok hoşuma gidiyor beğeniyorum” derken LK12 “...Ertuğrul Gazi'nin sözlerini falan birbirimize söylüyoruz” diyerek dizide geçen diyalogları ve kelimeleri günlük yaşamlarında da kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerden birinin şu sözleri dikkate değerdir ki OE1 “ ... bazen farkında olmadan dizideki bir kelimeyi kullanıyorum mesela şimdi yerine “indi” diyorum” ifadesiyle aslında tarihi dizilerde geçen eski Türkçe kelimelerin bireyleri farkında olmadan etkilediği görülmektedir.

Öğrencilerden OE3 “... sevdiğiniz bir söz oluyor onu günlük konuşmalarımızda kullanıyoruz” derken OK8 “...toplantılarda toplandıkları zaman konuştukları açılış için bir cümle kullanıyorlar kapanış için bir cümle kullanılır ilk defa oradan öğrendim” demiş ve bir başka öğrenci dizideki bir sözü ezberlediğini dile getirirken OK10 “...Diriliş Ertuğrul da yine sözleri falan ezberlemeye çalışıyoruz bir konuşma olduğunda filan onları bizde kullanıyoruz mesela “Mazluma merhamet, zalime gazap gerek” gibi.” ifadelerini kullanmıştır.

Öğrencilerin tarihi dizilerden edindikleri dil ve kavram gelişimine ait görüşleri değerlendirildiğinde, tarihi dizilerden tarihle ilgili kavram ve kelimeleri öğrendikleri ve günlük yaşamlarında da dizide geçen kelime ve cümleleri telaffuz ettikleri görülmektedir.

4.8.3. Tarihi Dizilerin Tarih Bilgisine Katkısı

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre, tarihi dizilerin tarih bilgisine katkısına ilişkin bulgular temalara ayrılarak Şekil 12’de gösterilmiştir.

Şekil 12. Tarih bilgisi

Şekil 12’de görüldüğü gibi tarih bilgisi dört temaya ayrılmıştır. Bu temalarda kendi içinde alt temalara ayrılmaktadır. Bu temalardan “tarihi konuları öğrenme” teması kendi içinde “Osmanlı’nın kuruluşu”, “Tarihi şahsiyetlerin hayatı” ve İstanbul’un fethi” gibi öğrencilerin söylemlerinden örnek olarak seçilen tarihi konulardan, üç temadan oluşurken, “tarihi hafızada tutma”, “televizyon yoluyla bilgiye ulaşma” ve “kültürel farkındalık ve anlatım” teması kendi içinde iki alt temaya “kültürel hayat”, “dini yaşayış biçimlerini karşılaştırma” ayrılmıştır. Bunların frekans dağılımları Tablo 92’de gösterilmiştir.

Tablo 92. Tarih bilgisi

Tema adı	f	Katılımcılar
1. Tarih bilgisi	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
1.1. Tarihi konuları öğrenme	13	OK10, LK6, LK7, LK12, LK8, OK5, OK9, LE1, LE3, LE4, OE2, LK11
1.1.1.Osmanlı'nın Kuruluşu	9	LE3, LE4, OK10, LK6, LK7, LK12, LK8, OK5, OK9
1.1.2.Tarihi şahsiyetlerin hayatları	3	LK12, OE2, LK11
1.1.3.İstanbul'un fethi	1	LE1
1.2. TV yoluyla bilgiye ulaşma	6	LE1, LE2, OE3, LK5, KL8, OK5
1.3. Tarihi konuları hafızada tutma	13	LE1, LE2, LE3, OK10, LE4, LK6, LK7, OK8, LK8, LK9, LK12, OE1, OE3
1.4. Kültürel farkındalık ve anlatım	4	LE1, LK7, OE3, OK10
1.4.1. Kültürel hayat	3	LK7, OE3, OK10
1.4.2.Dini yaşayış biçimlerini karşılaştırma	1	LE1

Tablo 92’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan tüm öğrenciler tarihi dizilerden “tarih bilgisi” (22) edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, “tarihi konuları öğrenme” (13) temasının altında “Osmanlı’nın Kuruluşu”(9), “Tarihi şahsiyetlerin hayatları”(3), “İstanbul’un fethi”(1) yer almaktadır. Onu sırasıyla “TV yoluyla bilgiye ulaşma”(6), “Tarihi konuları hafızada tutma”(13), “Kültürel farkındalık ve anlatım”(4) izlemektedir. “Kültürel farkındalık ve anlatım”(4) temasının altında “Kültürel hayat”(3) ve “Dini yaşayış biçimlerini karşılaştırma”(1) yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden tarihi diziler yoluyla tarihi öğrendiğini belirten OK10 “...Kayı obasının oradan oraya gittiğini bilmiyordum... göçtüğünü tam olarak bilmiyordum. Yani Halep’i falan göçebe gittikleri güzergahlarını öğrendim” derken LK6 “...Devlet haline geldik Beylikten devlete geçiş sürecinde öğreniyorum bunu değil de sadece nasıl devlet haline getirmek için çalıştıklarını ne gibi sorunlar yaşadıklarını öğreniyorum” demiş ve bir takım kronolojik ve önemli bilgileri daha önce kitaplardan fark etmese de görsel olarak izlediği tarihi diziler vasıtasıyla öğrendiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden LK7 “Tarihi dizilerin öğrenimime katkısı olduğunu düşünüyorum önceden öğrendiğimiz şeylerle değiştirebiliyoruz... Bence öyle ve yerinde gidip gördüğümüz zamanda insan çok farklı anlıyor o zaman burada bunlar olmuştu diyebiliyorum mesela”

demiş ve tarihi dizilerin öğrenimine katkısı olduğunu belirtmiş ve daha önce öğrendikleri bilgilerle bağdaştırdığını dile getirmiştir. Öğrencilerden LK12 “*Ertuğrul Gazi mesela bunun hakkında çok bilgiye sahip değildim, Abdulhamit Han hakkında pek bilgiye sahip değildim, nasıl kişilikler olduğunu falan öğreniyorsun genelde*” tarihi diziler sayesinde özellikle bazı tarihi karakterleri öğrendiğini belirtmiştir.

Öğrencilerden LK8 “*...Osmanlıyı, Osmanlı'dan önceki tarihi yaşayışları öğrenmenize katkıda bulunuyor, kültürümüzü attırıyor*” ve OK5 “*Abdülhamid Hanı diziler sayesinde merak ettim. Böylelikle bilgi sahibi olmuş oldum*” diyerek tarihi dizilerden merak ederek ilgi duymuşlar ve özellikle Osmanlı'nın kültürünü ve tarihe yön vermiş karakterleri öğrendiklerini belirtmişlerken OK9 “*ben tarihi fazla sevmezdim 3 yıl önce daha sonra tarihi sevmeye başladım izlemeye başladım sonra bir de kendimi geliştirdim şimdi hatta okulda tarihte en iyiyim diyebilirim yani*” demiş ve tarihi dizilerin tarih dersini sevmesini sağladığını vurgulamıştır.

Öğrencilerden LE1 “*Osmanlı'daki insanlar dinine bağlı mesela Kanuni Sultan Süleyman dine imana bağlı kaldığı sürece bir anda Osmanlı'yı büyütmüş dine bağlanınca büyütmüş bildiğime göre topraklarını şu an öyle bir şey yok yani*” derken LE1 “*dinde zorlama yapmamışlar kimseyi zorla almamışlar güzel şeyler yapmışlar zaten İstanbul'da işgal ederken oradaki halk diyormuş Bizans'ı görmektense Osmanlıyı görürüz daha iyi demişler. Zorlamamışlar yani*” demiş ve tarihi diziler sayesinde Osmanlı'nın dini yaşayışını kavradıklarını aynı zamanda diğer dini yaşayış biçimleriyle böylelikle karşılaştırdıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden tarihi filmlerin tarihi karakterlerin hayatlarını öğrenmelerine katkısı olduğunu söyleyen LE1 “*...Kanuni'nin zamanında Veziri Azam olan Pargalı İbrahim Paşa onu bilmiyordum, onu öğrenmiş oldum, filmde en başından nasıl yükseldiğini gördüm. Doğru veya yanlış ne sebeple öldüğünü gördüm Kanuni'nin yerine koymuş kendini bu şekilde bazı birkaç kişinin daha şimdi hatırlamadığım isimlerin duymadım daha önceden ama filmde öğrendiğim şeyler oldu*” ve LE3 “*... daha çok ana karakterler yerine altındaki karakterleri öğrenmiş olduğum oldu, sadrazam tarzı insanlar aslında önemli insanlar bunlar bizim buralarda olmamızda çok büyük payı olan insanları daha yeni yeni öğrendim maalesef*” demişler ve tarihi kaynaklarda her yerde bulamayacağı önemli karakterlerin hayatlarını diziler aracılığıyla öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Televizyon yoluyla bilgiye ulaştığını söyleyen LE4 “...Kesinlikle her hafta bir şeyler öğreniyorsun izlediğimiz bir şeyin doğru mu yoksa yanlış mı yansıttığını öğrenmek için illaki araştırma gereği oluyor hem onaylıyorum hem de doğruysa tarihe bir şeyler katmış oluyorum. Bu şekilde tarihimi geliştirmiş oluyorum” diyerek haftalık yayınlanan tarihi diziler sayesinde her hafta yeni bir şeyler öğrendiğini belirtmiştir.

Öğrencilerden LK6 “...Ertuğrul Gazi hayatını internette araştırmaya başladım, ondan sonra kitap okumaya başlamıştım” ve LK9 “Diriliş Ertuğrul, Turgut Alp gibi partner Osmangazi zamanı da varmış mesela onları araştırmıştım ve dizideki uygunluğunu görmüştüm” diyerek kültürel bir farkındalıklarının oluştuğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden LK11 “...Halime Sultan, Hayme Ana, Osman Gazi'nin kardeşlerini falan dizi aracılığıyla tanıdım” LK12 “Diriliş Ertuğrul da Gökçe ve Tuğ Tekin öldü bu tarihte bizim baktığımız göre böyle bir şey yok hatta. Gökçe, Osman'ı büyütüyor yani tarihlerde bazı şeyleri görüp araştırabiliyorum” OE2 “...Sokullu Mehmet Paşa normalde hiç tanımadığım bir adamdı Ben şahsen Sultan Süleyman'dan sonra Osmanlının bittiğini düşünüyordum ama onu tanıdıktan sonra onu da sadrazam olmasına rağmen, Osmanlı'yı padişah gibi yenilip diğer sultanların eline bırakmayıp onu daha yükseldiğini de gördüm” demişler ve tarihi karakterleri daha iyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ve tarihi diziler sayesinde tarihi olayları hafızasında daha iyi tutabildiğini belirten LE1 “Orada kurduğunda bunlara yardım eden bir kale var burayı kuşatmak için saldıracaklar. Osman Bey de diyor Biz saldırmayalım önce siz saldırın sonra biz saldıralım onlar yardım ettiği için ihanet gibi olmasın vardı Mesela aklımda kaldı daha önce bilmediğim bir şeyi öğrenmiş oldum” derken LE2 “...dizide izlediğimiz zaman merak uyandıran şeyleri araştırıyoruz, öğreniyoruz ve bu daha yararlı oluyor bence Çünkü ben öğrenirim asla unutmam, bazı gördüğüm şahsiyetler şüphesiz ki benim aklımda daha kalıcı oluyor.” ve LE3 “...Filinta'yı çok izliyordum o zamanki olaylar padişaha yapılan birkaç suikast falan bunları zaten okumuştum, orada izleyince daha çok aklımda kaldı. Çünkü o zaman hem görsel hafıza hem işitsel hafıza olayın içine girdiği zaman daha etkili bir olay oluyor. Sadece okulu okuduğumuz zaman sıkıcı da bulabiliyorsun, ama oradayken hem bir aile ve arkadaş ortamıyla izliyorsun. Aklımda kalıyor, ertesi gün bunu arkadaşım ile tartıştığımız zaman hafızana daha çok yer ediyor. Bu yüzden daha etkili ve kalıcı olduğunu düşünüyorum.” diyerek tarihi dizilerin olayları işleyiş biçimlerinden etkilenecek daha iyi hafızalarında yer ettiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden OK10, LE4

“...Çünkü izlemek farklıdır hepsinin kendine göre öğrenmeye etkisi vardır görerek izleyerek daha kalıcı olacağını düşünüyorum” LK6 “...oradaki karakter dizileri aklımda kalıyor” LK7 “...oyuncuların karakterleri yansıtması kesinlikle daha fazla etkili oldu en azından bir Ertuğrul dediğimizde Engin Altan gözümüzde canlanıyor yani daha çok akılda kalıyor” ve OK8, LK8 “...gördüğümüz için sonra unutmuyoruz hafızamızı da etkiliyor daha kalıcı oluyor” diyerek gerek filmdeki karakterler gerekse dizilerin görsel olması sayesinde akılda tutma, hafızada kalıcılığının arttığını söylemişlerdir. Öğrencilerden LK9 “...Kitaptan okuyunca insanın çok aklında kalmıyor ama böyle görürsen canlı olunca daha fazla insanın aklında kalıyor. Mesela söylediğim gibi Yunus Emre olsun babası Süleyman Şah gibi Haymeana gibi kişiler aklımda kaldı” ve LK12 “...derslerde falan işlerken çok yerde aklıma geliyor. Orda da böyle olmuştu aynı, gibisinden çağrıştırıyor” ve OE1 “...tarihi bilgimin çoğunu dizilerden öğrendim ve aklımda kalıyor” demişler ve tarihi dizi izlemenin kitap okumaktan ve tarih dersinden daha cazip geldiğini belirtirken OE3 “...aklımda kalan padişahlardan olmuş oluyor genelde Sultan Süleyman'ın o kadar yeri fethetmesi gerçekten aklımda kalan bir olay oldu” ve OK6 “...Mesela Filinta Birinci Meşrutiyet falan Abdülhamit'in hayatı gibi şeyler aklımda kalmıştı.” bazı önemli dönemleri tarihi diziler sayesinde daha çok hafızalarında tutabildiklerini dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrenciler televizyon aracılığı ile tarihi öğrenmenin etkilerinden bahsederken LE1 “...bence internetten izlemektense televizyonlarını izleme ailece izleriz öğreniriz” LE2 “...kitap okumayı sevmediğim için tarihi dizileri izliyorum görsel anlatım olduğu için öğreniyorum. Türk Milleti olarak televizyona bağlıyız video olsun film olsun bu tür şeylerle anlatıldığı zaman eminim ki daha iyi anlayacağımı düşünüyorum Böyle serisi olan bölüm bölüm olan bir şey olduğu zaman gerçekten anlamlı olacağını düşünüyorum.” diyerek toplum içindeki kitap okuma oranının düşük olmasından ancak aynı zamanda çoğu insanın televizyona bağımlı olmasından dolayı tarihi diziler sayesinde en azından bazı şeyleri öğrenen insanlar olduğunu belirtirlerken OE3, LK5 “Mesela bir ders öğrenirken görsel olarak görmek daha akılda kalıcı olabilir mesela okulda anlatılan bir olayı görsel bir film olarak izlese daha çok akılda kalabilir” ve KL8 “...öğretmenler olmuş olan olayları derste anlatıyorlar ancak dizide biz hem izliyoruz hem anlatıyor hem de gözümüzle gördüğümüz için daha etkili oluyor, bir derste bir konu anlatılır ama orada daha fazlasını öğreniyoruz.” OK5 “...En azından yazı okuyarak çok belki etkili olmasa da görselle daha çok desteklediği için televizyondan daha iyi öğreniyorum.” diyerek görerek daha kalıcı öğrenildiğini ve hatta tarihi dizilerin derslerde

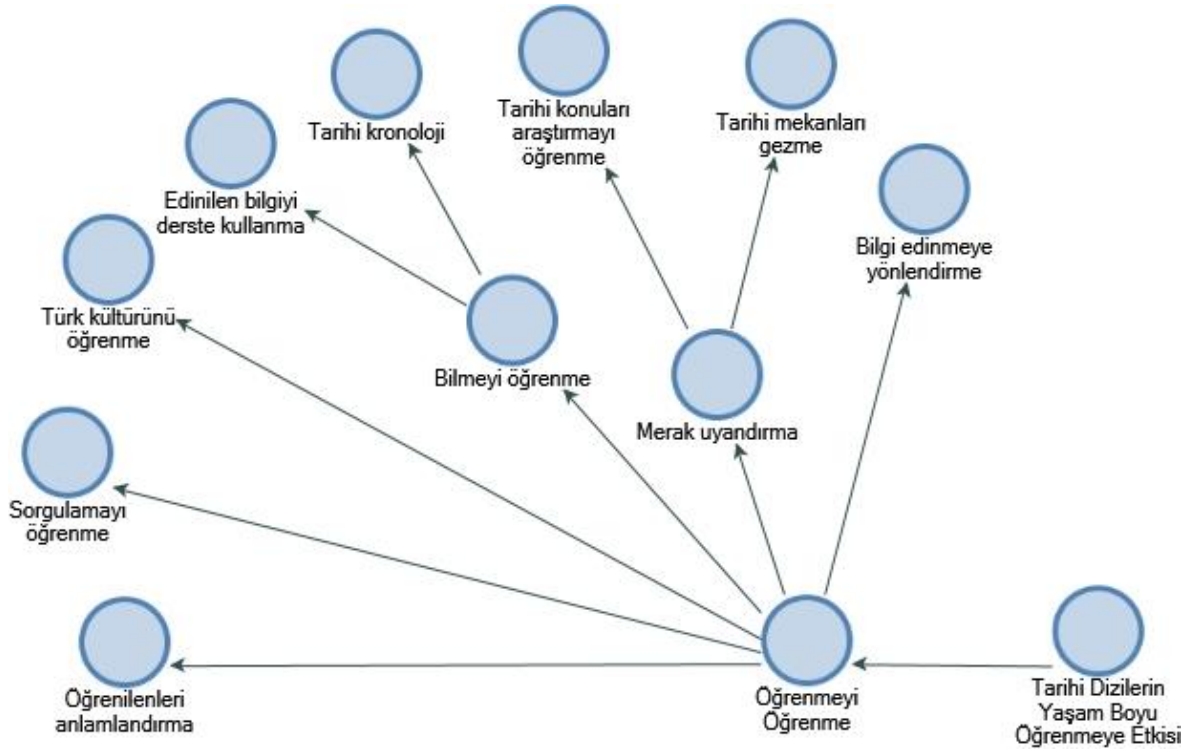
kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu anlamda O’Conner (1987) tarihi film odaklı bir ders hazırlamak için oldukça fazla zaman gerektiğini, ancak dersin içine tamamen dahil edildiğinde ve duyarlı öğretmenler tarafından düzgün bir şekilde işlendiğinde, film ve televizyon analizine dayalı derslerin tarih öğretiminde daha etkili olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerden tarihi dizilerin kültürel farkındalık oluşturduğunu söyleyen LK7 “*Hürrem'in harem hayatı vesaire insanlar Osmanlı padişahların hep zevk içinde sefa içinde yaşadığını zannediyorlar. Sarayların böyle herkesin istediğinin olduğu halkın sefalet çektiği ama aslında sultanların ne kadar zengin olsa bile halkı için devir hazinesini kullanan birçok hükümdar var. Zaten Süleyman döneminde en fazla hazinemiz olduğu dönem yani onu çok farklı lanse edebiliyorlar O yüzden olumsuz sonuçlar doğuruyor diye düşünüyorum ve Avrupa'da Osmanlı böyle Türkler böyle diyor olabilir, ama mesela hakkın hep bir arada olması ortaya çıkarılsa... biraz günümüz ile de alakalı günümüzdeki olaylarla da bence biraz alakalı onlar da tarihte gerçekten zorlukların olduğu Türklerin yılmadan kararlı olduklarını sürekli mücadele ettiklerini İslam'ın bu konuda çok iyi yer aldığını diğer devletler tarafından Haçlılar olsun işte Moğollar olsun bunları görmesi gerekiyor ve bunlar olumsuz sonuçlar bence.*” diyerek bazen olumsuz bir boyut kazandırıldığını belirtmiştir. Öğrenciler tarihi dizilerdeki bazı bölümlerin popüler kültürün de bir ürünü olduğunu düşünmekte ve bu durumun gerçek tarihi olayların televizyona ya da seyirciye aktarımını zorlaştırdığını ortaya çıkarmaktadır.

Öğrencilerden bazıları OE3 “*...kültürümüzde sadaka taşları varmış onu araştırdım...*” ve OK10 “*...İstanbul'a gittiğimde oba simgesini görmüştüm yakında gittim kayı simgesi vardı orada Kapalıçarşı'da...*” diyerek dizilerde gördükleri sayesinde yaşamında gezip dolaşırken dahi daha önce farkına varmadıkları tarihi izleri fark ettiklerini ve daha bilinçli olduklarını söylemişlerdir.

4.8.4. Tarihi Dizilerin Öğrenmeyi Öğrenmeye Katkısı

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre tarihi dizilerin öğrenmeyi öğrenmeye katkısına ilişkin bulgular temalara ayrılarak Şekil 13’te gösterilmiştir.

Şekil 13. Öğrenmeyi Öğrenme

Şekil 13'te görüldüğü gibi yaşam boyu öğrenme becerilerinden olan öğrenmeyi öğrenme teması altı ana temadan oluşmaktadır. Bu temalardan “bilmeyi öğrenme” teması “edinilen bilgiyi derste kullanma”, “tarihi kronoloji” gibi iki alt temaya ayrılmıştır. “Merak uyandırma” teması, “tarihi konuları araştırmayı öğrenme”, “tarihi mekanları gezme” gibi iki alt temaya ayrılmış, bu temaları “sorgulamayı öğrenme”, “bilgi edinmeye yönlendirme”, “öğrenilenleri anlamlandırma” gibi ana temalar izlemiştir. Bu temaların frekans dağılımları Tablo 93’de gösterilmiştir

Tablo 93. Öğrenmeyi öğrenme

Tema adı	f	Katılımcılar
1. Öğrenmeyi öğrenme	22	OE1, OK5, LE1, LK5,OK9, LK13
1.1. Merak uyandırma	22	OE1, OK5, LE1, LK5,OK9, LK12
1.1.1. Tarihi yerleri gezme	12	LE3, OK5, LK10, LE3, LK5, LK7, LK11, LK12, OE1, OE2, OE3, OE4
1.1.2. Tarihi konuları araştırma	9	LE3, LE4, LK5, LK11, LK6, OE3, LK12, OE4, OK5
1.2. Bilmeyi öğrenme	11	LE1, OK9, LK9, OE1, OE3, OK7, LK6, LK10, OK6, OK8, OK9
1.2.2. .Edinilen bilgiyi derste kullanma	9	LK9, OE1, OE3, OK7, LK6, LK10, OK6, OK8, OK9
1.2.1. Tarihi kronoloji	2	LE1, OK9
1.3. Bilgi edinmeye yönlendirme	10	LK7,
1.4. Sorgulamayı öğrenme	4	LE2, LE3, OE2, LK8

1.5.Türk kültürünü öğrenme	3	LK7, OK9, OK5
1.6. Öğrenilenleri anlamlandırma	3	LE2, LK12, OE2

Tablo 93’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan tüm öğrenciler tarihi diziler sayesinde öğrenmeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir “Öğrenmeyi öğrenme” (22) teması “Merak uyandırma” (22), “Tarihi yerleri gezme” (12), “Tarihi konuları araştırma”(9), “Bilmeyi öğrenme” (11), “Edinilen bilgiyi derste kullanma” (9), “Tarihi kronoloji”(2), “Bilgi edinmeye yönlendirme” (10), “Sorgulamayı öğrenme” (4), “Türk kültürünü öğrenme” (3), “Öğrenilenleri anlamlandırma” (3) alt temalarından oluşmaktadır.

Öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, tamamının tarihi diziler sayesinde yaşam boyu öğrenme kavramının temelinde bulunan öğrenmeyi öğrendikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden OK8 “...Sultan Süleyman’ı biliyordum ama Hürrem Sultan’ı bilmiyordum. Valide Sultan’ı bilmiyordum mesela Padişahın sağ kolu vardı yakın çevresi vardı lalası falan vardı onları bilmiyordum Aslında çok fazla orada öğrendim. Aslında daha çok devlet teşkilatının nasıl olduğunu öğrendim” demiş ve bilmediği bazı şahsiyetleri de tarihi dizilerden öğrendiğini belirtmiştir.

Öğrencilerden LE2 “...Tarih öğrendiğim şeyler aslında şu şekilde oluyor film de merak ediyorum. Bir sonraki bölümde ne olacak diye fragman çıkmadan yeni bölümü görmeden bakıyorum okuyorum veya bu filmin sonu nasıl bitecek diye bundan sonraki padişah kim diye internetten araştırıyorum mesela” derken tarihi dizilere olan merakının onu farklı kaynaklarda tarihi araştırmaya yönlendirdiğini ortaya koymaktadır ki öğrencilerden LK7 “...dizinin devamında neler oluyor kaç kişi yaralandı, öldü, kim kime galip geliyor gerçekten araştırdığım oluyor. Çünkü merak ediyoruz onun devamında da bir araştırmak gerekiyor” diyerek bu bulguyu desteklemektedir. Öğrencilerden LK9 “...merak ediyorum gerçek mi diye çelişkiye düştüğümde oluyor mesela Moğolların yaşantıları falan gerçekten böyle mi diye araştırmıştım” demiş ve OE2 “...Bazen çok üstünde durulmayan çok önemli olayları insan merak ediyor. Yani araştırmak zorunda kalıyor, bazı dergilere üye oldum mesela” sözleriyle tarihi dizilerle artan merakını tarihi dergilere üye olarak ve araştırarak giderdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerden OK9 “ Hürrem çıktığında tarihi gerçekten çok merak etmişim, annem babam bana tarihi kitaplar

alıyordu.” diyerek tarihi dizilerin merak uyandırdıklarını böylece tarihi kitaplardan araştırarak öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden LE1 “*...babamla konuşuruz sürekli Diriliş Ertuğrul dizisini izliyor tartışıyoruz en son dizide ne oldu falan şeklinde soruyoruz birbirimize...*” ifadesinden hareketle dizilerde işlenen tarihi olgu ve olayların sadece öğrencilerin değil yetişkin aile bireylerinin de tarihe ilgi duymasına ve muhakeme yapmasına sebep olduğu söylenebilir. Öğrencilerden LE1 “*...geçmişte Kralların çok zeki olduğunu öğrendim. Liderlik özelliklerinin çok olduğunu fark ettim.*” derken OK9 “*...merak ediyorum merak ettikçe kendine bir şeyler katmaya çalışıyorum*” diyerek tarihi dizileri izlemenin onları merak duygusuyla beraber sorgulamaya ve araştırmaya yönlendiklerini belirtmişler hiç bilmedikleri tarihi konularda bilgi sahibi olmalarında etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler tarihi dizilerin okuldaki tarih derslerine de yardımcı olduğunu belirtmişler; öğrencilerden LK9 “*...hatta izliyorsun daha sonrada derslerde karşımıza çıktığında iyi oluyor*” derken OE1 “*...tarih derslerinde falan onlarla ilgili konular yapıyoruz onlarla ilgili yardımcı oluyor hem konuyu daha iyi öğreniyorum yani dersler daha eğlenceli oluyor böyle olunca bildiğim için*” demiş ve OE3 “*...özellikle inkılap dersinde mesela bunu ben daha önce televizyonda görmüştüm dediğim oluyor*” ve OK7 “*...sınavlarda olsun her izlediğimde işlerde olsun duyduğum bir şeyler olsun derslerde aklıma geldiğinde izlediğim kadarıyla her şeyi gördüysem direkt söyleyebiliyorum*” diyerek izledikleri ve öğrendiklerini derslerde kullandıklarını hatta sınavlarda karşılaştıkları soruların cevaplarını tarihi diziler sayesinde daha kolay verdiklerini dersteki konulara aktif katılabildiklerini belirtmişlerdir. Tarihi diziler aynı zamanda öğrencilerin önceki öğrenmelerini pekiştirdiği ve derslerde, hazır bulunuşluk düzeylerini arttırdığı söylenebilir. Stradling’e (2003, 23) göre, öğrenciler daha önce küresel anlamda tüm dünyayı ilgilendiren birçok güncel olayı kitle iletişim araçları arasından özellikle televizyon aracılığıyla edindikleri bilgileri sınıf ortamında da kullanırlar. Stradling’in bu görüşü çalışmanın bulgularını da desteklemekte, öğrenciler televizyondaki tarihi dizilerden edindikleri tarihi bilgiyi sınıf içinde de kullanabilmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerden LE3 “*...bir idam sahnesi vardı onu baya sayfa sayfa internette araştırdım*” ve LE4 “*...araştırmamıza etkili oluyor bir şeyler öğrenmemize etki ediyor*” diyerek tarihi dizilerin kitaplar dışındaki kaynaklardan farklı olarak araştırmaya yönlendirdiğini belirtirken LK5 “*...ilgimi çeken bir karakter ya da olay*

olunca gerçekte olmuş mu diye araştırıyorum” OE4 “... internetten araştırıyorum” ve LK6 “...tarihi geniş olarak araştırmamı sağlıyor” demiş ve özellikle ilgilerini çeken sahneleri araştırdıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden LK11 “...dizide birinin ölümü falan vardı ama kitaplarda arkadaşımın dediğine göre araştırmış, farklı yazıyor” diyerek dizilerdeki olayların gerçek olup olmadığını öğrenmek için dahi olsa araştırma yaptığını belirtmiştir. Öğrencilerden OE3, LK12 ve “...tarihi kitaplara olan ilgim arttı daha çok tarihi kitap okumaya başladım” ve OK5 “...12 Mart'ta özellikle geçen sene başladım tarih üzerine kitaplar okumaya...” diyerek diziler sayesinde daha çok doküman okuduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden tarihi dizilerin tarihi yerlere olan ilgilerini artırdığını ve daha çok tarihi yerleri gezdiklerini ifade eden LE3, OK5 ve LK10 “Tarihi mekanlara karşı olan ilgim arttı” derken LE3 “...orada gösterilen hava ve atmosfer insanın hoşuna gidiyor televizyondan görünce etkileniyorsun gidip görmem lazım diyorsun bu yaz İstanbul'a gittiğim zaman mesela birçok tarihi yeri gezdim. Galata eski bir yer Hiç gitmemiştim bu zamana kadar Sultanahmet Ayasofya gibi birçok yerleri gezdim Özellikle Galata çok dikkatimi çekerdi çünkü dizide en belirgin yer orasıydı” diyerek televizyonda gördükleri tarihi mekânların atmosferinden etkilenip belli başlı tarihi mekânları ziyaret ettiklerini söylemişlerdir.

Öğrencilerden LK5 “...Mesela bir yere gitmek için de tarihi bir mekân gördüğümüzde kim tarafından hangi şartlar altında yapıldığı aklımıza gelebiliyor. O yüzden etkisi oluyor mesela” diyerek dizilerdeki tarihi yerleri gezerken zihninde canlandırma yapabildiğini belirtirken LK7 “...Mesela Bilecik'te mesela Şeyh Edebali Türbesi var orada türbelere falan gitmiştim gerçekten çok başka bir duygu daha önceden diziler olmadan önce gitmiştim ilk defa, dizi izledikten sonra tekrar gittim yani bence daha bir anlam katıyor ya hani işte burada bu olmuştu işte dizideki değiştirebiliyorsun bazı şeyleri...” demişler ve daha önce gezerken bir şey hissetmedikleri yerleri dizileri izledikten sonra gezdiklerinde daha farklı duygular hissettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerden LK11 “...Bilecik Bursa falan tarihi mekanlar o kişilerin mezarlarını çok merak ediyorum” derken LK12 “Çevremdeki tarihi yerleri ilgimi çekmeye başladı hatta geçen hafta biz Çanakkale'ye gitmiştik orada hem Çanakkale'de şehitlerimizin sonra Bursa'da Orhangazi Osmangazi mezarını Bilecik'te de yine Ertuğrul Gazi'nin mezarını ziyaret ettik” ve OE1 “...Eskiden mesela tarihi eserleri izlerken sadece normal bir şeymiş gibi bakıyordum ama

şimdi burada şunlar yaşamış öyle yapmış diye bakıyorum kitapları da öyle merakla okuyordum” demiş ve artık tarihi yerlerin onun için sıradan olmaktan çıktığını belirtmiştir. Öğrencilerden OE2 “...7 sınıfta İstanbul gezilerine katıldım orada genelde Ayasofya Sultanahmet ve Topkapı Sarayı'nı gezdik Topkapı Sarayı'nı gezdim de oradaki Osmanlı Padişahlarının kaldığı yerler yaşadığı durumları nasıl, hayatları öğrendim Sultan Abdülhamid'in kendi üç tane odası olması lazımdı teki tahtın olduğu yer teki namaz kıldığı yer teki de boş zamanları yaşadığı yer onların hepsini gördüm ” ve OE3 “...Ayasofya artık gerçekten çok ilgimi çekti” OE4 “...Fatih Sultan Mehmet Cami'nin içini gezdim” diyerek daha çok tarihi mekân ziyareti yaparak daha çok bilgi edindiğini belirtmiştir.

Öğrencilerden bazıları tarihi dizilerin kendilerini bilgi edinmeye yönlendirdiğini belirtirken öğrencilerden LE2 “...Anlık o bilgiyi öğrenmeye yönelik araştırıyorum. Aslında bilgiye sevk ediyor... ben öğrenirim asla unutmam” demiş ve bazen anlık dahi olsa aklına takılan bir şeyler olduğunu ve hemen onu öğrenme yoluna gittiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerden LK7 “...zaten çok fazla tarihi kitap okumayı seviyorum. Bundan sonra da konuyla ilgili kitaplar okumaya çalışıyorum” demiş ve zaten kitap okumayı sevdiği için tarihi diziler sayesinde de bilgiler edindiğinden bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler tarihi dizilerdeki bilgiyi farklı yerde de kullandıklarını söylemişler ve LK6 “...mesela LYS konularına çalışırken beylikten devlete diye konularımız var ve diziyi izlediğim, araştırdığım için konuya da hakim oluyorum bu bana da ekstra bir şey oluyor” diyerek sınava hazırlık konularını çalışırken konuyu anlamasında etkili olduğunu belirtmiş bir başka öğrenci LK9 “...bazen sınıfta konular açılıyor o konuya daha fazla hakim oluyorsun diğerlerine göre daha iyi oluyor” okulda sınıf ortamındayken öne çıkabildiğini ifade etmiş ve LK10 “...inkılap dersi için bize katkısı oluyor yani tarih dersine katkısı var. Öğrendiğim bir şeyi hatırlamış oluyorum” diyerek derslerde öğrendiklerini hatırlamasını sağladığını söylemiş ve OK6 “...Hatta Filinta izlediğim birkaç bölümde sınava çalışırken akılda kalan bölümler oldu hala aklımda” derken OK8 “dizi izledikten sonra tarih dersinde hocamız o zamanlarda olan konuları işlediği zaman oradan aklımda kalanlarla cevap verebildim” diyerek tarihi dizilerden edindiği bilgi ile tarihi sorulara cevap verdiğini belirtmiştir. Öğrencilerden OK9 “...bilgi yarışmasında bu tarz bilgi çıktığında hemen bilebiliyorum söylüyorum mesela okulda test çözüyorum test çözerken de şöyle bir sebepten dolayı bunu yapmış diye biliyorum izlediğimde gördüğüm için biliyorum” demiş ve farklı zamanlarda farklı

ortamlarda karşılıklarına çıktığında o konu ile ilgili bildiklerini hatırlamalarını sağladığını ve öğrendikleri bilgileri farklı yerlerde kullanabildiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ve tarihi dizilerin öğrenilenleri anlamlandırmaya katkı sağladığını belirten LE2 “*Mesela Ertuğrul'un bile kurulduğu tam zamanı anlayamamıştım gittiklerini... Orada nasıl kurduklarını... Ne olduğunu Ertuğrul'un öldüğünü öğrendim ...*” öğrencilerden LK12 “*...öğretebilir. Okulda gördüğüm eğitimden daha etkili olmayabilir ama onunla da birlikte olunca tamam olmuş olur orada birebir görmek farklı anlatan farklı hem anlatım hem burada görünce ikisi beraber daha anlaşılır olmasını sağlıyor*” diyerek daha önce anlayamadıkları olayları daha iyi anladıklarını derslerdeki düz anlatımın yanında tarihi dizilerin de kullanılmasının tarih öğretiminde daha yararlı olabileceği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler tarihi diziler ile tarihi sorgulamayı öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerden LE2 “*Bilmediğim şeyleri sorguluyorum internete yazıp öğreniyorum*” LE3 “*...insanlar tarihi dizilerdeki olayları öğreneceğim, geçmişini ecdadını nasıl buralara geldiğini o zaman nasıl yaşadığını hangi şartlarda yaşadığını öğreneceğim derse ve bunu kendisine örnek alıp izlese kesinlikle yararlı oluyor*” derken LK8 “*...Mesela keşke bu şeyi yapmasaydı savaşlar falan olduğu için işte şey diyorum. Keşke onu öldürseydi ve bırakmasaydı. Çünkü diğer aşamalarda zararları oluyor. Daha çok hani böyle onları tenkit ediyorum*” demiş ve sorgulamayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. OE2 “*...Osmanlı'nın İngiltere'ye sipariş ettiği iki geminin ne oldu bunlara araştırdım hala duruyor mu diye öğretmenlere sorduğum oldu. Sonra yine Seksenler'de bu darbeyi kim çıkardı nasıl olduğunu yaşadınız mı diye sorduğum çok oldu*” diyerek izlediklerini sorguladıklarını ve böylece daha çok bilgi edindiklerini belirtmiştir.

Tarihi dizilerin kendilerinde bir kültür oluşturduğunu özellikle Türk kültürü hakkında birçok şey öğrendiklerini LK7 “*...tarihteki olayı bir kere şimdi okuduğumuzda izlediğimiz arasındaki fark olduğu için okunan şey de hani çok fazla gözümde canlanıyor belki ama biz de mesela yemek yiyiş tarzları, yaşayış tarzları, ev ortamlarını görüyor ve biliyoruz bize tarihimizi öğrenmede daha etkili oluyor bu tarz şeyler diye düşünüyorum yani o yönde etkiliyor*” demiştir. Öğrencilerin tarihi dizilerden o dönemin kültürünü sosyal yaşam ve toplumsal yapısını gözünde canlandırarak anlamlandırabildiği görülmektedir. Öğrencilerden OK5 “*...dizi de yansıtılan tarihi karakterlerinde bir net duruşları oluyor bazen hani çok net kararlılıkları saygıda kusur etmemelerini falan görüyoruz ve güzel*

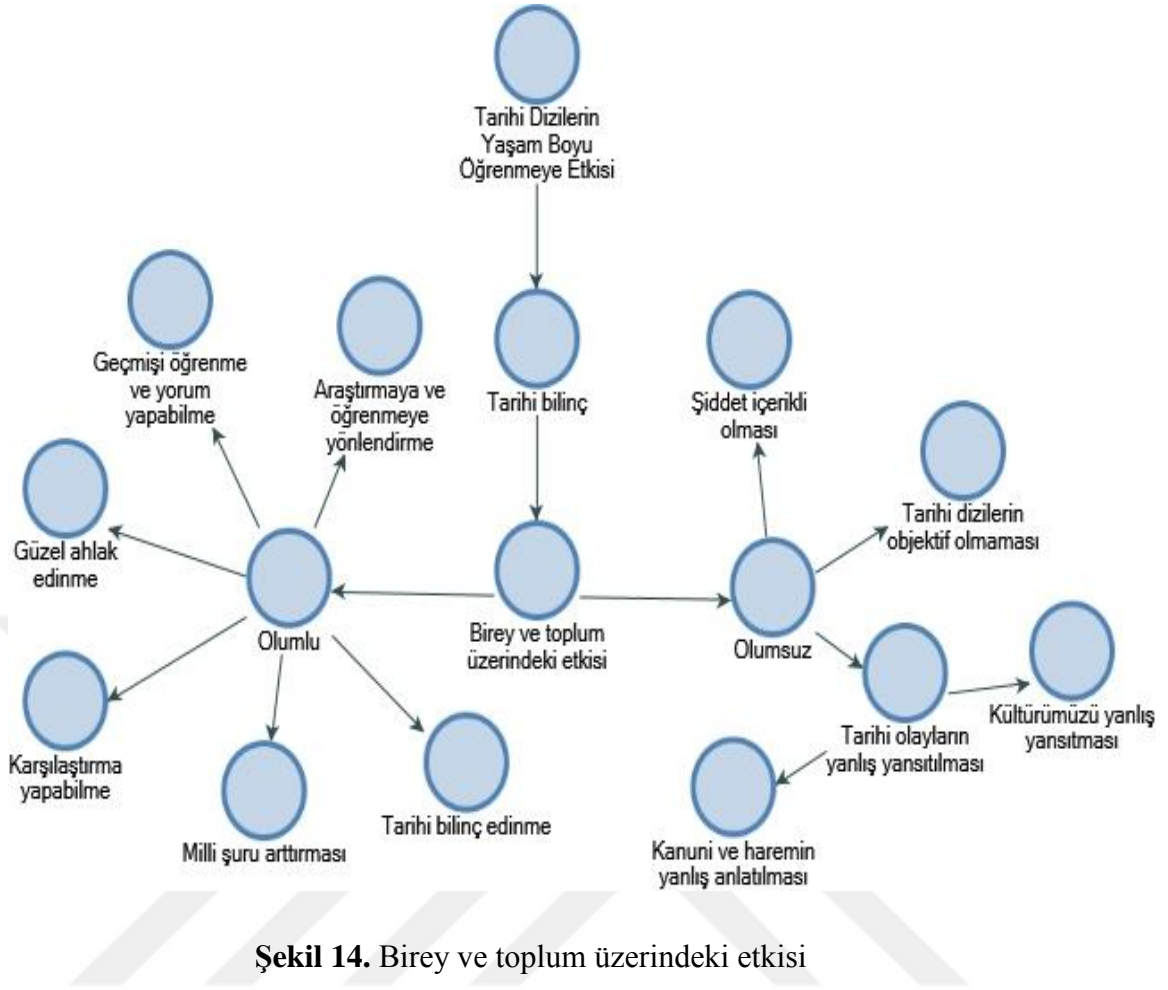
kıyafet açısından da göze hoş geliyor” sözleriyle öğrencilerin Türk kültüründe önem verilen saygıyı diziler de görebildikleri ayrıca dizilerde sunulan dönemin giyim ve kuşamının öğrencilere ilgi çekici geldiği görülmektedir. Öğrencilerden OK9 “...İstanbul'da mesela türbelerini gezdiğimiz zaman yani nerede olduğunu biliyorum” diyerek diziler ile gezip gördüğü tarihi mekânları eşleştirebilmekte ve gördüğü türbeler gibi tarihi yapılar hakkında bilgi edinebilmektedir.

Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, tarihi dizilerden tarihi olayları ve şahsiyetleri öğrenebildikleri, televizyonun eğlenceli yapısı gereği sıkılmadan dizileri takip ettikleri ve tarihi olay ve olguları sorgulayarak araştırdıkları, ayrıca bu okul dışı öğrenmelerini de sınıf içine ve sınavlarına dahi aktardıkları yani öğrenmeyi öğrendikleri görülmektedir.

4.8.5 Tarihi Dizilerin Tarih Bilincine Katkısı

Öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara göre tarihi diziler öğrencilerin tarih bilinci edinmesine katkıda bulunmaktadır. Bu katkı iki alt tema etrafında toplanmıştır. Bu temalar “tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisi” ve öğrencilerin tarihi dizilerden rol model aldıklarını ifade etmesiyle oluşan “tarihi dizilerde örnek alınan karakterler ve özellikleri” temasıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen sonuçlara göre tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisine ilişkin bulgular temalara ayrılarak Şekil 14’te gösterilmiştir.

Şekil 14. Birey ve toplum üzerindeki etkisi

Şekil 14’te görüldüğü gibi tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisi “olumlu” ve “olumsuz” olmak üzere iki temaya ayrılmıştır. Olumlu etkisine ilişkin ana tema “tarih bilinci edinme”, “araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirme”, “milli şuru arttırması”, “karşılaştırma yapabilme”, “geçmiş öğrenme ve yorum yapabilme”, “güzel ahlak edinme” şeklinde altı alt temaya ayrılmıştır. Olumsuz etkisine ilişkin ana tema ise; “tarihi olayların yanlış yansıtılması”, “tarihi dizilerin objektif olmaması”, “şiddet içerikli olması” gibi üç alt temaya ayrılmıştır. Temaların frekans dağılımları Tablo 94’te gösterilmiştir.

Tablo 94. Tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisi

Tema adı	f	Katılımcılar
1. Birey ve toplum üzerindeki olumlu etkileri	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
1.1. Tarih bilinci edinme	6	OE2,OE4,OK7,LK10,LE1
1.2. Milli şuru arttırması	2	OK6,OE1
1.3. Karşılaştırma yapabilme	2	LK10, LE1
1.4. Güzel ahlak edinme	1	OE4

1.5. Geçmiş öğrenme ve yorum yapabilme	3	OE1,LE2,LK5
1.6. Araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirme	5	LK12,LK6,LE3,LE2,OK9
2. Birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri	22	OE1, OK5,LE1, LK5,...OK9,LK13
2.1.Şiddet içerikli olması	2	OE4,OE1
2.2.Tarihi dizilerin objektif olmaması	2	OK7,LK5
2.3.Tarihi olayların yanlış yansıtılması	6	OE2,LK6,LE4,OK6,OK8,OK9
2.3.1. Kültürümüzü yanlış yansıtması	5	OE3,OK8 LK12,LK9,LE2
2.3.2. Kanuni ve Haremin yanlış anlatılması	7	OK10,OK9,LE3,LK7,OK5,OE2,LE1

Tablo 94’de görüldüğü gibi tüm öğrenciler tarihi dizilerin birey ve toplum üzerinde etkisi olduğuna ilişkin görüş belirtmişlerdir. Olumlu etkisine ait temalara bakıldığında öğrencilerin en çok “tarih bilinci” (6) edinilmesine dair görüşlerini ifade ettikleri görülmekte ve bunu sırayla “araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirme”(5), “geçmiş öğrenme ve yorum yapabilme” (3), “karşılaştırma yapabilme” (2), “güzel ahlak edinme” (1) temaları takip etmektedir. Olumsuz etkisine ait temalara bakıldığında öğrencilerin en çok “tarihi dizilerin yanlış yansıtılması” temasını dile getirdikleri görülmekle birlikte bunu sırayla “Kanuni ve haremin yanlış anlatılması” (7), “ kültürümüzü yanlış yansıtması” (5), “tarihi dizilerin objektif olmaması” (2) ve “şiddet içerikli olması”(2) temaları izlemiştir.

Tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki olumlu etkisine ilişkin bulgulara bakıldığında öğrencilerden OE2, OE4, OK7 “...tarihi öğrenmemizi sağlıyorlar” derken LK5 “ ... gerçek objektif bir şekilde anlatırlarsa bize olumlu yönleri oluyor, bunlar tarihi daha iyi öğrenmemizi sağlar” demiş ve LK10, LE1 “bence olumsuz yönü yok olumlu yönleri var tarihimizi öğreniyoruz karşılaştırma yapabiliyoruz. Tarihi bir bilinç ediniyorum yani olumlu bir bilinç ediniyorum” sözleriyle tarihi diziler aracılığıyla tarihi öğrendiklerini ve olumlu bir tarih bilinci edindiklerini ifade etmiş bunu LK10, LK9 “...iyi oluyor bir tarih bilinci oluşturuyor insanda...” ve OK9 “...araştırınca doğru bir tarih bilinci oluşturuyor” sözleriyle desteklemiştir. Öğrencilerden OK6 ve OE1 “tarihi diziler benim milli şuurumu geliştiriyor” sözleriyle dizilerin milli şuurlarını geliştirdiğini belirtirken öğrencilerden LE2 “...daha doğrusu bizim hakkımız biranda gaza gelmeye bir anda bir şeyler yapmayı çok sever o yüzden bu savaş bölümleri mesela gerçekten izlerken güzel çekilmiş. Bizim televizyon başında tüylerimiz diken diken oluyor böyle bir kendimize geliyor. Bizim soyumuz nereden geldi aklınıza geliyor o yüzden hoşumuza gidiyor” diyerek dizilerin efektlerinin ve çekiminin kendisini etkilediğini ve yansıtılan özellikle savaş sahnelerinin tesirinde kaldığını belirtmiştir.

Öğrenciler geçmişti öğrendiklerini ve yorum yapabildiklerini ifade ederken öğrencilerden LK5 “ Osmanlı'nın yaptığı Preveze Deniz Savaşı gibi bu savaşlarda görev alan komutanlar Barbaros Hayrettin Paşa. Bunları öğrenmeme yardımcı oldu işte dizilerden öğrendim, daha sonra işte Darbeler oldu mesela 80, 60 darbesi sonra Adnan Menderes'in yaptığı işler. Kıbrıs'ın Barış Harekatı uçağın düşürülmesi hayatta kalması sonra Yunanistan'la biraz yakınlaşması önceden yapılan kötü durumdan kurtulması bunları dizilerden öğrendim.” sözleriyle bunu açıkça ortaya koymuştur. Öğrencilerden LK12, OE1 “...normalde sevmeydim ama tarihi sevmemizi sağlıyor” diyerek dizilerin tarihi sevmelerinde etkili olduğunu da belirtirken LK12, LK6 “...tarih üzerine olumlu olumsuz arkadaşlarımla konuşma ortamımız oluyor, onlar bayağı yaşamış gibi anlatıyorlar tartışıyoruz, bu bakımdan faydasını görüyorum” ifadesiyle dizilerin arkadaşları arasında sohbet konusu olduğunu dile getirmiştir.

Öğrencilerden OE4 “Toplum üzerinde çevremeye karşı ahlaklı güzel davranmamı sağlıyor, tarihi karakterlerin nasıl davrandığını görüyorum, onları örnek almamı sağlıyor” sözleriyle tarihi dizilerin bireylerde güzel ahlak edinmeyi sağladığını belirtmiştir. Öğrencilerden LE3 “...çok büyük bir tarihimiz var, herkesin çok dikkatini çeken bir tarihimiz var bizim tarih üzerine bizden çok zaten yurtdışındaki insanlar yapmış. Onlar bizim tarihimizi daha çok merak ediyor araştırıyor, öyle bir tarihin güzel yönlendirilmemesi mümkün değil zaten, bunları kendi ülkemizde daha çok önem vermeye başladı.” diyerek tarihi dizilere çok önem verdiğini Avrupa da çekilen Türk tarihi ile ilgili filmlerin yerini Türklerin çevirdiği film ve dizilerin almasından mutluluk duyduğu görölmektedir.

Tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkisine ilişkin bulgulara bakıldığında öğrencilerden LK12, LK9, LE2 “Gerçek tarih ile çoğu yerde alakası yok bazı dizilerin... Muhteşem Yüzyıl'da Haremın ön planda olması mesela bence biraz da Türk toplumunun izlemesi için yapılmış bir şey bu konuda olumsuz bir şey... Muhteşem Yüzyıl'da Harem bölümüne bakmazlar ve savaşlara devlet işlerini biraz daha önemli tutarlarsa gerçekten bilgi vereceğini öğreteceğini düşünüyorum” derken LE3 “...padişahın bir yıl saraya girmedeği oluyormuş okuduğumuz kadarıyla padişah bir yıl savaşta ama orada yansıtan padişah hiç evden çıkmıyor öyle bir şey yok padişah her zaman askerinin ve halkın yanında ama bunu böyle yansıtmıyor. Böyle olumsuzlukları var, kesinlikle yanlış bir tarih bilinci oluyor” diyerek yayınlanan Muhteşem Yüzyıl dizilerinin

yanlış bir tarih bilinci verdiğini belirtmiş ve OK10, LK7 “... kaynaklarda Muhteşem Süleyman'ın 46 yıllık padişahlık süresinde 32 yıllı seferlerde geçiyor ki bu dizilerde haremden çıkmayan padişah olarak gösteriliyor, bu insanların sırf reyting amaçlı ve bence Osmanlıyı kötüleyen bir şey ki bizim ecdadımız öyle biri değil yedi kıtaya hükmetmiş Mekke'yi feth etmişler yani kutsal emanetleri getirmişler, halifelik fetihler insanlara müslümanlığı yaymak için yapılmış. Bunun dışında gelip de haremdaki kadın kavgalarını anlatan bir tarih olamaz diye düşünüyorum yani çok yanlış buluyorum ayrıca bunun gösterilmesine....” OK5, OE2 “...Osmanlı'nın en büyük sultanlarından biri. Çünkü sarayda 85 gün kalmış birisi böyle bir adamın bu işleri yapması kesinlikle yanlış” sözleriyle sözü geçen tarihi dizinin insanlara yanlış bilgi verdiğini, reyting endişesiyle yapıldığını ve bu dizinin yayınlanmasını tarih bilinci edinme aşamasında doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir ki öğrencilerden OK9, OE1, LE3 “... olumsuz yönü de var çünkü onlar bunu iş olarak yapıyor, seyirciyi çekmek istiyorlar, onun için de bazı küçük şeyler ekliyorlar. Bu da benim dikkatimi çekmese bile bazı insanların sadece oraya yönlendikleri zaman onların o tarih olarak değil orada dönen entrikalar ufak tefek şeyler bunları kendine baz aldıkları zaman bu olumsuz olabiliyor” diyerek bu görüşü desteklemiştir. Başka bir öğrenci ise tarihi olayları yanlış yansıtılmasının sadece kendi yaş grubunun değil farklı eğitim seviyesinde olan yetişkin bireyleri de etkilediğine dair düşüncesini LE4 “...Hiç araştırmayan 50-60 yaşındaki bir insan da hiç okumamış bir insanda tarih konusunda bilgi oluşuyor Buna örnek olarak haremi verebiliriz, çok abartılı bir şekilde gösterdiler, bunu onların kafasında da şu yerleşecek eskiden bu padişahlar da böyle böyle yapıyormuş, aslında olayın bizler gibi gerçekçiliğini araştırırsa ya da öğrenmeye çalışsalar imkanları olsa onların aklında bunlar böyle kalmayacak ama araştırmadıkları için ya da okumadıkları için sadece izledikleri için hep olumsuz şeyler kalabilir akıllarında. Yani yanlış bir tarih algısı oluşturuyor aynı zamanda” demiş ve OK7, LK5 “...objektif değilse olaylar çarpıtılınca insanlara da böyle bir olgu oluşuyor, yanlış bir tarih bilgisi oluşuyor aslında gerçekte olmayan olaylar ya da olan başka şekilde aktarılan olaylar oluyor, bu da tarihimize karşı bakış açımızı değiştiriyor. İnsanlar yanlış düşünabiliyorlar” demişlerdir. Tarihi dizilerde sunulan abartılı harem hayatı objektif olmadığı gibi dizilerde geçen entrikalar birey ve toplumun yaşam boyu öğrenmesinde yanlış bilgi edinmesini sağlamakta veya tarihi konuları araştırma yapmayan, sorgulamayan bireylerde yanlış bir tarih algısı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulguyu bir öğrenci LK6 “...Çünkü sen diyorsun gurur duyacağın bir tarihin varken o diziler sayesinde daha

bir aşığılara çekiliyor. Yanlış yerlere çekiliyor başka ülkelerde izliyorlar ve bizim tarihimize çok farklı şekilde algılıyorlar” sözleriyle desteklemektedir. Yayınlanan tarihi dizilerin Türkiye sınırları dışındaki ülkelerde de yayınlanması yanlış bir tarihi algı edinme sorununun daha da önemli bir problem olduğunu göstermektedir ki öğrencilerden OK6 “...bu tarz tarihi diziler yanlış bir tarih algısı oluşturuyor” ifadesiyle bunu belirtmiştir.

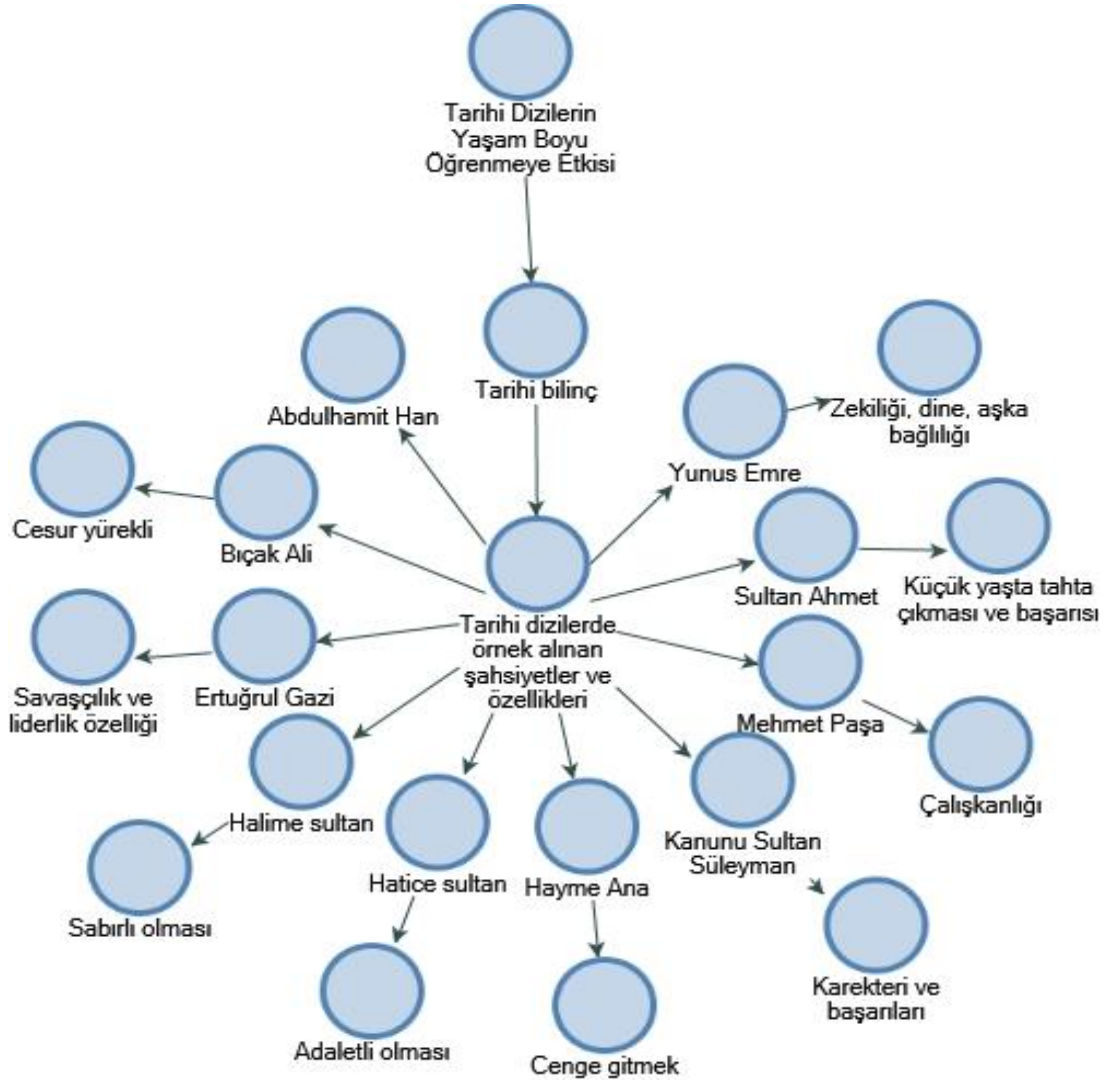
Öğrencilerden OE2 “...daha çok Avrupa’yı yansıtıyorlar mesela büyükelçi gibi insanlar var onları çok önemli alıyorlar, onları neredeyse üstün görüyorlar sonra bir Osmanlı vatandaşı geldiğinde bir şikayet olduğunda bazı yerlerde gayrimüslimler daha üstündür var. Halbuki eşit olması lazım haklı olanın adalet olması lazım haklı olmadığı halde onu üstün gördüğü zaman oluyor bu dizilerde yani bu olumsuz etkiliyor” sözleriyle dizilerde Avrupa hayatının yansıtıldığını ve gerçek tarih ile uyuşmadığını iddia etmiştir.

Dizilerde olumsuz görünen bir diğer durum ise kadınların giyimidir ki; OK8, OE3 “...genelde bayanları çok kullanıyorlar Harem'e dayalı bir dizi yapıyorlar ama bizim padişahımız hiç öyle kadın düşkününü değiller yani yanlış anlatılan tarihi bu da olumsuz etkiliyor beni” diyerek dizilerde kadınların ve yaşantılarının çok ön planda olduğu ve seyirciye bunun vurgulandığını belirtmiştir ki bu durumun öğrencileri olumsuz etkilediği görülmektedir.

Öğrenciler dizilerde geçen şiddet olaylarına dikkat çekerek OE4, OE1 “...da küçük çocuklar izliyor bazen kan falan oluyor o da olumsuz bence” ifadesiyle bunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkilerine dair görüşlerine bakıldığında olumlu yönlerinin tarihi öğrenmeye, araştırmaya, sorgulamaya, yorumlamaya yönlendirdiği görülürken olumlu tarihi bir bilinç ve millet şuurunu oluşturduğu söylenebilir. Dizilerin olumsuz yönleri irdelendiğinde özellikle tarihi dizilerin kurgusallığı ve reyting amacı gütmesinden ötürü meydana gelen tarihin sunulmuş biçiminin gerçek tarihle uyuşmaması ve yanlış bir tarihi algı ve bilinç oluşturduğu söylenebilir ki bu yanlış etki sadece Türkiye’yi değil tarihi dizilerin yayınlandığı tüm ülkeleri de etkilediği söylenebilir. Burada dikkat çekici bir nokta ise tüm öğrenciler diziyi takip ettiklerini söylesinler ya da söylemesinler tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkisi sorulduğunda Muhteşem Yüzyıl dizisinden bahsetmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilere izledikleri tarihi dizilerde örnek aldıkları bir şahsiyet olup olmadığı sorulmuş ve varsa hangi özelliklerini örnek aldıklarını belirtmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler kendilerine bir ya da birden çok tarihi şahsiyeti örnek aldığını ve özelliklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden oluşan temalar Şekil 15’te gösterilmiştir.

Şekil 15. Tarihi dizilerde örnek alınan şahsiyetler ve özellikleri

Şekil 15’te, öğrenciler tarihi dizilerde sunulan tarihi şahsiyetlerden 10 kişiyi karakter özellikleriyle benimsemekte ve rol model aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin tarihi dizilerde örnek aldıkları şahsiyetlerin dağılımı Tablo 95’te verilmiştir.

Tablo 95. Tarihi dizilerden örnek alınan şahsiyetlerin dağılımı

Temalar	F	Katılımcılar
1. Ertuğrul Gazi	7	OK7, LK12, OE4, OE1, LK7, LE1, OK5,
2. Halime Sultan	4	LK7, LK5, LK8, LK10
3. Hayme Ana	7	LK7, LK6, OK6, LK9, LK11, LK12, OK10
4. Kanuni Sultan Süleyman	1	LE2,
5. Hatice Sultan	3	OK8 LE2,LK5,
6. Mehmet Paşa	2	OE1,OE2,
7. Sultan Ahmet	1	LE4,
8. Bıçak Ali	1	LE3,
9. Yunus Emre	4	LE1, OE3, LE1,OE4
10. Abdülhamit Han	1	OE2,

Tablo 95’de görüldüğü gibi, öğrenciler en çok Ertuğrul Gazi’yi (7) örnek aldıklarını belirtirmişlerdir.

Öğrencilerden OK7, LK12 “*Ertuğrul Gazi var onun cesaretini sabırlı olmasını seviyorum böyle bir şeyleri sabırla beklemesine acele etmeyişi doğru kararlar verip doğru adımları attığı içinde her zaman haklı çıkmasını beğeniyorum*” derken OE4, OE1 “*Ertuğrul kendime örnek alıyorum namuslu olması hoşuma gidiyor, dürüst olması. İnsanların onu sevmesi cesaretli olması*” demiş ve LK7 “*...Halime’yi seviyorum çünkü karakteristik olarak çok güçlü bir kadın ve Ertuğrul’un her zaman arkasında duruyor. Ertuğrul da erkek olabilir ama duruşu kararlı geleceği görebilmesi insanların üstündeki etkisi liderliği çok önemli. Hayme Ana’da öyle mesela çocuklarını etrafında toplaması... Obada kadın olmasına rağmen çok önemli buna dikkatini çeker ve kararlı oluşlarının üzerinde etkisi var*” sözleriyle hem Ertuğrul Gaziyi hem Hayme Ana’yı örnek aldığını belirtmiştir.

Öğrencilerden LE1 “*...Yunus Emre çok zeki birisiymiş dine aşka bağlı bir insanmış, onu seviyorum bir de Ertuğrul savaşıklık ve liderlik özelliğini seviyorum*” diyerek hem Ertuğrul Gazi’yi hem de Yunus Emre’yi örnek aldığını dile getirmiştir. Bir başka öğrenci ise LK9 “*...Yunus Emre, karakterin iyi olduğunu düşünüyorum dini açıdan özelliklerini beğeniyorum*” derken OE3 “*...kendime yavaş yavaş örnek alıyorum Yunus Emre’nin sakin ve ağırbaşlı özellikleri çok hoşuma gidiyor*” demiştir. Öğrencilerin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi Yunus Emre’nin dine bağlılığı ve sakin karakter özellikleri ön plana çıkarken Ertuğrul Gazi’nin savaşıklık, dürüstlük, cesur olma gibi özelliklerinin ön

plana çıktığı ve bu karakterlere ait dizide sergilenen rol ve modellerin öğrenciler tarafından benimsendiği görülmektedir.

Öğrencilerden LK6 “...Hayme anayı örnek alıyorum. Bence bir kadın için gerçekten dolu biri... Hiçbir şeyde yargılamadan Ertuğrul Gazi'nin kararlarına saygı duyuyor, onun arkasında duruyor. Her konuda destek olmaya çalışıyor ona, o çok hoşuma gidiyor o yönde yeri geldiğinde bir erkek gibi savaşa girmeleri onların yanında olmaları her şeyle benim için güzel bir örnek” ifadesiyle dizide geçen Hayme Ana'yı oğlunun arkasında durmasını, ona saygı duymasını beğendiğini söylerken aynı zamanda dizideki kadın karakterlerin savaşçı özelliklerini fark ettiğini ve Hayme Ana'nın da bu yönüyle örnek alındığını göstermektedir ki bir başka öğrenci OK6 “...Ertuğrul'un annesinin duruşu eşinin duruşu falan çok iffetli insanlar o açıdan gerçekten çok hoşuma gitti dik duruşları bir kadın olarak benim üstümde etkisi oluyor” diyerek bunu desteklemektedir.

Öğrencilerden OE2 “Abdülhamit bir sorunun her bir tarafından bakması tek bir görüşte değil. Bir müslüman tarafından bir gayrimüslim tarafından bir ortak taraftan bakması bir şey imzalarken. Bir anlaşmaya varırken diğerlerinin ne yaptığı diğerlerinin niye onu imzalarını diye sorgulaması. Her şeye dikkatle bakması. Mesela arabasına bomba koymaları tekerleğin değişmesinden anlıyor her şey böyle dikkatle bakması uyanık olması etkiledi beni kendimde bunu örnek aldım şu anda öyle yaşıyorum” demiş ve tarihi dizilerdeki bir karakterin karar alınca izlediği yöntemlere kadar ayrıntılarıyla anlayabildiğini ve daha önceki öğrendiklerinin daha anlamlı geldiğini dile getirmiştir.

Öğrencilerden LE2 “...Kanuni zaten olay bir insan. Bizim dinimizde devletimizi de toprakları dünya çapında genişleten neredeyse dünyanın dörtte üçüne elde eden bir adam padişahımız yani ona özenmek onun yolunda gitmek her gencin isteğidir görevi sırasında ondan etkileniyorum” diyerek Kanuni Sultan Süleyman'ı örnek aldığını dile getirmiştir.

Öğrencilerden LE3 “Tarihi dizlerde genellikle Osmanlı anlatıldığı için o zaman insanlar çok cesur yürek, dürüst yürekli insanlar olduğu için bunu kendime benimsiyorum, özeniyorum ama tamamen kişilik olarak özenemiyorum. Çünkü onu canlandıran karakter bambaşka karakter ama canlandırmak istediği karaktere özeniyorum diyebilirim, mesela Filinta'nın yanında bıçak Ali var o çok cesur yürekli bir kişiliği canlandırılıyor. Onların vatanları ve Osmanlı için yapacakları her şey benim de şu an Türkiye için yapabileceğim her şeydir. Bu kadar vatanına ve imanla bağlı olmaları benim çok hoşuma gidiyor.”

diyerek tarihi dizilerdeki oyunculara değil sergiledikleri tarihi karakterlere özendiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ifadelerinden tarihi dizilerden nasıl etkilendikleri anlaşılma birlihte bireylerde vatan sevgisinin de geliştiğini söylemek mümkündür.

Öğrencilerden LE4 “Çok küçük yaşta padişah olduğu için o liderlik vasfına o yaşta aldığı için Sultan Ahmet’i ve Fatih Sultan Mehmet’i örnek alıyorum.” demiş ve OE2 “...Sultan Abdülhamid’in o kadar zeki olduğunu herkesin onu sevdiğini sonra Osmanlı için çok çalıştığını diğer Sultanlar gibi değil” derken Osmanlı padişahları Sultan Ahmet, Fatih Sultan Mehmet ve Abdülhamid’in özelliklerini benimsemişlerdir.

Bir öğrenci ise OK8 “Hatice sultanı mesela kendime örnek aldığım sessiz sakin kimseye karışmayan herkes de mesela Mahidevran ve Hürrem Sultan’ın kavga ettiğinde bile o taraf almadan her ikisinin de yanında oluyordu güzel bir kişiliktir etkilendiğim” Osmanlı sultanlarından olan Mahidevran’ın adaletli davranmasından etkilendiğini dile getirmiştir.

Öğrencilerin örnek aldıkları tarihi şahsiyet ve özelliklerine bakıldığında öğrenciler tarihi karakterleri inceleyerek analiz ettiği ve yaşam boyu onları etkileyecek karakter özelliklerini oluştururken bu şahsiyetleri rol model aldıkları görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, nicel ve nitel bulgulara göre, öğrencilerin televizyonda yayınlanan tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerinin değerlendirilmesine ilişkin tartışmalara ve sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Nicel Sonuçlar

Bu bölümde, “Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme” ölçeği ve değişkenlere göre öğrencilerin televizyonda yayınlanan tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmelerinin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlara ve tartışmaya yer verilmiştir.

Öğrencilerin demografik bulgularına bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerden 1049 kişiden 570 (%54,3)’i kız, 479 (%45,7)’u erkektir. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre; 588 (%56,1)’i 8.sınıf, 461 (%43,9)’i 12.sınıftır. Öğrencilerin; 465 (%44,3)’i Ortaokul, 201 (%19,2)’i Anadolu lisesi, 155 (%14,8)’i Güzel sanatlar lisesi, 133 (%12,7)’ü İmam hatip ortaokulu, 30 (%2,9)’u Fen lisesinde öğrenim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre; 490 (%46,7)’i İlkokul, 282 (%26,9)’si Ortaokul, 169 (%16,1)’u Lise, 39 (%3,7)’u Ön lisans, 69 (%6,6)’u Lisans mezunudur. Baba eğitim düzeyine göre; 286 (%27,3)’sı İlkokul, 243 (%23,2)’ü Ortaokul, 268 (%25,5)’i Lise, 84 (%8,0)’ü Ön lisans, 168 (%16,0)’ı Lisans mezunudur. Öğrencilerin annelerinin; 803 (%75,5)’ü Ev hanımı, 90 (%8,6)’ı Memur, 132 (%12,6)’si İşçi, 8 (%0,8)’i Emekli, 14 (%1,3)’ü Esnaf iken 2 (%0,2) öğrencinin annesi vefat etmiştir. Öğrencilerin baba mesleği; 156 (%14,9)’sı Esnaf, 299 (%28,5)’u Memur, 466 (%44,4)’sı İşçi, 122 (%11,6)’si Emekli, 4 (%0,4)’ü Serbest meslek iken 2 (%0,2) öğrencinin babası vefat etmiştir.

Araştırmaya katılan 1049 öğrencinin 21 (%2,0)'inin evinde televizyon yokken, 603 (%57,5)'ünde bir adet, 425 (%40,5)'inde iki adet televizyon vardır. Öğrencilerden 226 (%21,5)'sının kendisine ait ayrı bir televizyonu varken 823 (%78,5)'ünün ise kendine ait ayrı bir televizyonu bulunmamaktadır. UNESCO kapsamında bir ülkenin az gelişmiş olarak nitelendirilmemesi için bir ülkede 100 kişiye on gazete, beş radyo, iki televizyon, iki sinema koltuğu düşmelidir (Mattelart, 2013, 75). Medya, gelişmiş toplumların güçlü ve çağdaş görünümünü sağlarken araştırma bulgularına göre öğrencilerin %98'inin evinde televizyon olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük televizyon izleme sürelerine bakıldığında; 97 (%9,2)'si hiç, 386 (%36,8)'sı 1 saat, 430 (%41,0)'u 2-3 saat, 136 (%13,0)'sı üç saatten fazladır. Öğrencilerin %91'i televizyon izlediğini belirtmiştir. Bu bulgulara göre öğrencilerin en çok iki-üç saat arası televizyon izledikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin izlediği program türü dağılımlarına bakıldığında öğrencilerin farklı kategorilerdeki televizyon programlarından en çok 621 (%59,2)'i yerli dizi izledikleri tespit edilmiştir. En az ise aile, yaşam, kadın programlarını izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin televizyon programlarından yerli dizileri izledikleri ve ilgi duydukları ancak aile, yaşam, kadın programlarının ilgilerini çekmediği söylenebilir. Televizyonda izlenen dizi türlerinin dağılımlarına bakıldığında öğrencilerin en çok 591 (%56,3)'i Komedi türü diziler izlerken öğrencilerin 93 (%8,9)'ü hiçbir diziyi izlemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin 625 (%62,2)'inin tarihi dizi izlediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin izlediği tarihi dizi türü dağılımına bakıldığında ilk sırada öğrencilerden 373 (%35,6)'ü *Diriliş Ertuğrul* dizisini ve ikinci sırada 217 (%20,7)'si Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) dizisini izlediği görülmüştür. Bu durum dizilerin popüler olması ve izlenme oranlarının yüksek olmasıyla da örtüşmektedir ki *“reyting rekorları kıran TRT1'in dizisi **Diriliş Ertuğrul**, şu ana kadar gerçekleşen reyting rakamlarına bakıldığında birinciliğini koruyarak, 2016 yılı dizi izlenme ortalamasını da yükseltmiş oldu. 2016 yılında tüm kanallar ve tüm diziler bazında en yüksek değeri alan Diriliş, yüzde 30'u aşan paylaşım değerleri ile ulaşılması çok zor bir başarıya imza attı.”* haberi bu sonucu desteklemektedir (<http://www.ahaber.com.tr/>).

Araştırmaya katılan öğrencilerin tarihi dizi türlerini izleme durumuna bakıldığında 600 (%57,2)'ü bir tarihi dizi izlerken öğrencilerin 52 (%5)'sinin birden fazla tarihi diziyi

takip ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin tarihi dizileri izleme durumlarına bakıldığında 625 (%62,2)'inin tarihi dizi izlediğini 397 (%37,8)'sinin tarihi dizileri izlemediği görülmektedir. Öğrencilerin tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre, 222 (%21,2)'si tarihi dizileri düzenli izlediğini 827 (%78,8)'si tarihi dizileri düzenli izlemediğini belirtmiştir.

5.1.1.1 Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği Sonuçları

Bu çalışmada, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin değerlendirilmesi ve çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada ilk olarak tarihi dizilerin öğrenciler üzerinde yaşam boyu öğrenmelerine ilişkin düzeyleri belirlenmiştir. Benzer araştırmalar bulunmadığından sonuçlar alanyazındaki kuramsal bilgilere göre yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin orta düzeyde ($x^2=2,88$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştiği ve tarihi dizileri izleyerek tarihsel düşünme, tarih bilgisi edinme yönüyle kendilerini geliştirmeye istekli oldukları, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin önemli bir boyutu olan tarihsel düşünmenin ve bunun belirleyicisi olan tarih bilincinin öğrencilerde olduğu söylenebilir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde ise öğrencilerin alt boyutlara ilişkin puan ortalamalarının sırasıyla tarih bilgisi ($x^2=3,20$), tarih bilinci ($x^2=2,93$), tarihsel düşünme ($x^2=2,88$) ve öğrenmeyi öğrenmenin ($x^2=2,60$) orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinden elde edilen veriler ve maddeler açısından da incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Boyutlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin tarih bilgisi boyutu puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Buna göre tarih bilgisi boyutu maddeleri genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin tarihi dizilerden tarih bilgisi edindiği, bilmedikleri tarihi karakter ve olayları öğrenirken tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini gördükleri, tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini kurabildikleri söylenebilir.

Öğrenciler, tarih bilinci boyutunda dizilerle tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendiğini, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anladığını, dizilerde verilen mesajlar ile günümüz insanının yönlendirildiğini ve dizilerde

gösterilen takı, giyimin modayı etkilediğini düşünmekte ve dizilerin tarihe karşı duyarlılığı arttırdığını belirtmektedirler.

Tarihsel düşünme alt boyutunda öğrencilerin tarihi dizileri izlerken tarihi mekânlara olan ilgilerinin arttığı görülürken öğrenciler buraları gidip gezmek istediklerini ve tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Tarihi diziler tarihi gerçekçilik ile uyararak öğrencilerin tarihi konuları yorumlamasına ve değerlendirmesine katkı sağlamakta; geçmiş, bugün ve geleceği anlamayı kolaylaştırdığı ortaya çıkmaktadır. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarihi dizilerin etkili olduğu ve dizilerin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediği, milli kimliğin oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda öğrenciler tarihi dizileri günümüz kültürün bir parçası olduğunu düşündüklerini de belirtmişlerdir.

5.1.1.2. Değişkenlere Göre Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği Sonuçları

Öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmesi cinsiyet, sınıf, okul, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, günlük televizyon izleme süresi, tarihi dizileri izleme durumu, izlenen tarihi dizi sayısı, en çok izlenen tarihi dizi türleri, tarihi dizileri düzenli izleme durumuna göre incelenmiştir. Benzer araştırmalar bulunamadığından sonuçlar alanyazındaki kuramsal bilgilere göre yorumlanmıştır.

Araştırmada öğrencilerin cinsiyete göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu fark erkek öğrenciler lehine olmakla birlikte erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre tarihi dizilere daha ilgili olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan 8.sınıf ve 11.sınıf öğrencileri arasında sınıf düzeyine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu bulguya göre 8 ve 12.sınıf öğrencilerinin tarihi diziler ile ilgili görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okul değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark Güzel Sanatlar Lisesi ve Ortaokul öğrencilerinin lehinedir. Bu farkın; güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sanata, görsellere ve müziğe yatkınlıklarıyla, ortaokul öğrencilerinin de tarihi dizilere yönelik merak ve ilgileriyle açıklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Fark, anneleri ön lisans mezunu öğrenciler lehinedir. Baba eğitim düzeyi, anne ve baba mesleği değişkenlerine göre ise anlamlı bir çıkmamıştır.

Öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme puanları ile günlük televizyon izleme süresi arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark günlük 2-3 saat televizyon izleyen öğrenciler lehinedir. Benzer şekilde araştırmada birden fazla tarihi diziyi düzenli izleyen öğrenciler lehine de anlamlı bir fark çıkmıştır. Bu sonuçlar, birden fazla tarihi diziyi düzenli izleyen öğrencilerin televizyon izleme süresinin uzun olduğu ve tarihi dizilere olan ilgileriyle birlikte yaşam boyu öğrenmelerinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir. Tarihi diziler içinde en çok Diriliş Ertuğrul dizisinin izlendiği sonucu önemli olup bu diziden öğrencilerinin tarih bilgisi, tarih bilinci, tarihsel düşünme ve öğrenmeyi öğrenme açısından daha fazla etkilendiği görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin cinsiyetine göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu hariç olmak üzere, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve öğrenmeyi öğrenme alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu fark tarihsel düşünme boyutunda kız öğrenciler, tarih bilinci ve öğrenmeyi öğrenme boyutlarında erkek öğrenciler lehinedir. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Ölçeği'nin alt boyutlarındaki maddeler incelendiğinde; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha detaycı olduğu ve izledikleri tarihi dizilerin, tarihi mekânlara olan ilgilerini arttırdığı, ayrıca tarih konularında geçmiş ile gelecek bağlantısını kurup anlayabildikleri söylenebilir. Erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere göre, tarihi sorgulama, öğrenmeyi öğrenme, araştırma ve çevrelerindeki insanlarla daha fazla paylaşabildikleri görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu hariç olmak üzere, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve öğrenmeyi öğrenme alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Tarih bilgisi boyutundaki fark ortaokul 8. sınıf öğrencileri lehinedir. Ortaokul öğrencilerinin lehine olan bu fark öğrenim görülen okul değişkeni sonuçları ile de tutarlıdır. Nitekim, öğrencilerin öğrenim gördükleri okula göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi, tarihsel düşünme, tarih bilinci ve öğrenmeyi öğrenme alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir fark var olup fark ortaokul ve Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri lehinedir.

Ortaokul öğrencilerinin lehine çıkan bu sonuç, onların tarihi dizilere daha ilgili oldukları ve etkilendikleri şeklinde açıklanabilir.

Araştırmada öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilinci boyutu hariç olmak üzere, tarihsel düşünme, tarih bilgisi ve öğrenmeyi öğrenme alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Tarih bilinci boyutundaki fark ön lisans mezunu anneler lehinedir. Baba eğitim düzeyi değişkenine göre ise anlamlı bir fark yoktur. Anne ve baba eğitim düzeyinin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmeye katkısının olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde araştırmada, anne ve baba mesleği değişkeninde de anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Araştırmada öğrencilerin tarihi dizileri izleme durumuna göre, tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tüm boyutlarının (tarih bilinci, tarihsel düşünme, tarih bilgisi ve öğrenmeyi öğrenme) puanları arasında anlamlı bir fark vardır. Bu fark; tarihi dizileri izleyenler, düzenli dizi izleyeneler, birden fazla tarihi dizi izleyeneler ve Diriliş Ertuğrul Dizisi'ni izleyenler lehinedir. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin, tarihi diziler sayesinde daha önce iyi bilmediği tarihi şahsiyetler, devletler ve olaylar hakkında bilgi edindikleri, tarihi dizileri birer tarihi kitap/okul gibi tarihi bilgi veren kaynaklar olarak düşündükleri, tarihi karakterleri ve olayları analiz edebildikleri, araştırmaya ve sorgulamaya yöneldikleri, tarih bilinci kazandıkları görülmektedir.

5.1.2.Nitel Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmanın öğrenci görüşlerinden elde edilen nitel bulgularının sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin görüşleri arasında herhangi bir farklılık bulunmadığı için, karşılaştırmalı içerik analizi yapılmamıştır. Görüşme yapılan toplam 22 öğrencinin de, televizyonda yayınlanan tarihi dizilerden tarihsel düşünme, tarih bilgisi, öğrenmeyi öğrenme ve tarih bilinci boyutunda etkilendiği görülmüş ve buna göre değerlendirilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda ortaokul 8. sınıf ve ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin tarihi dizilerden en çok Diriliş Ertuğrul dizisini izledikleri görülürken bu dizi ile birlikte, Muhteşem Yüzyıl (Hürrem –Kösem) ve Filinta dizilerini de takip ettikleri görülmektedir. Bu sonuç, öğrencilerin birden fazla tarihi diziyi takip ettiklerini

göstermektedir. Böylece öğrencilerin günde en az iki saatlerini bu dizileri izlemeye ayırdıkları ve sürekli takip ettikleri ve yaşamlarının içinde yer ettiği söylenebilir. Teknoloji ve yeni gelişen medya alanındaki değişimler hızla devam ederken, bireylerin medya üzerinde geçirdikleri sürenin de artması bunu destekler niteliktedir. Öğrenciler özellikle çoğunu yetişkin ebeveynleriyle geçirdikleri televizyon izleme süresinin, haftada en az bir veya iki diziyi izleme şeklinde olmak üzere toplam en az 4-5 saatlerini ayırdıkları görülmektedir. Nitekim, günümüzdeki bir bireyin yaşamında kitle iletişim araçları içinde televizyon, yaşam boyu öğrenme sürecini etkileyen önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin tarihi dizileri izlemelerinin önemli bir nedeninin, tarihi görsel-işitsel olarak sunması olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öztaş (2014,297)'a göre ise tarihi konuların kurgusal bir yapı ile birlikte gerçek yaşananların birleştirilip film veya diziler yoluyla görselleştirilerek sunulması öğrencilerin tarihe duyduğu ilgiyi arttırdığı gibi tarih dersini de sevmesini sağlayacaktır. Tarihi dizilerin diğer bir izlenme nedeni çevre etkisidir. Çünkü öğrenciler gerek aile büyüklerinden gerekse arkadaşlarından etkilenerek dizileri izlediklerini belirtmişlerdir. Araştırmada, tarihi dizileri ortaokul ve lise öğrencilerinin yanında, yetişkin bireylerinde (ebeveynlerin) izledikleri, etkilendikleri ve bu dizileri tarihi birer kaynak gibi görüp önerdikleri tespit edilmiştir. Tarihi diziler öğrenciler için hoş vakit geçirerek görsel olarak tarihi öğrenme yolu olarak görülmektedir. Kocadaş (2004, 131), bugün eğitim kurumları yanında kitle iletişim araçlarının da bireyin eğitilmesi noktasında önemli bir yer ettiğini ve gençleri etkilediğini belirtmektedir. Bu etkilenme durumu, araştırmanın sonuçlarında da ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin tarihi dizileri izlemelerinin diğer nedenleri arasında geçmişle geleceği bağdaştırarak karşılaştırma yapabilme düşüncesi, dizilerin senaryosu, kullanılan efekt, ilgi çekici Osmanlı kıyafetleri ve tarihi karakterleri beğenerek özenme olduğu görülmektedir.

Tarihi dizilerin, öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirerek yaşam boyu öğrenmesine katkı sağladığı görülmektedir. Tarihi dizilerin, tarihsel düşünme becerilerine katkısı dört tema altında toplanmıştır ki bunlar “tarihsel düş gücü (imgelem)”, “tarihi konuları sorgulama”, “geçmişle gelecek arasında bağ kurma”, “dil ve kavram gelişimi”dir. Öğrenciler tarihi dizileri izleyerek tarihsel düş gücü (imgelem) becerilerini kullanmakta ve tarihsel gerçekliğe uygunlunu veya kurgusal yönlerini kendi düşsel boyutlarında tasvir etmektedirler. Dizilerde geçen sosyal yaşam, tarihi şahsiyetler, tarihi mekânlar, savaşlar ve diyalogların gerçek olduğu düşünülürken özellikle öğrencilerin takip ettiği Muhteşem

Yüzyıl dizisinde yansıtılan Kanuni Sultan Süleyman karakterine ait özelliklerin ve harem hayatının (kadınların sunumunun ve giyim tarzının) gerçek olaylar olarak görmedikleri ortaya çıkmıştır. Burada önemli olan ise öğrencilerin çoğunun tarihi dizilerin kurgusal ve gerçek yönlerinin farkında olup bunu ifade edebilmeleridir. Tarihi diziler tarihi gerçekçilikle kurgusallık arasında yer almakta ve bazı yönleriyle gerçekle benzeşirken bazı yönleriyle öğrencilerin zihninde hayali öğeleri barındırmaktadır. Bu nokta da düş gücü (imgelem) tarihsel kişilerle kurulan bir empatinin harekete geçmesinden başka bir şey değildir (Dilek, 2007, 81).

Öğrenciler dizilerdeki şahsiyet, olay ve olguları sorgulamakta, tarihi olay ve olguları farklı bakış açıları ile değerlendirebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde de tarih öğretimi, tarihi ezberden çıkararak bir sorgulama ve araştırma alanı olarak bireyde problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, yaratıcı düşünmeyi, empati kurabilmeyi sağlaması gibi kavramlarla birlikte anılmaktadır (Safran, 2006, 179) ki öğrencilerin tarihi diziler ile yaşam boyu öğrenme becerilerinin geliştiği görülmektedir. Özellikle dizilerde yansıtılan entrikalar olumsuz gibi görünse de bireylerin dikkatini çeken ve sorgulamaya yönlendiren bir noktadır. Tarihi diziler yaşam boyu öğrenme sürecinde gerekli olan sorgulama becerilerini geliştirirken öğrencileri, hem tarihi konuları öğrenmeye hem de tarih hakkında doğru bilgiye ulaşmaya sevk etmektedir. Buradan da anlaşıldığı gibi, tarihi diziler ile okul dışı ortamlarda da yaşam boyu öğrenme sürecinde öğrenciler tarihi öğrenebilmektedir. Yaşam boyu öğrenmenin eğitimde uygulanan diğer öğrenme türlerinden farkı bireyi merkeze alan bir yaklaşım ile okul dışı öğrenmeye önem vermesi ve eğitimde devletin, okulun rolünü değiştirerek sosyal rollerin ön plana çıkarılması, böylece eğitimin belli bir zaman sınırlamasından kurtarılmasını sağlamasıdır (Güleç, Çelik ve Demirhan, 2012, 35) ki öğrenciler televizyon aracılığıyla dizilerde sunulan tarih bilgilerini sorgulayıp araştırma ihtiyacı hissettiklerini belirtmişler, her an her yerde öğrendiklerini ortaya koymuşlardır.

Diziler, bireylerin tarihsel düşünme becerileri içerisinde yer alan geçmişle gelecek arasında bağ kurmalarını, zamanı anlama ve yorumlamasını sağlamaktadır. Kaya ve Çengelci (2011) yaptığı çalışmada, filmlerin genel olarak eleştirel düşünme, yaratıcılık ve yorum becerilerini geliştirdiğini belirtilerek diziler ve filmlerin öğrencilere çoklu bakış açısı kazandırmakla birlikte hadiselerin birden çok yönünü bir arada görme imkânı sağladığını vurgulamıştır. Tarih konularının önemli bir bölümü tarihi/tarihsel alanlar oluşturmakta öğrencilerin tarihi dizilerde geçen tarihi alanları algıladığı görülmektedir ki Çulha Özbaş'a (2015) göre tarihsel alanlar geçmişle bugün arasında bağlantı kurmayı

sağlarken geçmişteki tarihin nasıl yaşandığını ve neden yaşandığını sorgulayarak empati kurmayı da sağlamaktadır.

Öğrencilerin; devletlerarası tarihi ilişkileri, Osmanlı-Türkiye devletlerinin iç işlerini, devlet içindeki düşmanları anlayıp yorum yapabildiği, bugün yaşanan devlet içi/dışı sorunlar (Suriye ile yaşanan sorunlar gibi) ve gelecek olaylar hakkında fikir yürütüp düşünebildikleri görülmüştür. Öğrencilerin tarihi dizileri izlemesi tarihteki şahsiyetlere hayranlık uyandırıp empati kurmalarını sağlarken aynı zamanda tarih de yaşanan zor anları günümüzle karşılaştırarak geçmişe duyulan güvenin milli şuuru arttırdığı söylenebilir.

Tarihi diziler öğrencilerin tarihi dil ve kavram gelişimine katkıda bulunmaktadır. Dizilerde geçen replikler, özlü sözler ve kelimeler öğrencilerin dikkatini çekmekte ve günlük yaşamda kullandıkları görülmektedir. Tarih öğretimi, öğrencilere çeşitli tarihi konuların bilgisini kazandırmaya çalışılırken bu konulara ait kavramlarla öğrencileri karşılaştırma yapmaya ve kavramların önemine ilişkin farkındalık oluşturmalarını sağlamaya, böylece edindikleri bilgi, beceri ve eğitim çalışmalarını gerçek yaşamlarında kullanabilme yeteneklerini geliştirmeye yöneliktir (Dinç, 2010, 75). Aynı zamanda, tarih öğretiminde kazandırılmak istenen değerler ve olumlu tutumu da unutmamak gerekir.

Tarihi diziler, öğrencilere tarih bilgisi verirken aynı zamanda yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin tamamının dizilerden tarih bilgisi edindikleri görülmektedir. Bunlar Osmanlı'nın kuruluş dönemi ile ilgili bilgiler, tarihi şahsiyetler ve İstanbul'un fethi gibi bazı olayları içermektedir. Televizyonun tarih bilgisini diziler yoluyla görselleştirerek sunması ve izleyenlere tarihi bilgi edindirmesi, öğrencilerin televizyon aracılığıyla yaşam boyu öğrenme kapsamında bilgiye ulaştığını göstermektedir. İzleyenler sadece izledikleri tarihi konuyu değil o dönemin kültürel hayatının da farkına varmakta ve dini yaşayış biçimlerini dahi günümüz yaşamıyla kıyaslayıp anlatabilmektedirler. Graff (1999), "tarihsel anlamanın tarihsel imgelemin teşvik edilmesiyle ilerleyebileceğini öne sürerek resim, fotoğraf, belgeseller, tarihsel filmler gibi görsel materyallerin tarihsel imgelemin beslenmesinde önemli rol oynadığını" (Akt. Yapıcı, 2006, 45) belirtmektedir. Öğrencilerin tarihi diziler yoluyla gittikleri yerleri gezdikleri, tarihi yapı ve eserlerin manasını daha iyi anlamakta ve o tarihi dönemi gözlerinde canlandırarak adeta tekrarı olmayan deney ve gözlem yapılamayan tarih bilimini bir an olsun kendi iç dünyalarında görebildikleri söylenebilir. Böylece, bireylerin tarihi konuları hafızalarında tutmaları kolaylaşmakta, kültürel anlamda da farkındalık

oluşmaktadır. Çoban (2011, 65) yaptığı araştırma sonucunda, tarihi konuların film ve diziler kullanılarak verilmesinin öğrencilerde tarihi konuların somutlaşmasını sağlayarak daha kalıcı hâle geldiğini belirtmiştir. Bu bulguyla yapılan çalışmanın bulguları da benzer niteliktedir. Yaşamla ilgili sosyal ve tarihsel olayların medyadaki yansımaları bireylerin doğal bir süreçte kendiliğinden bilgi edinmesini sağlayan materyaller arasında yer alırken tarih derslerini de destekleyen araçlardır ki gazete dergi haberleri örnek olayı temsil ederken, belgesel, film ve diziler güncel sorunların ya da tarihsel süreçlerin somutlaştırma aracı olarak kullanılabilirler (Kabapınar, 2015, 69).

Öğrencilerin söylemlerinden tarihi dizileri izleyerek Türk kültürünü, sosyal yaşamını, dini yaşayış biçimlerini gördükleri, yaşam boyu onlarda bir kültür bilincinin oluşumuna katkı sağladığı söylenebilir. Öğrencilerin Türk kültürü hakkında bir bilgi edinmekle de kalmayıp günümüz Türk kültürüyle karşılaştırma yaptığı ve özellikle dini ve ahlaki açıdan geçmişe özlem duyduğu görülmektedir. Ancak bu düşüncüyü Muhteşem Yüzyıl dizisini ayırt ederek söylemek gerekir, Çünkü öğrenciler görüşlerini belirtirken bu dizide geçen padişahların zevk ve sefa içinde gösterilmesini ve Osmanlı kültürünün yanlış tanıtılmasını doğru bulmadıklarını, hatta bunu Türk tarihini bilmeyen kesimler ve yurt dışında izleyenler için yanlış bir tarih bilgisi sunduğundan dolayı bir tehdit olarak gördükleri anlaşılırken aslında bu yargıya varmaları da Türk kültürü ve tarihini iyi analiz ettiklerinin bir göstergesidir.

Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme becerilerinden olan öğrenmeyi öğrenmeye katkı sağladığı bulunmuştur. Öğrenmeyi öğrenme, bilmeyi öğrenme, bilgi edinmeye yönlendirme, sorgulamayı öğrenme, Türk kültürünü öğrenme ve öğrenilenleri anlamlandırma süreçlerinde tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme sağlanmaktadır. Öğrencilerin, tarihi dizilerdeki tarihi olay ve şahsiyetleri merak ederek sorgulamaları ve araştırmaları dizide sunulan bilginin doğruluğunu eleştirmeleri, aynı zamanda gösterilen tarihi bölümlerin birey tarafından öğrenilmesini sağlamakta ve böylece izleyiciler gerek etraflarındaki kişilere, uzmanlara sorarak gerek internet ve tarihi kaynaklara bakarak doğru bilgi edinme yollarını aramaktadırlar. Dizilere olan merak öğrencileri tarihi kaynaklar okuyup araştırarak bilgi edinmeye yönlendirirken, tarihi dergilere bile üye olmalarında etkili olmaktadır. Bu merakın sadece ortaokul ve lise öğrencilerinde değil öğrencilerin söylemlerinden anlaşıldığı üzere diziyi izleyen yetişkin bireyleri dahi bir araştırma ve tarihi öğrenmeyi öğrenme sürecine ittiği söylenebilir ki öğrencilerin beraber dizileri takip ettiklerini dile getirdikleri ebeveynleri bu yetişkin bireyler arasındadır.

Dizi de gösterilen sahneler ve efektler öğrencilerin hoşuna gitmekte ve tarihi yerlere olan ilgilerini artırmaktadır. Öğrencilerin seyrettikleri tarihi yerleri gezme ihtiyacı hissetmesi ve gezdiği yerler, camiler, türbeler, saraylar vb. hakkında diziler aracılığıyla bilgi sahibi olması, gezilen tarihi mekânları zihinlerinde anlamlandırmalarına etki ettiğini göstermektedir. Ünal ve Kalçık (2016) yaptıkları çalışmada, tarihi dizileri metafor yoluyla incelemişler ve öğrencilerin tarihi dizileri tarihi bir kitap gibi görüp gerçek olduğunu düşündüklerini ve onları zaman makinesi gibi geçmişe götürdüğünü düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Harper'ın (2000) “Görmek inanmaktır” (Akt., Çulha Özbaş, 2015, 209) sözü de bunu göstermektedir ki öğrencilerin aklında oluşan tarihi mekan algısı dizide gördükleriyle şekillenmekte ve bu yerlere karşı ilgi duymasını sağlamaktadır. Öztaş (2008) yaptığı tarih öğretimi ve filmlerle ilgili çalışmasında, tarihi filmlerin 11.sınıf öğrencilerinin başarıları üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmış ve tarihi filmlerin tarih öğretiminde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğrencilerin tarih ile ilgili mekânı algılama becerilerinin de geliştiği söylenebilir. Tarihsel açıdan öneme sahip tarihsel mekânlar, tarihi anlama ve hayal etmede yaşam boyu öğrenmelerini etkilemektedir.

Öğrencilerin, dizilerde öğrendikleri tarih bilgilerini günlük yaşamlarında kullandıkları ve okulda derslere aktif katılımlarını sağladığı görülmüştür. Dizileri izleyerek öğrencilerin, tarih konuları hakkında önceki öğrenmelerini pekiştirdikleri, hazır bulunuşluk düzeylerini arttırdıkları söylenebilir. (Kalçık ve Kalçık, 2016, 170) yaptıkları “tarih derslerinde aktif ve öğrenci merkezli anlayışa ilişkin öğretmen görüşleri” başlıklı çalışmasında da tarihi dizi izleyen öğrencilerin tarih derslerine de aktif katıldıklarını ve tarihi konuları sorguladıkları bu filmlerin izlenmesinin öğretmenler tarafından öğrenciye verilen sorumluluklar arasında yer aldığı ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan yapılan çalışmayla benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Tarihi dizilerin öğrencilerde tarih bilinci oluşmasına katkıda bulunmaktadır ki araştırmada tarihi dizilerin birey ve toplum üzerinde etkisi olduğu ve öğrencilerin hepsinin tarihi dizilerden bir karakterin davranış ve özelliklerini örnek aldığı ortaya çıkmıştır.

Tarihi dizilerin birey ve toplum üzerindeki etkisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine göre; tarihi dizilerin olumlu etkilerinin tarih bilinci edinmeyi sağlaması, milli şuuru arttırması, araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirmesidir. Ancak önemle üzerinde durulması gereken bir konu da bu olumlu etkilerin tarihi sadece dizilerde gösterilen tarih sahnelerinden ibaret sanan, okumayan, araştırmayan, sorgulamayan gruplar için yanlış bir

tarih bilinci oluşturduğudur. Özellikle bu tarihi dizilerin yurt dışında da yayınlanması ve büyük ilgi görmesi bu dizileri izleyen izleyici kitlesinin düşüncesini de farklı/yanlış bir tarih algısı oluşturabilir. Televizyonda yayınlanan programların reyting artırma düşüncesiyle yapılması tarihi dizilerin objektif yansıtılmasını engellerken gerçek tarih bilgilerinden zaman zaman koparıp ikili ilişkilerin, harem hayatının, kadınların giyim ve kuşamının daha açık ve abartılı anlatılması Türk kültür ve tarihinin yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Yanlış öğrenilen tarih bilgisinin ve dolayısıyla bilincinin değiştirilmesi uzun yıllar sürecek bir çabayı gerektirir. Öğrencilerin çoğu bu olumsuz durumdan bahsederken reyting rekorları kıran Muhteşem Yüzyıl dizisini dile getirmesi tarihi dizilerin içinde en olumsuz gördükleri dizi olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, bu dizide geçen sahne ve olayların merak uyandırarak öğrencileri araştırmaya yönlendirse de, bu diziyi izleyen tarih konusunda bilinçli olmayan yetişkin bireylerin sunulan tarih bilgisini aynen kabul edip söylemlerinde kullandıkları ve bu tarihi bilinci savundukları da görülmektedir. Tarihi dizilerde geçen savaş sahnelerinin öğrenci görüşlerine göre küçük yaştaki bireyleri şiddet içerikli olmasından dolayı olumsuz etkilediği anlaşılmıştır.

Öğrencilerin tamamı tarihi dizilerde geçen tarihi şahsiyetleri ve özelliklerini örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Tarihi dizilerdeki rol model alınan karakterler ve özellikleri farklı gelişim dönemlerinde olan bireylerin kişilik oluşumuna etki ettiği söylenebilir. Öğrencilerin, örnek aldıkları tarihi şahsiyetleri iyi bir şekilde analiz ettikleri ve anlattıkları da görülmektedir. Öztaş'da (2015) tarih öğretiminde tarihî film ve tarihî dizilerin kullanılmasına ilişkin tarih bölümü öğrencilerinin görüşlerini incelemiş ve tarih öğretiminde tarihî film ve dizilerin kullanılmasının dersi zevkli hâle getireceğini, daha etkili ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; farklı gelişim dönemlerindeki ortaokul ve lise öğrencilerin takip ettikleri tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmelerinde, tarihsel düşünme becerilerini geliştirme, tarih bilgisi kazanma, öğrenmeyi öğrenme ve tarih bilinci edinme yönüyle etkilediği görülmektedir. Akbaba'ya (2014, 219) göre de tarihsel bilgiye görsel kaynaklar ile ulaşmaya çalışan öğrencide analitik düşünme, problem çözme, eleştirel düşünme, tarihsel empati gibi üst düzey düşünme becerileri gelişir. Bu noktada yapılan araştırmada da öğrencilerin tarihi dizileri okul dışında tarihi kaynaklar gibi gördükleri ve tarihi anlama, yorumlama, empati kurma gibi becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı görülmektedir. Çünkü tarihi dizi ve film izleyen öğrencinin yönetmen ve senaristin yorumu ile gelişen ve tarihi gerçeklerle uyuşmayan yerlerde izlediklerini eleştirel bir bakış açısıyla

tarihsel düşünme becerilerini kullanarak değerlendirebilmesi çok önemlidir (Aktekin, Pata, 2013, 33).

Tarihi dizilerin öğrenciler üzerinde olumlu etkilerine bakıldığında, bunlar merak etme, araştırma, öğrenme, bilgi edinme, karşılaştırma yapabilme ve tarihi olayları somutlaştırarak anlamlandırabilme olduğu görülmektedir. Öğrencilerin, dizide geçen mekânlardan etkilenerek tarihsel mekânları algılama becerileri gelişirken aynı zamanda dizideki tarihi şahsiyetler ve olaylardan etkilenerek hem bireysel hem de kolektif bir kimlik gelişimi içerisinde oldukları görülmektedir. Bu öğrencilerin tarih bilincini de etkilemekte, tarihi şahsiyetleri dizilerde öne çıkan yönleriyle kendi iç dünyalarında yeniden yapılandırmaktadır. Öğrencilerin tarihi dizilerden öğrendikleri bilgileri farklı ortamlarda kullanmaları okul içinde ve dışında tarihi dizilerle sunulan tarih bilgisinin tarih öğretimi için önemini de ortaya koymaktadır. Aziz (1975, 237) yaptığı çalışmada ise genel olarak televizyon programlarının seyirciler üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerin olduğu; izleyicilerin çevre, aile ilişkilerini ve kişinin beden ve ruh durumlarını etkilediği görülmüştür. Bu çalışmada ise televizyonun öğrencilerin hayatında önemli bir yeri olduğu görülmüş ve televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin öğrencileri farklı boyutlarda etkilediği anlaşılmıştır. Kitle iletişim araçları içinde televizyon genel olarak olumsuz yönlerinin ortaya konmasına rağmen *“eğlence, haber, eğitim, kültür gibi çeşitli gereksinimlerin karşılanmasında yoğun olarak kullanılan araçlardan birisi ve hatta en önemlisi televizyondur”* (Kocadaş, 2005, 9). Bu nedenle öğrencilerin ifadelerinden elde edilen bu bulgular deneysel bir yöntemle de araştırılabilir. Televizyonun birey ve toplum üzerindeki görülen etkileri kaçınılmazken tarihi dizilerin öğrencilerin yaşam boyu öğrenmesinde yer ettiği sonucuna ulaşılması tarihi dizilerinde bu yönüyle önemini ortaya koymakta ve tarihi dizi senarist, yapımcılarının ve tarih alan uzmanlarının bu konuya titizlikle eğilmelerini gerektirmektedir. Çünkü yeni yetişen nesile nasıl bir tarih bilgisi sunarsak bu geleceğe de aynen aktarılacaktır.

5.2. Nicel ve Nitel Sonuçların Karşılaştırılması

Araştırmanın nicel ve nitel sonuçları birlikte değerlendirildiğinde; araştırmanın nicel kısmı dört boyutta (tarih bilgisi, tarihsel düşünme, öğrenmeyi öğrenme, tarih bilinci) incelenmiş ve öğrencilerin tüm boyutlara “kısmen katılıyorum” düzeyinde pozitif yönde

görüŖe sahip oldukları ortaya çıkmıŖtır. Nicel verilen hem tarihi dizileri izleyen hem de izlemeyen öğrencilerden toplanması bu sonucun bir sebebi olarak düşünölebilir.

Tarihi dizilerin izlenme durumlarına göre incelendiğinde, tarihi dizileri izlediğini belirten öğrencilerin tüm boyutlarda puan ortalamalarının yüksek çıktığı ve izlemeyen öğrencilere göre aralarında anlamlı bir fark olduğu görölmektedir. Burada tarihi dizileri izleyen öğrencilerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme sağladıkları söylenebilir. Yine öğrencilerin günlük TV izleme sürelerinde iki ve üç saat televizyon izleyen öğrencilerin tüm boyutlarda puan ortalamalarının yüksek olduğu görölmekte, böylece öğrencilerin TV başında geçirdiği sürenin, televizyondaki tarihi dizilere olan ilgilerinin de artmasına neden olduğu söylenebilir. Görüşmelerde elde edilen sonuçlara göre ise öğrenciler haftada en az bir dizi takip etmekte ve günde en az iki saatlerini televizyon izleyerek geçirdikleri görölrken öğrencilerin genelde birden fazla dizi izledikleri ve haftada en az 4-5 saatlerini tarihi dizi izleyerek geçirdiği anlaşılmaktadır. Nitel kısımda tarihi dizileri izleyen öğrencilerin seçilmesi nicel kısımda yapılan araŖtırmaya da açıklık getirmiŖtir. Nicel verilerle nitel verilerden elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında; öğrencilerin tarihi dizilerden en çok devlet kanalı TRT’de yayınlanan Kayı boyunun Anadolu’ya geliŖeri ve Osmanlı Devleti’nin kuruluş temellerini anlatan DiriliŖ Ertuğrul dizisinin izlendiği daha sonra televizyon izleme durumlarında özel kanallardan Star TV de yayınlanan Osmanlı yükselme döneminin son zamanlarını anlatan MuhteŖem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) tek seçenekte ele alınmıŖ ve ikinci sırayı almıŖtır. Aynı durum nitel kısımda ayrı ayrı dile getirilen MuhteŖem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) de de dile getirilmif üçüncü olarak yine TRT kanalında yayınlanan Osmanlı polisiye dizisi Filinta’nın izlendiği ortaya çıkmıŖtır. Tarihi diziler konusunda öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara göre öğrenciler tarihi dizilerden en çok DiriliŖ Ertuğrul’u daha gerçekçi, olumlu tarih bilinci veren bir dizi olarak gördüklerini belirtmiŖlerdir. MuhteŖem Yüzyıl (Hürrem-Kösem) ise daha kurgusal görölrken yansıttığı saray içi entrikalar ve reyting kaygısıyla gösterilen Osmanlı padiŖahlarının hareme düşkün hâlleri öğrenciler tarafından yanlış bulunmakta ve eleŖtirilmektedir. Bu bağlamda Rosenstone’da (1995, 7) tarihi dizilerin geliŖi güzel doğasının olması ve profesyonel kontrolün olmaması tarihçilerin filmdeki tarihi anlaması ve hâkim olmasını zorlaŖtırdıđını belirtmiŖtir. Ancak tüm bu olumsuz görüşlere rağmen dizide geçen entrikalar, şahsiyetler ve olaylar öğrencilerin dikkatini çekmiŖ ve bu tarihi konuları sorgulamalarını, araŖtırıp öğrenmelerini sağlamıŖtır. Nicel kısımda ise öğrencilerin en çok izledikleri DiriliŖ Ertuğrul ve MuhteŖem Yüzyıl dizileri tarihi dizilerle

yaşam boyu öğrenme ölçeği ve tarih bilinci, öğrenmeyi öğrenme ve tarihsel düşünme boyutunda karşılaştırıldığında Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen öğrenciler ile Muhteşem Yüzyıl dizisinin izleyen öğrenciler arasında fark bulunmuş ve Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen öğrencilerin Muhteşem Yüzyıl dizisini izleyen öğrencilere göre sıra ortalamalarının daha yüksek olduğu ve ölçek sorularına pozitif yönde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Tarih bilgisi boyutunda ise iki dizi arasında bir fark bulunamamıştır. Bu farkın öğrenci görüşlerine göre bulunamamasının nedeni öğrencilerin kurgusal ya da gerçekçi, doğru ya da yanlış tarihi dizilerde verilen bilgileri merak etmeleri, sorgulamaları ve araştırmalarına yol açarak tarih bilgisi edinmelerinde etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin tarihi dizileri izleme nedenlerinin, televizyon izleyerek tarih bilgisine ulaşmak ve tarihi öğrenmek amacıyla izlediği görülmektedir ki öğrenciler kitap okumaktansa televizyondan tarihi öğrenmek istemektedir. Ancak yine öğrenciler tarihi dizi izleme nedenlerini, tarihi kitaplardan ve internetten araştırmaya, merak etmeye yönlendirmesi ve öğrenmelerini zevkli hâle getirerek gözlerinde tarihi canlandırmalarına ve boş zamanlarını değerlendirmelerini sağlamasına bağlamaktadırlar. Öğrenciler bu dizileri izleyerek yaşam boyu öğrenme ve tarihsel düşünme becerilerini de geliştirdiklerini de ifadeleriyle ortaya koymuşlardır.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeği ve alt boyutları nitel çalışma alt boyutları ile karşılıklı incelendiğinde her iki bölümün sonuçlarının birbiriyle tutarlı olduğu görülmektedir.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme ölçeğinin tarih bilgisi boyutu maddeleri genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin tarihi dizilerden tarih bilgisi edindiği, bilmedikleri tarihi karakter ve olayları öğrenirken tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini gördükleri, tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini kurabildikleri söylenebilir. Nitel çalışmada ise özellikle televizyonun tarih bilgisini diziler yoluyla görselleştirerek sunması ve izleyenlere tarih bilgisi edindirmesi öğrencilerin televizyon aracılığıyla bilgiye ulaştığını göstermektedir. İzleyenler sadece izledikleri tarihi konuyu değil o dönemin kültürel hayatının da farkında olmakta ve dini yaşayış biçimlerini dahi günümüz yaşamıyla kıyaslayıp anlatabilmektedirler. Öğrenciler dizilerden tarihi şahsiyetleri ve hayatlarını öğrendiklerini ortaya koyarken geçmiş ile günümüz tarihi ve yaşantısı arasında bağ kurabilmektedir. Öğrencilerin ifadelerinden tarihi diziler aracılığı ile tarihi konular hakkında bilgi edindikleri Osmanlı kuruluş dönemi ile ilgili, tarihi şahsiyetler ve savaşlar hakkında bilgi edindikleri, böylece tarih bilgilerinin öğrencilerin

zihninde yer ettiği ve hafızada tutmalarını kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin özellikle televizyon yoluyla bilgiye ulaşması tarihi konuların öğrenimini monotonluktan çıkarmış ve öğrenciler okul dışında serbest zamanlarında aileleriyle birlikte eğlenerek tarihi öğrenmelerinde etkili olmuştur. Öğrenciler bugün paylaşmayı bilen, eğlenceli öğrenme ortamlarında eğlenerek öğrenebilirler. Özmen, Er ve Ünal (2014, 403) yaptığı çalışmalarında da öğrencilerin tarihi dizileri tarihi eğlenerek öğreten bir araç olarak gördükleri ve tarihin diziler yoluyla sunulmasından hoşlandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrenciler tarih bilinci boyutunda, dizilerle tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendiğini, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anladığını, dizilerde verilen mesajlar ile günümüz insanın yönlendirildiğini ve dizilerde gösterilen takı, giyimin modayı etkilediğini düşünmekte ve dizilerin tarihe karşı duyarlılığı arttırdığını belirtmektedirler. Nitel kısımda ise tarihi dizilerin birey ve toplum üzerinde olumlu ve olumsuz etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin, olumlu olarak tarihi dizilerdeki kişi ve olayları araştırmaya, öğrenmeyi öğrenmeye, geçmişi öğrenmeye ve yorum yapabilmeye yöneldikleri görölmüştür. Öğrenciler dizilerin bireye ve topluma doğru bir tarih bilinci verdiğini düşünürken milli şuuru da arttırdığını ifade etmektedirler. Dizileri düzenli izleyen öğrencilerin, dizilerde geçmişten günümüze nasıl geldiğimizi hangi zorlukları aştığımızı ve ecdadımızın yaptığı fedakârlık ve çabaları görerek kültürel farkındalıkları oluşurken sosyal devlet anlayışları da gelişmektedir. Tarihi dizilerin olumsuz yönlerine bakıldığında ise öğrencilerin özellikle Muhteşem Yüzyıl dizisini eleştirildiği ve öğrencilerin, Osmanlı padişahlarından Kanuni Sultan Süleyman'ın ve harem hayatının, kadınların giyim ve kuşamının yanlış yansıtıldığını düşündükleri ortaya çıkmış ve yaşam boyu sürebilecek yanlış bir tarih bilincinin de oluşmasına etki edebileceği belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan her öğrenci bir tarihi karakteri benimseyerek kendine rol model aldığını belirtmiştir. Öğrencilerin söylemlerinden de anlaşıldığı gibi öğrenciler dizilerde yansıtılan tarihi karakterleri dikkatli bir şekilde incelemiş ve analiz etmişler, kendilerinde görmek istedikleri ya da kendileriyle özdeştirdikleri yönlerini beğendiklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin izledikleri tarihi diziler ile belli bir tarih bilinci edindikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu noktada dizilerin içerisinde bulunan kurgusallık yönünün tarihi gerçekleri göz ardı edecek şekilde gösterilmesi tarihi dizileri izleyen ancak sorgulama ve araştırma ihtiyacı hissetmeyen öğrenciler, çocuklar ve yetişkinler için kalıplaşmış ve yanlış

bir tarih bilinci oluşturduğu da görülmektedir ki öğrenciler özellikle Kanuni dönemi Osmanlı tarihini zaman zaman çevrelerine ve yetişkin bireyelerine açıklarken zorluk çekmektedirler.

Tarihsel düşünme alt boyutunda öğrenciler, tarihi dizileri izlerken tarihi mekânlara olan ilgilerinin arttığı ve buraları gidip gezmek istediklerini ve tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Tarihi diziler tarihi gerçekçilik ile uygun olduğu ölçüde öğrencilerin tarihi konuları yorumlamasına ve değerlendirmesine katkı sağlamakta; geçmiş, bugün ve geleceği anlamayı kolaylaştırdığı görülmektedir. Tarih bilincinin kazandırılmasında tarih dizilerin etkili olduğunu ve dizilerin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediğini, milli kimliğimizin oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda öğrenciler tarihi dizileri günümüz kültürünün bir parçası olduğunu düşündükleri de tespit edilmiştir. Nitel kısımda ise tarihsel düşünme becerileri altında öğrencilerin ifadeleri, tarihi dizilerin görülen gerçekçi ve kurgusal yönleri, geçmiş ile gelecek arasında bağ kurabilme, tarihi konuları sorgulama temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin tarihsel düş gücü yani imgeleme becerilerini kullanma durumu oluşan tarihi olay ve olguların hangi yönlerini gerçek ve kurgusal gördükleri de ortaya konulmuştur. Ünal ve Kalçık (2016, 250-263) yaptıkları çalışmalarında da tarihi dizilerin öğrencilerin imgeleme becerilerini geliştirdiğini ve tarihi dizileri izledikten sonra dizide gördükleri nesne ve olayları zihinlerinde canlandırarak tarihi gerçekçilik ile resmedebildikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada da tarihi dizilerde geçen tarihi yapıların, dönemin yaşam kültürünün, sosyal yaşam alanlarının ve uğraşlarının gerçek tarihle benzeştiği savaş sahnelerinin gerçekçi bulunduğu görülmüştür. Dizilerde görülen kurgusal yani hayali yönler ise saray içi entrikalar, padişahların aşk ve harem hayatının yansıtıldığı bölümler olduğu görülmektedir. Özellikle her öğrencinin izlemese de bu noktada Muhteşem Yüzyıl dizisinde geçen Kanuni Sultan Süleyman'ın hayatının saraydan hiç çıkmayan, zevkine düşkün bir yönetici gibi gözükmesini kurgusal bulmakta bu yönüyle Osmanlı Padişahını araştırıp Kanuni Sultan Süleyman dönemi hakkında ayrıntılı denilebilecek bir tarih bilgisine de sahip oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin tarihi dizilerle geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarak karşılaştırabildikleri görülürken, Osmanlı Devleti dönemindeki olayları, düşmanları günümüz Türkiye'si ile karşılaştırıp analiz edebildikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler tarihi dizileri izleyerek geçmişlerini düşünüp kendilerini bu toprakları fetheden ve savaşan

ecdadımızın yerine koyarak empati yapmakta, bir birey olarak Türk toplumu için neler yapabileceklerini düşünmektedirler.

Tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmenin öğrenmeyi öğrenme alt boyutunda öğrenciler, tarihi dizileri izlemelerinin onları tarihi sorgulamaya yönlendirdiği ve tarihi dizilerde yanlış olduğunu düşündükleri konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler dizilerde geçen konuları arkadaş çevresi ve ailesiyle paylaşıp değerlendirme yapabilmektedirler. Nitel kısımda ise öğrencilerde tarihi dizilerin merak uyandırdığı ve dizide geçen tarihi yer ve mekânları gezdikleri, gittikleri tarihi yerler hakkında da bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Öğrenciler tarihi konuları araştırarak dizide geçen ve daha önce bilmedikleri tarihi karakterleri, olayları öğrenerek bilmeyi öğrenmektedir. Tarihi dizilerde geçen olay akışı öğrencilerin zihninde tarihi olayların kronolojik bir sıra içerisinde yer etmesine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler tarih bilgisi edinerek öğrendiklerini anlamlandırabilmekte ve çevrelerine aktarabilmektedirler.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırmanın nicel ve nitel boyutlarının bulguları birbirlerini destekler niteliktedir. Bu bağlamda araştırmanın karma yöntemle yapılmış olması, araştırma sonuçlarının daha güven verici olduğunu da göstermektedir.

Teknolojinin hızla gelişmesi ve dolayısı ile kitle iletişim araçlarının insanlar arasında yaygınlaşmasıyla televizyon ve televizyon programları adeta tüm bireylerin hayatında bir dokunuş bırakmakta, böylece izler kitleyi tesiri altına alabilmektedir. Mc Luhan "*Artık yolcu yoktur, herkes mürettebattır!*" (Akt. Altun, 2015, 389) ifadesiyle anlattığı bu durum medya okuryazarlığının önemini vurgularken okuyucuların yazar, seyircilerin yapımcı, dinleyicilerin seslendiren oldukları bir zamanı da göstermektedir (Altun, 2015, 405) . "*Milletlere bir tarih kitabında anlatılan yalan, yanlış ve çarpıklığın tesirini, o milletin hâfızasından ancak üç nesil sonra silebilirsiniz.*" diyen Jules Michelet'i de tarihin nasıl anlatıldığının ve algılandığının yaşam boyu öğrenmeyi etkileyecek bir tarih bilincinin oluşumuna etki ettiğini açıkça ifade etmektedir. Yapılan çalışmada tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme sürecinde tarih bilgisi veren birer kaynak gibi görüldüğü ve öğrencileri etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenme değerlendirilmiş ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik şu öneriler sunulmuştur.

- Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme yeterliklerinden öz kültürü edinme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlikler noktasında bireyi ve toplumu nasıl etkilediğine yönelik araştırmalar yapılabilir.

- Tarihi dizilerin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiği yönündeki araştırma bulgusu; tarihsel düşünme becerilerinin nasıl geliştiğine yönelik yapılacak yeni çalışmalar ile derinlemesine araştırılabilir.

- TDYBÖ Ölçeği geliştirilme sürecinde ortaya çıkan tarihsel düşünme ve öğrenmeyi öğrenme becerileri arasındaki yüksek ilişki dikkate alınarak daha derinlemesine araştırmalar yapılabilir. Tarih bilgisi ve tarih bilinci arasında ortaya çıkan düşük ilişki ise yine çalışmanın kayda değer bir sonucu olup konuyla ilgili araştırmalar yapılabilir.

- Tarihi dizilerin yetişkin bireylerin yaşam boyu öğrenimleri üzerindeki algısı araştırılabilir.

- Tarihi diziler ile farklı türlerdeki diziler arasında öğrencilerin yaşam boyu öğrenmelerine katkısı araştırılabilir.

- Devlet kanalı ve özel kanallarda yayınlanan tarihi dizilerin yetişkinlerin yaşam boyu öğrenmesine katkısı araştırılabilir.

- Öğretmenlerin tarihi dizilerle yaşam boyu öğrenmeleri araştırılabilir

- Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenme kapsamında girişimciliğe etkisi incelenebilir

- Tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmeye etkisi araştırılabilir

- Televizyonun eğitim ve diğer programlar yoluyla informal öğrenmede belirgin bir rolü vardır. Bu rol ve görevlerin farkında olarak diziler yayınlanmalı ve izleyicilere verilmek istenen tarihi mesajlar düzenlenmelidir. Bu mesajlara yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 187.
- Akbaba, B. (2014). Tarih öğretiminde görsel kaynaklardan yararlanma. *Tarih Nasıl Öğretilir*, (3. Basım) (Editör: Mustafa Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Aktay, Y. (2010). *Tarih bozumu tarih sosyolojisi denemeleri*. (1. Baskı). İstanbul: Açılım Kitap Yayıncılık.
- Aktekin, S. ve Çoban, Z. (2012). Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri: Trabzon örneği. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 13 (13), 141-160.
- Aktekin, S. ve Pata, A. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında tarih öğrenmeye yönelik eğilimleri (Trabzon Örneği), *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14 (2), 20-37.
- Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* XVIII (2), 347-361.
- Altun, A. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sosyal medya. *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (Editör: Ahmet Şimşek, Selahattin Kaymakçı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arnes, R. (2011). *Sinema ve gerçeklik tarihsel bir inceleme* (1. Baskı). (Z. Ö. Barkot, çev.). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Ata, B. (2002). Tarih derslerinde dokümanlarla öğretim yaklaşımı, *Türk Yurdu Dergisi*, 22 (175), 80-86.
- Avrupa Komisyonu. (2002). Europeanreport on quality indicators of lifelong learning [http://www.aic.lv/bologna/Bologna/contrib/EU/report_qual%20LLL.pdf] Erişim tarihi: 20.02.2016.
- Avrupa Yetişkin Eğitimi Raporu (2015). Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/> adresinden indirilmiştir.
- Aziz, A. (1975). *Televizyonun yetişkin eğitimindeki yeri ve önemi*. Ankara: Sevinç Matbaası (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları. No 148).

- Aziz, A. (1981). *Radyo ve televizyona giriş*. (2.Basım) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 480.
- Bage, G. (2000). *Thinking History 4-14: Teaching, Learning, Curricula and Communities*. London and New York; Routledge.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 61-82.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler*. (5. Baskı) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2004). *Tam ekran*. (3.Basım). (Çev. Bahadır Gülmez). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bayram, N. (2010). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Amos uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Bazeley, P. & Jackson, K. (2015). *Qualitative Data Analysis with Nvivo. Nvivo ile nitel veri analizi*. (2. Basımdan çeviri) (Çev. Arif Bakla, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilis, E, A. (2013). Popüler televizyon dizilerinden Muhteşem Yüzyıl Dizisi örneğinde tarihin yapı sökümü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, II (45), 19-38.
- Burman, N. J., Boscardin, C. K., & Van Schaik, S. M. (2014). Career-long learning: Relationship between cognitive and metacognitive skills. *Medical teacher*, 36 (8), 715-723.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32,470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı; İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. (22. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (17.Basım). Ankara; Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cereci, S. (1996). *Televizyonun sosyolojik boyutu*. (1.Baskı). İstanbul: Şule Yayınları.
- Cereci, S. (2014). Türk televizyon dizilerinin küresel başarısı: evrensel insan yaklaşımı. *The Journal of Academic Social Science Studies Science*, 28, 1-12 [http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2542] Erişim tarihi: 15.06.2016.

- Collingwood, R.G. (1996). *Tarih Tasarımı*, (Çev. Kurtuluş Dinçer). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Commission of the European Communities (2006). *Adult Learning: It Is Never Too Late to Learn*. Brussels. [http://europa.eu/legislation_] Erişim tarihi: 12.01.2015.
- Cooper, H. (2014). *The teaching of history in primary schools: Implementing the revised national curriculum*. London and New York; Routledge.
- Cornford, R. I. (2002). Learning-to-learn strategies as a basis for effective lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 21 (4), 357–368. [<http://www.itma.vt.edu/courses/humgro/lesson8/Cornford2002LearningToLearnStrats.pdf>] Erişim tarihi: 4.12.2015.
- Cresswell, J. W. (2012). *Educational resarch, planing, conducting and evaluating quantitative and qualitative resarch*. United States of America, Boston: Pearson Education.
- Creswell, J, W. & Plano Clark, V, L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (2. Basımdan çeviri) (Çev. Y. Dede, S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, F. (2013). *İki boyutlu dünyanın üç boyutlu dünyaya tesiri*. (1.Basım) İstanbul: Ferhat Çelik Yayınları.
- Çoban, Z. (2011). *Tarih derslerinde tarihi dizi ve filmlerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çulha Özbaş, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel alanlar. *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. (Editör: A. Şimşek, S. Kaymakçı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çulha Özbaş, B. (2015). Okul dışı tarih öğretiminde tarihsel alanlar. *Tarih Nasıl Öğretilir*. (3. Basım). (Editör: M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar* (1.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Bilgi, Yaz*/42, 77-93.
- Demircioğlu, İ. H. (2014). Tarih öğretiminin amaçları. *Tarih Nasıl Öğretilir* (Editör: M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

- Demirkan, C. (2012). Kültür ve bilinç endüstrisi döngüsünde televizyonun paralel evreni. *Türkiyede Modernleşme Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi*. (Editör: E. Eğribel, U. zcan). İstanbul: Doğu Kitapevi Yayınları.
- Dewey, J. (2011). *Deneyim ve Eğitim*. (2. Baskı). (ev. S. Akıllı). Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Diken, B. ve Laustsen, B. C. (2011). *Filmlerle Sosyoloji* (2. Baskı). (ev. S. Ertekin). İstanbul: Metris Yayınları.
- Dilek, D. (2000). Öğrencilerde tarih dncesinin gelişimi, tarih derslerinde öğrenme ve anlama. *Milli Eğitim*, 145, 50-4.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. (3.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Dilek, D., Alaba, R. (2014). Öğrencilerde tarihsel düşünce gelişimi. *Tarih nasıl öğretilir? Tarih ğretmenleri için özel ğretim yöntemleri* (3.Baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Din, E. (2010). Tarih bilinci açısından tarih öğretiminin amaçları, *Tarih Nasıl ğretilir*. (Editör: M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Dorsay, A. (1998). *Sinema ve ağımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- E.A.Y.S Herkes için Eğitime Ulamak Kolay Projesi (2008). Yaayarak ğrenme, herkes için, her zaman, her yerde! İnfomal ğrenme İçin Kaynak Kitabı. [<http://docplayer.biz.tr/43527-Yasayarak-ogrenme-herkes-icin-her-zaman-her-yerde.html>]. Erişim tarihi: 23.01.2016.
- Erdem, H. H. (2014). Kitle iletişimi etik ve eğitimi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34 (1), 63-77.
- Erdoğan İ. ve Alemdar K. (1990). *İletişim ve toplum, kitle iletişim kuramları tutucu ve değiimci yaklaşımlar*. (1. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (1998). Gerbner'in ekme tezi ve anlattığı öyküler üzerine bir değerlendirme. *Kültür ve iletişim* (2) 149-180. [<http://www.irfanerdogan.com/makaleler1/gerbner.htm>]. Erişim tarihi: 7.7.2016.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2001). Televizyon: Dünyaya açılan pencere. *A. . İletişim Fakültesi İletişim Yıllığı*, 169 -197.
- Erjem, Y. ve ağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: Yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi. *C.. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 15-30.

- Ersoy, A. (2009). *Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye’de halk kütüphaneleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme* (6.Baskı). Ankara: Edge Akademi.
- Ferro, M. (2003). *The Use and Abuse of History: Or How the Past is Taught to Children*. London and New York: Routledge.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. Baskı) Ankara; Pegem Akademi Yayınları.
- Figel, J. (2007). *Key competences for lifelong learning*. Office for Official Publications of the European Communities.
- Friesen, N. & Anderson, T. (2004). Interaction for lifelong learning. *British Journal of Educational Technology*, 35 (6), 679–687. [<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8535.2004.00426.x/epdf>]. Erişim tarihi:4.12.2015.
- Gazi, F. (2010). *Gösterilen tarih dönem dizileri, senaryoya aktarılan tarih aktarımı tarihin hikayeleştirilme içerisindeki yorumu ve inandırıcılığı: Bu Kalp Seni Unutur Mu Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Görgen, İ. (2013). Program geliştirmede temel kavramlar. *Eğitimde program geliştirme kavramlar yaklaşımlar* (2.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güleç, İ, Çelik, S. ve Demirhan, B. (2012). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 34-48.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun popüler kültür ürünlerini benimsetme ve yayma işlevi üzerine bir değerlendirme. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 2 (4). [http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_4._sayi_Bahar_2012/pdf/Gulluoglu.pdf]. Erişim tarihi: 4.12.2015.
- Günaydın, F. (2013). *Toplumsal ve dini değerlerin görsel medyada sunumu üzerine sosyolojik bir inceleme: Ekmek Teknesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, F. (2013). *Sınıf yönetimi. Yaklaşım ve modeller*. (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, N. (2011). *İletişim kuramlar ve yaklaşımlar*. (1. Basım) Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Günüç, S., Odabaşı, F.H. ve Kuzu, A.(2012). Yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 309-325. [http://sbe.gantep.edu.tr]. Erişim tarihi: 01.10.2016.
- Haber. (2016). [http://www.ahaber.com.tr/magazin/2016/11/18/dirilis-ertugrul-reyting-patlamasi-yapti]. Erişim tarihi: 1.1.2017.
- Hinchliffe, G. (2006). Re-Thinking lifelong learning. *Studies in Philosophy and Education*, 93–109. [http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11217-006-0004-1#page-1]. Erişim tarihi: 4.12.2015.
- Hobsbawm, E. J., & Akınhay, O. (2009). *Tarih üzerine*. Agora Kitaplığı. [http://dergipark.ulakbim.gov.tr/egitimvetoplum/article/viewFile/5000112888/5000105132]. Erişim tarihi: 01.10.2016
- Işık, M. (2012). *Kitle iletişim teorilerine giriş*. (4. Basım). Konya: Eğitim Kitabevi.
- İçinsel, H. (2010). *Bir Popüler Kültür Ürünü Olan Hanımın Çiftliği Dizisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Johnson B. R., & Onwuegbuzie J. A. (2004). Mixed methods research: a research paradigm whose time has come. *American Educational Research Association is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to Educational Researcher*. 33(7).
- Kabapınar, Y. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programlarında “okul dışı öğrenme”ye bakmak: bize her yer sınıf, bize heryer öğrenme ortamı (1.Baskı). (Ed. Şimşek, Kaymakçı) *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (3. Basım) Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kalçık, F. ve Kalçık, C. (2016). Tarih derslerinde aktif ve öğrenci merkezli anlayışa ilişkin öğretmen görüşleri. *4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitaplığı. 158-172.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. (10. Basım) Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi “Kavramlar ve ilkeler teknikler”*. (26.Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, E. H. (2014). Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Dergisi*, 47, 81-102.

- Kaya, E. ve Çengelci, T. (2011). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitiminde filmlerden yararlanılmasına ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 116-135.
- Kaya, R. ve Günel, H. (2015). Tarih öğretmenlerinin muhteşem yüzyıl dizisi özelinde tarih konulu film ve dizilerin öğretimde kullanımına yönelik görüşleri, *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 1-48.
- Kocadaş, B. (2004). Kitle iletişim araçları eğitim ilişkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV (2), 129-135.
- Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Bilig*, 34, 1-13.
- Kolker, R. (2009). *Film, biçim ve kültür*. (1. Basım). (Çev. F. Ertınaz, A. Güney, Z. Özen, O. Şakır, B. Tokem, D. Tunal, E. Yılmaz). Ankara: De Ki Basım Yayımları.
- Köklü, N. ve Büyüköztürk, Ş. (2000). *Sosyal bilimler için istatistiğe giriş*. (1. Basım) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Küçükcan, T.; Albayrak, E.; Albayrak, Ş.; Küçükyılmaz, M. M. ve Güven, S. (2011). *Toplumun, kültür politikaları ve medyanın kültürel süreçlere etkisi algısı araştırması*. (SETA Raporu). [<http://www.setav.org/seta-kultur-politikalari-ve-medya-iliskisini-arastirdi/>]. Erişim tarihi: 23.01.2016.
- Marcus, A. S. (2004). Hollywood history in high school: using feature films to support students' historical understanding. [<http://www.tne.uconn.edu/Research/TNE%20Research%20Grant%20%20Post%20M%20arcus.pdf>]. Erişim Tarihi: 16.11.2016.
- Matheson, D., & Matheson, C. (1996). Lifelong learning and lifelong education: A critique. *Research in Post-Compulsory Education*, 1 (2), 219-236.
- Mattelart, A. (2013). *İletişimin dünyasallaşması*. (3. Basım). (Çev. H. Yücel) İstanbul: İletişim Yayınları.
- MEB. (2008). Öğrencilerin televizyon izleme alışkanlıkları. [http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/TV_izleme.pdf]. Erişim tarihi: 17.01.2017.
- Merriam, B. S. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (3. Basım). (Çev. F. Koçak Canbaz, M. Öz., S. Turan). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Mete, M. (1999). *Televizyon yayınlarının Türk toplumu üzerindeki Etkisi*. (1. Basım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

- Muratalan, T. (2011). *Tarih Öğretmenlerinin tarihi filmlerden yararlanırken yaşadığı sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Murdoch-Eaton D. ve Whittle, S. (2012). Generic skills in medical education: Developing the tools for successful lifelong learning. *Med Education*, 46 (1), 120–128.
- Nordstrom, N. M. (2008). *Top 10 Benefits of Lifelong Learning*. [http://www.selfgrowth.com/artcles/Top_10_Benefits_of_Lifelong_Learning.html]. Erişim tarihi: 17.01.2016.
- O'Connor, J. E. (1987). Teaching History with Film and Television. Discussions on Teaching. *American Historical Association, Washington, DC 20003*.
- O'Connor, J. E. (1988). History in images/images in history: Reflections on the importance of film and television study for an understanding of the past. *The American Historical Review*, 93 (5), 1200-1209.
- of Sociology Sayı / Vol.: 25: 103-123* ISSN: 1300-5642
- Oktay, T. (2011). Televizyon, diziler ve Türk toplumu. *Türk Yurdu Dergisi*, 100 (213).
- Oral, B. ve Yazar, T. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 52.
- Ortaylı, İ. (2008). *Tarihimiz ve biz*. (3. Basım). İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Oskay, Ü. (2010). *Yıkanmak istemeyen çocuklar olalım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özen, Y. (2011). Algın öğrenme teorisi yaşam boyu değişerek ve gelişerek öğrenme (Öğrenmeye Sosyal Psikolojik Bir Bakış). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 6.
- Özmen, C. Er, H. ve Ünal, F. (2014). Televizyon dizilerinin tarih bilinci üzerine etkisi Muhteşem Yüzyıl Dizisi örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, (25), 409-426.
- Özön, N. (1984). *100 Soruda Sinema Sanatı*. (2.Basım). Ankara: Gerçek Yayınevi.
- Öztaş, S. (2008). Tarih öğretimi ve filmler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2 (16), 543-556.
- Öztaş, S. (2010). Tarih Derslerinde Filmlerin Kullanımı. *Tarih Nasıl Öğretilir*. (3. Basım). (Editör. M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Öztaş, S. (2014). Tarih derslerinde filmlerin kullanımı. *Tarih Nasıl Öğretilir*. (Editör. M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

- Öztaş, S. (2015). Tarih öğretiminde tarihî film ve tarihî dizilerin kullanılmasına ilişkin tarih bölümü öğrencilerinin görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği). *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (2), 1-37.
- Öztaş, S., Anıl, K. N. ve Kılıç, B. (2013). Tarihî film veya tarihî dizilerin tarihe ilgiyi artırmada etkisine ilişkin MYO öğrencilerinin görüşleri. *Electronic Journal of Vocational Colleges- Aralık UMYOS Özel Sayı*, 107-120.
- Öztürk, M. (2014). Mekânı Algılama Becerisi. *Tarih Nasıl Öğretilir. (3. Basım)*. (Editör. M. Safran). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Perse, E. M. (2001). *Media effects and society*. London:Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- [Bkz:https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=IjqRAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=%22media+effects+and+society%22+yazar:perse+yazar:elizabeth&ots=p7ya3H0yDh&sig=k23hJyF1z-JIKTiBdA6JUnfNPcU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false]. Erişim tarihi: 12.3.2016.
- Polat, C. ve Odabaş, H. (2008). Bilgi toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı. Bilgi Okuryazarlığı. *Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu*, 27-30 March 2008, Antalya. [<http://eprints.rclis.org/12661/1/37.pdf>]. Erişim tarihi: 09.06.2016.
- Postman, N. (2010). *Televizyon öldüren eğlence, gösteri çağında kamusal söylem*. (3. Basım). (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Punch, F. K. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar*. (1. Basım) (Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Rosenstone, R. A. (1995). The historical film as real history. *Filmhistoria online*, 5(1), 5-23.
- Safran, M. (2006). *Tarih Öğretimi Makale ve Bildiriler*. Ankara; Gazi Kitabevi.
- Safran, M. ve Şimşek, A. (2011). Anlatı bağlamında tarih yazımının sorunları. *Bilig*, 59, 203-234.
- Savaş, G. (2006). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (21. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Stradling, R. (2003). *Tarihi öğrenmek ve öğretmek 20.yy Avrupa tarihi nasıl öğretilmeli*. (Çev. A. Ünal). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayıncılık.
- Sujatna, M, L. & Siregar A., T. B.(2011). Web as a Lifelong Media for Building Language Learning
[<http://repository.widyatama.ac.id/xmlui/bitstream/handle/123456789/3575/CONTENT%20MEITA.pdf?sequence=5> indirilme 5,5,2016 summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11097_en.htm]. Erişim tarihi: 12.3.2016.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74.
- Şahin A. (2011). *Eleştirel medya okur yazarlığı*. (1. Basım). Ankara: Anı Yayınları.
- Şahin Kaya, Ş. (2011). Televizyon, tarih ve toplumsal bellek. *Sosyoloji Dergisi / Journal*
- Şen, R. (2013). *Model belirlemesi, örneklem hacmi ve tahmin yönteminin yapısal eşitlik modelleri uyum ölçütlerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şimşek, A. (2012). Türk tarih tezi üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 85-100.
- Tarhan, S. (2014). Eğitim ve psikoloji. (Editör. F. Güneş). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. (1. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Taylan, H. H. (2011). *Televizyon programlarındaki şiddetin yetiştirme etkisi: Konya lise öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taylan, H. H. (2011). *Televizyonla yetişmek; televizyon şiddetinin etkileri üzerine bir araştırma*. (1. Basım) Konya: Çizgi Kitapevi Yayıncılık.
- Taymaz, H. (1978). Hizmet içi eğitim kavram ve kapsamı. *Eğitim ve Bilim*, 2 (11).
- Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri*. (1. Baskı). (Çev. Y. Dede, S. B. Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tekeli, İ. (2010). *Birlikte yazılan ve öğrenilen bir tarihe doğru*. (2. Basım). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Tezcan, C. (2008). *Yapısal eşitlik modelleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Toprak, M. ve Erdoğan, A. (2012). Yaşam boyu öğrenme: Kavram, politika, araçlar ve uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2 (2), 69-91.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin peşinde - modern tarih çalışmasında hedefler, yöntemler ve yeni doğrultular*. (Çev. Ö. Arıkan). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tower, K. (2000). In our own image: shaping attitudes about social work through television production. *Journal of Social Work Education*, 36 (3), 575-585.
- UNESCO. (2013). Glossary of Curriculum Terminology. *International Bureau of Education*. 26. [http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/IBE_GlossaryCurriculumTerminology2013_eng.pdf]. Erişim tarihi: 12.3.2016.
- Ünal, F. ve Kalçık, C. (2016). Ortaokul öğrencilerinin tarihi dizilere ilişkin algılarının metafor yoluyla belirlenmesi. *IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı. 264-275.
- Ünal, F. ve Kalçık, C. (2016). Tarihi dizilerde yansıtılan imgeler ve ortaokul öğrencilerinin tarihsel imgelem becerilerini kullanım durumunun analizi. *IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı. 250-263.
- Ünal, F., Kalçık, C. ve Satuk, M. (2016). Halk Eğitim Kurslarının, Kadın Katılımcıların Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerine Katkısının Değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 11 (9), s. 905-930.
- Ünür, E. (2013). Türk televizyon dizilerinde toplumsal kimliklerin temsili. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3 (2), 32-42.
- Varol, A. (1997). Televizyonla uzaktan eğitim ve mahalli radyo ve televizyon kuruluşlarının sıkıntıları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi VI*, 145-157.
- Vella, Y. (2001). Yaratıcı Tarih Öğretimi. (Çev. B. Ata). *Milli Eğitim Dergisi*, 150, 1-4.
- Yapıcı, G. (2006). *Dört kültürde tarih öğretimi yaklaşımı: İngiltere, Fransa, İsviçre ve Türkiye örnekleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Yapıcı, Ş. (2006). Bir eğitim aracı olarak televizyon ve etkileri. *AKÜ Eğitim Fakültesi Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi*. 6, 2. [<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=272>]. Erişim tarihi: 12.3.2016.
- Yaylagül, L. (2013). Bilgisayar ve internetin ekonomi politiği. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 4(7).
- Yazıcı, Ş. (2014). *Televizyon dizilerinde oryantalizm etkisi; Muhteşem Yüzyıl Dizisinde harem temsili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldıran Önk, Ü. (2011). *Milenyum sonrası Türk dizilerinde oluşan dizi kültürü ve toplumsal temsil sorunu*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, İzmir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdigül, Y. ve Zinderen İ. E. (2013). *Sinema ve televizyonda özel efekt*. (1. Basım). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Zipsane, H. (2008). Lifelong learning through heritage and art. [<http://nckultur.org/wp-content/uploads/2013/10/ZIPSANE-HENRIK-12-LIFELONG-LEARNING-THROUGH-HERITAGE-AND-ART....2007.pdf>]. Erişim tarihi: 12.3.2016.

EKLER

EK-1: Bartın İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgeleri

T.C.
BARTIN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24925745-605-E.833466
Konu : Anket İzni (Cansu KALÇIK)

22.01.2016

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 20/03/2012 tarih ve 4506 sayılı yazı ekindeki 2012/13 No.lu Genelge.
b) Müdürlük Makamından alınan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu Kurulması" konulu 05/10/2015 tarih ve 9818658 sayılı Olur.
c) Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 12/01/2016 tarih ve 35 sayılı yazısı ve ekleri.

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi (c) yazısı ekindeki Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı, Yaşam Boyu Öğrenme Bilim Dalı (Tezli) Yüksek Lisans Öğrencisi Cansu KALÇIK'ın "Televizyonda Yayınlanan Tarihi Dizilerin Yaşam Boyu Öğrenmeye Etkisi" konulu araştırmasını ilimizdeki Ortaokul 8. sınıf ve 12. sınıf öğrencilerine ekteki takvim doğrultusunda uygulamak istediği bildirilmektedir.

İlgi (c) yazı gereği yapılmak istenen Araştırma İzni Projesine ilişkin başvuru ilgi (a) 2012/13 No.lu Genelge kapsamında "Araştırma Değerlendirme Komisyonu"na değerlendirilmiş ve uygun bulunmuştur.

İlgilinin çalışmasına ilişkin Araştırma Değerlendirme Formu ve çalışma takvimi ekte sunulmuş olup, söz konusu çalışmanın okul müdürlerinin bilgisi dahilinde eğitim öğretimi aksatmadan uygulanabilmesi hususunu Olur'lara arz ederim.

Ahmet GÜNERHAN
Şube Müdürü

OLUR
22.01.2016

Yaşar DEMİR
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Adres : Gökbucağı mah.2 nolu çevre yolu 74000 BARTIN
Tel : (0378) 227 68 90 (327)
Fax : (0378) 227 96
e-posta : tarnelegitim74@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat:
Ahmet GÜNERHAN- Şube Müdürü
(Temel Eğitim Şubesi)
Elektronik Ağ: <http://bartin.meb.gov.tr>

Bu belge mevzuatı elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evzaksomu.meb.gov.tr> adresinden clemc-b680-3081-9b49-5a83 kodu ile teyit edilebilir.

Scanned by CamScanner

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 36823621-302.14- 135
Konu : Araştırma İzni

01.02/2016

Sayın Cansu KALÇIK
Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

İlgi : a)11.01.2016 tarihli dilekçeniz.
b) Bartın Valiliği (İl Millî Eğitim Müdürlüğü)'nin 01/02/2016 tarihli ve 24925745-605-
E.1126466 sayılı yazısı.

İlgi a) dilekçeniz gereğince "Televizyonda Yayınlanan Tarihi Dizilerin Yaşam Boyu Öğrenmeye Etkisi" konulu araştırma öneriniz ile ilgili veri toplama araçlarını uygulamanızın uygun görüldüğüne dair yazı ekte sunulmuştur.
Bilgilerinize sunulur.

Prof. Dr. Çetin ŞEMERCİ
Enstitü Müdürü

Ek: İlgi (b) yazı sureti (2 Sayfa)

Ağdacı Mah. 74100 Merkez / BARTIN
Telefon No:(0378) 223 54 44 Faks:(0378) 223 54 96
e-Posta:ebe@bartin.edu.tr İnternet Adresi:www.bartin.edu.tr

Bilgi için: Suzan ESEN
Memur
Telefon No:(0378) 223 54 96

Scanned by CamScanner

EK-2: TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME ÖLÇEĞİ

Değerli katılımcı; bu araştırmada, televizyonda yayınlanan tarihi dizilerin yaşam boyu öğrenmedeki yerine ilişkin sizlerin değerli fikirlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olması sizlerin ölçek formunu eksiksiz doldurmanıza bağlıdır. Lütfen maddeleri dikkatle okuyunuz ve her bir maddeyle ilgili ifadelerden size uygun olanı (X) işareti ile belirtiniz. Katılımınız ve yardımlarınız için teşekkür ederiz.

(Doç.Dr. Fatma ÜNAL, Cansu KALÇIK/Bartın Üniversitesi)

A. Demografik Bilgiler

1. Cinsiyet 01 () Kız 02 () Erkek
2. Sınıf 01 () 8 02 () 12
3. Okul 01 () Ortaokul 02 () İmam Hatip Ortaokulu
03 () Anadolu Lisesi 04 () Fen Lisesi
05 () İmam Hatip Lisesi
06 () Mesleki ve Teknik Lise
() Diğer (Lütfen yazınız).....
4. Anne eğitim düzeyi 01 () İlkokul 02 () Ortaokul 03 () Lise
04 () Ön lisans 05 () Lisans (4 yıllık üniversite)
() Diğer (Lütfen yazınız).....
5. Baba eğitim düzeyi 01 () İlkokul 02 () Ortaokul 03 () Lise
04 () Ön lisans 05 () Lisans (4 yıllık üniversite)
() Diğer (Lütfen yazınız).....
6. Anne mesleği 01 () Ev hanımı 02 () Memur 03 () İşçi
04 () Emekli
() Diğer (Lütfen yazınız).....
7. Baba mesleği 01 () Esnaf 02 () Memur 03 () İşçi
04 () Emekli
() Diğer (Lütfen yazınız).....

B. Televizyon İzleme Durumu

1. Evinizde kaç adet televizyon var? 01 () Yok 02 () 1 tane
03 () Diğer (Lütfen yazınız).....
2. Evde size ait bir televizyon var mı? 01 () Evet 02 () Hayır
3. Günde kaç saat televizyon izlersiniz? 01 () Hiç 02 () 1saat
03 () 2-3 saat 04 () 3saatten fazla
4. Televizyonda en çok hangi programları izlemeyi tercih ediyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
01 () Yerli dizi 02 () Yerli sinema 03 () Yabancı dizi
04 () Yabancı sinema 05 () Haberler 06 () Magazin
07 () Belgeseller 08 () Yarışma programları
09 () Aile, yaşam, kadın programları 10 () Müzik/ eğlence / klip
() Diğer (Lütfen yazınız).....
5. Televizyonda en çok hangi tür dizileri izlemeyi tercih ediyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
01 () Dizi izlemem 02 () Bilim kurgu 03 () Macera/Polisiye
04 () Komedi 05 () Romantik 06 () Tarihi
() Diğer (Lütfen yazınız).....
6. Televizyonda en çok hangi tarih konulu programları izlemeyi tercih ediyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
01 () Tarihi belgesel 02 () Tarihi dizi 03 () Tarihi sinema
04 () Açık oturum 05 () Tartışma programı () Diğer (Lütfen yazınız).....

7. Aşağıda verilen televizyon dizilerinden hangisini/hangilerini izliyorsunuz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

01 () Muhteşem Yüzyıl (Hürrem-Kösem)

02 () Diriliş Ertuğrul

03 () Filinta

04 () Büyük Sürgün

() Diğer (Lütfen yazınız.).....

8. Televizyondaki tarihi dizileri düzenli izler misiniz?

01 () Evet

02 () Hayır

C. Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme

Sıra No	Tarihi diziler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyup size ne derece uyduğunu (X) şeklinde işaretleyiniz.	Katılma Dereceniz				
		1. Hiç katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Kısmen katılmıyorum	4. Katılıyorum	5. Tamamen katılıyorum
1	Tarihi dizilerden tarihle ilgili yeni bilgiler öğreniyorum.					
2	Tarihi diziler sayesinde öğrendiğim tarihi olay ve olgular daha çok aklımda kalıyor.					
3	Tarihi diziler sayesinde daha önce iyi bilmediğim tarihi şahsiyetler ve olaylar hakkında bilgi ediniyorum.					
4	Tarihi diziler güncel olayları, ulusal ve uluslararası gelişmeleri daha iyi anlamamı sağlıyor.					
5	Tarihi diziler sayesinde tarihteki sosyal ve kültürel hayatın örneklerini görüyorum.					
6	Tarihi diziler sayesinde geçmiş, bugün ve gelecek ilişkisini daha iyi kurabiliyorum.					
7	Tarihi dizilerin, tıpkı kitaplar gibi tarihi bilgi veren bir kaynak olduğunu düşünüyorum.					
8	Tarihi dizilerin, her yaştan herkesin tarih bilgisini arttırdığını düşünüyorum					
9	Tarihi dizileri izledikten sonra arkadaşlarımla konuyla ilgili tartışmalar yapıyorum.					
10	Tarihi dizileri izledikten sonra dizideki konu ve kişilerle ilgili araştırma yapıyorum.					
11	Tarihi dizilerdeki kişi ve olayları çevremdekilerle paylaşıyorum.					
12	Tarihi diziler beni tarihi konuları sorgulamaya yönlendiriyor.					
13	Tarihi dizilerde yanlış olduğunu düşündüğüm konuların doğrusunu öğrenmek için çaba gösteririm.					
14	Tarihi dizilerdeki kişi ve olaylarla ilgili merak ettiklerimi konunun uzmanlarına soruyorum.					

Sıra No	Tarihi diziler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyup size ne derece uyduğunu (X) şeklinde işaretleyiniz.	Katılma Dereceniz				
		1. Hiç katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Kısmen katılmıyorum	4. Katılıyorum	5. Tamamen katılıyorum
15	Tarihi dizilerde kullanılan sembol, giyim ve kuşam (takılar vb.) gibi öğeleri günlük hayatımda kullanmak isterim.					
16	Tarihi dizilerde yer alan söylemleri günlük yaşamımda da kullanıyorum.					
17	Tarihi diziler hakkında ailemle birlikte yorumlar yapıyoruz.					
18	Tarihi diziler tarihle ilgili konuları yorumlamama ve değerlendirmeme katkıda bulunuyor.					
19	Tarihi diziler geçmişi, bugünü ve geleceği anlamamı kolaylaştırıyor.					
20	Tarihi dizilerdeki karakterlerin yerine kendimi koyarak tarihi olaylar ile ilgili yorumlar yapıyorum.					
21	Tarihi dizilerde yer verilen tarihi belgeler yoluyla dönemin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının yansıtıldığını düşünüyorum.					
22	Tarihi dizilerdeki kişi ve olayların çevremdeki herkes tarafından konuşulduğuna şahit oluyorum.					
23	Tarihi diziler tarihi mekânlara olan ilgimi arttırdığı için bu mekânlara ziyaret etmek istiyorum.					
24	Tarih bilincinin kazandırılmasında tarih dizilerin etkili olduğunu düşünüyorum.					
25	Tarih dizilerdeki sorunlarla ilgili kendimce çözüm yolları üretmeye çalışırım.					
26	Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili dergi ve kitapları okumaya başladım.					
27	Tarihi dizileri izledikten sonra tarihle ilgili internet sayfalarını incelemeye başladım.					
28	Tarihi dizilerin okul dışında tarihi öğrenmede önemli bir araç olduğunu düşünüyorum.					
29	Tarihe merakım olmasa da tarihi dizileri ilgiyle izliyorum.					
30	Televizyondaki diziler içinde en çok tarihi dizilerden etkileniyorum.					
31	Tarihi dizilerin kişisel gelişimime katkı sağladığını düşünüyorum.					

Sıra No	Tarihi diziler ile ilgili aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyup size ne derece uyduğunu (X) şeklinde işaretleyiniz.	Katılma Dereceniz				
		1. Hiç katılmıyorum	2. Katılmıyorum	3. Kısmen katılıyorum	4. Katılıyorum	5. Tamamen katılıyorum
32	Tarih dizilerinin toplumun kültürel yapısını olumlu etkilediğini düşünüyorum.					
33	Tarihi dizilerin günümüz kültürün bir parçası olduğunu düşünüyorum.					
34	Tarihi diziler milli kimliğimizin oluşumuna katkı sağlıyor.					
35	Tarihi dizilerin, geçmişte yaşanmış olayları günümüzün anlayışı ve kültürel bakış açısıyla anlatıldığını düşünüyorum.					
36	Tarihi dizilerin tarihi gerçekleri de yansıttığını düşünüyorum.					
37	Tarihi dizileri tarih konularının öğretiminde bir eğitim aracı olarak görüyorum.					
38	Tarihi diziler tarihi belgesel ve tartışma programlarından daha çok ilgimi çekiyor.					
39	Tarihi dizilerin tarihe karşı duyarlılığı arttırdığını düşünüyorum.					
40	Tarihi diziler sayesinde, geçmişten bugüne ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkilerini daha iyi anlıyorum.					
41	Tarihi dizilerde kullanılan eşyalar, giysiler, takılar vb. modayı etkiliyor.					
42	Tarihi dizilerin, tarihteki farklı devletler hakkında bilgilendirdiğini düşünüyorum.					
43	Tarihi dizilerde erkek karakterlerin ön planda olduğunu düşünüyorum.					
44	Tarihi dizilerde verilen mesajlar ile günümüzdeki insanların yönlendirildiğini düşünüyorum.					

EK-3: TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME GÖRÜŞME FORMU

Sorular

1. Tarihi dizileri neden izlemeyi tercih ediyorsunuz?

2. Size göre tarihi diziler gerçek tarihi yansıtıyor mu, yoksa tamamen hayal ürünü müdür?

3. Tarihi dizilerin öğreniminize bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

Açıklayınız.

Sondaj:

- a) Tarihi sorgulamaya ve araştırmaya sizi sevk etti mi? Örnek verir misiniz
- b) Tarihi kişi ve olayların daha çok aklınızda kalmasını sağladı mı?
- c) Tarihi diziler sizce bir eğitim aracı olabilir mi?

4. Takip ettiğiniz tarihi dizilerin sizce ne gibi etkileri var?

Sondaj:

Tarihe bakış açınızı etkiliyor mu? a) olumlu etkiliyor. Şu nedenle....

b) olumsuz etkiliyor. Şu nedenle

Günlük yaşamınızı etkiliyor mu? a) Tarihi kitaplara olan ilgi arttı mı?

b) Çevredeki tarihi yerlere olan ilgi arttı mı?

c) Günlük yaşamda arkadaşlarımız, öğretmenlerimiz, aileniz ile tarih hakkında konuşuyor musunuz?

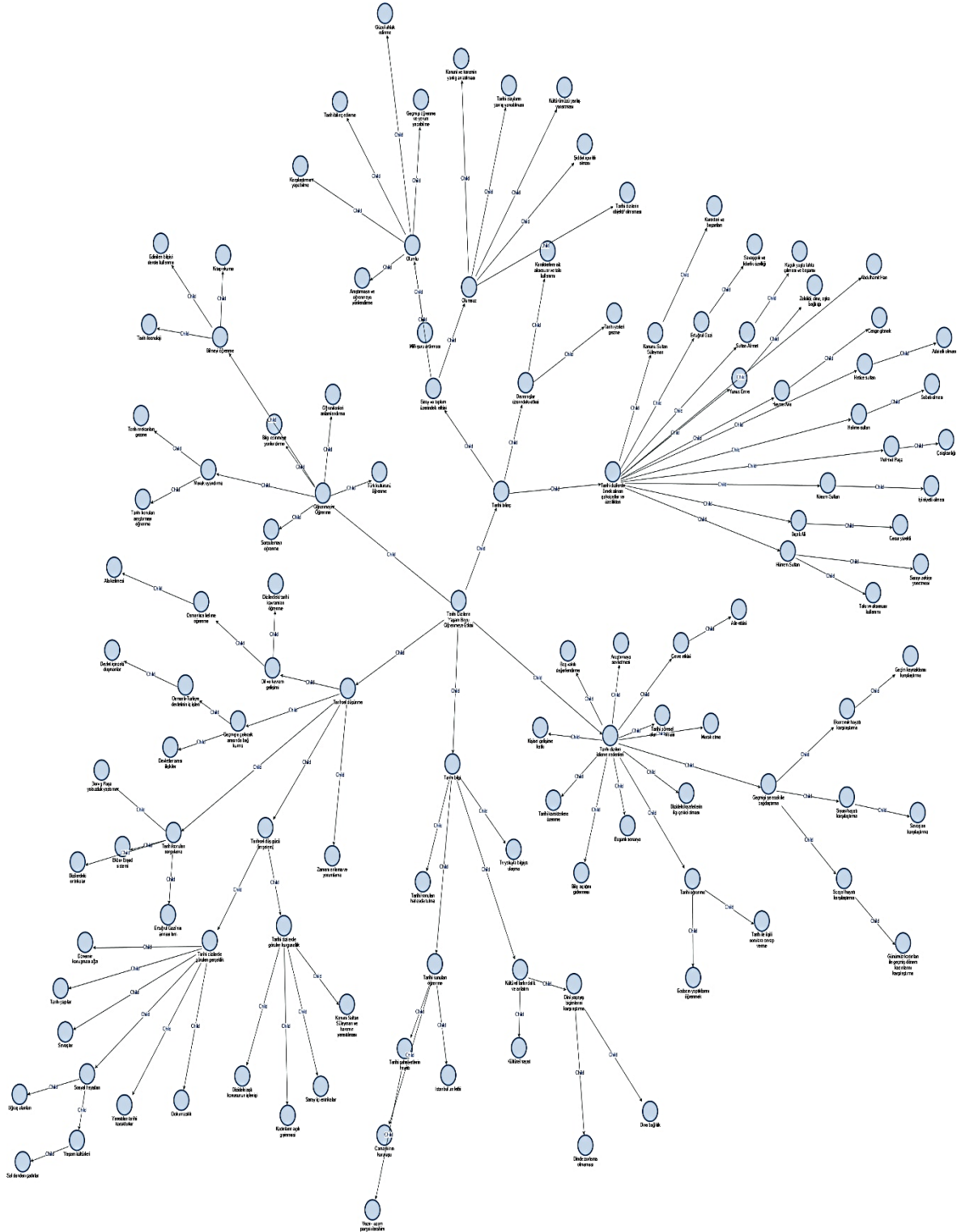
5. İzlediğiniz tarihi dizilerden kendinize örnek aldığınız bir karakter var mı?

Sondaj: Bu karakterlerin hangi özelliği sizi etkiliyor?

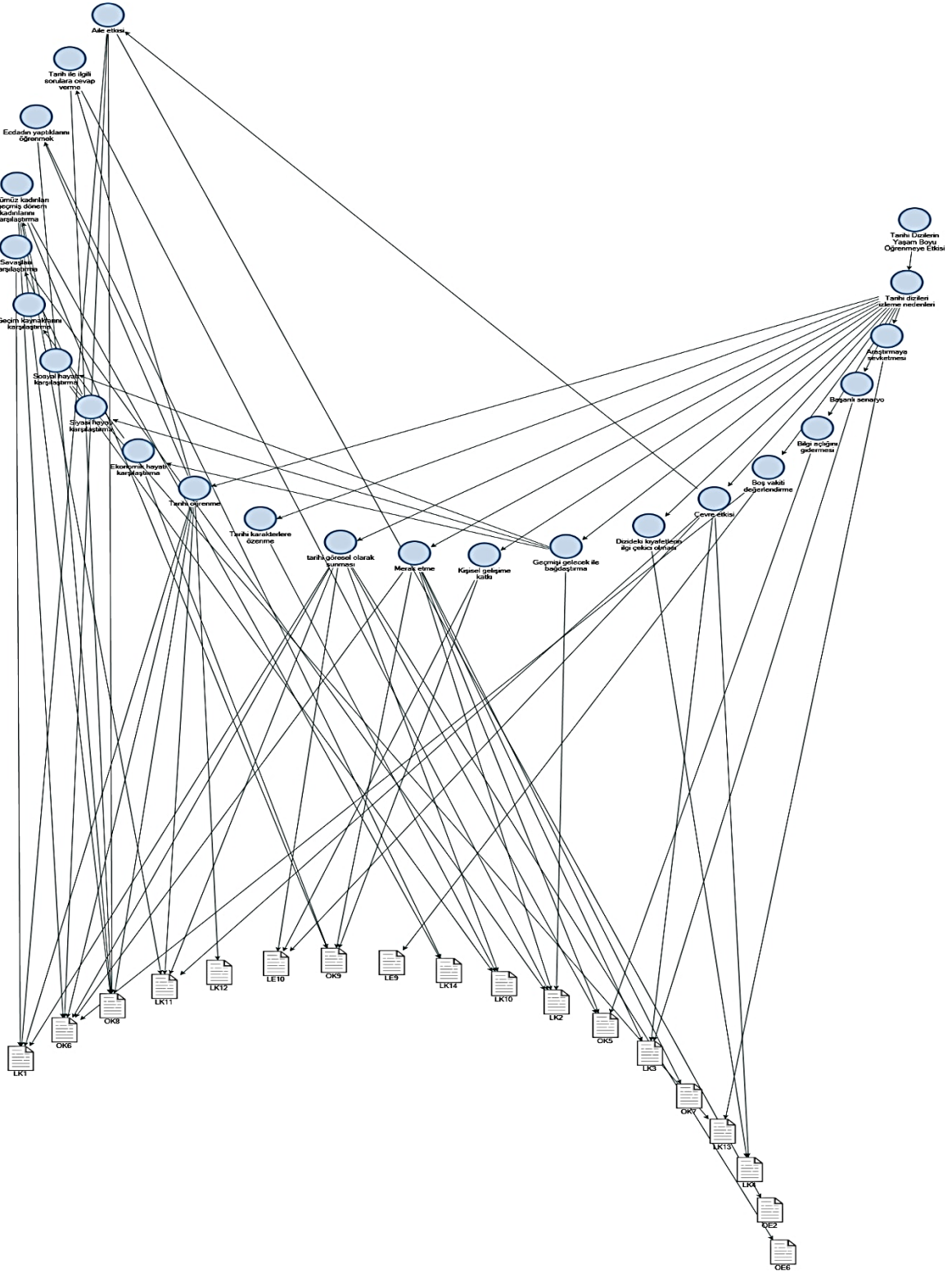
6. İzlediğiniz tarihi dizilerin size göre olumlu ya da olumsuz yanları nelerdir?

Açıklayınız.

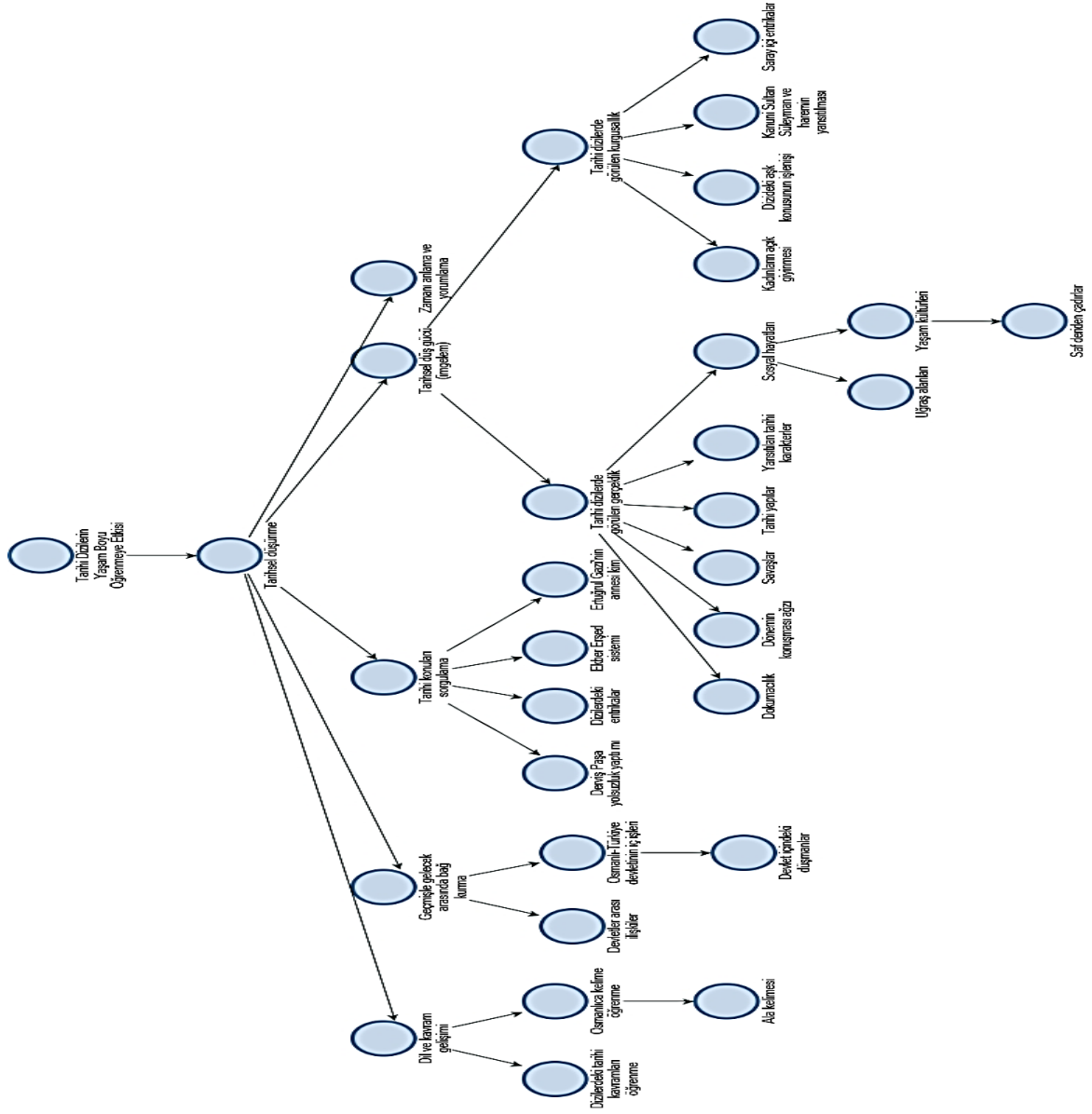
EK-4: TARİHİ DİZİLERLE YAŞAM BOYU ÖĞRENME

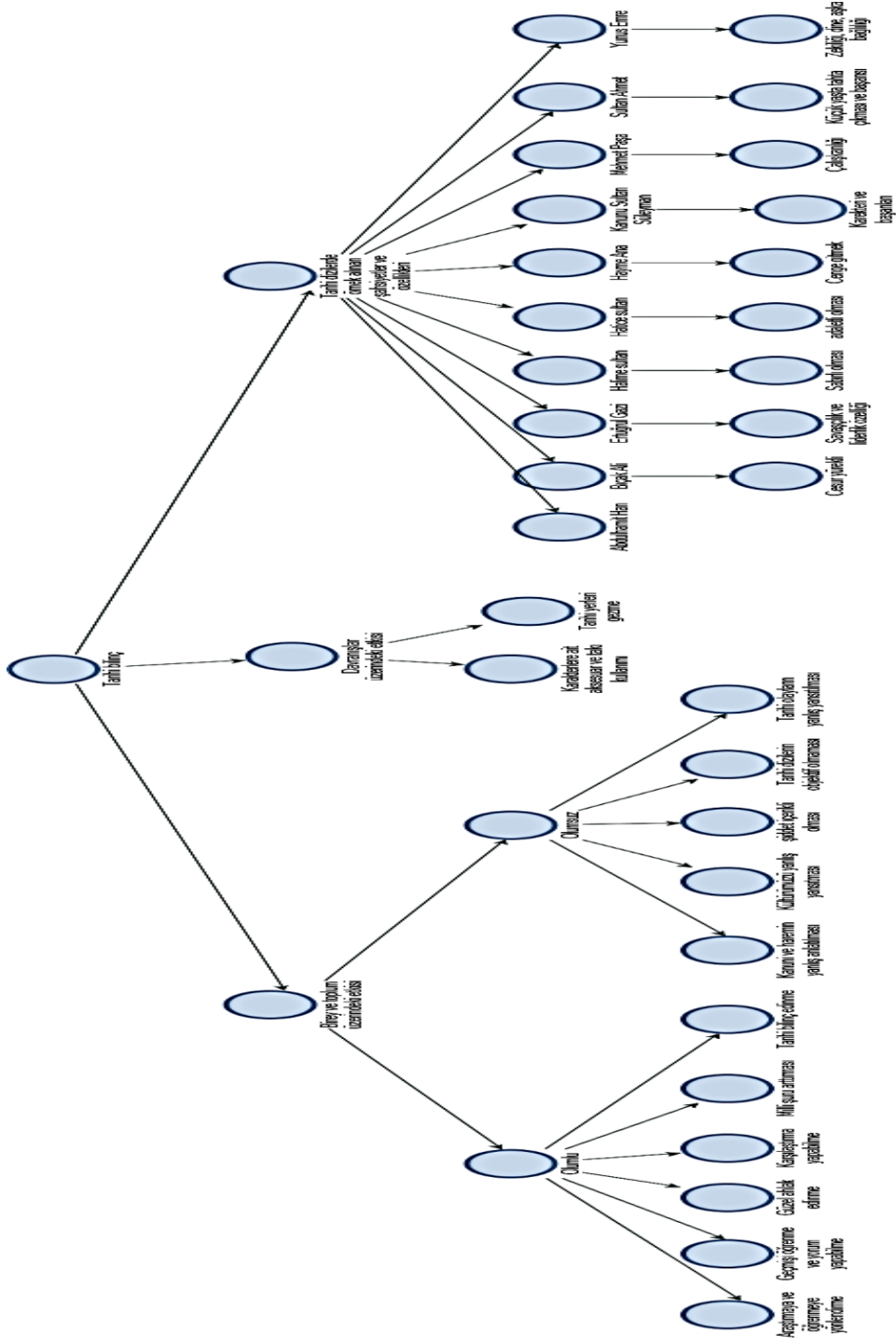
EK-5: TARİHİ DİZİLERİ İZLEME NEDENLERİ

EK-6: TARİHİ DİZİLERLE TARİHSEL DÜŞÜNME

EK-7: TARİHİ DİZİLERLE TARİHİ BİLİNÇ

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Cansu KALÇIK

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir /1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Pedagojik Formasyon : Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Pedagojik Formasyon

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : 1) Ünal, F. ve Kalçık, C. (2016). Ortaokul öğrencilerinin tarihi dizilere ilişkin algılarının metafor yoluyla belirlenmesi. *IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı. 264-275.

Aldığı Ödüller

2) Ünal, F. ve Kalçık, C. (2016). Tarihi dizilerde yansıtılan imgeler ve ortaokul öğrencilerinin tarihsel imgelem becerilerini kullanım durumunun analizi. *IV. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı. 250-263.

3) Ünal, F., Kalçık, C. ve Satuk, M. (2016). Halk Eğitim Kurslarının, Kadın Katılımcıların Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerine Katkısının Değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 11 (9), s. 905-930.

4) Kalçık, F. ve Kalçık, C. (2016). Tarih derslerinde aktif ve öğrenci merkezli anlayışa ilişkin öğretmen görüşleri. *4. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınlanmış Bildiri Kitapçığı. 158-172.

5) Şahan, G. ve Kalçık, C. (2016). Yaşam Boyu Öğrenme

Yüksek Lisans Öğrencilerinin Kadına Şiddete Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. 26. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi, İstanbul.

İş Deneyimi Tarih Öğretmeni
Stajlar :
Projeler ve Kurs :
Belgeleri
Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim 05078108450
E-Posta Adresi cansukalcik@gmail.com

Tarih : ... / ... /2017